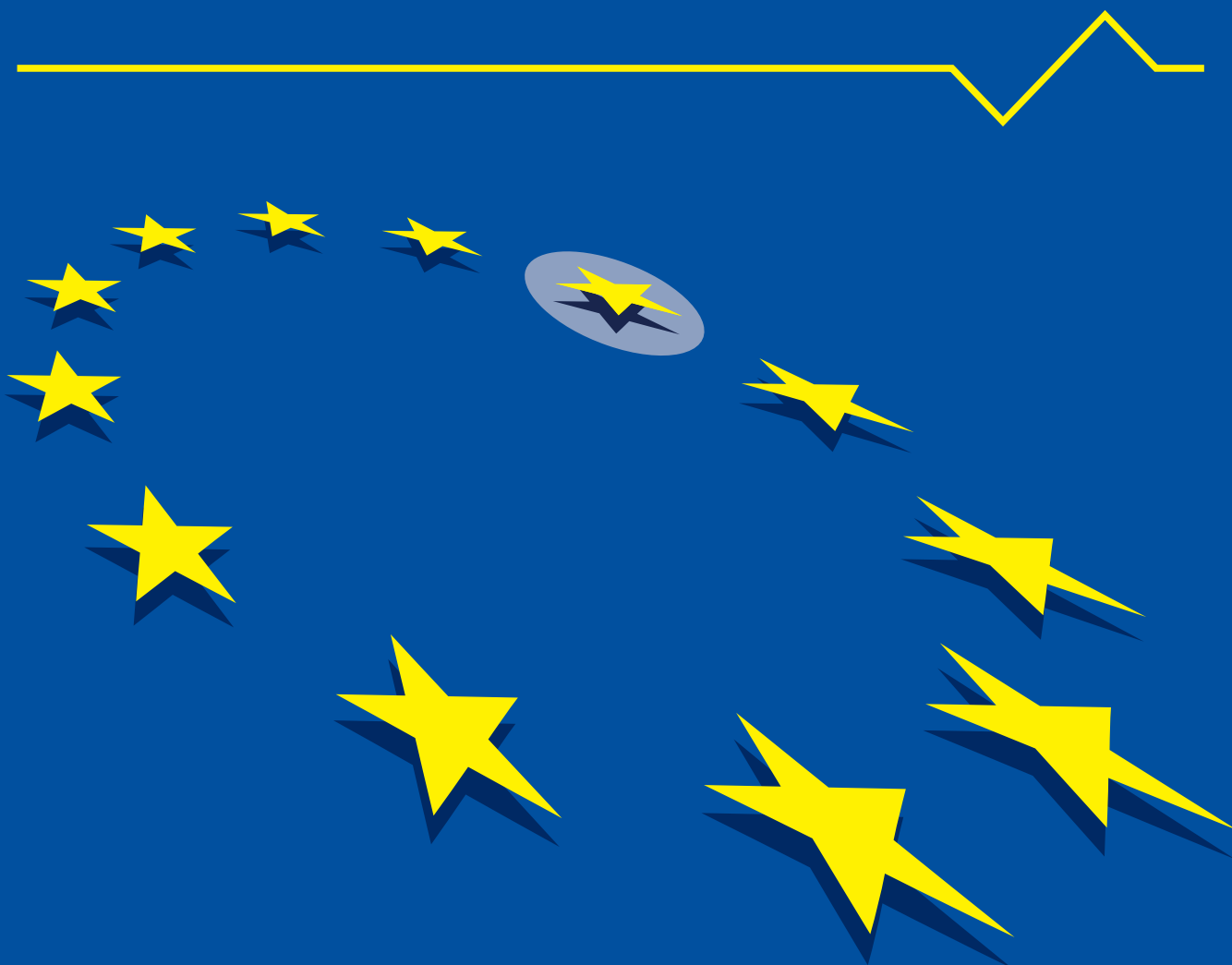

2011-2012

Konkurenční schopnost České republiky

KONKURENČNÍ SCHOPNOST ČESKÉ REPUBLIKY 2011–2012

VÝVOJ HLAVNÍCH INDIKÁTORŮ

Vzor citace: CES VŠEM, NOZV NVF: *Konkurenční schopnost České republiky 2011–2012*. Praha: Linde, 2013. 168 s. ISBN 978-80-86730-97-4.

Kolektiv autorů:

Centrum ekonomických studií VŠEM (CES VŠEM)

Ing. Jana Gibarti, Ph.D. (jana.gibarti@vsem.cz) – kapitola Výzkum a vývoj a inovující podniky
Ing. Jaroslav Kahoun (jaroslav.kahoun@vsem.cz) – kapitola Regionální konkurenceschopnost
Doc. Ing. Jan Pour, CSc. (jan.pour@vsem.cz) – kapitola Podniková informatika
Ing. Marek Rojíček, Ph.D. (marek.rojicek@vsem.cz) – kapitola Konkurenceschopnost odvětví
Prof. Ing. Vojtěch Spěváček, DrSc. (vojtech.spevacek@vsem.cz) – kapitola Růstová výkonnost a stabilita
Ing. Růžena Vinterová, DrSc. (ruzena.vintrova@vsem.cz) – kapitola Růstová výkonnost a stabilita
Prof. Ing. Milan Žák, CSc. (milan.zak@vsem.cz) – kapitola Institucionální kvalita
Ing. Václav Žďárek, MSc. (vaclav.zdarek@vsem.cz) – kapitola Růstová výkonnost a stabilita

Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání NVF – kapitola Kvalita lidských zdrojů

Ing. Věra Czesaná, CSc. (czesana@nvf.cz)
Ing. Zdeňka Matoušková, CSc. (matouskova@nvf.cz)
Ing. Věra Havlíčková (havlickova@nvf.cz)
Ing. Jiří Braňka (branka@nvf.cz)
Ing. Martin Bakule, Ph.D. (bakule@nvf.cz)
Ing. Marta Salavová (salavova@nvf.cz)
Mgr. Zdeňka Šimová (simova@nvf.cz)
Mgr. Hana Říhová (rihova@nvf.cz)
Ing. Tomáš Rašovec (rasovec@nvf.cz)

Technická spolupráce: Jana Kantorová (kantorova@nvf.cz)

Odpovědné redaktorky:

PhDr. Miroslava Dvořáková, Ph.D.
Ing. Lucie Čunderliková
Mgr. Iveta Bieliková, DiS.

Redaktorka textu:

Ing. Hana Rosická

Recenzenti:

Prof. Ing. Vojtěch Krebs, CSc.
Mgr. Jaromíra Kotíková
Prof. Ing. Antonín Slaný, CSc.

2013

Vydalo: Linde Praha akciová společnost, Opletalova 35, 110 00, Praha 1
Tisk: PBtisk s.r.o., Příbram

ISBN 978-80-86730-97-4

Publikace vznikla s finanční podporou Vysoké školy ekonomie a managementu o.p.s.

© Centrum ekonomických studií Vysoké školy ekonomie a managementu, Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání Národního vzdělávacího fondu

OBSAH

Úvod	5
RŮSTOVÁ VÝKONNOST A STABILITA	7
Úvodem	9
Růstová výkonnost	
Hrubý domácí produkt	10
HDP na obyvatele v paritě kupní síly	11
Produktivita práce	12
HDP v PPS na pracovníka a na odpracovanou hodinu	13
Práce, mzdy a ceny	
Míra zaměstnanosti	14
Míra nezaměstnanosti	15
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti	16
Nominální a reálné mzdové náklady	17
Index spotřebitelských cen	18
Index cenové úrovně	19
Jednotkové pracovní náklady	20
Poptávka a stabilita	
Soukromá spotřeba	21
Míra investic	22
Míra úspor	23
Dlouhodobé úrokové sazby	24
Bilance rozpočtů vládních institucí	25
Vládní dluh	26
Vnější vztahy	
Vývoz a dovoz zboží a služeb	27
Bilance běžného účtu platební bilance	28
Přímé zahraniční investice	29
Směnné relace zboží a služeb	30
Reálný efektivní měnový kurz	31
INSTITUCIONÁLNÍ KVALITA	33
Ukazatele a jejich metodika	
Index lidského rozvoje	35
Index demokracie	36
Legatum Prosperity Index	37
Index šťastné planety	38
Index kvality života	39
Index lepšího života	40
Index ekonomické svobody – Heritage Foundation	41
Index ekonomické svobody – Fraser Institute	43
Index ekonomické svobody – Freedom House	44
Ukazatel jakosti životního prostředí	45
Index vnímání korupce	46
Globální barometr korupce	47
Index neprůhlednosti	48
Index otevřeného rozpočtu	49
Kvalita veřejné správy	50
Kvalita veřejných institucí	51
Zahájení a ukončení podnikání	52
Zdanění a zahraniční obchod	53
Smlouvy, ochrana investic, přístup k úvěrům	54
Kvalita podnikové správy	55
Efektivnost produktových trhů	56
Efektivnost finančních trhů	57
Efektivnost trhu práce	58
Ukazatel potenciální konkurenceschopnosti	59
STRUKTURÁLNÍ KONKURENCESCHOPNOST	61
Konkurenceschopnost odvětví	
Pořadí odvětví podle dílčích ukazatelů souhrnného indikátoru konkurenceschopnosti odvětví	66
Produktivita práce	66
Produktivita práce (meziroční reálná tempa růstu v %)	67
Podíl hrubé přidané hodnoty na produkci	67
Vývozní výkonnost	68
Pronikání dovozů	68
Podíl vývozu a dovozu	69
Intraodvětvový obchod	69
Dynamika zaměstnanosti	70
Úroveň jednotkových pracovních nákladů	70
Dynamika jednotkových pracovních nákladů	71
Podíl více kvalifikovaných zaměstnanců	71
Podíl výdajů na výzkum a vývoj na hrubé přidané hodnotě	72
Podíl výzkumných pracovníků na zaměstnanosti	72

Podíl stavů přímých zahraničních investic na stavech čistého fixního kapitálu	73
Kapitálový koeficient	73
Podíl na hrubé přidané hodnotě	74
Podíl na zaměstnanosti	75
Produktivita práce	76
Mzdy a platy	77
Tvorba hrubého fixního kapitálu	78
Podíl hrubé přidané hodnoty na produkci	79
Regionální konkurenceschopnost	
Pořadí krajů podle jednotlivých ukazatelů konkurenční schopnosti	81
Podíly krajů ČR na celkových úhrnech ukazatelů ekonomické a inovační konkurenceschopnosti v ČR	81
Vývoj regionálního HDP ve stálých cenách	82
Regionální struktura HDP na obyvatele	82
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	82
Produktivita práce	83
Čistý disponibilní důchod domácností	83
Tvorba hrubého fixního kapitálu v % HDP	84
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	84
Míra registrované nezaměstnanosti	84
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných – uchazečů déle než 1 rok v evidenci	85
Stav přímých zahraničních investic v % HDP	85
Stav přímých zahraničních investic na 1 obyvatele	85
Technologicky náročná odvětví	86
Výdaje na výzkum a vývoj	86
Pracovníci ve výzkumu a vývoji	86
Podíl zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním	87
Podíl zaměstnaných podle klasifikace zaměstnání	87
Podíl podnikatelů	87
Podíl žen v procentech zaměstnaných pracovních sil	88
Přírůstek (úbytek) obyvatelstva stěhováním	88
Podíl cizinců na obyvatelstvu	88
Počet lékařů na 1 000 obyvatel	89
Průměrné procento pracovní neschopnosti	89
Počet obyvatel starších 65 let a více	89
Kriminalita celkem – počet zjištěných trestných činů	90
Investice na ochranu životního prostředí celkem	90
Měrné emise oxidu siřičitého	90
INOVAČNÍ VÝKONNOST	91
Výzkum a vývoj a inovující podniky	
Výdaje na výzkum a vývoj podle sektorů, podle zdrojů financování a podle jeho provádění	93
Inovující podniky v České republice	95
Podniková informatika	
Infomační systémy a technologie	103
KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ	107
Úvod	109
Kvalifikace a dovednosti obyvatelstva	
Vzdělanostní struktura populace	111
Předčasné odchody ze vzdělávacího systému	113
Výuka cizích jazyků na školách	115
Úroveň počítačových dovedností	117
Využívání internetu obyvatelstvem	119
Kvalita terciálního vzdělání	121
Flexibilita populace	123
Účast na vzdělávání	
Účast na terciálním vzdělávání	125
Účast dospělé populace na vzdělávání	127
Vzdělávání zaměstnanců	129
Účast v počítačových kurzech	131
Mobilita v terciálním vzdělávání	133
Výdaje na vzdělávání	
Celkové výdaje na vzdělávací instituce	135
Soukromé výdaje na vzdělávací instituce	137
Veřejné výdaje na vzdělávání	139
Lidské zdroje pro rozvoj kvalifikačně náročných odvětví	
Absolventi technických a přírodovědných disciplín	141
Dostupnost kvalitních vyšších manažerů	143
Odborníci a techničtí pracovníci	145
Zaměstnanost v informačních a komunikačních technologiích	147
Zaměstnanost v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu	149
Terciálně vzdělaní v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu	151
Odborníci a technici v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu	153
Zaměstnanost ve znalostně náročných službách	155
Terciálně vzdělaní v technologicky náročných službách	157
Odborníci a technici v technologicky náročných službách	159
Literatura	161

Vysoká škola ekonomie a managementu (VŠEM) a Centrum ekonomických studií (CES VŠEM) vydává publikaci **Konkurenční schopnost České republiky**, která byla po dobu sedmi let jedním z hlavních výstupů Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky (CVKS), založeného s grantovou podporou MŠMT.

Vzhledem k zavedené tradici, vysokému odběratelskému ohlasu a oblíbenosti publikace, se financování projektu ujala sama VŠEM. Letošní vydání publikace „Konkurenční schopnost České republiky 2011–2012“ je založeno na aktualizaci dat a jedná se o společný výstup dvou výzkumných pracovišť:

višť: CES VŠEM a Národního observatoře zaměstnanosti a vzdělávání, Národního vzdělávacího fondu.

Publikace Konkurenční schopnost České republiky 2011–2012 sleduje vývoj hlavních indikátorů možného hodnocení konkurenční schopnosti ČR v mezinárodním srovnání a snaží se analyzovat vliv rozhodujících faktorů ovlivňujících tento vývoj. Použitá data jsou aktuální ke konci roku 2012.

Prof. Ing Milan Žák, CSc.
Ředitel CES VŠEM
Rektor VŠEM

Růstová výkonnost a stabilita

Úvodem

Indikátory růstové výkonnosti a stability zahrnují široké spektrum ukazatelů umožňujících posoudit makroekonomický vývoj České republiky a jeho srovnání s vývojem v ostatních zemích Evropské unie. Jejich výběr byl volen tak, aby charakterizovaly všechny podstatné oblasti ekonomického vývoje včetně jejich kvalitativních stránek, které jsou určující z hlediska konkurenceschopnosti české ekonomiky. Ukazatele je možné tematicky rozdělit do čtyř částí:

(1) růstová výkonnost – zahrnuje růst HDP, produktivity práce a na jejich vývoji závislou ekonomickou úroveň země (měřenou HDP na obyvatele v paritě kupního standardu), **(2) práce, mzdy a ceny** – vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti vyjadřuje využití lidských zdrojů a růst mezd ovlivňuje životní úroveň. Index spotřebitelských cen je základem ukazatelem vývoje inflace, která ovlivňuje kupní sílu měny. Srovnatelná cenová úroveň konečné spotřeby domácností daná poměrem parity kupní síly a tržních měnových kurzů patří k základním ukazatelům nominální konvergence, **(3) poptávka a stabilita** – spotřeba, investice, úspory a jejich vzájemný vztah spojují hledisko ekonomického růstu a makroekonomické rovnováhy, která je významně ovlivněna vývojem veřejných rozpočtů a rozpočtových schodků, jež se kumulují ve veřejný dluh, **(4) vnější vztahy** jsou charakterizovány růstem vývozu a dovozu zboží a služeb, bilancí běžného účtu platební bilance a přílivem přímých zahraničních investic. Ve vývoji směnných relací a reálného efektivního měnového kurzu se odráží konkurenceschopnost zemí v zahraničním obchodě.

Význam sledování a hodnocení makroekonomického vývoje vzrostl v poslední době v důsledku finanční krize a celosvětové recese, která byla nejhlubší v poválečném období a zasáhla drtivou většinu zemí. V zemích Evropské unie včetně České republiky byla **recese** velmi hluboká s propadem HDP v roce 2009 o více než 4 % a projevila se ve zhoršení vývoje většiny makroekonomických agregátů. Silný pokles HDP byl doprovázen snížením produktivity práce, investic, růstem nezaměstnanosti a výrazným zhoršením veřejných financí. Vážným problémem se stala dluhová krize Evropské unie. Po mírném ekonomickém oživení v letech 2010 a 2011 zasáhla řadu zemí Evropské unie další recese a finanční a ekonomická krize tak trvá již pět let. Proces reálné konvergence (přibližování se České republiky

k průměrné úrovni HDP na obyvatele v zemích Evropské unie) se zastavil.

Česká ekonomika se v letech 2005–2007 vyznačovala vysokou růstovou dynamikou, avšak vývoj v roce 2008 a 2009 přinesl postupně stále větší zhoršování podmínek hospodářského vývoje a česká ekonomika se na přelomu roku 2008 a 2009 dostala do silné **recese**. V roce 2009 HDP reálně poklesl o 4,5 % a negativní stránky recese se projevily především v rostoucí nezaměstnanosti, silném nárůstu vládního deficitu a dluhu a propadu investiční aktivity. Recese byla vyvolána zejména vnějšími faktory a oživení v roce 2010 a 2011 bylo mírné. V průběhu roku 2011 došlo ke značnému snížení růstové dynamiky a v roce 2012 se česká ekonomika dostala do nové recese, která byla způsobena silným poklesem domácí poptávky.

Makroekonomická rovnováha posuzovaná na základě vztahu mezi úsporami a investicemi a projevující se ve vývoji schodku běžného účtu platební bilance se udržela na přijatelné úrovni. Bylo to důsledkem příznivého vývoje zahraničního obchodu se zbožím a službami, jehož saldo dosahovalo vysokých kladných hodnot. Hlavním zdrojem deficitu se stala bilance výnosů (čistý odliv prvotních důchodů ve formě mezd, repatriovaných a reinvestovaných zisků a úroků do zahraničí).

Veřejné finance vykázaly vysoký deficit, který se v roce 2009 vyšplhal na 5,8 % HDP. Výrazně se tak zvýšil vládní dluh, třebaže v relaci k HDP je stále v mezinárodním srovnání na relativně nízké úrovni. Základním zdrojem makroekonomické nerovnováhy české ekonomiky se tak stal vládní sektor s nebezpečnou tendencí rychle rostoucích závazků vládních institucí.

Tvrdé dopady pocítil **trh práce**, protože se snížila zaměstnanost a zvýšila míra nezaměstnanosti. Dopad na dlouhodobou míru nezaměstnanosti byl prozatím ve srovnání se zeměmi EU nevýznamný. Relativně rychlý růst mezd vedl k tomu, že jednotkové pracovní náklady v posledních letech v České republice rostly rychleji než v Evropské unii a v důsledku toho se zhoršila nákladová konkurenceschopnost ekonomiky. Růst **cen** byl umírněný a proces nominální konvergence měřený ukazatelem cenové úrovně konečné spotřeby domácností se prakticky zastavil.

Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) patří k základním a široce používaným makroekonomickým ukazatelům charakterizujícím ekonomickou úroveň a hospodářský růst domácí ekonomiky. Jde o základní ukazatel národních účtů s relativně dlouhou historií, který je všeobecně známý a je k dispozici čtvrtletně. V systému národních účtů má klíčové postavení s bilančními vazbami na tvorbu, užití a procesy rozdělování. Významná je mezinárodní srovnatelnost tohoto ukazatele, která umožňuje srovnávat výši HDP na obyvatele a ekonomický růst různých zemí měřený růstem HDP ve stálých cenách a posuzovat úspěšnost zemí v hospodářském rozvoji. HDP je ukazatelem produkčního výkonu ekonomiky, protože ukazuje množství vyrobených výrobků a služeb (po odečtení mezipotřeby). Jde o komplexní ukazatel a s jeho obsahovým vymezením a výpočtem je spojena řada problémů (zahrnutí netržní produkce a šedé ekonomiky, ocenění netržní produkce, převody do stálých cen).

HDP v kupních cenách je finálním výsledkem výrobní činnosti residentských institucionálních jednotek (včetně podniků pod zahraniční kontrolou). Může být definován třemi způsoby:

- jako souhm hrubé přidané hodnoty (HPH) různých sektorů a odvětví národního hospodářství. HPH se vypočte tak, že se od celkové hodnoty produkce výrobků a služeb odečte mezipotřeba (výrobní metoda),
- jako hodnota domácího finálního užití produkce (konečná spotřeba a hrubá tvorba kapitálu) zvýšená o vývoz a snížena o dovoz (výdajová metoda),
- jako souhm prvotních důchodů (důchodová metoda).

Pro charakteristiku ekonomického růstu země se počítá HDP ve stálých cenách, který eliminuje růst cen a ukazuje reálný

růst HDP. Při převodu do stálých cen se postupuje metodou dvojité deflace (od celkové produkce převedené do stálých cen se odečte mezipotřeba převedená do stálých cen nebo od celkového finálního užití převedeného do stálých cen se odečte dovoz převedený do stálých cen). Výpočty cenových deflátorů představují složitý statistický problém.

Údaje o HDP jsou ovlivněny i revizemi národních účtů. Ty mají buď charakter obsahový nebo se týkají použití nových metod výpočtu cenově srovnatelných časových řad. Růst HDP byl v minulosti vyjadřován ve stálých cenách určitého roku (1990, 1995, 2000) a byl ovlivněn relativními cenami tohoto roku. Z důvodu zpřesnění údajů o růstu HDP v rychle se měnící struktuře ekonomiky přešly země EU na srovnatelné ceny předchozího roku, které lépe odrážejí aktuální ceny a strukturu ekonomiky. Pro výpočet časové řady ve stálých cenách 2005 se používá metoda řetězení meziročních objemových indexů počítaných ve srovnatelných cenách předchozího roku.

Vývoj HDP ve stálých cenách je velice podrobně sledován a analyzován a podle jeho vývoje se přijímají důležitá opatření hospodářské politiky.

Údaje o HDP jsou publikovány ve čtvrtletních národních účtech a později jsou zpřesňovány v ročních národních účtech. Publikují je pravidelně národní statistické úřady a z mezinárodních organizací OSN, OECD a EUROSTAT.

Mezinárodní srovnatelnost je zajištěna uplatňováním jednotných definic a metodiky podle standardů mezinárodně harmonizované soustavy národních účtů (SNA 1993) a v rámci zemí EU soustavy evropských účtů (ESA 1995).

Tabulka 1: Hrubý domácí produkt ve stálých cenách (roční tempa růstu v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	3,9	2,1	1,3	1,5	2,5	2,1	3,3	3,2	0,3	-4,3	2,1	1,5
Eurozóna-17	3,8	2,0	0,9	0,7	2,2	1,7	3,2	3,0	0,4	-4,4	2,0	1,4
Belgie	3,7	0,8	1,4	0,8	3,3	1,8	2,7	2,9	1,0	-2,8	2,4	1,8
Bulharsko	5,7	4,2	4,7	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,7
Česká republika	4,2	3,1	2,1	3,8	4,7	6,8	7,0	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
Dánsko	3,5	0,7	0,5	0,4	2,3	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,6	1,1
Estonsko	9,7	6,3	6,6	7,8	6,3	8,9	10,1	7,5	-4,2	-14,1	3,3	8,3
Finsko	5,3	2,3	1,8	2,0	4,1	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,3	2,7
Francie	3,7	1,8	0,9	0,9	2,5	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	1,7
Irsko	10,7	5,3	5,6	3,9	4,4	5,9	5,4	5,4	-2,1	-5,5	-0,8	1,4
Itálie	3,7	1,9	0,5	0	1,7	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,8	0,4
Kypr	5,0	4,0	2,1	1,9	4,2	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,5
Litva	3,6	6,7	6,8	10,3	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,5	5,9
Lotyšsko	5,7	7,3	7,2	7,6	8,9	10,1	11,2	9,6	-3,3	-17,7	-0,9	5,5
Lucembursko	8,4	2,5	4,1	1,7	4,4	5,3	4,9	6,6	-0,7	-4,1	2,9	1,7
Maďarsko	4,2	3,7	4,5	3,9	4,8	4,0	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,6
Malta	..	-1,5	2,8	0,1	-0,5	3,7	3,2	4,6	4,0	-2,4	3,4	1,9
Německo	3,1	1,5	0	-0,4	1,2	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,2	3,0
Nizozemsko	3,9	1,9	0,1	0,3	2,2	2,0	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,6	1,0
Polsko	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,3
Portugalsko	3,9	2,0	0,8	-0,9	1,6	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,4	-1,7
Rakousko	3,7	0,9	1,7	0,9	2,6	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	2,1	2,7
Rumunsko	2,4	5,7	5,1	5,2	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,6	2,5
Řecko	3,5	4,2	3,4	5,9	4,4	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1
Slovensko	1,4	3,5	4,6	4,8	5,1	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3,2
Slovinsko	4,3	2,9	3,8	2,9	4,4	4,0	5,8	7,0	3,4	-7,8	1,2	0,6
Španělsko	5,0	3,7	2,7	3,1	3,3	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,7	-0,3	0,4
Švédsko	4,5	1,3	2,5	2,3	4,2	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5,0	6,6	3,9
Velká Británie	4,2	2,9	2,4	3,8	2,9	2,8	2,6	3,6	-1,0	-4,0	1,8	0,9

Pramen: EUROSTAT (2012ch).

HDP na obyvatele v paritě kupní síly

HDP na obyvatele v paritě kupní síly charakterizuje ekonomickou úroveň země v mezinárodních srovnáních. Při prostorovém srovnání jsou objemové indexy vyjadřovány v paritě kupní síly, aby byly vyloučeny rozdíly v cenových úrovních jednotlivých zemí. Standardy kupní síly (PPS) představují průměrné ceny zboží a služeb v zemích EU na bázi eura. Jsou agregovány s příslušnými vahami za všechny výdajové složky HDP. Objemový index HDP na obyvatele v PPS je vyjádřen v relaci k průměru za země EU (po poslední vlně rozšíření je používán průměr za země EU-27 = 100).

Hrubý domácí produkt (HDP) měří ekonomickou aktivitu země. Je definován jako hodnota všeho vyprodukovaného zboží a služeb po odpočtu zboží a služeb, spotřebovaných při její tvorbě. HDP v národní měně je přepočítáván na společnou měnovou jednotku, která vylučuje rozdíly v cenových úrovních jednotlivých zemí, aby bylo umožněno smysluplné srovnání objemů HDP mezi jednotlivými zeměmi. Pro přepočet se používá parita kupní síly.

Parita kupní síly (Purchasing Power Parity – PPP) je jednotka měnové konverze, která vyjadřuje poměr ceny stejného zboží a služeb v národní měně k jeho ceně v měnové jednotce srovnávané země. Parity za jednotlivé agregáty jsou váženým průměrem relativních cenových poměrů za homogenní koše zboží a služeb, získané na základě cenových poměrů jednotlivých reprezentantů. PPP nejsou publikovány za jednotlivé výrobky a služby, ale jsou běžně k dispozici na vyšší úrovni agregace výdajů až po výdaje na HDP celkem. Parity jsou primárně konstruovány pro **prostorová srovnání**, nikoliv pro srovnání v čase. Jejich hlavním účelem je měřit a srovnávat objemy HDP na obyvatele mezi zeměmi. Základní

srovnání se proto provádí v **běžných paritách**. Pro časové srovnání jsou v některých materiálech (např. OECD) podpůrně využívány i stálé parity, fixované k určitému roku.

Objemové indexy produktu v PPP (Volume Indices – VI) odrážejí rozdíly v objemu produkce zboží a výkonů služeb mezi jednotlivými zeměmi. Obvykle se pro srovnání používá tzv. referenční země nebo skupina zemí. Pro země EU jsou při agregaci HDP používány tzv. **standardy kupní síly**, které byly dříve vyvozovány z průměrných cen zemí EU-15. Po rozšíření v roce 2004 se přešlo na průměrné ceny v EU-25, po přijetí Bulharska a Rumunska se srovnávací báze rozšířila na EU-27.

HDP v PPS v propočtu na obyvatele se získá dělením HDP počtem obyvatelstva, definovaným podle národních účtů. (Jde o všechny osoby tuzemské nebo zahraniční, které mají trvalé bydliště nejméně po dobu jednoho roku na území daného státu.) **HDP v PPS na obyvatele ve vztahu k EU-27** poskytuje celkový obraz ekonomické úrovně jednotlivých zemí, vyjádřený k průměrné úrovni zemí Unie. Je-li index větší než 100, pak ekonomická úroveň v dané zemi je vyšší než průměr EU a obráceně.

Údaje o HDP na obyvatele v paritě kupní síly jsou publikovány ve statistikách mezinárodních institucí (OSN, OECD, EUROSTAT) i statistických úřadů jednotlivých zemí. Počátkem 80. let byl založen mezinárodní program pro členské státy OECD a EU, na základě kterého jsou v tříleté periodě propočítávány mezinárodně srovnatelné cenové a objemové charakteristiky HDP a jeho výdajových složek (EUROSTAT – OECD PPP Programme).

Tabulka 2: Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS (EU-27 = 100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ^{b)}	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU-15	115	115	114	114	113	113	112	111	111	110	110	110
Belgie	126	124	125	124	121	120	118	116	116	118	119	119
Bulharsko	28	30	32	34	35	37	38	40	43	44	44	..
Česká rep.	71	73	73	77	78	79	80	83	81	83	80	80
Dánsko	132	128	128	124	126	123	124	122	125	123	127	125
Estonsko	45	46	50	55	57	61	66	70	69	63	64	67
Finsko	117	115	115	113	116	114	114	117	119	114	114	115
Francie	115	115	116	111	110	110	108	108	107	108	108	107
Irsko	132	133	138	142	143	144	146	147	132	128	128	129
Itálie	118	118	112	111	107	105	104	104	104	103	100	100
Kypr	88	90	88	88	91	93	93	94	100	99	96	94
Litva	40	42	44	49	51	53	55	59	61	55	57	66
Lotyšsko ^{b)}	36	39	41	44	47	50	53	57	58	54	55	59
Lucembursko	244	234	240	247	252	254	270	274	264	256	268	272
Maďarsko	54	58	61	63	63	63	63	61	64	65	64	65
Malta	85	79	81	80	78	78	77	76	79	83	84	85
Nizozemsko	134	134	133	129	129	131	131	132	134	132	133	131
Německo	118	116	115	116	115	116	115	115	116	116	119	120
Polsko	48	48	48	49	51	51	52	54	56	61	62	64
Portugalsko	81	80	80	79	77	79	79	79	78	80	80	77
Rakousko	132	126	127	128	128	125	126	124	124	125	126	128
Rumunsko	26	28	29	31	34	35	38	41	47	47	46	..
Řecko ^{p)}	84	86	90	93	94	91	92	90	93	94	87	80
Slovensko	50	52	54	55	57	60	63	68	73	72	73	73
Slovinsko	80	80	83	84	87	87	87	88	91	88	85	85
Španělsko	97	98	100	101	101	102	105	105	104	103	100	98
Švédsko	128	122	122	124	126	122	123	125	124	120	124	126
Velká Británie	119	119	120	121	123	123	121	117	113	111	112	109

Poznámka: b – přerušeni časové řady, p – prozatímní hodnota.

Pramen: EUROSTAT (2012ch).

Produktivita práce

Produktivita práce je jeden z nejrozšířenějších ukazatelů výkonnosti ekonomiky. Její růst je klíčový pro růst HDP na obyvatele, tedy pro růst ekonomické úrovně země. HDP na obyvatele se může rovněž zvýšit v důsledku vzestupu podílu zaměstnaných na obyvatelstvu, nicméně toto zvýšení postupně naráží na své přirozené limity. Růst produktivity práce v dlouhé perspektivě není omezen díky vlivu kvalitativních faktorů typu technologického pokroku nebo kvalifikací pracovní síly. Růst produktivity práce rovněž rozhodujícím způsobem ovlivňuje zvyšování životní úrovně obyvatelstva, protože důchod na hlavu se mění v přímé závislosti na změně produktivity práce.

Produktivita práce obecně vyjadřuje poměr mezi produktem a pracovním inputem (prací) nebo, jinými slovy, představuje množství produkce (zboží a služby) připadající na jednotku pracovního inputu. Produktivita práce může být v zásadě definována jako množství produkce dělené počtem zaměstnaných osob nebo počtem odpracovaných hodin. Na makroekonomické úrovni se zjišťuje jako poměr mezi hrubým domácím produktem ve stálých cenách k počtu zaměstnaných osob.

Podle ESA 1995 zaměstnanost zahrnuje zaměstnance a podnikatele. Jedná se o průměrné roční počty, kam patří jak rezidenti, tak nerezidenti, kteří pracují pro rezidenční výrobní jednotky. ČSÚ používá termín zaměstnaní, což jsou všechny osoby 15leté a starší, které během referenčního týdne příslušely mezi placené zaměstnané nebo zaměstnané ve vlastním podniku. Není přitom rozhodující, zda jejich pracovní aktivita měla trvalý, dočasný, sezónní či příležitostný charakter a zda měly jen jedno nebo více souběžných zaměstnání. Podle okruhu zahrnutých osob se rozlišují zaměstnaní v národním hospodářství celkem a zaměstnaní

v civilním sektoru (bez příslušníků armády). Pro odvětvové zařazení zaměstnaných je rozhodující odvětví činnosti pracoviště (podle OKEČ).

Zaměstnaní se dělí na zaměstnance a podnikatele. Zaměstnanci jsou všechny osoby s formální vazbou k zaměstnání bez ohledu na to, zda v referenčním týdnu skutečně pracovaly či nikoliv. Členové produkčních družstev jsou pro potřeby mezinárodního srovnání spojováni se skupinou zaměstnanců. Zaměstnaní ve vlastním podniku jsou zaměstnavatelé, tj. podnikatelé se zaměstnanci a pracovníci na vlastní účet, tj. podnikatelé bez zaměstnanců. Za zaměstnané ve vlastním podniku se považují i pomáhající rodinní příslušníci bez ohledu na počet hodin odpracovaných během referenčního týdne.

Při praktickém zjišťování produktivity práce existují rozdíly v závislosti na účelu analýzy, na odvětvovém nebo sektorovém záběru či na úrovni agregace (podnik, odvětví, národní hospodářství). V mnoha případech ovlivňuje zjišťování produktivity práce významným způsobem také dostupnost údajů.

Produktivita může být vyjádřena ve fyzických jednotkách nebo jako celková hodnota produkce (včetně mezispotřeby) ve stálých cenách, ale na makroekonomické úrovni se pracuje s hrubým domácím produktem ve stálých cenách.

Stejně jako se poměří hrubý domácí produkt ve stálých cenách s pracovním inputem, můžeme jej poměřovat i s jinými inputy. Hovoříme potom o produktivitě kapitálu, materiálu nebo energie. Významným ukazatelem výkonnosti je poměr hrubého domácího produktu ve stálých cenách k váženému součtu inputu práce a kapitálu, označovaný jako souhrnná produktivita faktorů.

Tabulka 3: Produktivita práce (HDP na zaměstnanou osobu, roční reálná tempa růstu v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	2,3	1,2	0,9	1,1	1,9	1,1	1,7	1,4	-0,6	-2,6	2,6	1,2
EU-15	1,1	0,6	0,2	0,2	1,4	0,7	1,6	1,2	-0,4	-2,6	2,5	1,2
Belgie	1,6	-0,5	1,5	0,9	2,2	0,3	1,5	1,2	-0,8	-2,6	1,7	0,4
Bulharsko	8,3	4,9	4,4	2,5	4,1	3,6	3,1	3,2	3,5	-2,9	5,3	6,1
Česká rep.	5,0	3,4	1,5	4,6	5,1	4,6	5,6	3,5	0,8	-2,8	3,5	1,6
Dánsko	3,0	-0,2	0,4	1,5	2,9	1,4	1,3	-1,1	-2,4	-3,4	3,9	1,5
Estonsko	11,3	5,4	5,1	6,3	6,4	6,7	4,5	6,6	-4,3	-4,5	8,5	1,2
Finsko	3,2	0,9	0,9	2,0	3,7	1,5	2,5	3,1	-2,2	-6,1	3,4	1,6
Francie	1,1	0,3	0,4	0,8	2,4	1,2	1,4	0,9	-0,6	-1,9	1,7	1,2
Irsko	6,0	2,1	4,0	2,0	0,9	0,9	1,0	1,7	-1,1	2,9	3,6	3,6
Itálie	1,7	-0,2	-1,2	-1,5	1,3	0,4	0,2	0,4	-1,4	-3,9	2,5	0,1
Litva	7,9	10,9	3,1	7,9	7,4	5,2	5,9	6,8	3,6	-8,6	7,0	3,8
Kypr	3,3	1,8	0	-1,9	0,4	0,3	2,3	1,8	1,4	-1,3	1,3	0
Lotyšsko	9,2	6,1	4,2	5,5	7,6	8,4	5,9	5,8	-4,2	-5,3	4,0	14,8
Lucembursko	2,7	-2,9	0,8	-0,1	2,1	2,3	1,3	2,0	-5,5	-5,1	1,1	-1,2
Maďarsko	3,2	3,9	4,6	3,9	5,8	4,3	3,4	-0,6	2,7	-4,4	0,6	1,2
Malta		-1,7	1,9	-0,3	0,4	2,1	1,3	0,9	1,0	-2,1	0,3	-0,9
Německo	1,3	1,2	0,6	0,5	0,9	0,8	3,1	1,5	-0,1	-5,2	3,6	1,6
Nizozemsko	1,7	-0,1	-0,4	0,8	3,1	1,5	1,7	1,3	0,3	-3,0	2,0	0,3
Polsko	5,9	3,5	4,6	5,1	4,2	1,4	3,0	2,2	1,2	1,2	3,4	3,3
Portugalsko	1,8	0,2	0,2	-0,3	1,6	1,1	0,9	2,4	-0,5	-0,3	3,5	0
Rakousko	2,7	0,1	1,8	0,2	2,0	1,2	1,9	1,9	-0,5	-3,1	1,2	1,0
Rumunsko	3,2	6,8	17,0	5,3	10,3	5,8	7,1	5,9	7,3	-4,7	-0,9	2,9
Řecko	3,0	4,1	1,2	4,7	1,9	-0,7	3,5	2,1	-1,4	-2,5	-2,4	-1,6
Slovensko	3,4	2,9	4,5	3,7	5,3	5,0	6,1	8,2	2,4	-3,0	6,0	1,4
Slovinsko	2,7	2,4	2,2	3,2	4,0	4,5	4,2	3,5	0,8	-6,1	3,5	2,2
Španělsko	0	0,4	0,2	-0,1	-0,4	-0,5	0,1	0,4	1,0	3,0	2,2	2,0
Švédsko	2,0	-0,8	2,4	2,9	5,0	2,9	2,6	1,0	-1,5	-2,7	5,3	1,4
Velká Británie	3,0	2,0	1,7	2,8	1,8	1,7	1,7	2,9	-1,7	-2,4	1,6	0,4

Pramen: EUROSTAT (2012ch).

HDP v PPS na pracovníka a na odpracovanou hodinu

Ukazatele HDP na pracovníka a na odpracovanou hodinu charakterizují různým způsobem úroveň produktivity práce za celou ekonomiku. HDP na pracovníka vyjadřuje úroveň produktivity práce, ovlivněnou rozdíly v délce pracovní doby, a významně se do něho promítá podíl plně a částečně zaměstnaných. Produktivita práce počítaná na odpracovanou hodinu vyjadřuje vlastní úroveň produktivity práce za tuto základní časovou jednotku a neodráží se v ní rozdíly v délce odpracované doby.

Výkon ekonomiky, charakterizovaný ukazatelem HDP, je v mezinárodních srovnáních vyjádřen ve společné měnové jednotce, tzv. paritě kupní síly. To je uměle propočítaná jednotka, která umožňuje vyloučit rozdíly v cenových úrovních jednotlivých zemí. Tím zajišťuje cenovou srovnatelnost ukazatele HDP. Pro země EU jsou používány standardy kupní síly (Purchasing Power Standards - PPS), představující mezinárodně srovnatelné průměrné ceny zboží a služeb v zemích EU na bázi eura.

HDP v PPS na pracovníka obsahuje v čitateli HDP (metodologie jeho výpočtu viz výše), ve jmenovateli počet pracovníků, který sestává ze všech zaměstnaných osob, tj. ze zaměstnanců a podnikatelů podle definic Mezinárodní organizace práce (ILO), bez rozlišení na plně nebo částečně zaměstnané. V tomto ukazateli se odrážejí rozdíly v počtu zákonných pracovních hodin v týdnu a v počtu přesčasů

i v počtu volných dnů a svátků v jednotlivých zemích, jakož i v podílu zaměstnaných na částečný úvazek.

HDP v PPS na odpracovanou hodinu se používá k vyloučení vlivu všech extenzivních faktorů využívání fondu pracovní doby na produktivitu práce. Na rozdíl od ukazatele HDP na pracovníka rozlišuje plně a částečně zaměstnanou pracovní sílu, takže respektuje rozdíly ve složení pracovních sil v jednotlivých zemích. Odhady počtu odpracovaných hodin jsou založeny na údajích EUROSTATU a OECD na základě průměrného počtu hodin, odpracovaných jednou zaměstnanou osobou v dané zemi. Prvotním záměrem ukazatelů, vyjádřených v PPS, je zachytit prostorové srovnání mezi jednotlivými zeměmi, nikoliv srovnání v časových řadách.

HDP na pracovníka, resp. HDP na odpracovanou hodinu v PPS v relaci k EU-27 poskytují celkový obraz produktivity práce národní ekonomiky, vyjádřený k průměrné úrovni zemí EU. Je-li index větší než 100, pak úroveň produktivity práce v dané zemi je vyšší než průměr zemí EU-27 a obráceně.

Údaje o HDP na pracovníka a HDP na odpracovanou hodinu jsou publikovány ve statistikách mezinárodních institucí i statistických úřadů jednotlivých zemí. Za země EU publikuje tyto údaje EUROSTAT ve srovnatelných jednotkách PPS v rámci národních účtů.

Tabulka 4: HDP na pracovníka a na odpracovanou hodinu v PPS (EU-27 = 100)

	HDP na pracovníka						HDP na odpracovanou hodinu					
	2000	2005 ^{b)}	2008	2009	2010	2011	2000	2005 ^{b)}	2008	2009	2010	2011
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU-15	113,0	110,5	109,6	109,3	109,1	108,7	117,2	114,6	114,0	113,8	113,5	113,1
Belgie	137,3	130,5	127,1	127,8	128,3	127,4	152,1 ^{e)}	140,1 ^{e)}	135,3 ^{e)}	136,3 ^{e)}
Bulharsko	31,3	35,8	39,6	40,1	41,3	43,5	32,6	36,3	39,9	39,9	41,3	43,5
Česká republika	65,6	73,1	74,1 ^{b)}	75,9	73,8	74,1	58,9	67,1	68,6 ^{b)}	70,3	67,4	66,8
Dánsko	111,1	107,3	105,9	105,2	111,0	110,7	121,8	115,7	114,2	113,8	120,5	119,8
Estonsko	47,2	60,8	65,8	65,5	69,3	67,6	40,6	50,8	55,7	58,8	61,0	58,0
Finsko	115,5	111,3	113,4	110,1	109,6	109,6	112,7	108,8	112,0	108,4	108,1	107,7
Francie	119,4	116,5	115,4	116,4	115,8	115,5	134,0	130,8	129,0	130,2	129,6	129,2
Irsko	129,2	135,7	127,9	132,8	137,3	142,0	114,3	120,9	115,7	121,0	125,9	130,1
Itálie	127,5	112,1	113,0	112,2	109,3	109,7	117,0	103,4	104,5	104,3	101,9	102,1
Kypr	84,3	82,9	91,1	91,5	90,7	90,2	74,8	75,3	82,2	81,9	81,4	81,0
Litva ^{b)}	43,2	55,0	62,1	57,6	62,5	64,8	40,0	49,3	54,3	51,0	54,9	57,6
Lotyšsko	40,1 ^{b)}	47,8	51,6 ^{b)}	52,8 ^{b)}	54,8 ^{b)}	62,7 ^{b)}	31,0 ^{b)}	37,4 ^{b)}	42,9 ^{b)}	44,6 ^{b)}	46,8 ^{b)}	53,1 ^{b)}
Lucembursko	176,8	170,3	168,6	161,6	167,8	169,7	..	183,2	177,9	175,2	182,5	184,7
Maďarsko	57,1	67,7	70,7	71,8	70,1	70,8	47,9	57,0	59,5	60,4	59,7	59,7
Malta	98,9	91,8	91,3	93,9	92,6	92,1	86,2 ^{e)}	81,2 ^{e)}	80,5 ^{e)}	84,4 ^{e)}
Nizozemsko	115,0	114,6	115,5	112,9	113,3	111,5	136,9	138,0	138,4	134,3	135,7	133,2
Německo	107,2	108,6	108,0	105,0	106,0	106,5	124,5	127,4	126,6	125,1	124,6	125,0
Polsko	55,5	61,8	62,4	65,6	66,8	68,8	45,6	49,8	50,2	52,6	53,9	55,7
Portugalsko	72,1	72,9	73,6	75,9	76,5 ^{p)}	75,3 ^{p)}	62,6	63,1	63,6	65,0	65,1 ^{p)}	64,3 ^{p)}
Rakousko	123,5	118,5	116,6	116,1	115,3	116,3	117,2	112,7	113,1	114,6	115,4	115,5
Rumunsko	23,7	36,1	49,2	49,2	48,9	51,1 ^{p)}	21,8	32,7	43,7	43,0	42,9	..
Řecko ^{p)}	94,2 ^{p)}	95,9	97,7 ^{p)}	98,2 ^{p)}	93,2 ^{p)}	90,1 ^{p)}	75,9 ^{p)}	76,8	83,6 ^{p)}	81,0 ^{p)}	76,5 ^{p)}	73,0 ^{p)}
Slovensko	58,4	68,8	79,8	79,7	81,5	80,3	54,9	65,3	74,2	73,8	74,6	74,0
Slovinsko	76,1	83,3	83,8	81,5	80,5	81,8	76,0	82,3	83,6	80,4	79,5	81,9
Španělsko	104,2	101,5	104,4	109,7	108,3	108,5	102,9	101,0	104,7	108,2	107,0	106,3
Švédsko	114,9	112,0	114,4	111,9	114,6	115,1	119,6	117,1	117,9	114,6	115,6	115,9
Velká Británie	111,2	113,8	107,5	106,3	106,9	104,2	111,0 ^{e)}	113,9 ^{e)}	108,5 ^{e)}	106,3 ^{e)}

Poznámka: b – přerušení časové řady, p – prozatímní hodnota, e – odhad.

Pramen: EUROSTAT (2012i).

Míra zaměstnanosti

Míra zaměstnanosti představuje podíl zaměstnaných osob na celkovém počtu osob v dané věkové skupině. Nízká míra zaměstnanosti znamená nejen nevyužívání ekonomického potenciálu dané země, ale též náklady v podobě dodatečných výdajů na sociální zabezpečení a prevenci řady negativních společenských jevů. Zvyšování zaměstnanosti bylo považováno za jednu z priorit tzv. Lisabonské strategie (1997, revize 2005). V souvislosti s probíhající finanční krizí a jejími dopady na zaměstnanost došlo k přehodnocení cílů a programů a byla přijata strategie Evropa 2020 (viz EC, 2010). Ta klade důraz i na zvýšení počtu osob s terciárním vzděláním, snížení počtu osob končících předčasně studium (*drop-outs*) a snížení počtu osob ohrožených chudobou. Specifická pozornost je věnována zaměstnanosti rizikových skupin na trhu práce, zejména starších pracovníků a žen.

Ukazatel **míry zaměstnanosti** je konstruován jako procentní podíl osob zaměstnaných ve věku 15–64 let na celkovém počtu obyvatel ve stejné věkové skupině (v některých státech EU jsou specificky sledovány skupiny v odlišném rozpětí). Pokud se míra zvyšuje, ukazuje to na schopnost ekonomiky generovat pracovní místa a zlepšovat tak situaci na trhu práce. V detailnějším pohledu je nutné analyzovat typ nových pracovních míst (v soukromém nebo veřejném sektoru) včetně mzdových charakteristik.

Počty zaměstnaných (pracovníků) v národních statistikách pocházejí ze dvou **způsobů zjišťování**, a to výběrového šetření pracovních sil (u domácností) a podnikového výkaznictví. U výběrového šetření v EU existuje standardní metodologie (Labour Force Survey), která zahrnuje obyvatelstvo v soukromých domácnostech bez osob ve veřejných zařízeních (ubytovny, nemocnice apod.). V případě podnikového výkaznictví je zdrojem dat vyčerpávající nebo výběrové

šetření. Při interpretaci výsledků a jejich srovnávání je nutno použité metody vždy přesně rozlišovat.

Kategorie zaměstnaných může být pro statistické účely vymezena různým způsobem. **Zaměstnanými** jsou veškeré osoby, které v daném referenčním období (týden) nejméně jednu hodinu pracovaly za odměnu (mzdu nebo zisk) či mají pracovní místo, ale byly dočasně nepřítomny v práci. Při používání údajů rozlišujeme pracovníky v národním hospodářství, tj. zaměstnance v evidenčním počtu a soukromé podnikatele, dále evidenční počet zaměstnanců, tj. osoby v hlavním i vedlejším pracovním poměru, členové družstev (vyloučeny jsou např. osoby na rodičovské dovolené a učni) k určitému datu a průměrný roční evidenční počet zaměstnanců.

Zaměstnané osoby mohou být **klasifikovány podle řady hledisek**: a) postavení v zaměstnání (10 tříd standardu ISCO 88 International Standard Classification of Occupations, čtyři skupiny OECD – nemanuálně a manuálně pracující vždy s vyšší a nižší kvalifikací); b) věkové skupiny (důraz na problémové skupiny mladých 15–24 let, starších 50 (55)–64 (74) let); c) pohlaví; d) dosažené vzdělání (např. 7 stupňů klasifikace ISCED 1997 – International Standard Classification of Education, sledující vzdělání v hrubším členění 0–2 primární, 3–4 sekundární a post-sekundární, 5–6 terciární; hotová je ale modifikovaná ISCED 2011, viz UN, 2011); e) odvětví činnosti (např. podle OKEČ – odvětvová klasifikace ekonomických činností, v EU klasifikace NACE, organizace OSN používá třídění ISIC), tj. základní členění na 21 sekcí A až U, následně agregovaných např. pro účely národních účtů do 10/11 a 38 kategorií, resp. na sektorový pohled do tří kategorií zemědělství, průmysl a stavebnictví a služby, resp. čtyř (samotně tzv. kvartérní sektor – výzkum a vývoj); f) území (NUTS1–NUTS3 a podrobnější LAU1–LAU2); g) sektory národního hospodářství (soukromý, veřejný).

Tabulka 5: Míra zaměstnanosti (v % pracovní síly)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	62,2	62,6	62,4	62,6	63,0	63,4	64,4	65,3	65,8	64,5	64,1	64,3
Eurozóna-17	61,4	62,1	62,3	62,6	63,1	63,6	64,6	65,5	65,9	64,5	64,2	64,3
Belgie	60,5	59,9	59,9	59,6	60,3	61,1	61,0	62,0	62,4	61,6	62,0	61,9
Bulharsko	50,4	49,7	50,6	52,5	54,2	55,8	58,6	61,7	64,0	62,6	59,7	58,5
Česká republika	65,0	65,0	65,4	64,7	64,2	64,8	65,3	66,1	66,6	65,4	65,0	65,7
Dánsko	76,3	76,2	75,9	75,1	75,7	75,9	77,4	77,0	77,9	75,3	73,3	73,1
Estonsko	60,4	61,0	62,0	62,9	63,0	64,4	68,1	69,4	69,8	63,5	61,0	65,1
Finsko	67,2	68,1	68,1	67,7	67,6	68,4	69,3	70,3	71,1	68,7	68,1	69,0
Francie	62,1	62,8	63,0	63,9	63,7	63,7	63,6	64,3	64,8	64,0	63,9	63,9
Irsko	65,2	65,8	65,5	65,5	66,3	67,6	68,7	69,2	67,6	62,2	60,1	59,2
Itálie	53,7	54,8	55,5	56,1	57,6 ^b	57,6	58,4	58,7	58,7	57,5	56,9	56,9
Kypr	65,7	67,8	68,6	69,2	68,9	68,5	69,6	71,0	70,9	69,9	69,7	68,1
Litva	59,1	57,5	59,9	61,1	61,2	62,6	63,6	64,9	64,3	60,1	57,8	60,7
Lotyšsko	57,5	58,6	60,4	61,8	62,3	63,3	66,3	68,3	68,6	60,9	59,3	61,8
Lucembursko	62,7	63,1	63,4	62,2	62,5	63,6	63,6	64,2	63,4	65,2	65,2	64,6
Maďarsko	56,3	56,2	56,2	57,0	56,8	56,9	57,3	57,3	56,7	55,4	55,4	55,8
Malta	54,2	54,3	54,4	54,2	54,0	53,9	53,6	54,6	55,3	55,0	56,1	57,6
Německo	65,6	65,8	65,4	65,0	65,0	65,5 ^b	67,2	69,0	70,1 ^b	70,3	71,1	72,5
Nizozemsko	72,9	74,1	74,4	73,6	73,1	73,2	74,3	76,0	77,2	77,0	74,7 ^b	74,9
Polsko	55,0	53,4	51,5	51,2	51,7	52,8	54,5	57,0	59,2	59,3	59,3	59,7
Portugalsko	68,4	69,0	68,8	68,1	67,8	67,5	67,9	67,8	68,2	66,3	65,6	64,2 ^b
Rakousko	68,5	68,5	68,7	68,9	67,8 ^b	68,6	70,2	71,4	72,1	71,6	71,7	72,1
Rumunsko	63,0	62,4	57,6 ^b	57,6	57,7	57,6	58,8	58,8	59,0	58,6	58,8	58,5
Řecko	56,5	56,3	57,5	58,7	59,4	60,1	61,0	61,4	61,9	61,2	59,6	55,6
Slovensko	56,8	56,8	56,8	57,7	57,0	57,7	59,4	60,7	62,3	60,2	58,8	59,5
Slovinsko	62,8	63,8	63,4	62,6	65,3	66,0	66,6	67,8	68,6	67,5	66,2	64,4
Španělsko	56,3	57,8	58,5	59,8	61,1	63,3 ^b	64,8	65,6	64,3	59,8	58,6	57,7
Švédsko	73,0	74,0	73,6	72,9	72,1	72,5 ^b	73,1	74,2	74,3	72,2	72,7	74,1
Velká Británie	71,2	71,4	71,4	71,5	71,7	71,7	71,6	71,5	71,5	69,9	69,5	69,5

Poznámka: b – přerušení časové řady.

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Míra nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl nezaměstnaných osob na celkovém počtu ekonomicky aktivních osob (pracovní síla). Charakterizuje situaci na trhu práce a zprostředkovává i výkonnost ekonomiky. Její výše odráží vztahy poptávky a nabídky, ale je rovněž ovlivněna demografickými faktory.

Míra nezaměstnanosti je vyjadřována na základě dat zjišťovaných **dvěma metodami**. První přístup vychází z evidence jednotlivých ekonomických subjektů a jiných administrativních zdrojů. Druhý přístup je založen na výběrovém šetření pracovních sil (VŠPS). Metodologie výběrového šetření je mezinárodně sladěna podle principů stanovených Mezinárodní organizací práce (ILO). Výběrová šetření publikují národní statistické úřady. Metoda založená na evidenci ekonomických subjektů (nejčastěji u úřadů práce) je do značné míry národně specifická a tudíž není mezinárodně srovnatelná. Údaje o míře nezaměstnanosti uváděné podle různých metod se mohou mnohdy významně lišit.

Pro výpočet míry nezaměstnanosti jsou obyvatelé určitého území rozděleni na ekonomicky aktivní (často je tato skupina označována jako disponibilní pracovní síla) a ekonomicky neaktivní. **Ekonomicky aktivní** (pracovní síla) je součet zaměstnaných a nezaměstnaných osob. Věkové vymezení osob při výpočtu ukazatele je různé. EUROSTAT používá (od roku 2001) věkové hranice od 15 do 74 let, definice ILO je 15 let a starší. **Ekonomicky neaktivní** jsou osoby mladší 15 let a starší 15 let, kteří nepatří mezi ekonomicky aktivní.

Nezaměstnaná osoba je definována různě podle použité metodiky výpočtu: buď jako registrovaný uchazeč o zaměst-

nání nebo z výběrového šetření pracovních sil. Ta chápe uchazeče o zaměstnání jako osobu v daném termínu zjišťování: bez zaměstnání, aktivně práci hledající v předchozím období 4 týdnů a schopnou okamžitě nebo v krátkém časovém intervalu (zpravidla 14 dnů) nastoupit do práce. Při nesplnění některé z podmínek je osoba považována za zaměstnanou nebo ekonomicky neaktivní, Registrovaným nezaměstnaným je každá osoba, která se na příslušném úřadu práce zaregistruje, a to bez ohledu na skutečný pracovní stav. **Zaměstnaná osoba** je buď placený zaměstnanec (existuje právní vztah k zaměstnavateli) nebo zaměstnaný ve vlastním podniku.

Statistické úřady sledují nezaměstnanost členěnou podle celé řady (ekonomických a mimoekonomických) hledisek: a) podle věku; b) pohlaví; c) vzdělání; d) délky nezaměstnanosti; e) frekvence nezaměstnanosti; f) území (NUTS 1–NUTS 3 i podrobněji, LAU1–LAU2). Hlediska registrované míry nezaměstnanosti jsou obvykle podrobnější oproti výběrovému šetření pracovních sil. Liší se rovněž periodicitou publikování údajů o nezaměstnanosti – čtvrtletní (VŠPS) vs. měsíční (registrovaná).

Míra registrované nezaměstnanosti je podíl uchazečů o zaměstnání vůči disponibilní pracovní síle (součet nezaměstnaných osob v evidenci úřadů práce podle místa bydliště a zaměstnaných osob z VŠPS). **Míra nezaměstnanosti z VŠPS** je v procentech vyjádřený podíl osob nezaměstnaných a pracovních sil. Ukazatel je zjišťován na základě výběrového šetření a je prováděn nezávislou institucí (zpravidla národním statistickým orgánem).

Tabulka 6: Míra nezaměstnanosti (v % celkové pracovní síly)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	8,8	8,6	8,9	9,1	9,3	9,0	8,3	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7
Eurozóna-17	8,7	8,1	8,5	9,0	9,3	9,2	8,5	7,6	7,6	9,6	10,1	10,2
Belgie	6,9	6,6	7,5	8,2	8,4	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2
Bulharsko	16,4	19,5	18,2	13,7	12,1	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3
Česká republika	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7
Dánsko	4,3	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6
Estonsko	13,6	12,6	10,3	10,1	9,7	7,9	5,9	4,6	5,5	13,8	16,9	12,5
Finsko	9,8	9,1	9,1	9,0	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8
Francie	9,0	8,2	8,3	8,9	9,3	9,3	9,2	8,4	7,8	9,5	9,7	9,6
Irsko	4,2	3,9	4,5	4,6	4,5	4,4	4,5	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7
Itálie	10,0	9,0	8,5	8,4	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4
Kypr	4,8	4,0	3,6	4,2	4,7	5,5	4,7	4,1	3,8	5,5	6,4	7,9
Litva	16,4	17,4 ^s	13,8 ^s	12,4 ^s	11,3 ^s	8,0 ^s	5,2 ^s	3,8 ^s	5,3 ^s	13,6 ^s	18,0 ^s	15,3
Lotyšsko	13,7	12,9	12,8	11,3	11,2	9,6	7,3	6,5	8,0	18,2	19,8	16,2
Lucembursko	2,2	1,9	2,6	3,8	5,0	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8
Maďarsko	6,3	5,6	5,6	5,8	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	10,9
Malta	6,7	7,6	7,4	7,7	7,2	7,3	6,9	6,5	6,0	6,9	6,9	6,5
Německo	8,0	7,9	8,7	9,8	10,5	11,3	10,3	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9
Nizozemsko	3,1	2,5	3,1	4,2	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4
Polsko	16,1	18,3	20,0	19,7	19,1	17,9	13,9	9,6	7,0	8,1	9,6	9,6
Portugalsko	4,5 ^e	4,6 ^e	5,7 ^e	7,1 ^e	7,5 ^e	8,6 ^e	8,6 ^e	8,9 ^e	8,5 ^e	10,6 ^e	12,0 ^e	12,9
Rakousko	3,6	3,6	4,2	4,3	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2
Rumunsko	6,8	6,6	7,5	6,8	8,0	7,2	7,3	6,4	5,8	6,9	7,3	7,4
Řecko	11,2	10,7	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7
Slovensko	18,9	19,5	18,8	17,7	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,6
Slovinsko	6,7	6,2	6,3	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2
Španělsko	11,7	10,5	11,4	11,4	10,9	9,2	8,5	8,3	11,3	18,0	20,1	21,7
Švédsko	5,6	5,8 ^b	6,0	6,6	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,4	7,5
Velká Británie	5,4	5,0	5,1	5,0	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,0

Poznámka: b – přerušení časové řady, e – odhadnuté hodnoty, s – odhad EUROSTATu.

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Dlouhodobá míra nezaměstnanosti

Dlouhodobá míra nezaměstnanosti je významným ukazatelem pro hodnocení strukturálních nerovnováh na trhu práce. Její dlouhodobě vysoká úroveň či dokonce nárůst v čase naznačuje nedostatečnou pružnost přizpůsobení jednotlivých subjektů trhu práce v ekonomice. Dalším problémem dlouhodobé nezaměstnanosti je její častá koncentrace v problémových skupinách trhu práce a regionech procházejících strukturální krizí.

Dlouhodobá míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl nezaměstnaných osob na celkovém počtu ekonomicky aktivních osob (pracovní síla). Ukazatel míry nezaměstnanosti je vymezen v souladu s definicí Mezinárodní organizace práce (ILO). Za dlouhodobě nezaměstnané se pokládají osoby ve věku 15–74 let, které byly v referenčním týdnu, kdy probíhalo zjišťování, bez práce po dobu 12 a více měsíců. Osoby bez práce jsou ty, které nemají práci, ani nebyly v placeném zaměstnání nebo sebezaměstnání (hodinu nebo více během referenčního týdne), aktivně hledají práci a jsou připravené pracovat.

Trvání nezaměstnanosti je vymezeno jako trvání hledání práce nebo jako období od posledního zaměstnání (sebezaměstnání), jestliže toto období je kratší než trvání hledání zaměstnání. Dlouhodobá míra nezaměstnanosti je míra nezaměstnanosti osob, které jsou bez práce déle než jeden rok vzhledem k počtu ekonomicky aktivních osob na pracovním trhu.

Oproti této definici existují národní koncepty, které pracují i s kratšími obdobími v podobě lhůty šesti měsíců. Mezi zeměmi se výpočet ukazatele dlouhodobé míry nezaměstnanosti liší, ale v rámci EUROSTATu je metodologie harmo-

nizována (viz ukazatel míra nezaměstnanosti.) Vedle dlouhodobé míry nezaměstnanosti EUROSTAT sleduje i tzv. **velmi dlouhou míru nezaměstnanosti** (very long-term unemployment). Ta představuje ukazatel nezaměstnanosti osob, které jsou nezaměstnané déle než 24 měsíců, na celkovém počtu ekonomicky aktivních na trhu práce.

Dlouhodobou míru nezaměstnanosti sledujeme podle pohlaví, kde se ukazuje, že vyšší hodnoty jsou v případě žen (neplatí to však obecně, odlišná situace je např. ve skandinávských státech) nebo podle úrovně vzdělání (vyšší míru nezaměstnanosti vykazují osoby s nižší úrovní vzdělání). Zvláště je sledována dlouhodobá nezaměstnanost mladých osob (15–24 let), která se vztahuje k počtu osob stejné věkové skupiny.

Dopady dlouhodobé nezaměstnanosti mohou být v zásadě dvojího druhu: ekonomické a sociální. Prvé jsou spojeny především se ztrátou produkce a s náklady na sociální systém podporující nezaměstnané osoby. Sociální dopady se projevují ve snižující se kvalitaci nezaměstnaných osob, ve ztrátě pracovních návyků a v možných zdravotních problémech, což představuje potenciální omezení zaměstnatelnosti těchto osob. Specifickým problémem je skutečnost, že osoby dlouhodobě nezaměstnané mohou rezignovat na další hledání práce (to vede ke zkrácení ukazatele) a snažit se spíše využívat možnosti zaměstnání v šedé nebo černé ekonomice. Specifický problém představuje dlouhodobá nezaměstnanost u obou stran věkového spektra – velmi mladých pracovníků (často osoby s nedokončeným vzděláním, tzv. drop-outs), tak i starších pracovníků před důchodem.

Tabulka 7: Dlouhodobá míra nezaměstnanosti (v % pracovní síly)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	4,1	3,9	4,0	4,2	4,3	4,1	3,7	3,1	2,6	3,0	3,9	4,1
Eurozóna-17	4,2	3,8	3,8	4,1	4,3	4,2	3,9	3,4	3,0	3,4	4,3	4,6
Belgie	3,7	3,2	3,7	3,7	4,1	4,4	4,2	3,8	3,3	3,5	4,1	3,5 ^b
Bulharsko	9,4	12,1	12,0	9,0	7,2	6,1	5,0	4,1	2,9	3,0	4,8	6,3
Česká republika	4,2	4,2	3,7	3,8	4,2	4,2	3,9	2,8	2,2	2,0	3,0	2,7
Dánsko	0,9	0,9	0,9	1,1	1,2	1,1	0,8	0,6	0,5	0,6	1,5	1,8
Estonsko	6,1	6,1	5,5	4,5	5,0	4,1	2,8	2,2	1,7	3,8	7,7	7,1
Finsko	2,8	2,5	2,3	2,3	2,1	2,2	1,9	1,6	1,2	1,4	2,0	1,7
Francie	3,5	2,9	2,9	3,5	3,8	3,8	3,9	3,4	2,9	3,4	3,9	4,0
Irsko	1,6	1,3	1,3	1,5	1,6	1,5	1,4	1,3	1,7	3,5	6,7	8,6
Itálie	6,2	5,6	5,0	4,9	4,0 ^b	3,9	3,4	2,9	3,1	3,5	4,1	4,4
Kypr	1,2	0,9	0,8	1,0	1,3	1,3	0,9	0,8	0,5	0,6	1,3	1,6
Litva	8,0	9,8	7,4	6,0	5,8	4,3	2,5	1,4	1,2	3,2	7,4	8,0
Lotyšsko	7,9	7,2	5,8	4,7	4,9	4,4	2,7	1,7	2,1	4,9	8,9	8,8
Lucembursko	0,5	0,5	0,7	1,0	1,0	1,2	1,4	1,2	1,6	1,2	1,3	1,4
Maďarsko	3,0	2,5	2,4	2,4	2,7	3,2	3,4	3,4	3,6	4,2	5,5	5,2
Malta	4,5	3,7	3,3	3,2	3,4	3,5	2,8	2,7	2,5	3,0	3,2	3,0
Německo	4,1	3,9	4,2	4,9	5,9	6,0 ^b	5,8	4,9	4,0	3,5	3,4	2,8
Nizozemsko	0,8	0,7	0,8	1,2	1,7	2,1	1,9	1,4	1,1	0,9	1,2 ^b	1,5
Polsko	7,4	9,2	10,9	11,0	10,3	10,3	7,8	4,9	2,4	2,5	3,0	3,6
Portugalsko	1,9	1,7	2,0	2,5	3,3	4,1	4,3	4,2	4,0	4,7	6,3	6,2 ^b
Rakousko	1,0	0,9	1,1	1,1	1,4 ^b	1,3	1,3	1,2	0,9	1,0	1,1	1,1
Rumunsko	3,5	3,2	4,0 ^b	4,2	4,7	4,0	4,2	3,2	2,4	2,2	2,5	3,1
Řecko	6,2	5,5	5,3	5,3	5,6	5,1	4,8	4,1	3,6	3,9	5,7	8,8
Slovensko	10,3	11,4	12,3	11,5	11,9	11,8	10,3	8,3	6,7	6,5	9,3	9,2
Slovinsko	4,1	3,7	3,5	3,5	3,2	3,1	2,9	2,2	1,9	1,8	3,2	3,6
Španělsko	4,9	3,8	3,8	3,8	3,5	2,2 ^b	1,8	1,7	2,0	4,3	7,3	9,0
Švédsko	1,4	1,2	1,2	1,2	1,4	1,0 ^b	1,0	0,9	0,8	1,1	1,5	1,4
Velká Británie	1,4	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	1,2	1,3	1,4	1,9	2,5	2,7

Poznámka: b – přerušení časové řady.

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Nominální a reálné mzdové náklady

Mzdové náklady na zaměstnance jsou definovány jako průměrné náhrady zaměstnancům na jednoho pracovníka v celém národním hospodářství. Jedná se o poměrový ukazatel, jehož obě veličiny jsou položkami národního účetnictví. Mzdové náklady mohou být definovány v nominálním nebo reálném vyjádření. Reálné mzdové náklady jsou nominální náklady očištěné o vývoj cen. Jako deflátor se nejčastěji používá deflátor HDP nebo deflátor soukromé spotřeby. Na ukazatel reálných mzdových nákladů lze pohlížet ze strany spotřebitelů jako na ukazatel vývoje životní úrovně nebo ze strany producentů jako na ukazatel nákladovosti. Porovnáním s ukazatelem produktivity práce pak získáme ukazatel jednotkových pracovních nákladů jako indikátor nákladových a inflačních tlaků v ekonomice.

Náhrady zaměstnancům se podle standardu ESA 95 definují jako celková odměna, peněžní nebo naturální, kterou má platit zaměstnavatel zaměstnanci za jím provedenou práci v daném účetním období. Náhrady zaměstnancům se rozdělují na mzdy a platy a sociální příspěvky zaměstnavatelů. Kromě peněžních mezd a platů se do této položky zahrnují i naturální mzdy.

Mzdy a platy peněžní zahrnují též hodnotu všech sociálních příspěvků, daní z důchodu apod., které mají platit zaměstnanci, i když ve skutečnosti jsou sráženy zaměstnavatelem a placeny přímo do programů sociálního pojištění, daňovým úřadům atd. za zaměstnance. **Naturální mzdy a platy** se skládají z výrobků a služeb nebo jiných požitků poskytovaných zaměstnavatelem zdarma nebo za sníženou cenu, které mohou zaměstnanci použít ve svém volném čase a podle svého uvážení na uspokojení svých vlastních potřeb

nebo přání nebo pro ostatní členy svých domácností. Pro zaměstnavatelův výrobní proces nejsou tyto výrobky a služby nebo jiné požitky nezbytné. Pro zaměstnance představují naturální mzdy a platy dodatečný důchod; kdyby tyto výrobky a služby kupovali sami, museli by za ně platit tržní ceny.

V **České republice** jsou výchozím zdrojem údajů pro odhad náhrad zaměstnancům údaje z podnikového výkaznictví (statistického nebo účetního) a šetření úplných nákladů práce. Mzdy a platy jsou příjmy jednotlivců ze závislé práce a funkční požitky. V národních účtech jsou zachyceny v hrubých částkách, tj. před odečtením zákonných příspěvků zaměstnanců na sociální a zdravotní pojištění, daní a se zaměstnancem dohodnutých srážek. Při sestavování národních účtů se v počáteční fázi údaje o mzdách a platech přebírají ze statistického výkaznictví dopočteného na úplné soubory jednotek. Jedná se o účetní údaje o mzdách a platech, cestovním a o sociálních nákladech, které obsahují i část naturálních mezd. V další fázi jsou převzaté údaje o naturálních mzdách metodicky upraveny a navýšeny o naturální mzdy nezachycené v podnikovém účetnictví. Mzdy a platy jsou upraveny o záměrně nevykázané mzdy a platy, související se zaměstnáváním pracovníků načerno anebo vyplácením části mzdy mimo oficiální účetnictví. Odhad tohoto zkreslování byl proveden za malé a střední nefinanční podniky a za podnikatele – fyzické osoby.

Kromě mezd a platů jsou součástí náhrad zaměstnancům **sociální příspěvky**, které platí zaměstnavatelé, aby zajistili svým zaměstnancům nárok na sociální dávky. Sociální příspěvky zaměstnavatelů mohou být buď skutečné nebo imputované.

Tabulka 8: Vývoj nominálních a reálných mzdových nákladů na zaměstnance (roční tempa růstu v %)

	Nominální náklady						Reálné náklady					
	2000	2005	2009	2010	2011	Roč. průměr	2000	2005	2009	2010	2011	Roč. průměr
EU-27	4,3	2,5	1,9	2,3	2,3	2,9	1,8	0,3	1,7	0,2	-0,6	0,8
Eurozóna-17	2,7	2,0	1,8	1,9	2,2	2,4	0,2	-0,1	2,3	0,2	-0,3	0,4
Belgie	2,1	1,7	1,2	1,4	3,1	2,6	-1,4	-0,9	1,9	-0,7	0,0	0,4
Bulharsko	9,9	9,3	9,4	11,2	7,3	9,3	5,6	2,3	7,8	8,5	3,4	4,9
Česká republika	7,9	3,8	-0,6	3,6	2,7	5,5	4,3	2,9	-1,4	3,3	2,2	3,5
Dánsko	3,5	3,6	1,8	2,7	1,6	3,2	0,8	2,1	0,5	0,2	-0,8	1,3
Estonsko	14,6	10,8	-3,2	1,8	-0,2	9,4	10,7	6,6	-1,9	-0,8	-5,0	5,1
Finsko	3,8	3,7	2,3	1,8	3,4	3,2	-0,5	2,9	0,9	-0,3	-0,1	1,2
Francie	2,3	3,0	2,0	2,6	2,8	2,7	-0,1	1,2	2,7	1,5	0,8	1,0
Irsko	7,7	5,6	-0,9	-3,1	0,2	4,1	2,6	3,8	6,3	-1,0	-1,3	2,4
Itálie	2,4	3,0	1,7	2,3	1,2	2,7	-0,9	0,8	1,8	0,7	-1,5	0,3
Kypr	6,0	1,9	2,5	2,7	3,3	3,7	3,2	-1,5	1,0	1,0	-0,6	0,8
Litva	-0,7	11,5	-9,9	-0,4	3,6	6,5	1,0	9,0	-13,8	-1,7	-0,6	3,7
Lotyšsko	7,4	25,1	-12,7	-6,7	18,2	10,7	4,0	14,9	-15,5	-5,1	12,9	5,1
Lucembursko	5,3	4,6	1,9	2,7	2,0	3,1	1,3	1,5	1,0	1,0	-0,6	0,8
Maďarsko	15,0	7,1	-1,7	-0,3	3,0	7,4	3,4	3,4	-5,4	-4,0	-1,5	1,7
Malta	4,7	1,4	3,6	-0,3	0,8	3,2	7,1	-1,3	1,0	-3,3	-0,1	1,4
Německo	1,8	-0,1	0,2	2,4	3,0	1,3	1,0	-1,7	0,2	0,3	0,9	-0,1
Nizozemsko	5,0	1,7	2,5	1,5	1,8	3,3	1,2	-0,4	3,0	0,2	-0,5	1,2
Polsko	10,8	1,7	3,5	4,7	4,0	4,7	0,7	-0,4	0,9	2,2	-0,8	1,3
Portugalsko	6,3	4,7	2,8	1,4	-0,8	3,0	2,8	1,9	5,2	-0,2	-4,1	0,6
Rakousko	2,4	2,7	2,5	1,3	2,3	2,3	0,1	0,1	2,1	-0,6	-1,3	0,3
Rumunsko	70,1	29,1	-1,9	7,6	3,7	22,5	23,6	20,8	-5,4	-0,2	-1,9	8,2
Řecko	6,0	2,6	3,5	-2,6	-3,4	3,5	-1,5	-0,8	2,8	-6,3	-6,5	0,0
Slovensko	15,4	9,1	2,5	5,1	1,1	7,2	6,6	6,3	2,4	4,0	-2,7	2,9
Slovinsko	10,2	6,0	1,8	3,9	1,6	6,4	3,1	3,7	0,8	2,4	-0,1	2,3
Španělsko	2,9	3,5	4,4	0,0	0,7	3,3	-0,8	0,0	5,6	-1,9	-2,2	0,5
Švédsko	7,3	3,1	1,6	2,8	0,8	3,2	6,3	2,0	-0,5	1,3	-0,4	1,6
Velká Británie	5,6	3,4	2,7	2,7	2,0	3,7	5,2	0,9	1,3	-0,9	-2,6	1,5

Poznámka: reálné náhrady = nominální náhrady / deflátor soukromé spotřeby; roční průměr – průměrné tempo růstu v letech 2001–2011.
Pramen: European Commission (2012a).

Index spotřebitelských cen

Index spotřebitelských cen je základním ukazatelem vývoje inflace. Inflaci rozumíme růst cenové hladiny v ekonomice (opakem je deflace). Inflace snižuje kupní sílu měny a ovlivňuje chování ekonomických subjektů. Na její vývoj působí řada faktorů jak na straně nabídky (světové ceny, kurz měny, jednotkové pracovní náklady), tak poptávky. Cenová stabilita patří mezi základní cíle centrálních bank, tudíž vývoj inflace je důležitým indikátorem pro měnovou politiku. Je také vodítkem pro indexaci mzdových sazeb a výdajů na sociální politiku.

Index spotřebitelských cen (CPI) sleduje vývoj spotřebitelských cen (životních nákladů) na spotřebním koší založeném na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem. Za cenové reprezentanty jsou vybrány takové výrobky a služby, které se významně podílejí na výdajích obyvatelstva a svým rozsahem pokrývají celou sféru spotřeby.

V České republice je v současné době vybráno 692 reprezentantů. Jejich soubor je postupně agregován do 12 hlavních oddílů spotřebního koše, a to formou váženého aritmetického průměru individuálních cenových indexů. Do výběru jsou zařazeny ty výrobky a služby, o nichž lze předpokládat, že vývoj jejich cen bude s dostatečnou přesností vystihovat průměrnou změnu cen všech výrobků příslušné skupiny, z nichž byly vybrány. Ceny se zjišťují v prodejnách (vč. hypermarketů, supermarketů), provozovněch služeb a ostatních institucích poskytujících služby (cca 8 500 respondentů a cca 50 000 cen).

Váhy ve spotřebních koších byly pro výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) stanoveny na základě struktury výdajů domácností (úroveň COICOP 4) podle výsledků statistiky rodinných účtů v roce 2010, které byly

korigovány údaji statistiky národních účtů (váhové schéma se obměňuje zhruba každých pět let). Index spotřebitelských cen se používá na tzv. národním principu, tj. zahrnuje výdaje rezidentských domácností.

Výpočet bazických indexů spotřebitelských cen je prováděn podle Laspeyresova vzorce. Základním obdobím pro výpočet cenových indexů je prosinec 2011. Z těchto bazických indexů jsou vypočítávány indexy spotřebitelských cen srovnávající dvě libovolná období.

Pro účely mezinárodního srovnávání se používá tzv. **harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP)**. Je určen pro měření inflace na daném teritoriu, zahrnuje i výdaje zahraničních návštěvníků, je to tedy koncept známý jako domácí. Tento koncept umožňuje bez duplicit agregovat indexy za seskupení zemí EU. Převod na nový základ indexu (rok 2005 = 100, viz Press Release 146/2005) znamená, že údaje s předchozím obdobím nejsou srovnatelné (rok 1996 = 100).

Významnějším rozdílem mezi **indexem spotřebitelských cen** počítaným ČSÚ a **HICP** je zahrnování vývoje cen bydlební soukromých vlastníků bytů a domů. V indexu ČSÚ je toto tzv. imputované nájemné zahrnováno do CPI vzhledem k jeho významu a vzhledem k potřebám statistiky národních účtů. Harmonizovaný index ceny bydlení vlastníků bytů nezahrnuje. Připravuje se však metodika zahrnování vývoje cen i do HICP, ale pouze u nových obydlí.

Míra inflace může být vyjádřena jako: a) meziměsíční (daný měsíc oproti předchozímu měsíci), b) meziroční (měsíc daného roku oproti stejnému měsíci roku předchozího), c) klouzavý průměr (poměr průměru za uplynulých 12 měsíců oproti předchozím 12 měsícům).

Tabulka 9: Harmonizovaný index spotřebitelských cen (roční tempo růstu v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Roč. průměr
EU-27	3,5 ⁱ	3,2 ⁱ	2,5 ⁱ	2,1 ⁱ	2,3 ⁱ	2,3 ⁱ	2,3	2,4	3,7	1,0	2,1	3,1	2,5
Eurozóna-17	2,2	2,4	2,3	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7	2,1
Belgie	2,7	2,4	1,6	1,5	1,9	2,5	2,3	1,8	4,5	0,0	2,3	3,5	2,2
Bulharsko	10,3	7,4	5,8	2,3	6,1	6,0	7,4	7,6	12,0	2,5	3,0	3,4	6,1
Česká republika	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1	3,0	6,3	0,6	1,2	2,1	2,4
Dánsko	2,7	2,3	2,4	2,0	0,9	1,7	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	2,7	2,1
Estonsko	3,9	5,6	3,6	1,4	3,0	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2
Finsko	2,9	2,7	2,0	1,3	0,1	0,8	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	1,9
Francie	1,8	1,8	1,9	2,2	2,3	1,9	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7	2,3	1,9
Irsko	5,3	4,0	4,7	4,0	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6	1,2	2,4
Itálie	2,6	2,3	2,6	2,8	2,3	2,2	2,2	2,0	3,5	0,8	1,6	2,9	2,3
Kypr	4,9	2,0	2,8	4,0	1,9	2,0	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	2,7
Litva	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,0
Lotyšsko	2,6	2,5	2,0	2,9	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	5,0
Lucembursko	3,8	2,4	2,1	2,5	3,2	3,8	3,0	2,7	4,1	0,0	2,8	3,7	2,8
Maďarsko	10,0 ⁱ	9,1 ⁱ	5,2	4,7	6,8	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	3,9	5,8
Malta	3,0	2,5	2,6	1,9	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2,0	2,5	2,5
Německo	1,4	1,9	1,4	1,0	1,8	1,9	1,8	2,3	2,8	0,2	1,2	2,5	1,7
Nizozemsko	2,3	5,1	3,9	2,2	1,4	1,5	1,7	1,6	2,2	1,0	0,9	2,5	2,2
Polsko	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	3,9	3,5
Portugalsko	2,8	4,4	3,7	3,3	2,5	2,1	3,0	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6	2,6
Rakousko	2,0	2,3	1,7	1,3	2,0	2,1	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	2,0
Rumunsko	45,7 ⁱ	34,5 ⁱ	22,5 ⁱ	15,3 ⁱ	11,9 ⁱ	9,1 ⁱ	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	5,8	14,0
Řecko	2,9	3,7	3,9	3,4	3,0	3,5	3,3	3,0	4,2	1,3	4,7	3,1	3,3
Slovensko	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	4,7
Slovinsko	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	4,5
Španělsko	3,5	2,8	3,6	3,1	3,1	3,4	3,6	2,8	4,1	-0,2	2,0	3,1	2,9
Švédsko	1,3	2,7	1,9	2,3	1,0	0,8	1,5	1,7	3,3	1,9	1,9	1,4	1,8
Velká Británie	0,8	1,2	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5	2,2

Poznámka: e – odhadovaná hodnota; i – výpočet vlastní časové řady HICP začal od ledna 1996, od ledna roku 2005 provedeno reškálování indexu (2005 = 100). Roční průměr – průměrné tempo růstu v letech 2001–2011.

Pramen: EUROSTAT (2012o).

Index cenové úrovně

Srovnatelná (relativní) cenová úroveň vyjadřuje poměr mezi paritami kupní síly a tržními měnovými kurzy v jednotlivých zemích. Udává vztah cenové úrovně příslušného agregátu ve zkoumané zemi k cenové úrovni v referenční zemi nebo skupině zemí. Nejčastěji se srovnává cenová úroveň celkového HDP nebo výdajů na spotřebu domácností. Údaje v národních měnách jsou přepočítány na společnou měnu pomocí parity kupní síly a tržního kurzu. Jako jednotky měnové konverze v rámci zemí EU jsou používány tzv. standardy kupní síly (Purchasing Power Standards – PPS), které vyjadřují poměr cenové hladiny dané země k průměrné cenové úrovni zemí EU v příslušném složení.

Srovnatelné (relativní) cenové úrovně (Comparative Price Levels – CPL) neboli **indexy cenové úrovně** (Price Level Indices – PLI) jsou konstruovány jako podíl údajů za příslušný agregát (HDP, spotřeba domácností, tvorba hrubého fixního kapitálu apod.), který je přepočítán z národní měny měnovým kurzem a paritou kupní síly. Obvykle se udávají v procentech. Cenová úroveň dané země se vztahuje buď k jednotlivé referenční zemi nebo ke skupině zemí (EU v daném složení, ke 30 zemím OECD apod.).

Koeficient ERDI (Exchange Rate Deviation Index) představuje obrácenou hodnotu srovnatelné cenové hladiny (resp. podíl tržního a paritního měnového kurzu), obvykle se počítá na úrovni celkového HDP. Jeho hodnota vyjadřuje nadhodnocení nebo podhodnocení tržního kurzu oproti kurzu paritnímu (PPP).

Parity kupní síly (Purchasing Power Parities – PPPs) jsou jednotky měnové konverze, které vyjadřují poměr ceny stejného zboží a služeb v národní měně k jeho ceně v měnové

jednotce srovnávané země. Např. při ceně bochníku chleba ve Francii ve výši 1,87 euro a ve Velké Británii 0,97 liber činí PPP chleba ve Francii ve vztahu k Velké Británii 1,87/0,97, tj. 1,97 euro/libra. PPPs nejsou publikovány za jednotlivé výrobky a služby, ale propočítávají se na vyšší úrovni agregace až po výdaje na HDP celkem. Parity za jednotlivé agregáty jsou váženým průměrem relativních cenových poměrů za homogenní koše zboží a služeb, získané na základě cenových poměrů jednotlivých reprezentantů.

Parity jsou primárně konstruovány pro **prostorová srovnání**, nikoliv pro srovnání v čase. Jejich hlavním účelem je měřit a srovnávat ekonomickou úroveň (HDP na obyvatele) a cenovou úroveň mezi jednotlivými zeměmi. Vyjádření agregátů pomocí směnných a paritních kurzů se více liší u ekonomicky méně rozvinutých zemí, jejichž tržní kurz je oproti paritě výrazněji podhodnocen. Standardy kupní síly PPS jsou jednotky umělé společné měny v rámci EU na bázi eura, vyvozované z průměrných cen seskupení členských zemí (zde EU-27).

Srovnatelná cenová úroveň spotřeby domácností se propočítává jako poměr objemu konečných výdajů na spotřebu domácností přepočtených měnovým kurzem k objemu, přepočtenému paritou kupní síly. Srovnatelná cenová úroveň spotřeby domácností ve vztahu k EU-27 vychází ze srovnání údajů přepočtených měnovým kurzem (v běžných eurech pro země eurozóny) s údaji, přepočtenými standardy kupní síly PPS, které odrážejí průměrnou cenovou úroveň v zemích EU-27. Je-li index větší než 100, pak cenová úroveň v dané zemi je vyšší než průměr EU a obráceně. Relace cenové hladiny výdajů na konečnou spotřebu domácností se příliš neliší od CPL celkového HDP.

Tabulka 10: Index cenové úrovně konečné spotřeby domácností včetně nepřímých daní (EU-27 = 100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Eurozóna-17	100,1	100,4	100,4	102,9	103,1	102,1	101,9	101,3	103,2	105,6	104,2	104,0
Belgie	102	103,2	101,5	106,6	106,8	106,4	107,7	107,4	110,3	112,3	111,4	111,8
Bulharsko	38,7	41,0	40,9	40,7	42,0	43,3	44,9	45,6	49,4	51,3	50,8	51,0
Česká republika	48,1	50,0	57,1	54,6	55,4	58,2	61,3	62,4	77,2	73,1	75,2	76,7
Dánsko	130,3	135,3	133,9	141,2	139,6	140,4	138,4	137,3	139,7	143,8	142,4	142,2
Estonsko	57,3	61,1	60,9	62,1	63,1	64,7	68,5	73,4	76,7	76,5	74,8	78,9
Finsko	120,9	124,8	124,0	126,7	123,9	123,7	122,7	119,6	120,7	124,7	123,5	125,2
Francie	105,9	104,1	103,5	110,0	110,0	108,2	108,6	108,1	110,7	112,4	110,8	110,7
Irsko	114,9	119,4	125,3	126,5	126,0	123,5	124,5	124,1	129,7	126,7	119,1	116,7
Itálie	97,5	99,8	102,7	103,7	105,0	104,8	104,2	102,5	102,4	104,9	103,5	103,1
Kypr	88,1	88,9	89,2	91,0	91,3	90,4	90,3	88,3	87,7	90,1	89,2	89,4
Litva	52,7	54,1	54,2	52,3	53,5	54,9	57,4	60	65,9	67,4	65,1	65,6
Lotyšsko	58,8	59,0	57,0	54,4	56,2	57,0	60,8	66,6	75,0	76,0	72,2	74,1
Lucembursko	101,5	103,6	102,2	103,3	103,1	111,6	111,4	114,8	117,2	120,9	120,5	121,9
Maďarsko	49,2	53,0	57,5	58,3	62,0	63,4	60,7	66,7	69,4	63,4	64,9	64,3
Malta	73,3	74,8	74,6	72,0,0	73,2	73,0	74,8	75,5	77,4	78,4	78,0	78,0
Německo	106,6	107,0	106,7	106,2	104,8	103,3	102,6	101,7	103,5	106,1	104,3	103,4
Nizozemsko	100,1	103,0	102,9	107,8	106,2	104,7	104,1	102,0	104,1	107,8	107,6	108,0
Polsko	57,9	64,8	61,2	54,4	53,3	61,1	62,5	61,7	69,2	58,2	61,9	60,1
Portugalsko	83,0	84,4	86,4	86,1	87,4	85,1	85,0	85,7	87,9	89,2	88,2	87,5
Rakousko	101,9	104,8	103,5	103,4	103,3	102,5	102,0	102,6	105,1	108,0	106,3	106,7
Rumunsko	42,5	41,8	43,0	43,4	43,3	54,5	57,6	63,8	63,1	57,6	58,8	59,8
Řecko	84,8	82,3	80,2	85,9	87,7	88,3	89,1	89,8	91,7	95,0	95,1	95,1
Slovensko	44,4	43,5	44,8	50,7	54,9	55,4	58,0	63,2	69,8	73,6	71,7	72,4
Slovinsko	72,9	74,0	74,5	76,3	75,5	76,1	76,7	78,9	82,8	85,6	84,6	83,5
Španělsko	85,0	85,4	84,7	88,4	91,0	91,2	91,8	92,9	95,1	97,8	97,1	97,4
Švédsko	127,6	119,9	121,8	123,6	121,5	119,1	118,5	115,6	112,9	108,5	121,6	127,8
Velká Británie	120,0	116,8	117,1	107,9	108,5	109,8	110,6	114,0	103,0	96,6	100,3	101,7

Pramen: EUROSTAT (2012n).

Jednotkové pracovní náklady

Jednotkové pracovní náklady (JPN) vyjadřují vztah pracovních nákladů k produktivitě práce. Celkové pracovní náklady, tj. mzdy a platy, příspěvky na sociální pojištění a ostatní vedlejší mzdové náklady se vztahují k vytvářenému produktu. Na úrovni národního hospodářství je produktivita práce charakterizována hrubým domácím produktem na pracovníka, v jednotlivých odvětvích obvykle přidanou hodnotou nebo celkovým výkonem na pracovníka. Úroveň a vývoj JPN jsou významnými charakteristikami cenové konkurenční schopnosti.

Ukazatel pracovních nákladů (PN) na úrovni celého národního hospodářství je charakterizován náhradami zaměstnancům, přebíranými z národních účtů. (Jiný přístup vychází ze součtu mezd a platů, příspěvků zaměstnavatelů na sociální pojištění a tzv. vedlejších mzdových nákladů.)

Náhrady zaměstnancům – v hotovosti i naturální – zahrnují mzdy a platy, sociální příspěvky placené zaměstnavateli a další vedlejší náklady. Do **mezd a platů** jsou zahrnuty důchody za práce konané podle pracovněprávních a jiných zvláštních předpisů. Obsahují mzdy a platy za vykonanou práci pro zaměstnavatele, platy společníků firmy nebo členů družstev, platy a uniformy vojáků z povolání a kapesné a stravné vojáků prezenční služby. Dále zahrnují i příspěvky věnované zaměstnancům na dopravu do práce a z práce, na stravování, na jejich kulturní vyžití aj. Do **sociálních příspěvků** placených zaměstnavateli za jejich zaměstnance se zahrnují příspěvky na všeobecné sociální a zdravotní pojištění, na penzijní a zdravotní připojištění a přímé sociální podpory od zaměstnavatelů. Objem pracovních nákladů **v propočtu na zaměstnance** se vztahuje k celkovému počtu zaměstnanců v národním hospodářství (na rozdíl od

produktivity práce, měřené HDP na pracovníka, která se vztahuje k celkovému počtu pracujících včetně podnikatelů a samostatně výdělečných osob).

Různé koncepty JPN se odlišují tím, zda vztahují objem nominálních PN k ukazatelům produkce, měřené v běžných nebo ve stálých cenách. **JPN nominální** na úrovni celého národního hospodářství se propočítávají jako náhrady na zaměstnance v nominálním vyjádření v poměru k HDP na pracovníka v reálném vyjádření, tj. ve stálých cenách. **JPN reálné** vztahují nominální náhrady na zaměstnance k HDP na pracovníka v běžných cenách, resp. nominální JPN jsou korigovány cenovým deflátorem HDP (viz metodický popis ECFIN). Tyto pojmy nejsou zcela sjednoceny a je vždy nutno přihlídnout ke konkrétně uváděné definici.

Tempa růstu JPN (nominálních) se získají jako poměr indexu růstu PN v propočtu na 1 zaměstnance v nominálním vyjádření k indexu růstu HDP na pracovníka ve stálých cenách. **Tempa růstu JPN (reálných)** se získají jako poměr indexu PN v propočtu na 1 zaměstnance v nominálním vyjádření k indexu HDP na pracovníka v běžných cenách, resp. korigováním temp růstu nominálních JPN cenovým deflátorem HDP. Tímto postupem je vliv rozdílu v okruhu zahrnovaných osob v čitateli a jmenovateli při propočtu náhrad a produktivity minimalizován.

Úroveň JPN v mezinárodním srovnání lze hodnotit jako poměr pracovních nákladů v referenční měně (např. v eurech) k HDP v paritě kupní síly (např. v PPS), resp. lze pracovní náklady na zaměstnance i produktivitu práce v domácí měně převést do referenční měny tržním kurzem (Exchange Rate Adjusted).

Tabulka 11: Jednotkové pracovní náklady (reálné) (roční tempa růstu, v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	0,3	0,1	-0,4	-0,4	-1,2	-0,7	-1,3	-0,9	1,1	3,2	-1,5	-0,6
Eurozóna-17	-0,1	-0,3	-0,1	-0,2	-1,2	-0,7	-1,1	-1,0	1,7	3,3	-1,6	-0,4
Belgie	-1,5	2,2	0,3	-0,9	-2,7	-0,9	-0,4	-0,2	2,2	2,7	-2,3	0,6
Bulharsko	-4,8	1,8	-3,0	-0,6	-2,1	-1,7	-3,5	0,1	3,7	8,1	2,7	-3,7 ^{p)}
Česká republika	1,3	0,2	3,5	2,2	-1,0	-0,4	-0,1	-0,7	1,5	0,5	1,0	0,9
Dánsko	-2,4	1,9	1,0	0,6	-1,9	-0,7	0,1	2,4	1,8	4,5	-4,6	-0,4
Estonsko	-1,8	-2,3	-0,8	0,9	1,0	-2,1	0,3	5,0	8,3	2,4	-6,6	-2,8
Finsko	-1,9	0,6	-0,4	1,5	-0,5	1,7	-0,5	-2,4	3,7	7,4	-2,0	-1,3
Francie	-0,2	0,3	0,8	0,0	-0,7	0,0	-0,3	-0,9	0,7	3,0	-0,4	0,3
Irsko	-2,7	-0,6	-4,0	0,5	1,8	2,5	0,5	2,9	10,1	1,7	-4,6	..
Itálie	-1,3	0,0	0,2	0,9	-0,4	0,6	0,2	-0,7	2,0	1,9	-0,9	-0,3
Kypr	-0,5	-2,0	3,6	4,6	-1,3	-1,4	-2,4	-3	-2,7	6,6	-2,9	0,0
Litva	-9,1	-3,1	1,5	1,8	0,8	-0,6	3,3	-1,9	0,6	2,4	-9,1	-5,2
Lotyšsko	-5,9	-3,5 ^{b)}	-4,2 ^{b)}	1,3 ^{b)}	-0,5 ^{b)}	4,7 ^{b)}	4,6 ^{b)}	5,8 ^{b)}	6,9 ^{b)}	-6,7 ^{b)}	-7,7 ^{b)}	-3,2 ^{b)}
Lucembursko	0,5	6,4	0,1	-4,4	-0,6	-2,4	-5,1	-2,0	1,7	8,4	-3,0	-1,4
Maďarsko	1,5	-0,4	0,1	0,4	-0,9	0,2	-1,4	0,8	-0,9	-0,6	-6,1	0,5
Malta	-3,9	5,6	-2,1	2,5	0,7	-3,2	1,9	-2,3	0,2	3,2	-3,4	-1,2
Německo	1,2	-0,7	-0,7	-0,2	-1,6	-1,5	-2,3	-2,3	1,5	4,2	-1,7	0,6
Nizozemsko	-1,2	-0,1	0,9	0,3	-0,5	-2,8	-1,1	-0,2	0,9	5,6	-2,1	-0,1
Polsko	-2,5	2,9	-4,4	-3,7	-6,0	-2,3	-2,5	-1,3	4,3	-1,4	-0,1	-1,4
Portugalsko	1,2	0,3	-0,5	0,8	-1,5	1,0	-1,8	-1,6	1,9	2,2	-2,6 ^{p)}	-1,4 ^{p)}
Rakousko	-1,4	-0,8	-1,1	0,2	-2,1	-0,8	-0,8	-0,8	2,0	3,4	-1,6	-1,3
Rumunsko	15,1	5,3	-18,7	-2	-10,7	8,8	-5,1	1,5	6,6	-1,2	1,8	-5,9 ^{p)}
Řecko	..	-3,4	6,5	-2,3	-0,7	2,5 ^{b)}	-4,6	0,0	2,2 ^{p)}	4,3 ^{p)}	-3,4 ^{p)}	-4,5 ^{p)}
Slovensko	2,0	-2,2	0,3	-1,2	-3,0	1,5	-1,2	-0,6	1,5	8,2	-1,8	-2,2
Slovinsko	2,0	0,3	-1,5	-1,0	0,3	-0,2	-1,0	-1,5	2,0	5,6	1,4	-0,4
Španělsko	-0,5	-1,0	-1,2	-1,4	-1,5	-1,0	-1,0	0,8	2,4	1,2	-3,0	-3,2
Švédsko	3,7	2,7	-1,1	-1,5	-1,2	-0,7	-2,4	1,4	-0,1	2,3	-2,9	-1,7
Velká Británie	1,8	1,4	-0,8	-0,6	-0,5	-0,4	0,0	0,0	0,2	3,9	-1,6	-0,9

Poznámka: p – prozatímní hodnota, b – přerušení časové řady.

Pramen: EUROSTAT (2012o), vlastní výpočty.

Soukromá spotřeba

Soukromá spotřeba (výdaje domácností na konečnou spotřebu) je základní složkou domácí poptávky (ve většině zemí představuje více než polovinu HDP) a na jejím vývoji závisí růst životní úrovně. Zpravidla platí pravidlo, že čím rychlejší je růst ekonomiky, tím rychlejší je i růst soukromé spotřeby a životní úrovně. Mezi základní faktory ovlivňující růst soukromé spotřeby patří výše a vývoj reálných disponibilních důchodů domácností, měnící se sklon k úsporám, reálná úroková míra, vývoj spotřebitelských úvěrů, hodnota majetku domácností, ale i demografické a regionální rozdíly. Podíl soukromé spotřeby na HDP se mezi zeměmi mnohdy významně liší a do značné míry odráží úroveň jejich ekonomického rozvoje.

Soukromá spotřeba je součástí **konečné spotřeby**, která je v posledních revizích národních účtů (SNA 1993 a ESA 1995) vymezena dvěma způsoby. První přístup sleduje hledisko výdajů na konečnou spotřebu (tedy kdo konečnou spotřebu hradí). Druhý přístup je založen na hledisku skutečné konečné spotřeby (tedy kdo ji skutečně uskutečňuje bez ohledu na to, kdo ji financuje).

Pojetí výdajů na konečnou spotřebu se vztahuje na výdaje tří institucionálních sektorů. Výdaje domácností na konečnou spotřebu se většinou označují jako soukromá spotřeba, výdaje sektoru vládních institucí na konečnou spotřebu se chápou jako veřejná spotřeba a výdaje sektoru neziskových institucí jsou relativně malé a pro účely analýz se přičítají k výdajům domácností.

Skutečná konečná spotřeba ukazuje, kdo výrobky a služby pro spotřebu získal bez ohledu na jejich financování. Rozlišuje se skutečná individuální spotřeba, která zahrnuje výdaje

domácností a neziskových institucí na konečnou spotřebu a individuální spotřebu vládních institucí, a skutečná kolektivní spotřeba, kam patří výdaje vládních institucí na kolektivní spotřebu.

Rozdíl mezi první koncepcí (výdaje na konečnou spotřebu) a druhou koncepcí (skutečná konečná spotřeba) spočívá v přístupu k některým druhům výrobků a služeb, které jsou financovány vládou, ale jsou poskytovány domácnostem jako naturální sociální transfer. Tak např. služby poskytnuté zdravotnictvím patří do skutečné individuální spotřeby bez ohledu na to, zda si je pacient platí či je dostane zadarmo.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu se skládají z výdajů vynaložených rezidentskými institucionálními jednotkami za výrobky a služby, které jsou určeny pro přímé uspokojení individuálních potřeb. Většinou jde o nákupy v obchodě. Jako hraniční případy se zahrnují i služby bydlení poskytované vlastníky obydlí (imputované nájemné), naturální příjmy, finanční služby přímo účtované, služby pojišťoven a penzijních fondů, platby za licence a povolení. Nákupy obydlí se považují za tvorbu hrubého fixního kapitálu.

Údaje o soukromé spotřebě jsou publikovány ve čtvrtletních národních účtech spolu s údaji o HDP a složkách jeho užití a později jsou zpřesňovány v ročních národních účtech. Publikují je pravidelně národní statistické úřady a z mezinárodních organizací OSN, OECD a EUROSTAT. Mezinárodní srovnatelnost je zajištěna uplatňováním jednotných definic a metodiky podle standardů mezinárodně harmonizované soustavy národních účtů.

Tabulka 12: Soukromá spotřeba (roční reálná tempa růstu v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	..	2,3	1,7	1,8	2,1	2,0	2,3	2,2	0,3	-1,8	1,0	0,1
Eurozóna-17	..	1,8	0,8	1,2	1,6	1,8	2,1	1,6	0,4	-1,3	0,8	0,2
Belgie	2,6	1,5	0,5	0,8	1,6	1,0	1,6	1,7	2,0	0,6	2,6	0,2
Bulharsko	7,3	7,9	3,6	6,7	7,7	6,8	8,7	9,0	3,4	-7,5	0	-0,6
Česká republika	0,9	3,3	3,1	5,3	3,2	2,9	4,3	4,1	3,0	0,2	1,0	0,7
Dánsko	0,2	0,1	1,6	1,0	4,8	3,8	3,7	3,0	-0,3	-3,7	1,8	-0,5
Estonsko	7,8	6,7	9,2	9,1	8,2	9,6	13,5	8,8	-5,4	-15,2	-2,4	3,6
Finsko	2,2	2,8	2,4	4,7	3,4	3,2	4,4	3,4	2,1	-3,3	3,3	2,6
Francie	3,3	2,3	1,8	1,9	1,8	2,5	2,2	2,3	0,3	0,1	1,4	0,3
Irsko	11,1	5,0	3,9	2,9	3,8	7,4	7,1	6,6	-0,1	-5,5	0,7	-1,3
Itálie	2,4	0,7	0,1	0,9	0,7	1,2	1,4	1,1	-0,8	-1,6	1,2	0,1
Kypr	7,6	3,6	1,7	2,6	6,7	3,4	4,7	10,3	7,9	-7,6	1,5	0,2
Litva	6,9	4,3	6,0	11,3	11,7	11,3	10,0	11,3	3,7	-17,8	-4,8	6,3
Lotyšsko	6,8	7,8	8,2	6,5	8,6	11,4	21,6	14,6	-5,8	-22,7	2,5	4,7
Lucembursko	4,6	3,4	5,7	-5,9	1,9	2,2	3,3	3,3	-0,3	-2,0	2,2	2,0
Maďarsko	2,9	4,7	8,2	8,4	1,5	2,2	1,9	1,0	-0,6	-6,8	-3,0	0,5
Malta	..	0,6	-0,5	4,8	2,7	1,7	3,4	0,5	5,7	-1,1	-1,8	4,1
Německo	2,0	1,3	-0,7	0,3	0,4	0,2	1,5	-0,2	0,8	0	0,9	1,7
Nizozemsko	3,4	1,8	0,9	-0,2	1,0	1,0	-0,4	1,7	1,3	-2,1	0,3	-1,1
Polsko	3,0	2,3	3,4	2,1	4,7	2,1	5,0	4,9	5,7	2,1	3,2	2,5
Portugalsko	3,8	1,2	1,2	-0,2	2,7	1,6	1,8	2,4	1,3	-2,3	2,1	-3,9
Rakousko	2,8	1,4	0,9	1,3	2,1	2,2	1,8	0,8	0,7	1,0	1,7	0,7
Rumunsko	1,2	9,3	6,3	8,4	15,8	10,1	12,9	12,0	9,0	-10,4	-0,4	1,4
Řecko	..	4,5	4,9	3,3	3,9	4,6	3,9	3,7	4,7	-1,9	-6,4	-7,9
Slovensko	2,2	5,7	5,7	1,6	4,3	6,5	5,9	6,9	6,0	0,1	-0,8	-0,5
Slovinsko	0,8	2,6	2,5	3,4	3,0	2,2	2,8	6,2	2,5	0,2	1,4	1,0
Španělsko	4,9	3,4	2,7	2,9	4,2	4,1	4,0	3,5	-0,6	-3,9	0,6	-0,8
Švédsko	4,6	0,7	2,6	2,2	2,9	2,8	2,8	4,0	0	-0,2	4,1	2,2
Velká Británie	5,3	3,9	4,1	3,7	3,3	2,7	1,6	2,8	-1,6	-3,0	1,3	-1,1

Pramen: EUROSTAT (2012ch).

Míra investic

Akumulace fixního kapitálu (jeho růst, struktura a technická úroveň) se pokládá za důležitý růstový faktor, významný nejen pro ekonomický růst, ale i pro růst životní úrovně. Investice do fixního kapitálu mohou svým důchodotvorným efektem a multiplikačními účinky silně ovlivnit ekonomický růst jednotlivých zemí. Vztah investic a ekonomického růstu však není bezprostřední, ale je zprostředkovaný řadou faktorů, jako je struktura investic, jejich technická úroveň a efektivnost jejich využití. Podíl investic na HDP patří z dlouhodobého hlediska i ke klíčovým faktorům růstu konkurenceschopnosti ekonomiky, protože je v nich ztělesněn technický pokrok. Srovnání míry investic s mírou úspor ukazuje významný zdroj vnější ekonomické nerovnováhy, který byl způsoben nedostatkem národních úspor ve vztahu k investicím a musel být pokryt zahraničními úsporami (přívalem zahraničního kapitálu).

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje základní složku celkové tvorby hrubého kapitálu (celkových investic), do které se navíc zahrnuje změna zásob a čisté pořízení cenností. Tvorba hrubého fixního kapitálu se skládá z čistého pořízení hmotných a nehmotných fixních aktiv, které mají charakter dlouhodobé spotřeby a jejichž cena převyšuje stanovenou hranici. Do hmotných fixních aktiv patří investice do budov a staveb, strojů a zařízení, změny stavu pěstovaných aktiv a velká zlepšení půdy. Nezahrnují se sem předměty dlouhodobé spotřeby nakoupené domácnostmi (s výjimkou obydlí), předměty nakupované vládou pro vojenské účely, výdaje na výzkum, vývoj, průzkum trhu a podobně. Do nehmotných fixních aktiv se zahrnuje geologický průzkum, software a původní kulturní a umělecká díla. Investice

na rozdíl od úspor jsou vždy chápány jako domácí investice (investice rezidentů, mezi něž patří i investice podniků pod zahraniční kontrolou).

Metodologie tvorby hrubého fixního kapitálu a HDP je stanovena mezinárodně harmonizovaným systémem národních účtů. Pro země EU je to Evropský systém účtů (ESA 1995). Mezinárodní a časová srovnatelnost dat je podmíněna dodržováním této metodologie. Její zpřesňování na základě revize již publikovaných dat ztěžuje zkoumání vývoje v čase i mezinárodní srovnání.

Při analýze ukazatele **míry investic** (v % HDP), především v mezinárodních srovnáních, je nutné brát v úvahu řadu faktorů, které mohou vysvětlit rozdíly v jednotlivých zemích. Např. aktivity velkých nadnárodních společností a s nimi spojený příliv přímých zahraničních investic mohou významně ovlivnit míru investic v dané zemi. Vývoj investic podléhá poměrně značným výkyvům v jednotlivých fázích ekonomického cyklu. V období recese zpravidla dochází k silnému útlumu investiční aktivity, zatímco ve fázi konjunktury růst investic bývá nejdynamičtější složkou finální poptávky.

Na míru investic mají vliv i různé cenové relace jednotlivých zemí. Např. v méně vyspělých zemích jsou investice do fixního kapitálu relativně drahé, protože jejich značná část pochází z dovozu. Cenová úroveň tvorby hrubého fixního kapitálu dané země je pak v relaci k cenové úrovni EU vyšší než cenová úroveň HDP. To zvyšuje míru investic. Proto mezinárodní srovnávací programy prováděné EUROSTATem a OECD uvádějí i alternativní vyjádření míry investic počítané v paritách kupní síly.

Tabulka 13: Míra investic (tvorba hrubého fixního kapitálu v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	20,6	20,2	19,6	19,4	19,6	19,9	20,6	21,3	21,1	18,9	18,5	18,6
Eurozóna-17	21,4	20,9	20,2	20,1	20,2	20,6	21,3	21,8	21,5	19,4	19,0	19,2
Belgie	21,2	20,9	19,1	18,9	19,9	20,7	20,9	21,7	22,3	20,8	20,0	20,7
Bulharsko	15,8	18,3	18,3	19,0	20,4	25,7	27,6	28,7	33,6	28,9	22,8	20,9
Česká republika	28,7	28,4	27,5	26,8	25,9	25,8	25,7	27,0	26,8	24,6	24,5	23,9
Dánsko	20,2	19,8	19,6	19,3	19,3	19,5	21,7	21,7	21,0	18,1	16,9	17,2
Estonsko	25,7	26,4	29,7	31,6	30,9	32,1	36,0	35,5	30,3	21,4	19,1	21,7
Finsko	20,0	20,2	18,7	18,9	19,3	20,1	20,0	21,3	21,4	19,7	18,9	19,6
Francie	18,9	18,9	18,2	18,3	18,7	19,3	20,0	20,9	21,3	19,5	19,4	20,1
Irsko	23,1	22,4	21,6	22,4	24,4	26,7	27,1	25,6	22,0	15,9	11,9	10,1
Itálie	20,5	20,5	21,1	20,5	20,6	20,9	21,4	21,5	21,0	19,4	19,6	19,6
Kypr	17,2	16,9	18,2	17,8	19,2	19,4	20,6	22,1	22,9	20,5	19,1	16,3
Litva	18,9	20,3	20,4	21,2	22,4	22,9	25,3	28,1	25,3	17,2	16,4	17,8
Lotyšsko	24,6	25,3	24,2	24,7	27,7	31,0	32,9	34,1	29,7	21,6	18,2	21,3
Lucembursko	20,8	22,6	22,5	22,1	21,4	20,4	19,2	20,8	21,4	19,0	18,4	19,0
Maďarsko	24,4	23,6	23,4	22,4	22,7	22,8	21,7	21,8	21,7	20,7	18,3	17,9
Malta	21,3	19,2	15,3	19,7	19,6	21,2	21,3	21,1	18,3	16,3	17,3	15,1
Německo	21,5	20,1	18,4	17,8	17,4	17,3	18,1	18,4	18,6	17,2	17,4	18,1
Nizozemsko	21,9	21,1	20,0	19,5	18,8	18,9	19,7	20,0	20,5	19,0	17,3	17,7
Polsko	23,7	20,7	18,7	18,2	18,1	18,2	19,7	21,6	22,3	21,2	19,9	20,3
Portugalsko	27,7	27,0	25,6	23,6	23,2	23,0	22,3	22,2	22,5	20,6	19,6	17,9
Rakousko	24,2	23,5	22,0	22,8	22,3	21,9	21,3	21,4	21,6	20,7	20,5	21,4
Rumunsko	18,8	20,5	21,3	21,5	21,8	23,7	25,6	30,2	31,9	24,4	24,0	24,6
Řecko	21,6	21,6	22,5	23,3	22,0	20,7	22,6	26,6	22,6	19,9	17,6	15,1
Slovensko	25,8	28,5	27,4	24,7	24,0	26,5	26,5	26,2	24,8	20,7	21,0	23,1
Slovinsko	26,2	25,0	23,3	24,1	25,0	25,4	26,5	27,8	28,6	23,1	20,1	18,5
Španělsko	25,8	26,0	26,3	27,2	28,1	29,4	30,6	30,7	28,7	23,6	22,3	21,1
Švédsko	18,0	17,9	17,4	16,8	17,0	17,9	18,7	19,6	20,0	18,0	18,0	18,4
Velká Británie	17,1	16,8	16,9	16,4	16,7	16,6	17,0	17,7	16,8	14,9	14,9	14,2

Pramen: EUROSTAT (2012ch).

Míra úspor

Tvorbu úspor a jejich přeměnu na investice je možno považovat za klíčový motor růstové výkonnosti každé ekonomiky. Je tomu tak proto, že na růstu investic do značné míry závisí hospodářský růst země a zvyšování životní úrovně jejích obyvatel. Úspory zvyšují národní bohatství (jmění) země, ať již ve formě finančních aktiv či v podobě nefinančních aktiv (např. přírůstek fixního kapitálu). Vztah mezi národními úsporami a domácími investicemi je podstatný i z hlediska hodnocení makroekonomické rovnováhy. Tento vztah odhaluje klíčový zdroj vnější ekonomické nestability, který spočívá v nedostatečném krytí domácích investic národními úsporami. Analýza míry úspor je předmětem značného zájmu především mezinárodních organizací, protože umožňuje posuzovat jednu z příčin rozdílného hospodářského vývoje různých zemí.

Míra úspor je poměr hrubých národních úspor k hrubému národnímu disponibilnímu důchodu. Alternativně je možné míru úspor počítat jako poměr hrubých národních úspor k hrubému domácímu produktu. V systému národních účtů se úspory chápou jako národní úspory a jsou definovány jako ta část hrubého národního disponibilního důchodu, která není použita na výdaje na konečnou spotřebu. Úspory jsou tokovou a nikoliv stavovou veličinou (nejde tedy o vklady či jiné formy finančních aktiv). Jejich přímé vyčíslení je obtížné, a proto se v národních účtech vypočtou nepřímo jako bilanční (zbytková) veličina.

Hrubé národní úspory vyjadřují tu část hrubého národního disponibilního důchodu, která není použita na konečnou spotřebu. Národní úspory tvoří a využívají institucionální sektory ekonomiky. U domácností, vládních institucí a sou-

kromých neziskových institucí sloužících obyvatelstvu se jejich úspory rovnají rozdílu mezi jejich disponibilním důchodem a konečnou spotřebou. U sektorů nefinančních a finančních podniků, které nerealizují konečnou spotřebu, se jejich disponibilní důchod rovná úsporám.

Z hlediska analýzy je důležité rozlišovat soukromé a veřejné úspory. Do úspor soukromého sektoru se zahrnují nefinanční podniky, finanční instituce, domácnosti a soukromé neziskové instituce sloužící domácnostem. Do veřejných úspor patří úspory vládních institucí.

Protože disponibilní důchody se počítají pouze jako národní (se zohledněním toku prvotních a druhotných důchodů ve vztahu k zahraničí), jsou i úspory chápány jako úspory národní. Úspory nabývají různých forem finančních aktiv a proměňují se v nefinanční aktiva prostřednictvím investic. Úspory spolu s kapitálovými transfery představují základní zdroj růstu čistého jmění jednotlivých sektorů a celého národního hospodářství. Země, sektory i jednotlivé subjekty bohatnou prakticky pouze vytvářením úspor, které zvyšují jejich čisté jmění.

Důležité je rozlišování kategorie hrubých a čistých národních úspor. Hrubé úspory, které obsahují i hodnotu spotřeby fixního kapitálu, jsou důležité především z hlediska jejich vazby na celkové investice (tvorbu hrubého kapitálu), zatímco čisté úspory jsou určující pro růst čistého jmění (spotřeba fixního kapitálu představuje přenesenou hodnotu, nikoliv hodnotu nově vytvořenou). Z důvodu metodologických problémů s odhadem spotřeby fixního kapitálu jsou ukazatele míry úspor převážně publikovány v hrubém vyjádření.

Tabulka 14: Míra úspor (v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	20,2	20,0	19,7	19,5	20,2	19,9	20,7	21,5	20,6	17,9	18,4	18,9
EU-15	21,5	21,2	20,8	20,4	21,5	21,1	22,1	22,9	21,3	18,7	19,3	19,7
Belgie	26,8	25,5	25,1	24,9	25,4	25,1	25,8	26,9	25,1	20,5	23,6	22,8
Bulharsko	12,5	14,7	17,3	15,8	16,3	15,9	14,5	8,8	14,4	20,4	22,5	24,8
Česká republika	26,0	25,2	23,2	21,9	23	24,5	25,1	24,7	26,0	20,6	19,7	20,7
Dánsko	22,6	23,5	22,9	23,1	23,4	25,2	25,7	24,7	25,2	20,3	22,7	23,2
Estonsko	23,1	22,9	21,9	21,8	21,7	23,6	23,0	22,9	21,4	22	23,3	25,8
Finsko	28,5	28,9	27,7	24,5	26,3	25,3	25,9	27,1	25,4	20,5	20,1	19,7
Francie	21,1	20,9	19,6	19,0	19,5	19,3	20,0	20,6	20,1	17,2	17,3	18,1
Irsko	23,5	21,4	20,1	22,7	23,1	23,3	24,3	20,9	15,5	11,9	13,1	12,0
Itálie	20,6	21,0	21,0	20,1	20,6	20,0	20,3	20,8	18,8	16,9	16,7	16,4
Kypr	14,0	13,1	14,8	14,8	14,1	13,6	13,4	10,0	11,1	8,6	10,6	12,3
Litva	12,6	14,0	15,2	14,6	14,8	16,6	15,8	16,2	14,0	13,5	17,4	16,8
Lotyšsko	18,3	18,1	19,0	20,2	19,9	21,0	16,5	17,6	18,1	29,1	22,8	24,5
Lucembursko	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	..
Maďarsko	19,3	19,7	17,9	15,3	16,4	16,4	16,6	15,0	16,6	17,9	19,9	20,5
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	9,8
Německo	20,5	20,2	20,1	19,7	22,3	22,4	24,6	26,8	25,4	22,5	23,6	23,9
Nizozemsko	28,4	26,7	25,8	25,4	27,6	26,5	29,0	28,8	25,2	21,6	23,1	26,4
Polsko	19,5	18,4	16,5	17,0	15,9	18,1	18,0	19,4	19,1	17,3	17,2	17,4
Portugalsko	17,7	17,1	17,2	16,8	15,7	13,2	12,3	12,7	10,6	9,4	9,9	10,9
Rakousko	23,7	23,3	25,1	24,6	25,2	24,8	25,7	27,3	27,6	23,6	24,7	25,6
Rumunsko	16,1	18,0	21,7	22,5	21,8	16,0	18,5	20,2	19,8	21,2	20,9	24,7
Řecko	11,3	11,8	9,6	12,2	12,0	10,6	10,9	9,1	6,0	4,2	4,8	4,4
Slovensko	23,4	22,4	21,6	18,2	19,7	20,3	19,7	22,2	21,4	17,1	20,1	21,5
Slovinsko	24,2	24,7	24,9	24,5	24,9	25,4	26,5	27,4	25,7	21,7	20,6	20,3
Španělsko	22,3	22,0	22,9	23,4	22,4	22,1	21,9	21,0	19,5	19,2	18,4	17,8
Švédsko	23,3	23,2	22,5	24,0	23,7	24,8	26,6	28,9	29,0	23,4	25,6	26,9
Velká Británie	14,8	15,2	15,1	15,1	15,0	14,9	14,5	16,0	16,1	12,9	12,6	13,2

Pramen: EUROSTAT (2012ch).

Dlouhodobé úrokové sazby

Úrok je především cena za půjčení disponibilních prostředků (peněz). Změna úrokových sazeb může významně ovlivnit ekonomickou aktivitu. V případě EU jsou dlouhodobé výnosové sazby z desetiletých vládních dluhopisů jedním z maastrichtských konvergenčních kritérií (čl. 121 Smlouvy), která musí splnit členská země EU před přijetím společné evropské měny.

Výnos z jistiny (obecně z nominální hodnoty aktiva) je rozdílný podle typu aktiva (finančního instrumentu). **Celkový výnos** z aktiva se skládá ze dvou částí, které mají odlišný význam v celkovém získaném výnosu v daném období (zpravidla jeden rok) pro investora (věřitele). Podle typu instrumentu rozlišujeme: a) důchodový výnos (např. dividendy, kuponová platba) a b) kapitálový výnos. Dluhové instrumenty (např. dluhopisy, hypoteční zástavní listy) jsou spojeny s ročními důchody (platby příslušných kuponů), případně druhá část výnosu není realizována, pokud nebyl nástroj v daném období prodán. Při pohybu úrokových měr v ekonomice se mění ceny dluhových instrumentů (v závislosti na délce jejich splatnosti, výši pravidelných plateb atd.) a při jejich prodeji je možné realizovat případné kapitálové zisky nebo ztráty ve srovnání s nákupní cenou.

Obecně je **úroková míra** chápána jako cena za půjčení peněz vyjádřená v roční procentní výši. Úroková sazba (kuponová míra pro dluhopis) z daného instrumentu je definována jako podíl plateb za dané období k nominální hodnotě instrumentu. Stanovena může být ve vazbě k nominální hodnotě instrumentu nebo jako pevná částka. Někdy není míra stanovena (bez kuponový dluhopis) a instrument je prodáván za nižší než nominální hodnotu (pod pari). Rozdíl tržní a nákupní hodnoty po převedení dává roční výnos z daného instrumentu.

Reálná výnosová míra dluhového nástroje (např. dluhopisu) reflektuje nejen reálnou bezrizikovou úrokovou míru (rizikové očistěná), ale i riziko, které je s daným dlužníkem spojeno. Obě tyto veličiny tvoří tzv. reálnou úrokovou míru. Při zohlednění výše míry inflace v daném období získáme nominální úrokovou míru. Jako bezrizikové dluhopisy jsou považovány státní dluhopisy, kde je nejnižší pravděpodobnost jejich nesplacení (za standardních podmínek, tj. v běžném ekonomickém prostředí) a jejich výnos je používán jako referenční pro ostatní (po započtení příslušné rizikové prémie emitenta).

Instrumenty dluhového charakteru jsou prodávány za určitou cenu v primární emisi (první prodej instrumentu). Dále jsou obchodovány na sekundárních trzích a jejich aktuální cena (a tedy i případný výnos) je závislá na vývoji nabídky a poptávky po daném instrumentu.

Desetileté vládní dluhopisy jsou často používány jako měřítko pro dlouhodobý výnos v ekonomice, který představuje důležitou informaci pro podniky, spotřebitele a investory. Je to jednak z důvodu nízkého rizika emitenta, které je spojené s tímto instrumentem, jednak likviditou a velikostí dané emise.

V případě zemí EU jsou stanovena konvergenční kritéria pro země usilující o přijetí společné měny (euro). Jedno z nich je vztaheno k výnosům desetiletých vládních dluhopisů. Maastrichtské konvergenční kritérium je vymezeno v čl. 4 Protokolu o kritériích konvergence (viz ECB, 2006). Země usilující o společnou měnu musí před přijetím společné měny vykazovat průměrnou dlouhodobou úrokovou sazbu na úrovni tří členských zemí s nejnižší mírou inflace zvýšenou maximálně o dva procentní body.

Tabulka 15: Vývoj výnosů z dlouhodobých dluhopisů (desetileté vládní dluhopisy, výnos v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	..	5,0	4,9	4,2	4,4	3,7	4,0	4,6	4,5	4,1	3,8	4,3
Eurozóna-17	4,9	4,2	4,1	3,4	3,8	4,3	4,3	3,8	3,6	..
Belgie	5,6	5,1	5,0	4,2	4,2	3,4	3,8	4,3	4,4	3,9	3,5	4,2
Bulharsko	8,3	6,5	6,4	3,9	4,2	4,5	5,4	7,2	6,0	5,4
Česká republika	6,9	6,3	4,9	4,1	4,8	3,5	3,8	4,3	4,6	4,8	3,9	3,7
Dánsko	5,6	5,1	5,1	4,3	4,3	3,4	3,8	4,3	4,3	3,6	2,9	2,7
Estonsko	10,5 ⁱ	10,2 ⁱ	8,4 ⁱ	5,3 ⁱ	4,4 ⁱ	4,2 ⁱ	5,0 ⁱ	6,1 ⁱ	8,2 ⁱ	7,8 ⁱ	5,9	..
Finsko	5,5	5,0	5,0	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,3	3,7	3,0	3,0
Francie	5,4	4,9	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,2	3,7	3,1	3,3
Irsko	5,5	5,0	5,0	4,1	4,1	3,3	3,8	4,3	4,5	5,2	5,7	9,6
Itálie	5,6	5,2	5,0	4,3	4,3	3,6	4,1	4,5	4,7	4,3	4,0	5,4
Kypr	7,6	7,6	5,7	4,7	5,8	5,2	4,1	4,5	4,6	4,6	4,6	5,8
Litva	–	8,2	6,1	5,3	4,5	3,7	4,1	4,6	5,6	14,0	5,6	5,2
Lotyšsko	..	7,6	5,4	4,9	4,9	3,9	4,1	5,3	6,4	12,4	10,3	5,9
Lucembursko	5,5	4,9	4,7 ⁱ	3,3 ⁱ	2,8 ⁱ	2,4 ⁱ	3,3 ⁱ	4,5 ⁱ	4,6 ⁱ	4,2 ⁱ	3,2 ⁱ	2,9
Maďarsko	8,6	8,0	7,1	6,8	8,2	6,6	7,1	6,7	8,2	9,1	7,3	7,6
Malta	5,8	6,2	5,8	5,0	4,7	4,6	4,3	4,7	4,8	4,5	4,2	4,5
Německo	5,3	4,8	4,8	4,1	4,0	3,4	3,8	4,2	4,0	3,2	2,7	2,6
Nizozemsko	5,4	5,0	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,2	3,7	3,0	3,0
Polsko	11,8	10,7	7,4	5,8	6,9	5,2	5,2	5,5	6,1	6,1	5,8	6,0
Portugalsko	5,6	5,2	5,0	4,2	4,1	3,4	3,9	4,4	4,5	4,2	5,4	10,2
Rakousko	5,6	5,1	5,0	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,4	3,9	3,2	3,3
Rumunsko	7,2	7,1	7,7	9,7	7,3	7,3
Řecko	6,1	5,3	5,1	4,3	4,3	3,6	4,1	4,5	4,8	5,2	9,1	15,8
Slovensko	8,3	8,0	6,9	5,0	5,0	3,5	4,4	4,5	4,7	4,7	3,9	4,5
Slovinsko	–	–	8,7	6,4	4,7	3,8	3,9	4,5	4,6	4,4	3,8	5,0
Španělsko	5,5	5,1	5,0	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,4	4,0	4,3	5,4
Švédsko	5,4	5,1	5,3	4,6	4,4	3,4	3,7	4,2	3,9	3,3	2,9	2,6
Velká Británie	5,3	5,0	4,9	4,6	4,9	4,5	4,4	5,1	4,5	3,4	3,4	2,9

Poznámka: – skutečně rovno nule, nula při defaultu. i – Estonsko – údaje nejsou zcela srovnatelné; Lucembursko – srovnatelné údaje jsou k dispozici až od května 2010.

Pramen: EUROSTAT (2012c), European Commission (2012b).

Bilance rozpočtů vládních institucí

Bilance rozpočtů (rozpočtový schodek nebo přebytek) patří k základním makroekonomickým ukazatelům charakterizujícím hospodaření vládních institucí. Tato bilance výrazným způsobem ovlivňuje makroekonomickou rovnováhu země. Přijatelný schodek rozpočtů vládních institucí (definovaný jako čisté půjčky/vypůjčky sektoru vládních institucí do výše 3 % HDP) je jedním z maastrichtských kritérií podmiňujících vstup země do eurozóny.

Používány jsou dva základní způsoby vykazování **vládního deficitu**. První vychází z metodiky vládní finanční statistiky (Government Finance Statistics) zpracované Mezinárodním měnovým fondem (GFS 1986 a revidované v GFS 2001). Druhý způsob vychází z metodologie národních účtů (ESA 1995) jak v pojetí základních kategorií, tak i ve vymezení institucionálních sektorů a účetních pravidel. Snahou je oba makroekonomické statistické systémy sblížit, nicméně určité rozdíly zůstávají. Za vykazování deficitu v pojetí GFS je v ČR zodpovědné Ministerstvo financí a za vládní deficit v pojetí národních účtů ČSÚ, který provádí notifikaci vládního deficitu a dluhu a dvakrát do roka ji předkládá Evropské komisi. Pod pojmem vládní deficit se rozumí čisté vypůjčky sektoru vládních institucí definované v ESA 1995.

Sektor vládních institucí (vládní sektor) zahrnuje institucionální jednotky všech úrovní vlád (ústřední vládní instituce, místní vládní instituce, mimorozpočtové fondy a fondy sociálního zabezpečení).

Účetní operace v národních účtech se zachycují na aktuální bázi, což znamená, že transakce a ostatní ekonomické toky jsou zaznamenány v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje a zaniká a také tehdy, když se pohledávky a závazky zvyšují, zanikají nebo transformují.

Čisté půjčky/vypůjčky jsou výsledným ukazatelem hospodaření vládního sektoru a vyjadřují schopnost sektoru vládních institucí financovat jiné sektory (+) nebo potřebu být jimi financován (-). Rovnají se rozdílu mezi úsporami a investicemi tohoto sektoru a navíc jsou ovlivněny saldem kapitálových transferů a čistým pořízením nevyroběných nefinančních aktiv. Kapitálové transfery se týkají jednostranného předání aktiv buď v penězích nebo naturálně a zahrnují kapitálové daně, investiční dotace a ostatní kapitálové transfery jako např. platby vlády ostatním sektorům na úhradu ztrát či zničeného majetku při pohromách. V systému národních účtů se úspory vypočtou nepřímým odečtením výdajů na konečnou spotřebu od disponibilního důchodu. V GFS se úspory vládního sektoru rovnají rozdílu mezi příjmy a výdaji u běžných transakcí (bez kapitálových výdajů).

Z **analytického hlediska** je třeba obezřetně posuzovat a mezinárodně porovnávat schodky rozpočtů nejen pro různé institucionální pokrytí rozpočtů (státní rozpočet, veřejné rozpočty zahrnující i místní rozpočty a mimorozpočtové fondy a vládní rozpočty v pojetí národních účtů), pro rozdílné metody výpočtu deficitů rozpočtů (problém činí příjmy z privatizace a náklady transformačních institucí), ale i pro postupně zpřesňovanou metodologii. Vstup ČR do EU znamenal posun směrem k vyšší mezinárodní srovnatelnosti vládní finanční statistiky a její návaznosti na ESA 1995.

Údaje o **bilanci rozpočtů vládních institucí v % HDP** publikuje EUROSTAT ve skupině ukazatelů Government Finance Statistics podle národních účtů ESA 1995, které slouží k monitorování fiskálního vývoje zemí Evropské unie.

Tabulka 16: Saldo rozpočtů vládních institucí (v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	0,6	-1,5	-2,6	-3,2	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4
Eurozóna-17	-0,1	-1,9	-2,6	-3,1	-2,9	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,3	-6,2	-4,1
Belgie	0	0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-2,5	0,4	-0,1	-1,0	-5,5	-3,8	-3,7
Bulharsko	-0,5	1,1	-1,2	-0,4	1,9	1,0	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2
Česká republika	-3,6	-5,6	-6,5	-6,7	-2,8	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,3
Dánsko	2,3	1,5	0,4	0,1	2,1	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8
Estonsko	-0,2	-0,1	0,3	1,7	1,6	1,6	2,5	2,4	-2,9	-2,0	0,2	1,1
Finsko	7,0	5,1	4,2	2,6	2,5	2,9	4,2	5,3	4,4	-2,5	-2,5	-0,6
Francie	-1,5	-1,5	-3,1	-4,1	-3,6	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,2
Irsko	4,7	0,9	-0,4	0,4	1,4	1,7	2,9	0,1	-7,4	-13,9	-30,9	-13,4
Itálie	-0,8	-3,1	-3,1	-3,6	-3,5	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,4	-4,5	-3,9
Kypr	-2,3	-2,2	-4,4	-6,6	-4,1	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3
Litva	-3,2	-3,5	-1,9	-1,3	-1,5	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5
Lotyšsko	-2,8	-2,0	-2,3	-1,6	-1,0	-0,4	-0,5	-0,4	-4,2	-9,8	-8,1	-3,4
Lucembursko	6,0	6,1	2,1	0,5	-1,1	0	1,4	3,7	3,2	-0,8	-0,8	-0,3
Maďarsko	-3,0	-4,1	-9,0	-7,3	-6,5	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,4	4,3
Malta	-5,8	-6,4	-5,8	-9,2	-4,7	-2,9	-2,8	-2,3	-4,6	-3,9	-3,6	-2,7
Německo	1,1	-3,1	-3,8	-4,2	-3,8	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8
Nizozemsko	2,0	-0,2	-2,1	-3,1	-1,7	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,5
Polsko	-3,0	-5,3	-5,0	-6,2	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,4	-7,9	-5,0
Portugalsko	-3,3	-4,8	-3,4	-3,7	-4,0	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,4
Rakousko	-1,7	0	-0,7	-1,5	-4,4	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5
Rumunsko	-4,7	-3,5	-2,0	-1,5	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9,0	-6,8	-5,5
Řecko	-3,7	-4,5	-4,8	-5,6	-7,5	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,6	-10,7	-9,4
Slovensko	-12,3	-6,5	-8,2	-2,8	-2,4	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8,0	-7,7	-4,9
Slovinsko	-3,7	-4,0	-2,4	-2,7	-2,3	-1,5	-1,4	0	-1,9	-6,0	-5,7	-6,4
Španělsko	-0,9	-0,5	-0,2	-0,3	-0,1	1,3	2,4	1,9	-4,5	-11,2	-9,7	-9,4
Švédsko	3,6	1,5	-1,3	-1,0	0,6	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,4
Velká Británie	3,6	0,5	-2,1	-3,4	-3,5	-3,4	-2,7	-2,8	-5,1	-11,5	-10,2	-7,8

Pramen: EUROSTAT (2012f).

Vládní dluh

Vládní dluh vzniká akumulací schodků rozpočtů vládních institucí. Existuje proto úzká souvislost mezi schodky rozpočtů vládních institucí a nárůstem vládního dluhu. Podíl vládního dluhu na HDP je významným makroekonomickým ukazatelem charakterizujícím hospodaření sektoru vládních institucí a důležitou oblastí makroekonomické rovnováhy země. Růst vládního dluhu musí být financován půjčkami od ostatních institucionálních sektorů ekonomiky či zahraničními zdroji. Obsluha vládního dluhu (úroky a splátky závazků) zvyšuje výdaje běžných rozpočtů a představuje zatížení budoucích generací minulými vládními deficity. Výše vládního dluhu (maximálně 60 % HDP) představuje jedno z maastrichtských konvergenčních kritérií, jehož splnění je podmínkou vstupu země do eurozóny.

Podobně jako u vládního deficitu existují dva způsoby vykazování vládního dluhu: metodika vládní finanční statistiky (Government Finance Statistics – GFS) a metodologie EUROSTATu (ESA 1995). Systém národních účtů neobsahuje specifickou definici vládního dluhu. Nicméně jeho vymezení je v souladu s ustanoveními národních účtů ESA 1995, která se týkají vládního sektoru a finančních závazků. Vládní dluh je stavová veličina zaznamenaná v rozvaze sektoru vládních institucí a rovná se stavu závazků vládního sektoru na konci účtovaného období. Dluh je oceňován tržními cenami platnými k datu, k němuž se dluh vztahuje.

Definice vládního dluhu pro účely posuzování nadměrného deficitu v Ekonomické a měnové unii (Excessive Deficit Procedure), stejně jako pro účely Paktu stability a růstu (Growth and Stability Pact) přičleněnému k maastrichtské

smlouvě, je následující: dluh znamená hrubý dluh v nominální hodnotě na konci roku, který je konsolidovaný mezi a uvnitř subsektorů vládních institucí a zahrnuje oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti a půjčky (ESA 1995).

Vymezení sektoru vládních institucí odpovídá systému národních účtů. Do tohoto sektoru jsou zahrnuty instituce centrální vlády, místní vlády a fondy sociálního zabezpečení.

Konsolidace vládního dluhu znamená, že ty závazky, které jsou zároveň pohledávkami ostatních subsektorů vládních institucí, musí být z dluhu vyloučeny.

Změna vládního dluhu mezi začátkem a koncem roku je způsobena dvěma základními faktory: čistými výpůjčkami vládního sektoru během období (ty se rovnají rozdílu mezi celkovými příjmy a výdaji vládního sektoru a jde vlastně o deficit veřejných financí) a čistým pořízením finančních aktiv. Určité úpravy se provádějí při výpočtu dluhu pro posuzování plnění maastrichtského kritéria (např. přínosy či ztráty z držby, zejména ve vztahu k zahraničnímu dluhu).

Za dodržování metodologie národních účtů, která je relevantní pro výpočet maastrichtských kritérií, je v ČR zodpovědný ČSÚ. To se týká např. zohlednění státních garancí, které jsou zahrnuty do dluhu v okamžiku jejich první platby ze státního rozpočtu (splácení úroku či jistiny), a to v celkové výši poskytnuté garance. O tuto částku se v daném roce zvyšuje nejen vládní dluh, ale také vládní deficit. Údaje o vládním dluhu v % HDP publikuje EUROSTAT ve skupině ukazatelů Government Finance Statistics podle národních účtů ESA 1995.

Tabulka 17: Vládní dluh (v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	61,9	61,0	60,5	61,9	62,3	62,8	61,6	59	62,2	74,6	80,0	82,5
Eurozóna-17	69,2	68,2	68,0	69,2	69,6	70,3	68,6	66,4	70,2	80,0	85,4	87,3
Belgie	107,8	106,5	103,4	98,4	94,0	92	88,0	84,0	89,2	95,7	95,5	97,8
Bulharsko	72,5	66,0	52,4	44,4	37,0	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2	16,3
Česká republika	17,8	23,9	27,1	28,6	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,2	37,8	40,8
Dánsko	52,4	49,6	49,5	47,2	45,1	37,8	32,1	27,1	33,4	40,6	42,9	46,6
Estonsko	5,1	4,8	5,7	5,6	5,0	4,6	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7	6,1
Finsko	43,8	42,5	41,5	44,5	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,5	48,6	49,0
Francie	57,3	56,9	58,8	62,9	64,9	66,4	63,7	64,2	68,2	79,2	82,3	86,0
Irsko	35,1	35,2	32,0	30,7	29,5	27,3	24,6	25,1	44,5	64,9	92,2	106,4
Itálie	108,5	108,2	105,1	103,9	103,4	105,7	106,3	103,3	106,1	116,4	119,2	120,7
Kypr	59,6	61,2	65,1	69,7	70,9	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,3	71,1
Litva	23,6	23,0	22,2	21,0	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	37,9	38,5
Lotyšsko	12,4	14,1	13,6	14,7	15,0	12,5	10,7	9,0	19,8	36,7	44,5	42,2
Lucembursko	6,2	6,3	6,3	6,1	6,3	6,1	6,7	6,7	14,4	15,3	19,2	18,3
Maďarsko	56,1	52,7	55,9	58,6	59,5	61,7	65,9	67,0	73,0	79,8	81,8	81,4
Malta	54,9	60,5	59,1	67,6	71,7	69,7	64,0	61,9	62,0	67,6	68,3	70,9
Německo	60,2	59,1	60,7	64,4	66,2	68,5	68,0	65,2	66,8	74,5	82,5	80,5
Nizozemsko	53,8	50,7	50,5	52,0	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	63,1	65,5
Polsko	36,8	37,6	42,2	47,1	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,8	56,4
Portugalsko	50,7	53,8	56,8	59,4	61,9	67,7	69,4	68,4	71,7	83,2	93,5	108,1
Rakousko	66,2	66,8	66,2	65,3	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,2	72,0	72,4
Rumunsko	22,5	25,7	24,9	21,5	18,7	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	33,4
Řecko	103,4	103,7	101,7	97,4	98,6	100,0	106,1	107,4	112,9	129,7	148,3	170,6
Slovensko	50,3	48,9	43,4	42,4	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41,0	43,3
Slovinsko	26,3	26,5	27,8	27,2	27,3	26,7	26,4	23,1	22,0	35,0	38,6	46,9
Španělsko	59,4	55,6	52,6	48,8	46,3	43,2	39,7	36,3	40,2	53,9	61,5	69,3
Švédsko	53,9	54,7	52,5	51,7	50,3	50,4	45,3	40,2	38,8	42,6	39,5	38,4
Velká Británie	41,0	37,7	37,7	39,1	41,0	42,2	43,3	44,2	52,3	67,8	79,4	85,0

Pramen: EUROSTAT (2012f).

Vývoz a dovoz zboží a služeb

Ukazatele vývozu a dovozu zboží a služeb charakterizují celkový rozsah zahraniční směny dané země. Údaje za vývoz a dovoz zboží vycházejí z obchodní bilance, za vývoz a dovoz služeb z bilance služeb na běžném účtu platební bilance. Součástí dovozu je spotřeba cizinců v dané zemi, a dále přímé obchodní náklady v zahraničí. Dynamika vývozu je jednou z charakteristik konkurenceschopnosti dané země na světovém trhu. Dynamika dovozu odráží jak změny domácí poptávky po zahraničním zboží a službách, tak i náročnost vývozu na dovoz.

Vývoz a dovoz zboží a služeb jsou zachycovány v národních účtech podle metodiky ESA 95. Způsob oceňování vývozu a dovozu se liší, zejména podle zohlednění souvisejících nákladů.

Vývoz zboží je oceňován franko hranice exportující země (f.o.b.). Tato veličina obsahuje hodnotu zboží v základních cenách, navazující dopravní a obchodní služby na hranici vyvážející země, a též daně (po odečtení subvencí) na vyvážené zboží. Pokud jde o dodávky v rámci EU, zahrnuje též DPH a ostatní daně na zboží, placené v exportující zemi.

Dovoz zboží je oceňován včetně nákladů na dopravní a pojištění na hranice dovážející země (c.i.f.). Cena c.i.f. představuje cenu zboží dodaného na hranici dovážející země před zaplacením jakýchkoliv dovozních cel nebo jiných daní, vztahujících se na obchodování a dovoz, jakož i dopravních nákladů v rámci dovážející země.

Vývoz služeb sestává ze všech služeb poskytnutých rezidenty dané země nerezidentům. Zahrnuje rovněž výdaje zahraničních turistů a účastníků služebních cest, honoráře a licenční poplatky, instalaci zařízení v zahraničí (v případě, když projekt je dočasně povahy) atd. **Dovoz služeb** se skládá ze všech služeb, poskytnutých nerezidenty rezidentům dané země.

Tempa růstu vývozu a dovozu ve stálých cenách se získávají dělením údajů v běžných cenách příslušnými cenovými indexy (deflátoři). V současnosti se jako stálé ceny uvádějí ceny roku 2000. Statistika národních účtů (NÚ) – na rozdíl od cenové statistiky zahraničního obchodu – nepoužívá pro agregáty dovozu a vývozu čisté souhrnné cenové indexy na vahách bazického roku, ale snaží se respektovat změny struktury v dostupném podrobnějším členění.

Ve většině zemí se používá v národních účtech **metoda řetězení**, založená na srovnání údajů za běžný rok v cenách předchozího roku s údaji za předchozí rok v běžných cenách. V zemích, které tuto metodu dosud nepoužívají, jsou propočty v důsledku změn struktury výroby i vývozu zatíženy tzv. Gerschenkronovým efektem (negativní korelací mezi tempy růstu objemů vývozu a dovozu v jednotlivých skupinách zboží a služeb a vývojem jejich relativních cen). Z těchto důvodů se též liší propočet směnných relací (T/T) ze statistiky zahraničního obchodu od cenových deflátorů dovozu a vývozu ze statistiky NÚ (používaných mimo jiné při propočtu reálného hrubého domácího důchodu).

Tabulka 18: Tempa růstu vývozu a dovozu zboží a služeb (v % ze s. c.)

	Vývoz							Dovoz						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	6,0	9,8	5,7	1,6	-11,7	10,7	6,4	6,1	9,6	5,9	1,1	-11,6	9,6	4,1
Eurozóna-17	5,2	8,9	6,6	1,1	-12,4	11,2	6,3	5,7	8,7	6,3	0,9	-11,1	9,6	4,2
Belgie	3,8	5,4	5,2	2,1	-11,1	9,6	5,5	5,0	5,0	5,5	3,5	-10,6	8,9	5,6
Bulharsko	-17,5	50,7	6,1	3,0	-11,2	14,7	12,8	-7,6	47,7	9,6	4,2	-21,0	2,4	8,5
Česká republika	11,6	13,8	11,2	4,0	-10,9	15,5	9,4	5,9	10,8	12,8	2,7	-12,1	15,8	6,7
Dánsko	8,1	9,0	2,8	3,3	-9,8	3,2	7,0	11,2	13,4	4,3	3,3	-11,6	3,5	5,2
Estonsko	18,6	6,1	3,7	1,0	-20,6	22,9	23,4	18,9	13,9	6,3	-7,0	-32,0	21,0	25,0
Finsko	7,0	12,2	8,2	5,8	-21,3	7,5	2,6	11,4	7,9	7,0	7,5	-17,2	6,9	5,7
Francie	2,9	5,2	2,3	-0,3	-12,1	9,6	5,3	5,6	5,1	5,5	0,9	-9,6	8,9	4,9
Irsko	4,4	5,0	8,4	-1,1	-3,8	6,2	5,1	8,4	6,9	7,9	-3,0	-9,7	3,6	-0,3
Itálie	3,4	8,4	6,2	-2,8	-17,5	11,4	6,0	3,5	7,9	5,2	-3,0	-13,4	12,5	0,6
Kypr	4,9	3,6	6,2	-0,5	-10,7	3,8	3,3	3,7	6,8	13,4	8,5	-18,6	4,8	-4,1
Litva	17,0	12,2	3,1	11,4	-12,6	17,4	14,1	16,8	13,7	10,6	10,3	-28,1	18,0	13,7
Lotyšsko ^{b)}	20,2	6,5	10,0	2,0 ^{l)}	-14,1	11,6	12,7	14,8	19,4	16,1	-10,8	-33,3	11,4	22,7
Lucembursko	4,4	12,9	9,0	4,4	-10,9	7,7	5,5	4,2	12,8	9,3	6,1	-14,1	12,1	8,6
Maďarsko	11,3	19,1	15,0	5,7	-10,2	14,2	6,3	6,9	15,1	12,8	5,5	-14,8	12,7	5,0
Malta	0,7	14,8	3,7	2,1	-7,7	18,4	1,3	2,8	16,1	0,5	1,3	-8,6	13,3	-1,2
Německo	7,7	13,1	8,0	2,8	-12,8	13,7	7,8	6,2	11,8	5,4	3,4	-8,0	11,1	7,4
Nizozemsko	6,0	7,3	6,4	2,0	-7,7	11,2	3,9	5,4	8,8	5,6	2,3	-7,1	10,2	3,6
Polsko	8,0	14,6	9,1	7,1	-6,8	12,1	7,7	4,7	17,3	13,7	8,0	-12,4	13,9	5,5
Portugalsko	0,2	11,6	7,5	-0,1	-10,9	8,8	7,7	2,3	7,2	5,5	2,3	-10,0	5,4	-5,2
Rakousko	7,4	7,7	8,9	1,4	-15,6	8,7	7,2	6,4	5,2	7,1	0,0	-13,3	8,8	7,2
Rumunsko	7,6	10,4	7,8	8,3	-6,4	14,0	9,9	16,0	22,6	27,3	7,9	-20,5	11,9	10,5
Řecko	2,5 ^{b)}	4,3	7,1	1,7 ^{p)}	-19,4 ^{p)}	5,2 ^{p)}	0,3	-1,5 ^{b)}	11,1	14,5	0,9 ^{p)}	-20,2 ^{p)}	-6,2 ^{p)}	-7,3 ^{p)}
Slovensko	10,0	21,0	14,3	3,1	-16,3	16,0	12,7	12,3	17,8	9,2	3,1	-18,9	14,9	10,1
Slovinsko	10,6	12,5	13,7	4,0	-16,7	10,1	7,0	6,7	12,2	16,7	3,7	-19,5	7,9	5,2
Španělsko	2,5	6,7	6,7	-1,0	-10,0	11,3	7,6	7,7	10,2	8,0	-5,2	-17,2	9,2	-0,9
Švédsko	6,6	9,0	5,7	1,7	-13,8	11,4	7,1	7,0	9,0	9,0	3,5	-14,3	12,0	6,3
Velká Británie	9,1	12,1	-2,5	1,2	-8,2	6,4	4,5	6,9	10,1	-1,7	-1,8	-11,0	8,0	0,5

Poznámka: údaje pro agregáty jsou váženy ve společné měně; b – přerušení časové řady, p – prozatímní hodnota.

Pramen: EUROSTAT (2012j).

Bilance běžného účtu platební bilance

Běžný účet platební bilance (BÚ) poskytuje základní informace o transakcích národní ekonomiky se světem (transakce mezi rezidenty a nerezidenty). Jde o transakce ve zboží a službách, důchodech a běžných transferech. Saldo BÚ ukazuje nesoulad mezi příjmy a výdaji země souvisejícími s těmito transakcemi. V případě záporného salda (schodek BÚ) země potřebuje zahraniční zdroje k financování běžných transakcí a naopak, v případě kladného salda může poskytovat zdroje jiným zemím. BÚ tak vyjadřuje vnější nerovnováhu země, která úzce souvisí s vnitřní nerovnováhou. Platí rovnice, podle které se saldo BÚ rovná rozdílu mezi národními úsporami a investicemi. Převís investic nad úsporami se tak projeví v deficitu BÚ. K financování schodku BÚ dochází buď přílivem zahraničního kapitálu nebo čerpáním devizových rezerv centrální banky. BÚ je proto významným zdrojem informací pro tvorbu hospodářské politiky, pro analytické studie, projekce a pro mezinárodní srovnávání vnější ekonomické nerovnováhy.

Metodologie platební bilance vychází z páteho vydání manuálu Mezinárodního měnového fondu, který byl harmonizován s revidovaným systémem národních účtů (ESA 1995) a poskytuje mezinárodně srovnatelné údaje. Základní kategorie, definice a klasifikace odpovídají národním účtům. Běžný účet má čtyři základní části:

- **Bilance zboží** (obchodní bilance) zahrnuje všechno dovozené a vyvážené zboží, ale i zboží určené k zušlechťení a opravám lodí, letadel apod. Obchodní bilance má v běžném účtu největší váhu a zpravidla je určující z hlediska celkového deficitu BÚ. Bilance zboží přibližuje konkurenceschopnost domácích výrobců na zahraničních trzích.
- **Bilance služeb** zahrnuje příjmy a výdaje spojené s dopravou, cestovním ruchem a ostatními službami. Tato složka BÚ se může vyvíjet jinak než obchodní bilance. Schodek obchodní bilance může být kompenzován přebytkem bilance služeb.

• **Bilance výnosů** obsahuje výnosy a náklady spojené s prvotním rozdělením důchodů. Patří sem náhrady zaměstnanců a důchody z vlastnictví (z přímých zahraničních investic, portfoliových investic a ostatních investic). S volným pohybem pracovní síly a kapitálu mezi zeměmi význam této části BÚ silně vzrostl. Týká se to zejména přílivu a odlivu důchodů spojených s přímými zahraničními investicemi, jako jsou repatriované zisky (dividendy) či reinvestované zisky. V ČR je to právě záporná bilance výnosů, která je rozhodující pro výši deficitu BÚ.

• **Běžné transfery** zahrnují příjmy a výdaje druhotných důchodů (transferů) vztahujících se k vládě (dary, granty, platby mezinárodními organizacím) a ostatní transfery jako platby pojistného, penze apod. Váha této části BÚ je relativně malá.

Bilance BÚ je součtem schodků či přebytků všech čtyř částí BÚ a musí se rovnat součtu sald ve zbývajících částech platební bilance (kapitálový účet, finanční účet, saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly a změna devizových rezerv).

Bilance BÚ (schodek či přebytek) se vyjadřuje v národních měnách, případně je přepočtena na USD či EUR pomocí oficiálního směnného kurzu. Pro potřeby mezinárodního srovnání se bilance BÚ vyjadřuje v relaci k HDP a tento ukazatel se nejčastěji používá k charakteristice vnější ekonomické nerovnováhy země (za přijatelnou hranici nerovnováhy je považováno 4–6 % HDP).

Údaje o bilanci BÚ v % HDP vycházejí z údajů platebních bilancí, které sestavují národní centrální banky (v ČR je to ČNB). Mezinárodně srovnatelné údaje publikuje Mezinárodní měnový fond (MMF), OECD a EUROSTAT.

Tabulka 19: Bilance běžného účtu platební bilance (v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Eurozóna-17	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Belgie	4,0	3,4	4,5	3,4	3,2	2,0	1,9	1,9	-1,3	-1,4	1,9	-1,4
Bulharsko	-5,3	-5,5	-2,4	-5,3	-6,4	-11,6	-17,6	-25,2	-23,1	-8,9	-1,5	0,3
Česká republika	-4,6	-5,1	-5,3	-6,0	-5,0	-1,0	-2,0	-4,3	-2,1	-2,4	-3,9	-2,8
Dánsko	1,4	3,1	2,5	3,4	3,0	4,3	3,0	1,4	2,9	3,4	5,9	5,6
Estonsko	-5,4	-5,2	-10,6	-11,3	-11,3	-10	-15,3	-15,9	-9,2	3,4	2,9	2,1
Finsko	7,8	8,4	8,5	4,8	6,2	3,4	4,2	4,3	2,6	1,8	1,5	-1,6
Francie	1,2	1,7	1,0	0,4	0,5	-0,5	-0,6	-1,0	-1,7	-1,3	-1,6	-2,0
Irsko	-0,4	-0,6	-1,0	0	-0,6	-3,5	-3,5	-5,4	-5,7	-2,3	1,1	1,1
Itálie	-0,2	0,3	-0,4	-0,8	-0,3	-0,9	-1,5	-1,3	-2,9	-2,0	-3,5	-3,1
Kypr	-5,4	-3,3	-3,8	-2,3	-5,0	-5,9	-7,0	-11,8	-15,6	-10,7	-9,8	-4,7
Litva	-5,9	-4,7	-5,1	-6,7	-7,6	-7,1	-10,6	-14,4	-12,9	3,7	0,1	-3,7
Lotyšsko	-4,8	-7,7	-6,7	-8,2	-12,9	-12,6	-22,5	-22,4	-13,1	8,6	2,9	-2,2
Lucembursko	13,2	8,8	10,5	8,1	11,9	11,5	10,4	10,1	5,4	7,2	8,2	7,1
Maďarsko	-8,7	-6,1	-7,0	-8,0	-8,3	-7,2	-7,4	-7,3	-7,3	-0,2	1,1	0,9
Malta	-12,3	-3,8	2,4	-3,0	-5,9	-8,7	-9,8	-6,3	-5,0	-7,5	-5,0	-0,3
Německo	-1,7	0	2,0	1,9	4,7	5,1	6,3	7,4	6,2	5,9	6,0	5,7
Nizozemsko	2,0	2,6	2,6	5,5	7,6	7,4	9,4	6,7	4,3	5,2	7,7	9,7
Polsko	-6,0	-3,1	-2,8	-2,5	-5,3	-2,4	-3,8	-6,2	-6,6	-3,9	-5,1	-4,9
Portugalsko	-10,3	-10,3	-8,2	-6,4	-8,3	-10,3	-10,7	-10,1	-12,6	-10,9	-10,0	-6,5
Rakousko	-0,7	-0,8	2,7	1,7	2,2	2,2	2,8	3,5	4,9	2,7	3,4	0,6
Rumunsko	-3,6	-5,5	-3,3	-5,9	-8,3	-8,6	-10,4	-13,5	-11,5	-4,2	-4,4	-4,4
Řecko	-7,8	-7,2	-6,5	-6,5	-5,8	-7,6	-11,4	-14,6	-14,9	-11,2	-10,1	-9,9
Slovensko	-3,5	-8,3	-7,9	-5,9	-7,8	-8,5	-7,8	-5,3	-6,2	-2,6	-3,7	0,1
Slovinsko	-2,7	0,2	1,0	-0,8	-2,6	-1,7	-2,5	-4,8	-6,2	-0,7	-0,6	0,0
Španělsko	-4,0	-3,9	-3,3	-3,5	-5,2	-7,4	-9,0	-10,0	-9,6	-4,8	-4,5	-3,5
Švédsko	4,2	5,0	4,7	6,9	6,6	6,8	8,4	9,1	9,1	6,7	6,7	6,5
Velká Británie	-2,6	-2,1	-1,7	-1,6	-2,1	-2,6	-3,4	-2,5	-1,4	-1,5	-3,3	-1,9

Pramen: EUROSTAT (2012a).

Přímé zahraniční investice

Příliv přímých zahraničních investic (PZI) může být významným faktorem růstu ekonomiky, a to zvyšování její exportní výkonnosti a tvorby pracovních míst, případně i zvyšování její technologické úrovně. Příliv PZI rovněž ukazuje na míru začlenění dané ekonomiky do mezinárodní dělby práce a její přitažlivost pro mezinárodní kapitál. Příliv investic je dále významnou položkou platební bilance představující způsob financování deficitu běžného účtu nezvyšující zahraniční dluh.

Přímé zahraniční investice jsou v platební bilanci po revizi manuálu mezinárodního měnového fondu (IMF, 1993, resp. IMF, 2008) vykazované samostatně v rámci finančního účtu. Příliv mezinárodního kapitálu je na tomto účtu sledován v rámci tří dílčích položek – přímé zahraniční investice, portfoliové investice a ostatní kapitál. PZI se člení na: vklady do základního kapitálu, reinvestované zisky a ostatní kapitál (např. pro účely vnitřní půjčky).

Pro **vklady do kapitálu** podniku je limitem získání alespoň 10% podílu na základním jmění firmy (v podobě kmenových akcií, hlasovacích práv nebo jejich ekvivalentu) v případě nového vkladu nebo pro případ jeho rozšíření. Naopak nejsou zachyceny jiné způsoby řízení podniku, tj. kapitálové formy investování (např. franšiza, licence). Tyto transakce se ve statistice platební bilance separátně neidentifikují. Zachyceny jsou pouze honoráře a poplatky za licence, tj. transakce (příjmy a výdaje) rezidentů a nerezidentů za: autorizovaná používání nehmotných nevyráběných aktiv, nefinančních aktiv, vlastnických práv (obchodní známky, patenty, franšizy apod.) a za používání (na základě licenčních smluv) výrobních originálů nebo prototypů (manuskripty, filmy apod.).

Zisk z PZI může investor použít k výplatě zisku nebo pro navýšení dosavadní investice (reinvestovaný zisk). Vyplacený a **reinvestovaný zisk** je zachycen jak na finančním účtu (příliv kapitálu), tak i na běžném účtu (bilance výnosů) z důvodu podvojného zachycení operací v platební bilanci. Při reinvestování zisků firm se zvyšuje kladné saldo finančního účtu při shodně významném prohloubení salda na běžném účtu. Výše reinvestovaného zisku je závislá na fázi životního cyklu investice (vstup, růst, repatriace investice). Reinvestovaný zisk nepředstavuje faktickou poptávku po zahraniční měně, nýbrž pouze potenciální.

Poslední složkou PZI je **ostatní kapitál**. Jeho hodnota mezi lety výrazně kolísá, a to z důvodu různé výše poskytovaných finančních prostředků (krátkodobých i dlouhodobých) mateřskými společnostmi ze zahraničí dceřiným firmám.

Velkým problémem je způsob sledování a statistického zjišťování údajů o přímých zahraničních investicích (většinou neexistuje informační povinnost subjektů), kdy ani světové instituce nejsou schopné poskytovat srovnatelné údaje za jednotlivé země světa. Proto časové řady nejsou zcela spolehlivé a tím i srovnatelné. Nový manuál týkající se PZI publikovala OECD v dubnu 2008 a je sladěn s 6. vydáním manuálu platební bilance IMF (z prosince 2008).

Kumulace přílivu nebo odlivu PZI vyjadřuje zásobu (stav), rozdíl poté čistý příliv (saldo) PZI v dané zemi. Změny stavu PZI jsou při přepočtu na domácí měnu ovlivněny změnami směnných kurzů. Stavové veličiny aktiv a pasiv z PZI jsou součástí **investiční pozice země**. Data o PZI nejčastěji publikují centrální banky v údajích o platební bilanci.

Tabulka 20: Salda přímých zahraničních investic (netto pohyb, v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	-0,8	-1,0	-0,7	-1,0	-1,6	-0,5	-0,8	-1,0
Eurozóna-17	-1,6
Belgie	1,5	-1,5	2,6	0,4	2,0	2,9	-5,4	11,3	8,9	4,0
Bulharsko	7,7	4,9	3,6	10,0	14,2	12,5	23,0	28,7	17,5	7,2	2,7	4,1
Česká republika	8,5	8,5	10,5	2,0	3,5	9,0	2,7	4,9	1,0	1,0	2,5	2,0
Dánsko	4,5	-1,9	-0,8	-0,9	..	-1,3	-2,0	-2,8	-3,4	-0,7	-3,7	-0,2
Estonsko	5,8	5,4	2,1	7,8	5,8	15,6	4,1	4,5	2,6	1,5	7,7	7,8
Finsko	-12,4	-3,7	0,5	3,4	2,1	0,2	1,4	2,2	-3,8	-2,1	-1,5	-0,9
Francie	-10,0	-2,8	-0,1	-0,6	-1,2	-1,4	-1,7	-2,7	-3,2	-3,2	-1,8	-1,7
Irsko	22,4	5,3	16,6	10,8	-15,4	-22,7	-9,4	1,4	-13,5	-0,4	9,9	7,1
Itálie	0,1	-0,6	-0,2	0,5	-0,1	-1,2	-0,1	-2,4	-3,4	0,0	-1,2	-0,8
Kypr	7,5	7,2	5,1	2,4	2,6	3,7	5,2	4,5	-5,2	13,2	0,4	2,1
Litva	3,3	3,5	5,0	0,8	2,2	2,6	5,0	3,6	3,4	-0,5	2,2	3,3
Lotyšsko	5,2	1,4	2,8	2,3	3,8	3,6	7,5	6,8	3,1	0,6	1,5	4,9
Lucembursko	-47,2	-33,4	-14,5	-23,1	32,9	-145,8	-53,9	-45,4	33,5	69,6
Maďarsko	2,3	6,8	4,1	0,6	3,3	5,0	3,2	0,2	2,7	0,1	0,7	0,3
Malta	14,7	6,4	-9,6	7,8	6,7	11,3	27,7	13,0	6,1	8,2	11,0	4,7
Německo	7,5	-0,7	1,8	1,1	-1,2	-1,0	-2,2	-2,7	-1,8	-1,6	-1,9	-0,4
Nizozemsko	-3,0	0,4	-1,6	-4,3	-4,0	-13,1	-8,4	8,2	-7,3	0,5	-8,3	-2,6
Polsko	5,5	3,0	2,0	2,1	4,7	2,3	3,1	4,2	2,0	2,0	1,5	2,3
Portugalsko	-1,2	0,0	1,5	0,3	-3,0	0,9	1,9	-1,1	0,8	0,9	4,5	-0,9
Rakousko	1,6	1,5	-2,6	0,0	-1,5	-0,1	-1,8	-2,1	-5,4	-0,2	-2,4	-2,1
Rumunsko	2,8	2,9	2,5	6,5	8,9	5,6	6,7	3,0	1,8	1,3
Řecko	-0,8	0,7	0,5	-0,3	0,5	-1,0	0,6	0,2	-0,4	-0,2
Slovensko	10,4	6,7	15,5	5,8	7,3	4,8	7,5	4,0	4,4	-1,0	0,9	1,7
Slovinsko	..	0,0	3,1	1,8	0,7	0,4	-0,8	-0,4	0,9	-1,8	1,2	1,8
Španělsko	-3,2	-0,7	0,9	-0,3	-3,4	-1,5	-5,9	-5,0	0,1	-0,2	0,1	-0,5
Švédsko	..	1,6	..	-5,0	-2,7	-4,4	0,2	-2,2	1,4	-3,9	-4,5	-3,5
Velká Británie	-7,8	-0,4	-1,6	-2,5	-1,6	4,2	2,9	-4,7	-3,5	1,7	0,5	-2,4

Poznámka: údaje za EU neobsahují transakce mezi členskými státy, zatímco individuální data ano. i – údaje pro Belgie a Lucembursko v letech 2000–2001 byly sledovány dohromady (1,1 a -4,2). Hodnoty pro léta 2010 a 2011 jsou předběžné.

Pramen: EUROSTAT (2012a, 2012b, 2012c).

Směnné relace zboží a služeb

Směnné relace zahraničního obchodu (Terms of Trade – T/T) vyjadřují vzájemný vztah změn cen vývozu k cenám dovozu a ukazují, zda se cenové podmínky v zahraničním obchodě zlepšily či zhoršily. Změny T/T ovlivňují obchodní bilanci země a vnější rovnováhu. V případě, že se T/T zlepšují, pak při stejném fyzickém objemu vývozu je možné dovést více zboží a služeb a zvýšit tak domácí užití (spotřebu či investice), aniž by se zhoršila makroekonomická rovnováha. Změny T/T tak mají kromě svého cenového efektu i reálný efekt, který se projeví v růstu či poklesu tzv. reálného hrubého domácího důchodu. Jeho odlišnost od tradičního ukazatele HDP může být výrazná zejména v malých otevřených ekonomikách.

Směnné relace se určí jako podíl indexu cen vývozu dělený indexem cen dovozu, násobený stem. V případě, že ceny vývozu rostou rychleji (nebo klesají pomaleji) než ceny dovozu, pak je index směnných relací vyšší než 100, což znamená, že se cenové podmínky na zahraničních trzích pro danou zemi zlepšily. Je-li index T/T menší než 100, pak ceny dovozu rostly rychleji (nebo klesaly pomaleji) než ceny vývozu.

Ceny v zahraničním obchodě (dovozní a vývozní ceny) se v České republice vypočítávají pomocí tzv. cenových reprezentantů, které jsou zjišťovány měsíčně na základě údajů vybraných ekonomických subjektů. Vykazované ceny jsou průměrné ceny reprezentantů srovnatelných technických a užitných parametrů z významnějších obchodních případů a jsou to smluvní ceny mezi tuzemským právním subjektem a zahraničním dovozcem či vývozcem podle dohodnutých, pokud možno stejných kvalitativních, platebních a dodacích podmínek. Jsou to tedy smluvní ceny.

Přepočítání na národní měnu (na koruny) se provádí pomocí průměrného měnového kurzu ČNB. Do cenových indexů se tudíž promítá kromě cenového vývoje i vliv změn kurzů zahraničních měn. Růst (pokles) dovozních a vývozních cen udává o kolik procent se v daném období zvýšila či snížila průměrná cenová hladina dovozu či vývozu v porovnání s průměrnou cenovou hladinou ve stejném období předchozího roku.

Cenové indexy vývozu a dovozu se vykazují i v členění podle hlavních skupin klasifikace SITC Rev. 3 a pro potřeby národních účtů a EUROSTATU v členění Standardní klasifikace produkce (SKP). Údaje o směnných relacích uváděné ve statistice zahraničního obchodu se týkají pouze zboží (výrobků, surovin či materiálů, případně jejich zušlechtnění), zatímco T/T vypočtené z deflátorů vývozu a dovozu v národních účtech se vztahují ke zboží a službám. Kromě toho T/T ve statistice zahraničního obchodu vycházejí ze stálých vah roku 1999, zatímco v národních účtech z běžných vah. Údaje o T/T převzaté ze statistiky zahraničního obchodu nebo vypočtené z národních účtů se proto budou lišit. Protože neexistuje mezinárodně harmonizovaná statistika cen zahraničního obchodu, je třeba při mezinárodním srovnávání postupovat obezřetně.

Údaje o směnných relacích publikuje Český statistický úřad ve statistice zahraničního obchodu. Směnné relace vycházející z deflátorů vývozu a dovozu zboží a služeb je možné vypočítat z národních účtů, které obsahují údaje o vývozech a dovozech zboží a služeb v běžných a stálých cenách, jejichž dělením získáme příslušné deflátoři.

Tabulka 21: Směnné relace (index, 2005 = 100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27
Eurozóna-17
Belgie	100,2	100,3	101,5	101,3	100,4	100,0	99,3	99,5	97,1	100,5	98,9	97,6
Bulharsko	98,4	98,2	97,5	99,2	100,3	100,0	104,5	104,4	103,9	105,5	108,1	108,5
Česká republika	97,9	99,7	102,3	102,2	102,4	100,0	97,6	98,4	97,0	99,0	97,1	95,5
Dánsko	94,8	94,8	96,0	96,9	98,1	100,0	99,8	99,4	100,9	101,1	104,2	102,1
Estonsko	90,4	92,1	94,8	97,4	98,6	100,0	102,0	105,0	104,1	103,4	101,4	98,2
Finsko	105,4	107,2	107,4	105,9	103,6	100,0	96,8	96,6	94,7	95,9	94,1	92,3
Francie	100,3	100,5	102,3	102,2	101,3	100,0	98,5	99,7	99,0	101,8	100,4	98,4
Irsko	99,8	100,9	101,9	101,0	100,4	100,0	99,2	97,7	95,5	97,2	95,9	93,5
Itálie	99,4	100,2	101,9	103,8	103,1	100,0	96,9	97,9	95,9	101,3	97,5	94,4
Kypr	99,2	100,6	98,6	99,3	101,3	100,0	100,7	102,6	101,7	101,2	101,3	100,7
Litva	91,5	91,1	91,3	91,2	99,0	100,0	97,1	97,9	100,8	96,2	97,0	96,1
Lotyšsko	96,4	97,5	96,1	98,4	100,5	100,0	98,6	104,4	102,0	101,0	101,7	105,0
Lucembursko	96,6	95,8	96,7	100,8	99,7	100,0	102,0	102,5	102,0	102,2	105,1	106,9
Maďarsko	100,2	100,8	102,1	101,8	101,7	100,0	98,6	99,0	98,3	99,0	99,0	97,6
Malta	98,8	97,9	99,4	101,4	99,9	100,0	100,3	100,8	99,6	99,1	98,8	100,2
Německo	98,5	98,5	100,8	101,8	101,9	100,0	98,6	99,1	97,6	101,3	99,2	96,9
Nizozemsko	97,7	98,9	100,0	100,1	99,3	100,0	99,6	99,4	99,5	99,4	98,7	98,9
Polsko	96,8	96,8	96,1	95,7	98,9	100,0	99,9	101,6	99,8	103,3	101,9	100,0
Portugalsko	99,8	100,2	101,7	102,0	101,3	100,0	100,5	101,2	98,7	103,4	102,8	100,7
Rakousko	99,2	99,5	100,8	101,0	100,8	100,0	99,4	98,5	97,1	99,0	97,7	95,7
Rumunsko	90,0	90,1	91,7	93,2	96,9	100,0	105,8	116,3	119,6	121,2	124,2	126,2
Řecko	96,3	97,1	98,6	100,5	100,7	100,0	99,8	100,0	98,9	98,2	98,6	97,6
Slovensko	101,9	100,8	100,8	100,4	100,1	100,0	98,6	97,5	96,0	95,0	94,5	93,2
Slovinsko	98,7	100,4	102,3	103,1	102,1	100,0	99,5	100,4	98,9	102,7	98,7	97,1
Španělsko	94,1	96,1	98,7	100,0	99,4	100,0	100,3	100,8	98,9	103,0	100,9	97,8
Švédsko	106,1	104,7	102,9	103,0	101,7	100,0	99,7	101,0	100,6	101,2	100,6	99,8
Velká Británie	98,0	98,8	100,1	101,4	101,7	100,0	99,4	99,4	98,4	97,8	97,4	95,6

Pramen: European Commission (2012c).

Reálný efektivní měnový kurz

Měna je jedním z aktiv v ekonomice s vlastní cenou a tou je měnový kurz, při kterém dochází ke směně platebních jednotek různých zemí. Ukazatel reálného efektivního kurzu (REER) je složený ukazatel zohledňující vývoj nominálního měnového kurzu a cenových hladin. Je důležitým souhrnným ukazatelem ovlivňujícím zahraniční obchod a konkurenceschopnost dané země. Jeho vývoj má bezprostřední dopad na exportní a importní možnosti země. Reálným zhodnocením měny dochází k přibližování cenových hladin.

Hodnota měnového nominálního kurzu je určována **režimem devizového kurzu**, který daná země přijala. V prosinci 2010 se podle údajů Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v 84 zemích světa používal režim floatingu (řízeného či čistého) a v 95 zemích se používala některá z forem pevného kurzu; 24 států používalo jiné než vlastní měny. Specifickým případem fixního kurzu je pevný směnný poměr mezi národní a světovou měnou, tzv. měnový výbor (currency board), který je zaveden v 13 zemích světa.

V České republice byl do roku 1997 používán režim pevného kurzu s vazbou na měnový koš s fluktuacním pásmem, které se rozšířilo v roce 1996 (únor), a to z $\pm 0,5\%$ na $\pm 7,5\%$. Tento režim byl při měnové krizi v roce 1997 (květen) opuštěn a nahrazen řízeným floatingem (managed floating), který přetrvává dodnes. Prozatím 17 členů EU používá společnou měnu euro. V nových členských zemích je to Slovinsko (2007), Malta a Kypr (2008), Slovensko (2009) a od r. 2011 Estonsko.

V přípravné fázi na vstup do eurozóny, tj. v mechanismu směnných kurzů ERM II jsou měny zemí nacházejících se v mechanismu ERM II navázány na euro, ale kurz zatím není pevně stanoven, je pouze určeno pásmo oscilace ($\pm 15\%$). Jednotná měna euro byla zavedena v rámci bezhotovostního platebního styku v roce 1999, hotovostně pak k 1. lednu 2002. Před jeho vznikem byly kurzy zemí vztaženy k umělé košové jednotce ECU (1979–1998).

Základem pro výpočet REER je **nominální efektivní kurz** (NEER). Efektivní kurz měny je vypočten ve vztahu k měnám hlavních obchodních partnerů. NEER je publikován v podobě indexu NEER, který je určen jako vážený geometrický průměr kurzu domácí měny a měn zahraničních. Váhy jsou stanoveny na základě mezinárodní obchodní výměny země s jednotlivými obchodními partnery (zeměmi, resp. skupinami zemí). Vzorec pro výpočet REER má tedy podobu:

$$I_{REER} = \prod_{i=1}^N \left(\frac{P_{euro}}{P_i} \cdot \theta_{i,euro} \right)^{w_i}$$

kde N je počet obchodních partnerů, P_{euro} a P_i jsou deflátoři pro eurozónu a zemi i , $\theta_{i,euro}$ je index měnového kurzu země i vis-à-vis euru a w_i je váha měny příslušného partnera i v rámci koše obchodních partnerů.

Index REER je určen na základě NEER a navíc dochází k zohlednění tempa růstu cen v domácí ekonomice a v ekonomice zahraniční (skupině zahraničních ekonomik). EUROSTAT používá údaje za 36 zemí (EU-27 a 9 průmyslových zemí), resp. 41 zemí a pro deflování vývoj jednotkových nákladů práce v celé ekonomice, resp. HICP/CPI pro 41 zemí. Definice je odlišná od propočtů ECB a ECFINu (koš 23 nebo 42 zemí). Pro výpočet cenového diferenciálu se používají různé cenové indexy podle účelu použití REER. Nejčastěji to je vývoj spotřebitelských cen (CPI), vývoj cen výrobců (PPI), deflátoři HDP nebo vývoj jednotkových nákladů práce (ULC). Vývoj reálného efektivního kurzu je ovlivněn dvěma hlavními vlivy: jedním je vývoj běžného směnného kurzu, druhým je vývoj cenové hladiny. Vývoj REER nad úroveň 100 indikuje zhodnocování měnového kurzu a zhoršování cenové konkurenční schopnosti vývozců. Novými koncepty je např. VA-REER index, který je založen na deflátoři HDP a je očištěn o vliv vertikální specializace mezinárodního obchodu (import je používán pro export; viz Bems a Johnson, 2012).

Tabulka 22: Vývoj reálného efektivního měnového kurzu (index 2005 = 100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	77,5	79,2	84,0	94,5	101,0	100,0	101,4	107,3	108,9	104,9	97,2	97,8
Eurozóna-17
Belgie	93,0	95,4	96,8	100,2	100,0	100,0	101,1	102,9	105,6	106,5	104,4	106,3
Bulharsko	85,6	93,0	93,3	95,5	97,9	100,0	102,6	109,9	119,4	131,9	136,1	138,8
Česká republika	73,6	79,0	92,1	93,0	95,8	100,0	105,1	108,7	121,2	114,6	117,2	119,6
Dánsko	87,5	90,4	93,3	98,3	99,5	100,0	101,3	105,4	109,9	114,2	109,1	107,6
Estonsko	82,5	84,7	87,2	92,9	98,4	100,0	107,3	122,9	134,5	134,6	125,2	124,5
Finsko	91,5	93,8	94,5	98,6	99,5	100,0	99,5	99,2	103,7	110,4	105,4	105,2
Francie	90,5	91,0	93,6	98,3	100,0	100,0	101,0	102,4	103,9	104,7	102,9	103,8
Irsko	79,0	82,4	83,5	91,0	96,1	100,0	103,0	108,1	116,7	110,9	100,1	95,3
Itálie	85,6	86,6	89,7	97,0	99,9	100,0	101,3	102,4	104,9	106,7	103,4	103,7
Kypr	83,9	84,4	87,9	98,0	99,5	100,0	100,2	98,9	98,7	102,5	99,2	101,1
Litva	87,8	85,7	90,1	93,3	96,8	100,0	107,9	111,5	117,3	114,9	105,0	103,8
Lotyšsko	102,4	98,9	93,1	90,5	92,7	100,0	114,3	141,6	163,7	148,4	132,1	134,2
Lucembursko	91,2	95,3	96,2	98,4	99,4	100,0	100,3	100,7	104,6	110,7	110,9	113,2
Maďarsko	72,1	79,5	90,7	92,9	98,0	100,0	95,2	104,7	105,4	95,3	92,1	94,2
Malta	85,2	91,7	92,1	99,3	102,5	100,0	104,0	106,5	108,8	110,4	106,7	106,7
Německo	100,0	98,2	98,5	103,0	103,4	100,0	96,7	95,3	95,2	98,2	94,0	94,2
Nizozemsko	89,9	93,0	96,8	101,4	102,0	100,0	100,0	101,1	102,3	105,0	102,1	101,9
Polsko	106,2	121,5	111,3	94,8	90,1	100,0	101,4	105,6	119,0	95,9	104,8	102,5
Portugalsko	89,3	90,9	92,7	97,6	98,4	100,0	99,5	99,5	100,7	101,2	98,7	97,6
Rakousko	100,3	99,1	98,4	101,2	100,8	100,0	100,6	100,5	101,0	103,0	100,7	100,8
Rumunsko	85,6	94,2	77,1	78,2	74,7	100,0	107,2	128,5	138,7	120,6	128,7	130,5
Řecko	87,8	85,3	93,8	96,9	99,5	100,0	96,9	98,7	102,8	107,3	102,9	100,0
Slovensko	81,1	79,4	82,1	88,6	94,7	100,0	104,8	114,2	124,2	136,0	131,7	129,7
Slovinsko	95,7	96,8	97,7	99,3	100,9	100,0	100,4	101,6	103,9	110,4	109,2	108,8
Španělsko	88,3	89,5	91,4	95,9	98,6	100,0	102,3	106,0	109,3	107,8	102,9	100,2
Švédsko	103,8	97,7	98,9	103,4	103,9	100,0	98,6	101,9	98,8	90,8	95,9	99,2
Velká Británie	99,4	98,3	98,6	94,9	100,5	100,0	102,8	104,6	90,9	82,5	85,0	84,7

Pramen: EUROSTAT (2012b).

Institucionální kvalita

Index lidského rozvoje

Index lidského rozvoje představuje snahu o rozšířené pojetí ekonomické úrovně vyjádřené jedním souhrnným ukazatelem. Tato snaha odráží přesvědčení, že záběr standardně používaného ukazatele HDP je příliš úzký a nezohledňuje význam dalších, zejména kvalitativních charakteristik. V pojetí indexu lidského rozvoje je zdůrazněn význam těch hledisek, vedle HNP na hlavu, která přibližují rovněž kvalitu života z pohledu lidských zdrojů – vzdělání a délku života.

Metodologie

Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI) je vypočítáván ze tří dílčích indexů: **faktor přístupu ke vzdělání** je zjišťován pomocí indexu vzdělání, který je vyjadřován s využitím ukazatelů očekávaných let školní docházky dětí školního věku a průměrného počtu let školní docházky v dospělé populaci; **faktor délky života a úrovně zdravotní péče** je získáván pomocí indexu střední délky života a jako **ukazatel životního standardu** se používá index hrubého národního důchodu na 1 obyvatele v paritě kupní síly v USD. Pro hodnoty jednotlivých dílčích indexů jsou stanoveny ma-

ximální (zjištěné) a minimální hranice, vůči nimž jsou skutečně vykazované hodnoty za jednotlivé země normalizovány. Výsledné hodnoty dílčích indexů se pohybují v intervalu od 1 (nejlepší výsledek) do 0 (nejhorší výsledek) a jejich geometrickým průměrem vzniká hodnota HDI.

Index lidského rozvoje je sledován od roku 1975 a od roku 1990 publikován v periodických **Zprávách o lidském rozvoji** v rámci programu rozvoje OSN (United Nations Development Programme) je od roku 2008 poprvé zveřejňován odděleně od Zprávy o lidském rozvoji a zahrnuje 194 zemí a teritorií. Podle hodnoty HDI jsou země rozděleny do čtyř skupin podle kvartilů s následující úrovní lidského rozvoje: velmi vysokou ($HDI \geq 0,75$), vysokou ($0,75 \leq HDI < 0,51$), střední ($0,5 \leq HDI \leq 0,26$) a nízkou ($HDI < 0,25$). Vztah mezi úrovní důchodu na hlavu a úrovní lidského rozvoje, tj. mezi prvními dvěma složkami a třetí složkou indexu HDI, obecně ukazuje silnou závislost mezi oběma veličinami. Vývoj ukazuje, že změny v HDI mohou být krátkodobé, u ostatních, spíše institucionálních faktorů, jsou dlouhodobějšího charakteru a jsou stabilnější.

Tabulka 1: Index lidského rozvoje, jeho vývoj a složky 2011

	1995	2000	2005	2010	2011	Vývoj v %		
	HDI	HDI	HDI	HDI	HDI	dlouhodobý (1980–2011)	střednědobý (1990–2011)	krátkodobý (2000–2011)
EU-27	0,767	0,795	0,823	0,762	0,855	0,577	0,574	0,468
EU-15	0,808	0,834	0,854	0,792	0,881	0,585	0,565	0,329
Belgie	0,840	0,863	0,858	0,794	0,886	0,510	0,420	0,050
Bulharsko	0,678	0,693	0,724	0,659	0,771	0,450	0,460	0,690
Česká republika	0,774	0,801	0,838	0,790	0,865	0,500
Dánsko	0,821	0,842	0,86	0,810	0,895	0,390	0,410	0,270
Estonsko	0,700	0,762	0,805	0,733	0,835	0,630
Finsko	0,810	0,825	0,863	0,806	0,882	0,520	0,540	0,540
Francie	0,807	0,834	0,856	0,792	0,884	0,680	0,650	0,450
Irsko	0,799	0,855	0,886	0,813	0,908	0,720	0,760	0,450
Itálie	0,795	0,825	0,838	0,752	0,874	0,650	0,560	0,350
Kypr	0,766	0,768	0,793	0,716	0,840	0,670	0,570	0,540
Litva	0,677	0,73	0,775	0,693	0,805	..	0,500	0,710
Lotyšsko	0,652	0,709	0,763	0,684	0,810	0,550	0,630	0,810
Lucembursko	0,812	0,845	0,856	0,775	0,867	0,570	0,420	0,080
Maďarsko	0,723	0,767	0,798	0,736	0,816	0,520	0,760	0,480
Malta	0,754	0,783	0,806	..	0,832	0,590	0,510	0,390
Německo	0,820	..	0,878	0,814	0,905	..	0,620	..
Nizozemsko	0,853	0,868	0,877	0,819	0,910	0,440	0,400	0,250
Polsko	0,710	0,753	0,775	0,709	0,813	..	0,760	0,480
Portugalsko	0,745	0,774	0,775	0,700	0,809	0,800	0,680	0,270
Rakousko	0,801	0,826	0,841	0,864	0,885	0,570	0,560	0,340
Rumunsko	0,674	0,69	0,733	0,675	0,781	..	0,540	1,060
Řecko	0,761	0,784	0,839	0,768	0,861	0,630	0,640	0,860
Slovensko	0,738	0,764	0,796	0,764	0,834	0,690
Slovinsko	0,743	0,78	0,813	0,771	0,884	0,590
Španělsko	0,789	0,828	0,848	0,779	0,878	0,790	0,840	0,420
Švédsko	0,843	0,889	0,883	0,824	0,904	0,450	0,480	-0,040
Velká Británie	0,824	0,823	0,845	0,766	0,863	0,470	0,490	0,310

Poznámka: 1 – nejlepší výsledek, 0 – nejhorší výsledek. HDI – Human Development Index, HND – hrubý národní důchod. Hodnoty EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahrnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: UNDP (2012), vlastní propočty.

Index demokracie

Britský týdeník The Economist hodnotil v roce 2012 167 zemí světa (165 nezávislých zemí a 2 teritoria) na základě **Indexu demokracie** (The Economist Intelligence Unit's Index of Democracy). Economist Intelligence Unit je jedním z nej přednějších světových poskytovatelů analýz zemí, průmyslových odvětví a managementu. Organizace byla založena již v roce 1946 a v současné době je přední výzkumnou a poradenskou firmou s pobočkami po celém světě. Výsledky hodnocení poukazují na zastavení jednu dekádu trvajícího globálního trendu demokratizace.

Metodologie

Výsledné hodnoty Indexu demokracie se pohybují v intervalu od 0 (nejhorší výsledek) do 10 (nejlepší výsledek). Index demokracie je založený na hodnocení 60 ukazatelů seskupených v 5 hlavních kategoriích: volební proces a pluralita, fungování vlády, politická participace, politická kultura a občanské svobody. Podle hodnoty Indexu demokracie jsou země rozděleny do jedné ze čtyř skupin následovně: země s úplnou demokracií (Index v intervalu

8,0 až 10,0), neúplnou demokracií – „flawed“ (Index 6,0 až 7,9), hybridní režimy (Index v intervalu 4,0 až 5,9) a autoritativní režimy (Index demokracie < 4,0). Hraniční hodnoty jednotlivých režimů závisí na souhrnném Indexu demokracie, který se zaokrouhluje na jedno desetinné místo.

Důležitým aspektem při sestavování Indexu demokracie jsou vedle expertních ohodnocení také průzkumy veřejného mínění (World Values Survey, Eurobarometer, průzkumy Gallupova ústavu aj.). Ukazatele založené na průzkumech silně převažují v případě kategorie politické participace a kultury. Rozvinuté demokracie mají až na výjimky vysokou volební účast (více jak 70 %) oproti méně demokratickým zemím - je však nutno mít na paměti, že v některých zemích je zavedena povinná volební účast. Přiměřená rovnováha mezi legislativní a výkonnou mocí je nejspornějším bodem politické teorie. V modelu Indexu demokracie je převaha legislativy hodnocena pozitivně vzhledem k tomu, že existuje velmi silná korelace mezi legislativní převahou a měřením celkové demokracie.

Tabulka 2: Index demokracie 2011

	Pořadí zemí 2011	Index demokracie 2011	Výsledky podle kategorií 2011				
			Volební proces a pluralita	Fungování vlády	Politická participace	Politická kultura	Občanské svobody
EU-27	28,92	7,96	9,58	7,39	6,42	7,20	9,18
EU-15	22,33	8,44	9,66	8,02	7,04	8,09	9,37
Belgie	23	8,05	9,58	8,21	5,56	7,50	9,41
Bulharsko	52	6,78	9,17	5,71	6,11	4,38	8,53
Česká republika	16	8,19	9,58	7,14	6,67	8,13	9,41
Dánsko	3	9,52	10,00	9,64	8,89	9,38	9,71
Estonsko	34	7,61	9,58	7,14	5,00	7,50	8,82
Finsko	9	9,06	10,00	9,64	7,22	8,75	9,71
Francie	29	7,77	9,58	7,14	6,11	7,50	8,53
Irsko	12	8,56	9,58	7,86	7,22	8,13	10,00
Itálie	31	7,74	9,58	6,43	6,67	7,50	8,53
Kypr	40	7,29	9,17	6,43	6,11	5,63	9,12
Litva	48	7,05	9,58	5,36	5,56	5,63	9,12
Lotyšsko	41	7,24	9,58	5,71	5,56	6,25	9,12
Lucembursko	11	8,88	10,00	9,29	6,67	8,75	9,71
Maďarsko	49	7,04	9,58	6,07	4,44	6,88	8,24
Malta	15	8,28	9,17	8,21	5,56	8,75	9,71
Německo	14	8,34	9,58	8,21	6,67	8,13	9,12
Nizozemsko	10	8,99	9,58	8,93	8,89	8,13	9,41
Polsko	45	7,12	9,58	6,43	6,11	4,38	9,12
Portugalsko	27	7,81	9,58	6,43	6,11	7,50	9,41
Rakousko	13	8,49	9,58	7,86	7,78	8,13	9,12
Rumunsko	59	6,54	9,58	6,07	4,44	4,38	8,24
Řecko	32	7,65	9,58	5,71	6,67	6,88	9,41
Slovensko	38	7,35	9,58	7,50	5,56	5,00	9,12
Slovinsko	30	7,76	9,58	7,50	6,67	6,25	8,82
Španělsko	25	8,02	9,58	7,50	6,11	7,50	9,41
Švédsko	4	9,50	9,58	9,64	8,89	9,38	10,00
Velká Británie	18	8,16	9,58	7,86	6,11	8,13	9,12

Poznámka: 10,00 – nejlepší výsledek, 0,00 – nejhorší výsledek. Hodnoty EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: EIU (2012), vlastní propočty.

Legatum Prosperity Index

Index prosperity Legatum Institute (LPI) je dalším z indexů založených na pokrocích v oblastech výzkumu blahobytu jednotlivců – tato oblast analýzy je někdy označovaná jako „ekonomika štěstí, resp. věda o štěstí“ a je výsledkem pokroku v behaviorální ekonomice a pozitivní psychologii. Kvantitativní povaha ukazatelů použitých v tomto výzkumu umožňuje posoudit některé „měkké“ aspekty kvality života pomocí „tvrdých“ statistických dat.

Metodologie

Již od roku 2007 každoročně sestavovaný Index prosperity hodnotí nejenom ekonomickou vyspělost, ale i kvalitu života občanů po celém světě. Britský Legatum Institute definuje prosperitu jako kombinaci ekonomického bohatství a kvalitního života. Žebříček ukazuje, že nejvíce prosperujícími národy na světě nemusí být nutně ty, které mají vysoký HDP, ale ty, které mají šťastné, zdravé a svobodné občany. Letošní, zde publikovaný index zahrnuje oproti předešlému roku o 32 zemí více – celkem je hodnoceno 142 zemí. Index prosperity je sestavován na základě 89 různých proměnných, z nichž každá má prokazatelný vliv na ekonomický růst nebo osobní pohodu jednotlivců. Jednotlivé proměnné jsou kombinací objektivních dat (cca dvě třetiny dat získaných z průzkumů, národních statistik a expertních odhadů) a subjektivních odpovědí z průzkumů veřejného mínění.

Index se skládá z osmi subindexů, z nichž každý představuje jeden ze zásadních aspektů prosperity: I. Ekonomika (16 vysvětlujících proměnných); II. Podnikatelské prostředí a příležitosti pro podnikání (12 proměnných); III. Veřejná správa (17 proměnných); IV. vzdělání (10 proměnných); V. zdraví (18 proměnných); VI. bezpečnost (11 proměnných); VII. osobní svoboda (5 proměnných); VIII. sociální kapitál (8 vysvětlujících proměnných).

Každý subindex má stejnou váhu a je vytvořen pomocí analýzy toho, co zvyšuje jak příjem na osobu, tak i životní spokojenost občanů. Finální pořadí zemí je vytvořeno na základě neváženého průměru hodnocení osmi základních subindexů – pilířů prosperity. Data jsou čerpána z mezinárodních institucí jako je WTO, Světová banka, OECD, průzkumy Gallupova ústavu s názvem „Life Today“ ai. a do hodnocení Indexu prosperity jsou zahrnuté jenom ty proměnné, které se pomocí regresní analýzy ukázaly být statisticky významné pro vysvětlení rozdílu v úrovni příjmů na osobu nebo průměrném osobním blahobytu.

Legatum Institute přikládá důležitost zejména těmto třem otázkám: a) Procento respondentů, kteří se domnívají, že společnost je meritokratická (tj. funkce jsou přidělovány na základě schopností); b) Procento respondentů, kteří se cítí bezpečně; c) Procento respondentů, kteří důvěřují ostatním.

Tabulka 3: Legatum Prosperity Index 2012

	LPI 2012	Umístění v dílčích kategoriích LPI 2012							
		Ekonomika	Podnikání a příležitosti	Veřejná správa	Vzdělání	Zdraví	Bezpečnost	Osobní svoboda	Sociální kapitál
EU-27	26	41	25	27	26	25	26	38	40
EU-15	17	26	17	18	22	13	19	23	25
Belgie	17	21	22	17	17	8	22	20	18
Bulharsko	48	93	41	72	51	49	41	59	85
Česká rep.	28	30	29	33	22	26	24	45	45
Dánsko	2	19	1	3	16	16	8	7	2
Estonsko	35	60	32	25	31	39	39	74	30
Finsko	7	16	3	5	8	12	3	19	5
Francie	21	22	21	18	19	9	31	16	40
Irsko	10	25	14	14	14	11	4	4	7
Itálie	33	36	37	39	36	19	42	57	38
Kypr	30	37	27	21	25	33	49	34	56
Litva	47	80	36	44	28	50	50	112	86
Lotyšsko	43	82	42	43	18	46	34	93	49
Lucembursko	11	4	5	9	48	1	7	8	16
Maďarsko	39	68	45	37	20	38	28	68	79
Malta	25	32	20	19	46	27	30	24	21
Německo	14	6	18	16	15	5	21	12	15
Nizozemsko	8	14	10	11	11	7	18	9	6
Polsko	32	52	38	38	38	34	25	37	46
Portugalsko	26	51	28	36	34	28	17	13	67
Rakousko	16	13	17	12	24	10	15	21	14
Rumunsko	60	94	49	71	49	64	47	81	113
Řecko	49	85	51	48	35	23	38	121	97
Slovensko	36	56	35	42	26	31	33	40	47
Slovinsko	24	41	25	29	9	25	14	28	36
Španělsko	23	40	26	26	10	21	29	18	34
Švédsko	3	5	2	4	12	14	6	5	9
Velká Británie	13	26	6	7	30	18	20	11	12

Poznámka: průměrné umístění zemí EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry. Umístění z celkového počtu 110 zemí.

Pramen: Legatum Institute (2012).

Index šťastné planety

Index šťastné planety publikuje The New Economics Foundation (NEF) založená již v roce 1986 vedoucími představiteli The Others Economic Summit (TOES). NEF je nezávislou organizací, která podněcuje a vysvětluje reálný ekonomický blahobyt. Jejím hlavním cílem je zlepšení kvality života propagací inovativních řešení, která kriticky rozebírají myšlení ekonomie hlavního proudu, a klade environmentální a sociální otázky, kde na prvním místě jsou lidé a planeta. Index tak představuje jistou alternativu k hodnocení zemí podle HDP, který se podle tvůrců Indexu vyznačuje mnohými nedostatky. Zpráva z roku 2012 zahrnuje 151 zemí.

Metodologie

The Happy Planet Index (HPI) měří to, na čem skutečně lidem záleží – blahobyt ve smyslu dlouhého, šťastného a smysluplného života a míru spotřeby vzácných zdrojů. Tato dvě hlediska spojuje Index šťastné planety dohromady ve formě, která zachycuje ekologickou efektivitu, se kterou jsme schopni dosáhnout kvalitního života. Výsledné hodnoty se pohybují v intervalu od 0 do 100, kde nejvyšší skóre je dosaženo jen v případě, že tři hlavní dílčí ukazatele: průměrná délka života, spokojenost se životem a nízká ekologická stopa odpovídají cílové hodnotě. HPI potvrzuje, že země, kde se lidé těší šťastnému a zdravému životu, jsou v převážné většině bohaté rozvinuté země. Také ukazuje, že ekologické náklady na takový život jsou neudržitelné. HPI dále odkrývá pozoruhodné výjimky – jmenovitě méně bohaté země s výrazně menší ekologickou stopou (ecological footprint) na hlavu a vysokou jak průměrnou délkou života,

tak i spokojeností se životem. Jinak řečeno, Index se snaží ukázat dosažitelnost kvalitního života i bez vysokých nákladů pro naši planetu. Při hodnocení dílčích ukazatelů HPI vychází NEF ze schématu „dopravní světelné signalizace“. Úroveň spokojenosti se životem se nachází v intervalu od 0 do 10, když hodnota přesahuje 7,0 bodů, jedná se již o velmi pozitivní hodnocení a tudíž zelenou barvu. Oranžovou představuje interval 5,5 až 7 bodů a červenou méně než 5,5 bodů. Pro průměrnou délku života představuje zelenou věk nad 75 let, oranžovou 60 až 75 let a průměrný věk pod 60 let je červená. Poslední z trojice ukazatelů HPI je ekologická stopa měřená v globálních hektarech (g/he). Jeden globální hektar je rovný 10 tisícům m². NEF uvádí celou řadu položek běžné spotřeby jakými jsou potraviny, elektronika, energie a další, které lze z jednoho g/he získat. Každá země by měla udržet svoji ekologickou stopu pod úroveň, která koresponduje přiměřenému podílu objemu světové bio-kapacity a populace, aby byla zachována efektivita. Tahle úroveň v roce 2005 představovala 2,1 globálních hektarů. Oranžovou představuje ekologická stopa v intervalu mezi 2,1 až 4,2 g/he, červenou v intervalu 4,2 až 8,4 g/he. V tomto ukazateli najdeme i silně červenou při hodnocení ekologické stopy vyšší než 8,4 g/he. Kromě těchto tří ukazatelů zakotvených v HPI pracuje Index i s pojmem roky šťastného života (happy life years), který vzniká kombinací ukazatele spokojenosti se životem a průměrné délky života. Souhrnný HPI získáme podílem roků šťastného života a ekologické stopy. Poslední data jsou za rok 2005, novější zprávy je nepublikují.

Tabulka 4: Index šťastné planety 2012

	HPI				2012			Roky šťastného života 2005
	1990	2000	2005	2012	Průměrná délka života	Spokojenost se životem	Ekol. stopa (g/he)	
EU-27	40,30	44,72	42,13	40,91	78,41	6,21	5,15	53,40
EU-15	44,00	45,89	42,87	42,37	80,48	6,84	5,89	59,00
Belgie	„	„	45,40	37,10	80,00	6,90	7,11	60,00
Bulharsko	29,63	42,96	42,04	34,10	73,40	4,20	3,56	39,80
Česká rep.	„	„	38,30	39,40	77,70	6,20	5,27	52,00
Dánsko	„	„	35,50	36,60	78,80	7,80	8,25	62,90
Estonsko	„	„	26,40	34,90	74,80	5,10	4,73	40,40
Finsko	41,95	47,27	47,23	42,70	80,00	7,40	6,21	63,30
Francie	39,95	42,02	43,86	46,50	81,50	6,80	4,91	56,60
Irsko	„	„	42,60	42,40	80,60	7,30	6,22	63,80
Itálie	46,29	46,13	44,02	46,40	81,90	6,40	4,52	55,70
Kypr	„	„	46,20	45,50	79,60	6,40	4,44	56,60
Litva	„	„	40,90	34,90	73,30	4,70	3,95	41,80
Lotyšsko	„	„	36,70	34,60	72,20	5,10	4,38	39,10
Lucembursko	„	„	28,50	29,00	80,00	7,10	10,72	60,10
Maďarsko	„	„	38,90	37,40	74,40	4,70	3,59	41,80
Malta	„	„	50,40	43,10	79,60	5,80	4,26	56,00
Německo	37,18	46,45	48,07	47,20	80,40	6,70	4,57	56,80
Nizozemsko	47,04	46,05	50,60	43,10	80,70	7,50	6,34	61,10
Polsko	34,07	37,10	42,75	42,60	76,10	5,80	3,94	48,70
Portugalsko	„	„	37,50	38,70	79,50	4,90	4,12	45,50
Rakousko	„	„	47,70	47,10	80,90	7,30	5,29	61,90
Rumunsko	35,96	42,91	43,89	42,20	74,00	4,90	2,84	42,60
Řecko	„	„	37,60	40,50	79,90	5,80	4,92	54,00
Slovensko	„	„	43,50	40,10	75,40	6,10	4,66	45,10
Slovincko	31,91	46,64	44,53	40,20	79,30	6,10	5,21	54,20
Španělsko	46,36	40,90	43,19	44,10	81,40	6,20	4,74	61,20
Švédsko	52,11	56,47	47,99	46,20	81,40	7,50	5,71	63,20
Velká Británie	41,12	41,79	43,31	47,90	80,20	7,00	4,71	58,60

Poznámka: Hodnoty EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahrnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: New Economics Foundation (2012).

Index kvality života

Index kvality života (Quality of Life Index) hodnotí 194 zemí tak, aby odhalil nejlepší místa z celého světa pro život v roce 2011. Index je publikován organizací International Living, která se také měsíčně zabývá otázkami, kde lidé mohou žít s menšími náklady na život, platit nižší daně, těšit se z lepšího počasí a využít svých šancí v podnikání na trzích. Jde o místa vhodná pro nový život, podnikání nebo i odchod do důchodu. Index kvality života představuje k těmto měsíčním zprávám odlišnou perspektivu, analyzuje téměř všechny země světa a zahrnuje i všechny země Evropské unie.

Metodologie

Při sestřování každoročního Indexu kvality života organizace International Living zohledňuje pro každou z hodnocených zemí devět kategorií: I. Životní náklady, II. Volný čas a kultura, III. Ekonomika, IV. Životní prostředí, V. Svoboda, VI. Zdravotnictví, VII. Infrastruktura, VIII. Riziko a bezpečnost a IX. Klima. Zdrojem dat jsou oficiální zdroje, jako například webové stránky jednotlivých zemí, data publikovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO), britským týdeníkem The Economist a mnoha dalšími. Kromě těchto dat International Living také zohledňuje komentáře a postřehy svých editorů pracujících a žijících v daných zemích k sesbíraným hodnotám.

Váhy jednotlivých devíti složek Indexu kvality života jsou rozdílné. I. Životní náklady (20 %) jsou ukazatelem životních nákladů nezbytných k dosažení porovnatelné nebo lepší

kvality života než je v USA. Základním zdrojem této kategorie je Index životních nákladů v zahraničí pocházející z Ministerstva zahraničí USA, který se používá pro výpočet životních nákladů pro západní styl života v různých zemích. II. Volný čas a kultura (10 %) zahrnuje hodnoty podílu gramotné populace v zemi, náklad novin na 1 000 obyvatel, podíly zapsaných žáků na základních a středních školách, počet obyvatel na jedno muzeum. III. Ekonomika (15 %) zahrnuje úrokovou míru, HDP, růst HDP, HDP na obyvatele a míru inflace. IV. Životní prostředí (5 %) využívá Index vlivu na životní prostředí (Environmental Performance Index – EPI) sestrojený univerzitou v Yale. V. Svoboda (10 %) vychází zejména z dat Freedom House s důrazem na občanská politická práva a občanské svobody. VI. Zdravotnictví (10 %) obsahuje kalorický příjem, počet obyvatel na jednoho lékaře, počet nemocničních lůžek na 1 000 obyvatel, procento obyvatel s přístupem k pitné vodě, novorozeneckou úmrtnost, průměrnou délku života a veřejné výdaje na zdravotnictví jako procento HDP. VII. Infrastruktura (10 %) bere v úvahu délku železniční sítě, dálnic a splavných řek v poměru k počtu obyvatel a rozloze. Předposlední kategorie VIII. Riziko a bezpečnost (10 %) vychází z The U.S. Department of State's Hardship Differentials and Danger Allowances, které je zaměřeno na mimořádně těžké, nezdравé nebo pro život nebezpečné podmínky v jednotlivých zemích. IX. Klima (10 %) hodnotí podnebí v dané zemi průměrným ročním množstvím srážek, průměrnou teplotou a pravděpodobností živelných pohrom.

Tabulka 5: Index kvality života 2011

	Životní náklady	Volný čas a kultura	Ekonomika	Životní prostředí	Svoboda	Zdravotnictví	Infrastruktura	Riziko a bezpečnost	Klima	Souhrnný index
EU-27	61	86	56	67	98	83	56	96	80	71
EU-15	53	88	61	64	99	90	62	100	82	72
Belgie	65	80	60	42	100	95	66	100	86	75
Bulharsko	80	80	48	50	83	73	56	86	81	69
Česká republika	64	84	51	64	100	81	65	100	69	70
Dánsko	48	92	59	60	100	81	70	100	79	71
Estonsko	76	81	35	52	100	69	73	86	75	69
Finsko	57	73	52	69	100	85	68	100	76	69
Francie	58	100	65	75	100	100	55	100	88	75
Irsko	51	84	59	57	100	85	65	100	85	71
Itálie	54	97	60	67	92	90	60	100	88	73
Kypr	61	77	63	39	100	85	40	100	35	65
Litva	70	78	36	59	100	74	63	93	80	68
Lotyšsko	67	85	63	66	92	71	55	86	73	69
Lucembursko	0	82	71	58	100	86	73	100	84	63
Maďarsko	79	87	48	60	100	72	57	95	77	72
Malta	68	94	62	72	100	83	61	93	100	76
Německo	50	97	65	67	100	93	70	100	80	74
Nizozemsko	52	95	60	56	100	88	72	100	85	73
Polsko	67	85	58	50	100	72	55	86	77	70
Portugalsko	72	71	56	67	100	86	55	100	94	73
Rakousko	58	95	60	75	100	94	68	100	76	74
Rumunsko	73	81	43	57	83	60	42	93	84	65
Řecko	59	94	58	47	92	93	50	96	81	71
Slovensko	70	80	49	69	100	80	29	86	82	67
Slovinsko	66	86	49	54	100	80	62	100	84	72
Španělsko	62	97	60	63	100	92	33	100	76	71
Švédsko	49	92	58	88	100	94	47	100	69	69
Velká Británie	60	78	72	69	100	82	71	100	84	74

Poznámka: 100 – nejlepší výsledek, 0 – nejhorší výsledek. Hodnoty EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry.

Pramen: International Living (2011).

Index lepšího života

OECD rozpracovala měření pokroku a blahobytu jednotlivých zemí prostřednictvím Indexu lepšího života (Better Life Index), který zahrnuje do měření úroveň ekonomického rozvoje i sociální a environmentální dimenzi. Jedná se o jeden z dalších pokusů měřit na mezinárodní úrovni pokrok s důrazem na jednotlivce a domácnosti a přesahuje standardní způsob měření ekonomické výkonnosti ve formě HDP na obyvatele. Index v současné době pokrývá 34 členských zemí OECD. Kromě Bulharska, Rumunska, Litvy, Lotyšska, Malty a Kypru Index lepšího života hodnotí zbylých 21 členských států EU.

Metodologie

OECD se intenzivně zapojila do diskuse o měření blahobytu. Vypracovala index srovnávající blahobyt svých členských zemí a stanovila 11 témat, která považuje za zásadní pro kvalitu života (komunita, školství, životní prostředí, veřejná správa, zdravotnictví, spokojenost se životem, bezpečnost a pracovní život) obyvatel a zabezpečení jejich materiálních životních podmínek (bydlení, příjem, zaměstnání). Každé téma je postaveno na ukazatelích specifických pro danou kategorii: I. bydlení – % obyvatel bez základního vybavení bytu (splachovací toaleta) a průměrný počet místnosti na

osobu; II. příjem – finanční bohatství domácnosti v PPP (parita kupní síly) a čistý disponibilní příjem domácnosti v PPP; III. pracovní místa – míra zaměstnanosti a dlouhodobá míra nezaměstnanosti; IV. komunita – % obyvatel, kteří mají známé, na které se mohou v případě nouze obrátit; V. vzdělání – % obyvatel s dosaženým alespoň sekundárním vzděláním a čtenářské schopnosti studentů podle PISA. VI. životní prostředí – znečištění ovzduší (měřeno jako průměrná koncentrace částic PM10 v mikrogramech na metr krychlový vzduchu ve městech s více než 100 tisíci obyvatel); VII. vláda – transparentnost vlády při přípravě nařízení a volební účast; VIII. zdraví – střední délka života a % respondentů, kteří označili svůj stav za „dobrý nebo velmi dobrý“; IX. spokojenost se životem – průměrné hodnocení spokojenosti s vlastním životem na škále od 0 do 10. X. bezpečnost – míra násilných napadení a počet vražd na 100 tisíc obyvatel; XI. vyváženost pracovního a osobního života – % zaměstnanců s víc než padesátihodinovým pracovním týdnem, % zaměstnanosti matek s dětmi školního věku a čas věnovaný osobní péči a odpočinku. Index je zcela inovativní v tom, že umožňuje přiřazovat každé z jedenácti kategorií různé váhy a tudíž umožňuje každému uživateli samostatně rozhodnout, co nejvíce přispívá ke kvalitě našeho života.

Tabulka 6: Index lepšího života 2012

	Průměr	Dílčí kategorie										
		Bydlení	Příjem	Prac. místa	Komunita	Vzdělání	Životní prostředí	Vláda	Zdraví	Spokojenost	Bezpečnost	Vyváženost
EU-27	6,5	5,6	4,0	6,3	8,1	6,7	7,8	5,3	6,9	5,4	8,3	7,5
EU-15	7,0	6,3	4,9	6,8	8,3	6,4	8,1	5,7	7,6	6,5	8,3	7,9
Belgie	7,4	7,3	6,5	6,8	8,5	7,5	7,5	5,8	7,9	7,3	6,9	8,9
Bulharsko
Česká republika	6,0	4,7	2,0	6,0	7,7	7,5	8,0	4,2	6,3	4,9	9,0	6,1
Dánsko	7,8	6,0	4,0	7,7	9,4	7,4	9,3	6,7	7,0	10,0	8,5	9,7
Estonsko	4,7	2,4	1,3	3,9	7,5	7,9	6,8	2,1	4,4	1,9	6,7	6,5
Finsko	7,5	6,3	3,7	6,6	8,6	9,4	9,2	6,4	7,1	8,4	9,0	7,6
Francie	6,8	6,4	5,4	6,4	8,0	5,8	7,8	4,5	7,6	7,1	7,8	7,7
Irsko	7,3	7,8	3,6	6,2	9,9	6,6	8,8	5,6	8,7	7,0	9,1	7,0
Itálie	6,2	5,3	5,3	5,8	7,7	5,0	6,8	5,0	7,6	3,9	8,0	7,5
Kypr
Litva
Lotyšsko
Lucembursko	7,5	6,1	8,1	8,5	8,4	4,7	9,2	6,6	7,9	7,4	7,9	7,5
Maďarsko	5,0	3,0	1,4	4,3	7,0	6,9	7,4	4,8	3,9	0,0	8,5	7,3
Malta
Německo	7,2	6,1	5,2	7,3	9,0	7,7	9,3	4,4	7,0	6,0	8,6	8,1
Nizozemsko	7,7	7,0	5,9	8,9	8,6	7,2	7,8	5,5	8,1	9,0	7,9	8,7
Polsko	5,3	3,4	1,3	5,3	7,4	7,9	5,3	5,2	4,9	2,5	9,5	6,0
Portugalsko	5,3	6,0	3,0	5,3	5,7	4,5	7,9	4,0	5,4	1,0	7,4	7,7
Rakousko	7,3	6,0	5,4	8,0	8,8	6,3	7,8	6,2	7,4	8,8	9,0	6,2
Rumunsko
Řecko	5,3	3,8	3,1	5,4	5,5	5,7	3,9	4,7	7,9	1,5	8,5	7,9
Slovensko	5,4	4,0	1,3	4,0	7,8	6,6	8,4	3,1	4,9	3,4	8,8	6,8
Slovinsko	6,3	5,2	2,7	6,7	8,3	7,7	7,1	5,9	6,1	3,8	8,5	6,9
Španělsko	6,5	7,1	3,6	4,1	8,8	4,8	6,6	5,6	8,3	5,5	8,3	8,8
Švédsko	7,8	6,6	4,9	7,2	8,0	8,1	10,0	8,2	8,5	8,3	7,8	8,2
Velká Británie	7,4	6,2	6,0	7,9	9,2	5,9	9,7	6,3	7,9	6,7	9,4	6,5

Poznámka: hodnoty EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry. Sloupec „Průměr“ je výsledkem neváženého průměru jedenácti kategorií. Výsledky v intervalu 0 (nejhorší) až 10 (nejlepší).

Pramen: OECD (2012e).

Index ekonomické svobody – Heritage Foundation

Indexy ekonomické svobody

Komplexní pojetí hodnocení institucionální kvality s důrazem na úlohu vlády v ekonomice ve vztahu k domácím a zahraničním subjektům představují indexy ekonomické svobody publikované třemi organizacemi – **Heritage Foundation, Fraser Institute a Freedom House**. Údaje jsou k dispozici již v delších časových řadách. Indexy jsou konstruovány ze širšího spektra dílčích ukazatelů, jejichž hodnoty jsou zjišťovány ze statistických zdrojů (tvrdá data) a na základě šetření názoru respondentů (měkká data). Používané přístupy se od sebe liší metodologií, geografickým záběrem i frekvencí publikace mezinárodních srovnání. Také jejich aktuální zprávy z roku 2011 přinášejí tři různé pohledy na vývoj ekonomické svobody nejen v uplynulém roce. Co všechny ukazatele spojuje, je pokles v ekonomické svobodě, a to hlavně v zemích, které byly až dosud považovány za lídry v úrovni ekonomických svobod a hlavní proklamátory liberalizace.

Ekonomickou svobodu v pojetí **Heritage Foundation** vnímají její autoři tak, jak ji definuje Milton Friedman v knize *Kapitalismus a svoboda*: „Ekonomická svoboda je aspektem lidské svobody, která se zabývá materiální autonomií jednotlivce ve vztahu k státu a ostatním organizovaným skupinám. Jednotlivci jsou ekonomicky svobodní, pokud mohou svobodně kontrolovat svou vlastní pracovní sílu a vlastnictví“. Autoři Indexu ekonomické svobody dokazují, že ekonomická svoboda je pozitivně korelovaná s výkonností ekonomiky a množstvím dalších socioekonomických indikátorů. Ekonomická svoboda je také silně korelovaná s celkovým blahobytem země, pokud jsou brány v úvahu i další faktory jako například zdraví, vzdělání, bezpečnost a politická situace země.

Index ekonomické svobody sestavovaný Heritage Foundation (ve spolupráci s Wall Street Journal) je publikován od roku 1995 každoročně. Index ekonomické svobody 2012 zahrnuje 183 zemí a jde již o jeho osmnácté vydání. Ekonomická svoboda je hodnocena podle deseti klíčových hledisek (dílčích svobod) v intervalu 0 (minimální svoboda) až po 100 (maximální svoboda). Výsledný Index ekonomické svobody je pak neváženým průměrem hodnocení dílčích svobod, mezi něž jsou zahrnuty: svoboda podnikání, svoboda obchodování, fiskální svoboda, výše státních výdajů, měnová svoboda, investiční svoboda, finanční svoboda, svoboda soukromého vlastnictví, minimalizace přítomnosti korupce a svoboda na trhu práce. Hodnocení těchto dílčích svobod je uvedeno na následující stránce. Vzhledem k požadavku dlouhodobé srovnatelnosti údajů byly hodnoty z předchozích let přepočítány podle nové metodologie.

Nástup ekonomické krize zaznamenal výraznou erozi ekonomické svobody v Evropě. V zemích EU-27 se projevily tím, že v důsledku protikrizových opatření poklesly hodnoty Indexu ekonomické svobody Heritage Foundation v roce 2012 oproti roku 2010 u celkem 20 zemí Evropské unie. V současné době se začínají projevovat tendence k návratu do roku 2010 (index roku 2013 zaznamenává zlepšení u 19 zemí) a na hodnotu roku 2010 nebo nad ní se však dostalo pouze 11 zemí EU. Ekonomická svoboda v Evropě je podkopána zejména vyšší vládních výdajů, omezováním fiskální svobody a svobody práce, což odráží vysoké náklady sociálních států. Komplikovanost pracovních právních předpisů brání v růstu produktivity a dynamické tvorbě pracovních míst, což způsobuje nezaměstnanost a zpomaluje hospodářský růst.

Tabulka 7: Index ekonomické svobody – Heritage Foundation 2013

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
EU-27	64,2	67,1	67,7	68,8	69,6	69,6	68,4	68,8
EU-15	67,1	70,0	70,1	70,7	71,5	71,2	69,3	69,7
Belgie	63,5	67,6	68,7	71,8	71,7	70,1	69,0	69,2
Bulharsko	47,3	57,1	59,2	64,1	63,7	62,3	64,7	65,0
Česká rep.	68,6	66,5	67,0	66,4	68,1	69,8	69,9	70,9
Dánsko	68,3	71,1	72,4	75,4	79,2	77,9	76,2	76,1
Estonsko	69,9	77,6	77,4	74,9	77,9	74,7	73,2	75,3
Finsko	64,3	73,6	73,4	72,9	74,6	73,8	72,3	74,0
Francie	57,4	58,0	60,9	61,1	64,7	64,2	63,2	64,1
Irsko	76,1	80,5	80,3	82,2	82,5	81,3	76,9	75,7
Itálie	61,9	63,6	64,2	62,0	62,6	62,7	58,8	60,6
Kypr	67,2	73,0	74,1	71,8	71,3	70,9	71,8	69,0
Litva	61,9	66,1	72,4	71,8	70,9	70,3	65,2	66,5
Lotyšsko	63,4	65,0	67,4	66,9	68,3	66,2	71,5	72,1
Lucembursko	76,4	79,4	78,9	75,3	74,7	75,4	74,5	74,2
Maďarsko	64,4	64,5	62,7	65,0	67,6	66,1	67,1	67,3
Malta	58,3	62,2	63,3	67,3	66,0	67,2	67,0	65,7
Německo	65,7	70,4	69,5	70,8	70,6	71,1	71,0	72,8
Nizozemsko	70,4	75,1	74,5	75,4	77,4	75,0	73,3	73,5
Polsko	60,0	65,0	58,7	59,3	60,3	63,2	64,2	66,0
Portugalsko	65,5	65,4	64,9	62,9	63,9	64,4	63,0	63,1
Rakousko	68,4	67,4	67,6	71,1	71,4	71,6	70,3	71,8
Rumunsko	52,1	48,7	50,0	58,2	61,7	64,2	64,4	65,1
Řecko	61,0	59,1	59,1	60,1	60,6	62,7	55,4	55,4
Slovensko	53,8	59,8	64,6	69,8	70,0	69,7	67,0	68,7
Slovinsko	58,3	57,8	59,2	61,9	60,2	64,7	62,9	61,7
Španělsko	65,9	68,8	68,9	68,2	69,1	69,6	69,1	66,8
Švédsko	65,1	70,8	70,1	70,9	70,8	72,4	71,7	72,9
Velká Británie	77,3	78,5	77,7	80,4	79,4	76,5	74,1	74,8

Poznámka: 100 – nejlepší výsledek, 0 – nejhorší výsledek.
Pramen: Heritage Foundation (2013).

Metodologie jednotlivých ukazatelů

První hledisko zahrnuje svobodu podnikání (I.) charakterizovanou podle administrativní obtížnosti a finanční nákladnosti zahájení, provádění a ukončení podnikání. Druhé představuje svobodu obchodování (II.) vyjádřenou jako kombinací průměrné celní sazby a necelních překážek, a to jak u vývozu, tak i dovozu zboží a služeb. Netarifní bariéry jsou popsány jako restriktce množství; cenová kontrola; regulační, investiční a celní zátěž a přímé zasahování státu. Třetí je fiskální svoboda (III.) vymezená daňovými sazbami (daňovými kvótami) a podílem vládních příjmů z daní na HDP (přibližujících daňovou zátěž). Čtvrté jsou výdaje státu (IV.), charakterizované jako podíl celkových vládních výdajů na HDP a významem příjmů ze státního vlastnictví v ekonomice. Pátým je měnová svoboda (V.) stanovená váženou průměrnou mírou inflace za poslední tři roky upravenou o význam cenových regulací (cenových kontrol), které jsou chápány jako projevy míry (ne)závislosti centrálních bank. Investiční svoboda (VI.) hodnotí míru omezení pro příliv zahraničního kapitálu a další charakteristiky investičního klimatu. Specifická pozornost je věnována srovnatelnosti podmínek pro domácí a zahraniční investory, právní ochraně a byrokratickým procedurám včetně ochrany investorů, pobídek a míry restrikcí při investování.

Sedmým hlediskem je svoboda finanční (VII.). Ta měří otevřenost a rozvinutost bankovního a finančního systému, přiměřenost bankovního dohledu či případná omezení spektra produktů nabízených finančními institucemi. Základem měření je vyjádření míry zásahů vlády do fungování těchto institucí na škále od bezvýznamného vlivu (nejlepší hodnocení) až po represivní vliv, při kterém je fungování soukromých finančních institucí zakázáno. Osmým je svoboda soukromého vlastnictví (VIII.) hodnocená podle míry ochrany a vynutitelnosti vlastnických práv, rizika vyvlastnění a nezávislosti soudnictví. Devátou svobodou je minimalizace přítomnosti korupce (IX). Hledisko kontroly korupce je hodnoceno podle tradičního ukazatele organizace Transparency International (Index vnímání korupce) za poslední rok. Poslední je svoboda trhu práce (X.), kterou charakterizuje regulace a náklady přijímání a propouštění zaměstnanců a ostatní vládní omezení (minimální mzda, zdravotní a bezpečnostní omezení, povinná finanční kompenzace atd.).

Na základě celkového hodnocení, které vznikne neváženým průměrem deseti hledisek, jsou pak země rozděleny na svobodné (nad 80 bodů), téměř svobodné (70–80 bodů), mírně svobodné (60–70 bodů), nesvobodné (50–60 bodů) a utlačované (pod 50 bodů).

Tabulka 8: Index ekonomické svobody – Heritage Foundation 2012

	Celkové hodnocení 2012	DÍLČÍ UKAZATELE 2012									
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
EU-27	68,43	80,58	86,55	67,17	30,29	80,14	77,78	69,26	71,11	63,00	59,65
EU-15	69,25	85,91	86,44	56,03	20,70	80,42	81,00	72,67	80,67	73,20	56,41
Belgie	69,00	92,30	87,10	44,80	12,1	81,20	80,00	70,00	80,00	71,00	71,30
Bulharsko	64,70	72,70	87,10	93,60	50,30	77,80	55,00	60,00	30,00	36,00	84,20
Česká republika	69,90	67,70	87,10	82,00	36,80	81,50	70,00	80,00	70,00	46,00	77,90
Dánsko	76,20	99,10	87,10	39,80	0,00	80,70	90,00	90,00	90,00	93,00	92,10
Estonsko	73,20	75,70	87,10	79,10	38,80	79,30	90,00	80,00	80,00	65,00	56,90
Finsko	72,30	94,90	87,10	65,40	5,20	81,30	85,00	80,00	90,00	92,00	42,40
Francie	63,20	83,70	82,10	53,80	5,30	82,30	55,00	70,00	80,00	68,00	51,60
Irsko	76,90	92,80	87,10	73,90	30,40	76,70	90,00	70,00	90,00	80,00	78,40
Itálie	58,80	77,40	87,10	55,00	19,40	82,00	75,00	60,00	50,00	39,00	43,00
Kypr	71,80	81,60	82,10	83,30	37,10	85,70	75,00	70,00	70,00	63,00	69,90
Litva	65,20	75,90	87,10	84,30	43,80	79,10	80,00	50,00	50,00	43,00	59,10
Lotyšsko	71,50	79,20	87,10	93,60	41,70	79,30	80,00	80,00	60,00	50,00	64,60
Lucembursko	74,50	75,90	87,10	63,60	46,60	81,30	95,00	80,00	90,00	85,00	40,90
Maďarsko	67,10	79,80	87,10	78,60	24,40	76,10	70,00	70,00	70,00	47,00	67,60
Malta	67,00	70,00	87,10	67,80	43,80	80,50	75,00	60,00	70,00	56,00	60,00
Německo	71,00	90,50	87,10	61,30	32,20	83,50	85,00	60,00	90,00	79,00	41,40
Nizozemsko	73,30	81,90	87,10	51,20	20,90	83,60	90,00	80,00	90,00	88,00	60,00
Polsko	64,20	61,40	87,10	74,40	40,30	79,10	65,00	60,00	60,00	53,00	61,30
Portugalsko	63,00	83,00	87,10	59,00	25,50	82,60	70,00	60,00	70,00	60,00	32,50
Rakousko	70,30	70,30	87,20	50,50	15,4	82,20	80,00	70,00	90,00	79,00	78,10
Rumunsko	64,40	70,50	87,10	87,40	55,10	74,30	80,00	50,00	40,00	37,00	62,60
Řecko	55,40	76,30	82,10	65,30	16,20	72,60	60,00	60,00	50,00	35,00	36,60
Slovensko	67,00	71,00	87,10	84,20	48,20	83,50	75,00	70,00	50,00	43,00	58,10
Slovinsko	62,90	81,40	87,10	64,80	27,90	81,20	70,00	50,00	60,00	64,00	42,20
Španělsko	69,10	81,30	87,10	61,30	37,10	81,50	80,00	80,00	70,00	61,00	51,80
Švédsko	71,70	94,60	87,10	39,10	8,80	80,90	90,00	80,00	90,00	92,00	54,60
Velká Británie	74,10	94,70	87,10	56,40	21,50	73,90	90,00	80,00	90,00	76,00	71,50

Poznámka: 100 – nejlepší výsledek, 0 – nejhorší výsledek. Změna charakterizuje změnu v indikátoru ekonomické svobody země vůči stejnému období předchozího roku.

Pramen: Heritage Foundation (2013).

Index ekonomické svobody – Fraser Institute

Index ekonomické svobody **Fraser Institute** je publikován od roku 1970 a metodologie jeho sestavování je postupně a průběžně aktualizována. V současné podobě je publikován jako „Zpráva o ekonomické svobodě světa“ a pro přibližně 100 zemí zahrnuje spolehlivá data již od roku 1980. Index měří úroveň, na jaké vládní politiky a instituce v dané zemi podporují ekonomickou svobodu. Základními stavebními kameny ekonomické svobody podle Fraser Institute jsou: možnost individuální volby, dobrovolná směna, svoboda soutěže a ochrana soukromého majetku.

Metodologie

Sestrojení Indexu ekonomické svobody organizace Fraser Institute je založeno na třech důležitých metodologických principech. Za prvé, objektivní složky hodnocení jsou preferovány před těmi, které zahrnují průzkumy mínění nebo hodnotové soudy. Za druhé, data čerpá organizace Fraser Institute především z externích zdrojů jako je Mezinárodní měnový fond, Světová banka a Světové ekonomické fórum, které zajišťují data pro velký soubor zemí. Data získávaná přímo uvnitř dané země jsou použita jen výjimečně, a to jen když potřebná data nejsou dostupná z mezinárodních zdrojů. A za třetí, důraz je kladen na transparentnost celého procesu. Zpráva poskytuje informace o zdrojích dat, použité metodologii při transformaci souboru prvotních dat do

jednotlivých komponent hodnocení ekonomické svobody a samotného celkového hodnocení.

Ve zprávě za rok 2010 (s výsledky datovanými k roku 2009) je hodnoceno 141 zemí na základě 42 proměnných rozdělených do pěti základních oblastí. Podle jejich neváženého průměru je stanoveno pořadí sledovaných zemí podle ekonomické svobody (maximální hodnota a nejvyšší úroveň ekonomické svobody je rovna 10). Hodnocené oblasti jsou následující: I. velikost vlády – výdaje na spotřebu vlády v % celkové spotřeby, transfery a dotace v % HDP, státní podniky a investice, nejvyšší mezní daňová sazba; II. právní řád a ochrana soukromého vlastnictví – nezávislost a nestranost soudů, ochrana duševního vlastnictví, vojenské zásahy do právního řádu a politického procesu, integrita právního systému, vynutitelnost smluv, regulace prodeje nemovitého majetku; III. přístup ke zdravým penězům („Access to Sound Money“) – růst peněžní zásoby, variabilita inflace, současná míra inflace, možnost vlastnictví devizových účtů v domácích a zahraničních bankách; IV. svoboda zahraničního obchodu – daně z mezinárodního obchodu, regulační překážky obchodu, skutečná velikost obchodu oproti očekávané, rozdíl mezi oficiálním měnovým kurzem a kurzem na černém trhu, omezení mezinárodního kapitálového trhu; V. regulace na dílčích trzích – regulace úvěrového trhu, trhu práce a podnikání.

Tabulka 9: Index ekonomické svobody – Fraser Institute 2010

	2000	2010	DÍLČÍ UKAZATELE 2010				
			I.	II.	III.	IV.	V.
EU-27	7,16	7,38	5,23	7,02	9,48	7,88	7,29
EU-15	7,73	7,48	4,73	7,57	9,61	7,92	7,28
Belgie	7,89	7,47	4,0	7,1	9,7	8,0	8,0
Bulharsko	5,37	7,23	6,5	5,0	9,5	7,9	7,8
Česká rep.	6,53	7,08	5,0	6,2	9,5	7,8	7,5
Dánsko	7,92	7,76	3,8	8,7	9,6	8,0	8,5
Estonsko	7,61	7,75	6,1	7,3	9,4	8,1	7,8
Finsko	7,73	7,89	5,0	8,9	9,6	7,9	8,0
Francie	7,31	7,39	4,7	7,4	9,7	7,7	7,2
Irsko	8,20	7,92	5,7	7,8	9,5	8,5	7,2
Itálie	7,36	6,73	3,7	6,0	9,7	7,7	6,9
Kypr	6,51	7,55	6,9	6,9	9,4	8,0	6,9
Litva	6,60	7,12	5,2	6,4	8,9	7,9	7,1
Lotyšsko	6,96	7,00	6,8	6,5	9,4	7,5	7,6
Lucembursko	8,02	7,59	4,1	8,3	9,4	8,1	7,6
Maďarsko	6,56	7,10	3,9	6,3	9,6	7,9	7,6
Malta	6,76	7,62	5,8	7,5	9,5	8,2	6,9
Německo	7,67	7,53	5,5	8,0	9,6	7,7	6,9
Nizozemsko	8,21	7,58	3,4	8,1	9,6	8,3	7,7
Polsko	6,34	7,29	6,4	6,3	9,4	7,3	7,2
Portugalsko	7,55	7,22	5,5	6,7	9,8	7,9	5,8
Rakousko	7,55	7,55	4,9	8,1	9,6	7,7	7,5
Rumunsko	5,27	7,27	7,0	5,7	9,0	7,9	7,4
Řecko	6,91	6,73	5,8	5,5	9,7	7,5	5,4
Slovensko	6,20	7,46	6,3	5,8	9,7	8,0	7,4
Slovinsko	6,72	6,62	4,5	6,2	8,3	7,7	6,5
Španělsko	7,54	7,40	6,2	6,8	9,7	7,8	6,8
Švédsko	7,62	7,62	3,6	8,4	9,6	7,9	8,1
Velká Británie	8,50	7,87	5,2	8,0	9,6	8,5	7,5

Poznámka: 10 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek.

Pramen: Fraser Institute (2012).

Index ekonomické svobody – Freedom House

Freedom House je neziskovou organizací, která iniciuje pestrou škálu programů s cílem posilovat celosvětovou demokracii a svobodu. Hlavní důraz klade na rozšíření politických a ekonomických svobod. Vlajkovou lodí všech publikací Freedom House je **Freedom in the World**. Tato publikace je vydávána každoročně od roku 1972 a zahrnuje i indexy ekonomické svobody, vždy s ročním zpožděním – Freedom in the World 2012 mapuje situaci v roce 2011.

Metodologie

Freedom in the World poskytuje každoroční ocenění stavu celosvětové svobody na základě zkušeností jednotlivců v daných zemích. Průzkum měří svobodu jako možnost spontánního jednání v různých oblastech mimo kontrolu vlády a dalších centrálních autorit s potenciálem dominujícího postavení podle dvou klíčových kategorií: I. Politická práva a II. Občanské svobody. Politická práva dávají občanům možnost svobodně se účastnit politického procesu, včetně práva svobodné volby rozdílných alternativ v zákonných volbách, ucházet se o veřejné funkce, vstupovat do politických stran a organizací a volit si zástupce, kteří mají vliv na veřejnou politiku a nesou odpovědnost vůči svým voličům. Občanské svobody zase uznávají svobodu vyjadřování a vyznání, shromažďovací a sdružovací práva, právní řád a osobní autonomii bez státních zásahů.

Průzkum nehodnotí vlády anebo výkony těchto vlád jako takové, ale raději se zaměřuje na práva občanů v reálném životě a svobody, kterým se jedinci mohou těšit a užívat jich.

I když Freedom House bere v úvahu přítomnost zákonných práv, větší důraz je kladen na to, zda jsou tato práva realizována i v praxi. Kromě toho osobní svobody mohou být ovlivněny jak vládními představiteli, tak i nestátními aktéry (jako jsou například povstalci a jiné ozbrojené síly). Freedom House nezastává názor kulturně omezeného pohledu na svobodu. Metodologie této zprávy je zakotvena v základních standardech politických práv a občanských svobod odvozených ve velké míře z klíčových částí Všeobecné deklarace lidských práv. Tyto standardy se vztahují na všechny země a teritoria bez ohledu na geografickou polohu, etnickou nebo náboženskou skladbu obyvatelstva anebo úroveň ekonomického rozvoje. Průzkum vychází dále z předpokladu, že svoboda pro všechny lidi může být nejlépe dosažena v liberálních, demokratických společnostech.

Při konstrukci **Indexu ekonomické svobody** je pro každou zemi stanoveno číselné hodnocení od jedné do sedmi pro politická práva a analogicky i pro občanské svobody. Hodnocení jedním bodem znamená nejvyšší možný stupeň svobody a sedmi nejnižší stupeň. Toto hodnocení určí, zda je země jako celek hodnocena jako svobodná, částečně svobodná či nesvobodná (průměr hodnocení 1,0 až 2,5 svobodná země; 3,0 až 5,0 částečně svobodná; 5,5 až 7,0 nesvobodná). Status země je tedy vyjádřením celkového stavu svobody v dané zemi na základě kombinace hodnocení ve dvou výše zmíněných kategoriích. Přestože se se závěry průzkumu spojuje i element subjektivity, autoři zdůrazňují rozumovou přísnost a objektivní a nezájaté soudy.

Tabulka 10: Index ekonomické svobody – Freedom House 2012

	2002		2004		2006		2008		2010		2011	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
EU-27	1,04	1,70	1,04	1,37	1,04	1,11	1,07	1,11	1,11	1,15	1,14	1,18
EU-15	1,00	1,53	1,00	1,07	1,00	1,07	1,00	1,07	1,00	1,13	1,06	1,06
Belgie	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bulharsko	1	3	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2
Česká rep.	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Dánsko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Estonsko	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Finsko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Francie	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Irsko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Itálie	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Kypr	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Litva	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2
Lotyšsko	1	2	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1
Lucembursko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Maďarsko	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2
Malta	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Německo	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nizozemsko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Polsko	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Portugalsko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Rakousko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Rumunsko	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Řecko	1	3	1	2	1	2	1	2	1	2	2	2
Slovensko	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Slovinsko	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Španělsko	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Švédsko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Velká Británie	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Poznámka: 1 – nejvyšší možný stupeň svobody, 7 – nejnižší stupeň svobody. Hodnoty EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry.

Pramen: Freedom House (2012).

Ukazatel jakosti životního prostředí

Ukazatel jakosti životního prostředí 2012 (2012 **Environmental Performance Index** – 2012 EPI) identifikuje všeobecně uznávané normy a hodnoty stavu životního prostředí a měří, nakolik jsou jednotlivé země vzdálené od dosažení ekologických cílů současnosti. Jako kvantitativní měřítko kontroly znečištění a managementu přírodních zdrojů představuje tento ukazatel efektivní nástroj pro ekologicky zodpovědná politická rozhodnutí postavená na pevnějších analytických základech. Hodnocení vzniklo ve výzkumných centrech Yale (Yale Center for Environmental Law & Policy) a Columbia University (Center for International Earth Science Information Network) ve spolupráci se Světovým ekonomickým fórem a výzkumným centrem Evropské komise.

Metodologie

2012 EPI poskytuje komplexní přehled týkající se životního prostředí (ŽP) 132 zemí světa za rok 2011 na základě kvantitativní analýzy. Hodnocené země sleduje v 22 ukazatelích seřazených do deseti kategorií. Index vychází každé dva roky a letos jde v pořadí již o čtvrté vydání tohoto hodnocení včetně pilotního Ukazatele jakosti životního prostředí v roce 2006. Srovnatelnosti jednotlivých ukazatelů je docíleno převedením metrické soustavy každého z měřených faktorů na škálu od 0 do 100, kde hodnota 100 bodů představuje největší možné přiblížení k cílové hodnotě. Cílovými hodnotami jsou pevně stanovené cíle diplomatických a strategických vyjednávání na mezinárodní úrovni, expertní odhady, standardy akceptované mezinárodními organizacemi, existující regulační opatření a obecně převládající vědecký konsenzus. Ukazatel jakosti životního prostředí staví na dvou

hlavních prioritách. Jsou jimi **redukce zátěže ŽP na lidský organismus** (kategorie Vliv ŽP na zdraví) a **ochrana ekosystému a přírodních zdrojů** (kategorie Vitalita ekosystému). Obě z hlavních kategorií mají v souhrnném hodnocení váhu 50 %.

Různé faktory plynoucí z kvality ŽP značně ovlivňují lidské zdraví. Podle zprávy Světové zdravotnické organizace z roku 2006 redukují environmentální faktory, které lze ovlivnit, počet zdravých roků života člověka o celou čtvrtinu. Ukazatel jakosti ŽP zpracovává celou řadu indikátorů, aby zachytil roční environmentální zátěž na zdraví člověka, a seskupuje je do tří subkategorií. Patří sem: I. Kvalita vody (váha 12,5 % v souhrnném hodnocení) zahrnující bezpečnost pitné vody a adekvátnost kanalizační sítě; II. Kvalita ovzduší (12,5 %), jež sleduje obsah sazí a znečištění vzduchu ve vnitřních a vnějších prostorách; III. Onemocnění vlivem ŽP (25 %).

Druhá z hlavních kategorií, Vitalita ekosystému, zahrnuje indikátory relevantní pro měření degradace ekosystémů a přírodních rezerv. Patří sem: IV. Lesní hospodářství (4,167 %); V. Rybolov (4,167 %); VI. Zemědělství (4,167 %); VII. Změna klimatu (25 %) zahrnující emise skleníkových plynů na obyvatele, emise v sektoru energetiky a emise oxidu uhličitého v průmyslu; VIII. Znečištění ovzduší (4,167 %) s kategoriemi přízemní ozón, emise oxidu siřičitého a oxidu dusíku; IX. Vodní hospodářství (4,167 %) zahrnující kvalitu vody a nadměrnou spotřebu vody; X. Biodiverzita a habitat (4,167 %).

Tabulka 11: Ukazatel kvality životního prostředí 2012

	Pořadí 2012	Souhrnný index 2012	Vliv ŽP na zdraví 2012			Vitalita ekosystému 2012						
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
EU-27	..	62,6	91,3	94,7	92,7	85,7	25,5	45,9	34,9	43,7	30,6	73,4
EU-15	..	64,9	98,2	100,0	97,5	79,8	21,6	44,8	36,0	53,4	30,4	74,4
Belgie	24	63,02	100,00	100,00	94,45	72,25	15,80	45,11	30,16	53,71	27,10	78,49
Bulharsko	53	56,28	100,00	100,00	84,31	100,00	48,04	60,10	29,55	0,00	14,88	57,25
Česká rep.	18	64,79	88,10	100,00	97,99	93,22	..	50,79	21,72	36,41	32,93	84,12
Dánsko	21	63,61	100,00	100,00	97,99	86,96	8,49	51,54	34,91	67,33	29,72	61,32
Estonsko	54	56,09	68,05	63,05	75,41	77,19	31,53	53,46	16,45	8,42	49,90	100,00
Finsko	19	64,44	100,00	100,00	100,00	86,13	42,16	54,16	31,55	48,66	55,52	52,34
Francie	6	69,00	100,00	99,53	97,99	85,37	32,20	52,37	44,60	54,94	30,66	80,75
Irsko	36	58,69	92,49	100,00	100,00	91,54	15,99	49,03	31,85	46,08	51,82	34,17
Itálie	8	68,90	100,00	100,00	100,00	76,55	31,20	52,60	38,36	58,08	13,32	94,79
Kypr	44	57,15	100,00	100,00	100,00	88,94	37,55	40,57	23,83	28,20	1,07	61,00
Litva	2	70,37	58,12	66,41	85,35	93,22	29,11	51,78	56,32	74,41	54,18	96,97
Lotyšsko	17	65,50	84,88	100,00	74,13	100,00	24,64	50,16	44,67	42,75	42,26	86,06
Lucembursko	4	69,20	100,00	100,00	100,00	95,32	..	14,81	19,76	62,53	35,20	100,00
Maďarsko	45	57,12	100,00	100,00	87,57	98,13	..	49,89	37,87	41,44	27,54	30,12
Malta	87	48,51	100,00	100,00	82,39	100,00	34,66	14,81	32,29	23,56	12,30	44,09
Německo	11	66,91	100,00	100,00	97,99	55,61	9,33	46,86	30,05	58,87	31,75	100,00
Nizozemsko	16	65,65	100,00	100,00	94,45	95,32	13,28	44,37	27,58	67,72	22,74	84,67
Polsko	22	63,47	74,02	100,00	91,43	91,54	27,63	48,62	25,91	25,36	32,77	98,81
Portugalsko	41	57,64	92,09	100,00	90,06	33,65	22,95	50,65	43,23	37,74	11,68	66,16
Rakousko	7	68,92	100,00	100,00	97,99	79,49	..	49,77	46,58	70,35	45,18	58,00
Rumunsko	88	48,34	27,04	60,64	77,49	93,22	39,70	51,63	41,82	21,39	25,72	45,33
Řecko	33	60,04	88,10	100,00	97,99	85,37	31,87	42,08	30,07	23,46	7,89	79,65
Slovensko	12	66,62	100,00	100,00	88,78	83,43	..	49,56	36,18	39,52	31,83	84,47
Slovinsko	28	62,25	92,09	67,81	96,15	98,13	8,05	46,04	35,20	37,31	46,65	76,88
Španělsko	32	60,31	100,00	100,00	97,99	84,67	18,99	20,79	39,52	33,77	5,73	74,19
Švédsko	9	68,82	100,00	100,00	100,00	82,35	23,23	53,51	57,85	66,10	51,49	52,14
Velká Británie	9	68,82	100,00	100,00	96,15	86,13	15,08	43,69	33,46	51,30	35,48	100,00

Poznámka: hodnoty EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry. Výsledky v intervalu 0 (nejhorší) až 100 (nejlepší).

Pramen: Yale Center for Environmental Law and Policy (2012).

Index vnímání korupce

Korupce (definovaná jako zneužití svěřených pravomocí za účelem získání nezaslouženého osobního prospěchu) projevující se v politickém procesu, soudním systému aj. je rovněž ekonomickým jevem. V ekonomické sféře především odráží neschopnost státu realizovat základní funkce, čímž oslabuje účinnost hospodářských politik. Korupční prostředí snižuje důvěryhodnost země pro zahraniční investory, snižuje efektivnost využití zdrojů a tím i ekonomickou výkonnost. Dále pak odráží a současně prohlubuje morální úpadek společnosti. Korupčnost prostředí a korupční chování jsou podporovány nedostatečně jasným oddělením státu a trhu, veřejné a soukromé sféry, nadměrnou a nesystémovou regulací.

Metodologie

Pro přiblížení rozsahu korupce veřejného sektoru v mezinárodním srovnání je používán **Index vnímání korupce** (Corruption Perception Index – CPI) publikovaný organizací **Transparency International**. Počínaje letošním rokem mění TI metodologii sestavování indexu CPI. Opticky nejvýraznější změnou je přechod hodnoty indexu z hodnotové škály 0–10 na škálu 0–100. Index CPI 2012 vychází ze zdrojových průzkumů nezávislých institucí, které se specializují na analýzy efektivnosti fungování veřejné správy a hodnocení podnikatelského prostředí. Zdroje informací, které byly použity při sestavení indexu CPI 2012, vycházejí z údajů shromážděných během posledních 24 měsíců. CPI zahrnuje pouze průzkumy, které sestavují hodnocení (žebříčky) zemí a které měří vnímání korupce ve veřejném sektoru. První index CPI byl publikován v roce 1995. Od té doby se z něj

stal cenný nástroj, který pomáhá upozorňovat na korupci jako celosvětový problém. Vládám jednotlivých zemí poskytuje žebříček CPI motivaci, aby se snažily zlepšit pozici své země a proti korupci bojovaly. Index také poskytuje širší kontext pro podrobnější analýzy korupčního prostředí a jednání a poskytuje cenné kvantitativní údaje o fenoménu, který je velmi obtížné měřit.

S ohledem na důležitost tohoto nástroje a stále rostoucí požadavky, které jsou na něj kladeny, se TI v roce 2012 rozhodla upravit metodologii používanou při sestavování indexu. Stručně řečeno, TI začala používat jednodušší přístup, který je lépe aplikovatelný, je srozumitelnější a dokáže lépe zachytit změny, k nimž dochází ve vnímání míry korupce v průběhu času. To je umožněno větším počtem a vyšší kvalitou dostupných zdrojových průzkumů, které sledují vnímání korupce v různých zemích světa. Dosavadní metodologie vycházela při sestavování indexu z pozice (umístění) země ve zdrojových průzkumech, a zachycovala tak vnímání korupce v dané zemi ve srovnání s jinými zeměmi. Oproti tomu index CPI 2012 pracuje přímo s bodovým hodnocením, jaké příslušná země získá v každém zdrojovém průzkumu, a toto bodové hodnocení přepočítává tak, aby odpovídalo hodnotící stupnici CPI. Díky této změně metodologie bude tedy od roku 2013 možné na úrovni jednotlivých zemí srovnávat vývoj v čase. Upravená metodologie navíc používá při hodnocení každé země z každého zdroje jen údaje za jeden rok, což umožňuje lépe zachycovat změny v čase. Původně se při sestavování indexu používaly u některých zdrojů údaje z posledních dvou provedených průzkumů.

Tabulka 12: Index vnímání korupce 2013 (v závorce počet zemí)

	1997 (52)	2000 (90)	2002 (102)	2004 (146)	2006 (163)	2008 (180)	2010 (178)	2011 (183)	2013 (174)
EU-27	7,1	6,2	6,3	6,4	6,5	6,5	6,3	6,3	60,8
EU-15	7,6	7,6	7,6	7,7	7,7	7,5	7,3	7,4	67,9
Belgie	5,3	6,1	7,1	7,5	7,3	7,3	7,1	7,5	75
Bulharsko	..	3,5	4,0	4,1	4,0	3,6	3,6	3,3	41
Česká rep.	5,2	4,3	3,7	4,2	4,8	5,2	4,6	4,4	49
Dánsko	9,9	9,8	9,5	9,5	9,5	9,3	9,3	9,4	90
Estonsko	..	5,7	5,6	6,0	6,7	6,6	6,5	6,4	64
Finsko	9,5	10,0	9,7	9,7	9,6	9,0	9,2	9,4	90
Francie	6,7	6,7	6,3	7,1	7,4	6,9	6,8	7,0	71
Irsko	8,3	7,2	6,9	7,5	7,4	7,7	8,0	7,5	69
Itálie	5,3	4,6	5,2	4,8	4,9	4,8	3,9	3,9	42
Kypr	5,4	5,6	6,4	6,3	6,3	66
Litva	..	4,1	4,8	4,6	4,8	4,6	5,0	4,2	54
Lotyšsko	..	3,4	3,7	4,0	4,7	5,0	4,3	4,8	49
Lucembursko	8,6	8,6	9,0	8,4	8,6	8,3	8,5	8,5	80
Maďarsko	5,2	5,2	4,9	4,8	5,2	5,1	4,7	4,6	55
Malta	6,8	6,4	5,8	5,6	5,6	57
Německo	8,2	7,6	7,3	8,2	8,0	7,9	7,9	8,0	79
Nizozemsko	9,3	8,9	9,0	8,7	8,7	8,9	8,8	8,9	84
Polsko	5,8	4,1	4,0	3,5	3,7	4,6	5,3	5,5	58
Portugalsko	7,0	6,4	6,3	6,3	6,6	6,1	6,0	6,1	63
Rakousko	7,6	7,7	7,8	8,4	8,6	8,1	7,9	7,8	69
Rumunsko	3,4	2,9	2,6	2,9	3,1	3,8	3,7	3,6	44
Řecko	5,4	4,9	4,2	4,3	4,4	4,7	3,5	3,4	36
Slovensko	..	3,5	3,7	4,0	4,7	5,0	4,3	4,0	46
Slovinsko	..	5,5	6,0	6,0	6,4	6,7	6,4	5,9	61
Španělsko	5,9	7,0	7,1	7,1	6,8	6,5	6,1	6,2	65
Švédsko	9,4	9,4	9,3	9,2	9,2	9,3	9,2	9,3	88
Velká Británie	8,2	8,7	8,7	8,6	8,6	7,7	7,6	7,8	74

Poznámka: Korupce: 0 – maximální, 10 – žádná.

Pramen: Transparency International (2013).

Globální barometr korupce

Globální barometr korupce publikovaný organizací Transparency International (TI) prezentuje klíčová zjištění průzkumů veřejného mínění zkoumajících pohled široké veřejnosti na korupci. Šetření hodnotí míru, v jaké jsou klíčové instituce a státní správa pokládány za zkorumpované a také posuzuje názory občanů na snahu vlády bojovat proti korupci. Barometr je navržen tak, aby doplňoval expertní posudky zaměřené na korupci veřejného sektoru (publikované pod záštitou TI v rámci Indexu vnímání korupce) a názory vyššího managementu na mezinárodní toky úplatků zpracované TI v Indexu platičů úplatků (Bribe Payer Index). Dalším z cílů je poskytnout informace týkající se trendů ve vnímání korupce veřejností.

Metodologie

Značná část průzkumů veřejného mínění na úrovni jednotlivých zemí, jejichž výsledky jsou zahrnuté v Globálním barometru korupce, byla prováděna pro TI Gallupovým ústavem. V souhrnu bylo v období od 1. června 2010 do 30. září 2010 pro potřeby Globálního barometru korupce dotázáno přes 91,7 tisíc lidí v 86 zemích a teritoriích, což je dosud nekomplexnější vydání od vzniku hodnocení v roce 2003. Otázky kladené v Globálním barometru korupce se rok od roku mění, proto časové srovnání mezi jednotlivými edicemi je limitované a možné jen v případě, že stejné otázky byly

zahrnuté u dvou a více edicí. Otázky zahrnuté v dotaznících sedmého vydání Globálního barometru 2010 jsou kromě jiného i tyto: I. Jak byste ohodnotili činnost vaší nynější vlády v boji proti korupci? II. Procento občanů, kteří v posledních 12 měsících platili úplatek alespoň u jednoho z devíti různých poskytovatelů služeb. III. Do jaké míry vnímáte následující instituce (politické strany, legislativa, policie, soukromý sektor, média, státní správa, soudnictví, nevládní organizace, náboženská uskupení, armáda a školství) v dané zemi ovlivněné korupcí?

Globální barometr korupce odpovídá i na otázku, zda indikátory založené na expertních názorech souvisejí s názory široké veřejnosti. K testování této hypotézy byly použity výsledky veřejných průzkumů zahrnutých v Barometru 2010 a expertní odhady z Indexu vnímání korupce (CPI) 2010 s výsledkem, že mezi vnímáním korupce širokou veřejností a mezi jejím vnímáním experty je korelace: čím větší je rozsah korupce v klíčových veřejných institucích tak, jak jej vnímá veřejnost, tím více i experti vnímají míru korupčnosti státního sektoru. Globální barometr korupce rovněž srovnává expertní odhady vnímání korupce s procentem lidí, kteří se přiznali ke zkušenosti s placením úplatků. Výsledky jsou jasné a přesvědčivé: v zemích, kde respondenti CPI vnímají korupci jako rozšířenou, se k ní přiznává i více respondentů.

Tabulka 13: Globální barometr korupce 2010

	I. (v %)		II. (v %)	III.										
	Neefektivní	Efektivní		Polit. strany	Legislativa	Policie	Soukr. sektor	Média	Stát. správa	Soudnictví	ONG	Nábož. uskup.	Armáda	Školství
EU-27	61,5	28,0	10,7	3,9	3,5	3,0	3,4	3,0	3,3	3,1	2,6	2,8	2,5	2,6
EU-15	60,5	32,5	6,3	3,8	3,3	2,7	3,3	3,1	3,2	2,8	2,5	3,0	2,5	2,4
BE
BU	26	48	8	4,1	3,9	3,8	3,7	2,9	3,9	4,3	2,8	2,7	2,5	3,2
CZ	59	12	14	3,8	3,6	3,5	3,3	2,8	3,7	3,5	2,6	2,5	3,3	3,1
DK	44	56	0	2,8	2,3	2,0	2,8	2,6	2,5	1,6	2,2	2,3	2,2	2,0
ET
FI	65	35	2	3,7	2,9	1,9	3,0	2,7	2,7	2,0	2,5	2,7	2,0	2,2
FR	68	27	7	3,6	3,1	2,7	3,3	3,0	3,0	2,8	2,4	2,5	2,2	2,1
IE	82	18	4	4,4	4,0	3,0	3,5	3,0	3,3	2,7	2,5	3,9	2,3	2,5
IT	64	19	13	4,4	4,0	3,0	3,7	3,3	3,7	3,4	2,7	3,4	2,8	2,9
CY
LT	78	6	34	4,2	4,2	3,7	3,5	2,9	3,8	4,0	2,6	2,5	2,4	3,0
LV	73	11	15	4,0	3,7	3,3	3,0	2,5	3,6	3,2	2,1	1,8	2,3	2,6
LU	30	68	16	2,9	2,5	2,5	3,0	2,7	2,7	2,5	2,3	2,7	2,3	2,3
HU	51	42	24	3,9	3,4	3,2	3,8	3,1	3,2	2,9	2,4	2,2	2,8	2,5
MT
DE	76	21	2	3,7	3,1	2,3	3,3	3,0	3,2	2,4	2,6	2,9	2,6	2,3
NL	43	57	2	3,0	2,7	2,6	3,1	2,9	3,0	2,6	2,5	2,9	2,5	2,3
PL	57	16	15	3,6	3,4	3,2	3,5	2,8	3,4	3,3	2,6	2,7	2,4	2,6
PT	75	10	3	4,2	3,7	3,2	3,6	2,8	3,2	3,4	2,6	2,6	2,6	2,5
AT	34	28	9	3,2	2,7	2,6	3,3	2,8	2,8	2,5	2,3	2,7	2,5	2,3
RO	83	7	28	4,5	4,5	3,9	3,6	3,1	3,8	4,0	2,9	2,3	2,4	3,1
GR	66	24	18	4,6	4,3	3,7	3,6	4,3	4,0	3,9	2,8	3,5	2,9	3,2
SK
SL	78	22	4	4,3	3,7	3,2	3,7	3,1	3,6	3,5	2,7	3,2	2,8	2,9
ES	74	26	5	4,4	3,5	3,1	3,5	3,4	3,5	3,4	2,8	3,5	2,7	2,6
SE
UK	66	34	1	4,0	3,8	3,1	3,5	3,4	3,4	2,8	2,9	3,0	2,5	2,5

Poznámka: I. Procento respondentů, kteří hodnotí činnost vlády v boji proti korupci jako efektivní/neefektivní. II. Procento respondentů, kteří se přiznali k zaplacení úplatku (posledních 12 měsíců). III. 5,0 – extrémně zkorumpovaný, 1,0 – zcela nekorumpovaný. Hodnoty EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: Transparency International (2012).

Index neprůhlednosti

Kurtzman Group byla založena v roce 1995 obchodním stratémem Joelem Kurtzmanem, který od roku 2005 působí také jako Senior Fellow v Milken Institute a je spoluvůrcem Indexu neprůhlednosti (Opacity Index). Milken Institute se prohlašuje za neziskovou, nestrannou a jen veřejně podporovanou organizaci. Index neprůhlednosti jako takový byl poprvé koncipován v roce 1999 a veřejnosti představen o rok později. Poslední vydání Indexu z roku 2009 zahrnuje 17 členských zemí EU (48 zemí světa) a nese podtitul „Měření globálních rizik“.

Neprůhlednost definují tvůrci Indexu jako „nedostatek jasných, přesných, formálních a nesporných praktik v rozsáhlé sféře, kde se setkává podnikání, finance a vláda dohromady“. Index je všestranným měřením efektivnosti ekonomických a finančních institucí země, jakož i měřením celkového rizika v dané zemi. Na rozdíl od ostatních analýz, které zkoumají celkové riziko v zemi pomocí sumarizace znaleckých posudků vědeckých pracovníků, analytiků, vládních představitelů a médií, Index neprůhlednosti je založen výhradně na empirických pozorováních.

Metodologie

Index neprůhlednosti měří pět komponent, které se dají pokládat za „negativní sociální kapitál“. Jsou jimi: I. Korupce,

II. Nedostatky právního systému, III. Nátlaková hospodářská politika, IV. Účetní standardy a corporate governance a V. Regulace. Vyšší dosažené skóre indikuje vyšší úroveň neprůhlednosti dané komponenty. Všechny pět hledisek, kterými se Index neprůhlednosti zabývá, může být extrémně důležitý z pohledu podnikatelských subjektů, ale i politických aktivit v dotyčné zemi. Index je tak užitečným nástrojem pro obchodní činnost, při rozhodování, výpočtu budoucích nákladů a předpovědi rizik. Prospěšným se Index ukázal také ve společnostech, které chtěly investovat ve vysoce rizikových oblastech, a proto potřebovaly rozpracovat plán pro mimořádné případy. Z hlediska vlád poskytuje Index užitečné informace pro státy, které si přejí udělat změny k dobrému. Většina jiných indexů, které analyzují rizikovitost zemí, se zaměřuje na politické faktory. Naproti tomu Index neprůhlednosti zaostřuje na podnikatelská a ekonomická rizika v zemi. Je faktem, že změny, které vláda provádí, mění relativní přitažlivost země pro zahraniční investice. V průběhu let výzkumy prokázaly, že snížení úrovně neprůhlednosti taktéž sníží náklady podnikání. Pokles korupčních praktik má zase například stejný účinek jako snížení daně z podnikání. A podle J. Kurtzmana (2002) je celkový pokles úrovně neprůhlednosti vysoce korelovan se zvýšením konkurenční schopnosti.

Tabulka 14: Index neprůhlednosti 2009

	2009					Souhrnný index		Pozice (ze 48 zemí)	
	I.	II.	III.	IV.	V.	2009	2008	2009	2007–08
EU-27
EU-15	24	22	33	11	13	21	21
Belgie	30	19	34	2	11	19	21	11 (-)	11
Bulharsko
Česká republika	49	40	36	3	19	29	32	22 (↑)	25
Dánsko	7	18	26	11	16	15	16	6 (-)	6
Estonsko
Finsko	4	11	21	1	6	9	9	1 (-)	1
Francie	22	37	34	2	22	23	24	15 (↓)	14
Irsko	29	15	25	1	5	15	16	6 (-)	6
Itálie	50	38	52	22	16	36	38	31 (↑)	34
Kypr
Litva
Lotyšsko
Lucembursko
Maďarsko	51	34	37	13	12	30	30	25 (↓)	22
Malta
Německo	16	12	31	10	18	17	17	9 (-)	9
Nizozemsko	13	24	31	32	19	24	25	16 (-)	16
Polsko	52	34	45	13	17	32	35	27 (↑)	29
Portugalsko	32	29	31	16	15	25	25	18 (↓)	16
Rakousko	15	10	29	10	14	16	16	8 (↓)	6
Rumunsko
Řecko	53	34	39	12	15	31	32	26 (↓)	25
Slovensko
Slovinsko
Španělsko	33	26	40	18	12	26	27	21 (-)	21
Švédsko	10	21	29	2	8	14	15	3 (↑)	4
Velká Británie	24	9	35	11	10	18	17	10 (↓)	9

Poznámka: vyšší dosažené skóre indikuje vyšší úroveň neprůhlednosti daného komponentu. Hodnoty EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: Kurtzman Group (Milken Institute) (2012).

Index otevřeného rozpočtu

Index otevřeného rozpočtu (The Open Budget Survey 2010) byl vytvořen organizací International Budget Partnership a v roce 2010 jde již o třetí hodnocení. Prostřednictvím Indexu otevřeného rozpočtu je hodnocena transparentnost státních rozpočtů na světě v podobě měření rozsahu informací o hospodaření státu, které jsou vládou poskytované široké veřejnosti. Po indexech měřících míru korupce země jako celku, jako je např. dobře známý Index vnímaní korupce (Corruption Perception Index) organizace Transparency International), Index otevřeného rozpočtu se řadí k nové generaci sektorově specifických hodnocení. Jde o zcela nový přístup k měření a zatím se jedná o jediné pravidelné, nezávislé a srovnatelné měření tohoto druhu.

Metodologie

Index otevřeného rozpočtu pro rok 2010 zahrnuje 94 zemí světa, z toho 13 zemí (včetně ČR) jsou členské země EU. Index otevřeného rozpočtu je stanoven na základě odpovědí na 92 otázek v dotazníku, který podrobně zkoumá osm klíčových rozpočtových dokumentů z hlediska rozsahu poskytovaných informací a jejich dostupnosti pro širokou veřejnost. Současně je zkoumána i efektivnost kontrolních orgánů jako je legislativa a Nejvyšší kontrolní úřad při kontrole nakládání s prostředky státního rozpočtu a možnost občanů podílet se na procesu rozhodování o rozpočtu. Nejedná se

o výzkum názorů, ale o hodnocení na základě mezinárodně uznávaných kritérií. Dotazník vyplňují nezávislí odborníci. Objektivnost výsledků zvyšuje dále účast dvou recenzentů a v případě České republiky i vyjádření zástupce ministerstva financí.

Hodnotí se zejména dostupnost a úplnost těchto osmi klíčových složek rozpočtu: I. předběžný rozpočtový výkaz (Pre-Budget Statement), II. vládní návrh státního rozpočtu (Executive's Budget Proposal), III. schválený rozpočet (Enacted Budget) – zákon o státním rozpočtu, IV. rozpočet pro občany (Citizens Budget), V. plnění státního rozpočtu (In-Year Reports) – měsíční a čtvrtletní zprávy o pokladním plnění státního rozpočtu, VI. pololetní zpráva (Mid-Year Review) o plnění státního rozpočtu, VII. státní závěrečný účet (Year-End Report) a VIII. zpráva auditora (Audit Report) – v ČR stanovisko Nejvyššího kontrolního úřadu k návrhu státního závěrečného účtu.

Podle celkové hodnoty Indexu otevřeného rozpočtu, a tedy podle rozsahu informací poskytovaných o hospodaření státu, jsou země rozděleny do pěti skupin, a to následovně: A – země, které poskytují rozsáhlé informace (81 až 100 bodů), B – značné informace (61 až 80 bodů), C – některé informace (41 až 60 bodů), D – minimální informace (21 až 40 bodů) a E – nedostačující nebo žádné informace (0 až 20 bodů).

Tabulka 15: Index otevřeného rozpočtu 2010

	2006	2008	2010	Dostupnost a úplnost osmi klíčových složek rozpočtu								Efektivnost kontrolních orgánů	
				I. předb. rozpočtový výkaz	II. vládní návrh rozpočtu	III. schválený rozpočet	IV. rozpočet pro občany	V. plnění státního rozpočtu	VI. pololetní zpráva	VII. státní závěrečný účet	VIII. zpráva auditora	legislativa	NKÚ
EU-27	71,2	71,0	67,1	C	B	A	D	B	D	B	C	mírná	silná
EU-15	84,3	79,3	72,0	C	B	A	C	A	D	B	B	silná	silná
Belgie
Bulharsko	47	57	56	A	C	B	E	A	E	C	E	mírná	slabá
Česká rep.	61	62	62	E	B	B	E	A	E	B	B	silná	silná
Dánsko
Estonsko
Finsko
Francie	89	87	87	A	A	A	A	A	D	A	A	silná	silná
Irsko
Itálie	58	A	C	A	E	B	B	C	B	silná	silná
Kypr
Litva
Lotyšsko
Lucembursko
Maďarsko
Malta
Německo	..	64	68	E	B	A	E	A	C	C	B	silná	silná
Nizozemsko
Polsko	..	67	64	C	C	A	E	A	C	A	B	silná	silná
Portugalsko	58	E	B	A	E	A	E	C	C	silná	mírná
Rakousko
Rumunsko	66	62	59	E	B	B	E	D	E	B	D	slabá	mírná
Řecko
Slovensko	57	C	C	B	E	A	C	B	E	mírná	silná
Slovinsko	..	74	70	E	B	A	E	A	A	B	A	silná	silná
Španělsko	63	E	B	A	E	C	E	C	C	mírná	mírná
Švédsko	76	78	83	A	A	A	A	A	E	A	A	silná	silná
Velká Británie	88	88	87	A	A	B	A	A	A	B	B	mírná	silná

Poznámka: hodnoty EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry. Výsledky v intervalu 0 (nejhorší) až 100 (nejlepší).
Pramen: International Budget Partnership (2012).

Kvalita veřejné správy

Hodnocení kvality správy v mezinárodním srovnání se věnuje zejména Světová banka (WB), jež definuje **kvalitu správy** jako tradice a instituce, jejichž prostřednictvím je země spravována.

Metodologie

Světová banka hodnotí **kvalitu správy** od roku 1996 v rámci projektu Worldwide Governance Indicators (dříve Governance Matters, GM). Původně hodnocení probíhalo v pravidelných dvouletých intervalech, od roku 2002 se koná šetření každoročně (je však publikováno s ročním až dvouletým zpožděním). Při hodnocení je použito šest agregovaných ukazatelů, které zahrnují několik stovek dílčích ukazatelů, jež pocházejí z 31 zdrojů vedených institucemi s mezinárodní působností. Do srovnání bylo v roce 2012 zahrnuto 213 zemí. I když zdrojem jsou ve většině případů měkká data, ukazatele jsou agregovány robustní statistickou metodou zvanou „Unobserved Components Model“ a výsledkem je kromě agregovaného ukazatele i jeho směrodatná odchylka, díky níž můžeme stanovit signifikanci samotného agregovaného ukazatele. Agregované ukazatele jsou normalizovány a nacházejí se v intervalu od -2,5 (nejhorší výsledek) do +2,5 (nejlepší výsledek).

Komplexní hodnocení kvality správy v mezinárodním a časovém srovnání je v uvedeném projektu WB rozděleno do tří základních hledisek (vždy hodnocených dvojicí ukazatelů agregovaných výše uvedeným způsobem): (1) procesy, jimiž

jsou vlády vybírány, kontrolovány a obměňovány, (2) schopnost vlády efektivně formulovat a realizovat přiměřené politiky a (3) stav institucí a respektování institucí občany.

První dvojice ukazatelů kvality správy hodnotí kvalitu politického procesu a zahrnuje hlediska rozsahu **demokracie a politické stability**. Demokracie je posuzována charakterem politického procesu, občanskými svobodami, a politickými právy a nezávislostí médií. Politická stabilita vyjadřuje pravděpodobnost destabilizace vlády či jejího svržení, včetně hrozby terorismu.

Druhá dvojice ukazatelů hodnotí efektivnost vládních politik a zahrnuje hlediska **efektivnosti fungování vlády a regulační kvality**. Efektivita vlády je hodnocena předpoklady pro formulaci a realizaci odpovídajících politik, zahrnuje kvalitu veřejných služeb, kvalitu byrokracie, kompetentnost úředníků, nezávislost úřadů na politických tlacích a důvěryhodnost vlády. Regulační kvalita hodnotí vládu z hlediska zásahů narušujících funkčnost trhů (regulace cen, neadekvátní bankovní dohled), obchod a podnikání.

Třetí dvojice ukazatelů kvality správy hodnotí kvalitu institucionálních interakcí, a to z pohledu **právního řádu a kontroly korupce**. Kvalita právního řádu je hodnocena podle důvěry ve společenská pravidla a podle míry jejich respektování, mj. vnímání výskytu kriminality, účinnosti soudních rozhodnutí a vynutitelnosti smluv. Poslední ukazatel měří vnímání korupce.

Tabulka 16: Kvalita veřejné správy a její složky 2012

	Demokracie	Politická stabilita	Efektivita vlády	Regulační kvalita	Právní řád	Kontrola korupce	Průměr
EU-27	1,12	0,77	1,16	1,22	1,18	1,03	1,08
EU-15	1,32	0,83	1,47	1,39	1,50	1,49	1,33
Belgie	1,40	0,88	1,67	1,25	1,45	1,58	1,37
Bulharsko	0,47	0,30	0,01	0,56	-0,09	-0,17	0,18
Česká rep.	0,98	1,12	1,02	1,25	1,01	0,32	0,95
Dánsko	1,61	1,11	2,17	1,93	1,92	2,42	1,86
Estonsko	1,09	0,59	1,20	1,40	1,18	0,91	1,06
Finsko	1,54	1,38	2,25	1,77	1,96	2,19	1,85
Francie	1,20	0,61	1,36	1,11	1,50	1,51	1,21
Irsko	1,32	1,00	1,42	1,65	1,77	1,50	1,44
Itálie	0,94	0,59	0,45	0,75	0,41	-0,01	0,52
Kypr	1,08	0,54	1,53	1,22	1,06	0,96	1,06
Litva	0,74	0,29	0,68	0,95	0,80	0,21	0,61
Lotyšsko	0,84	0,63	0,68	0,94	0,77	0,29	0,69
Lucembursko	1,57	1,33	1,73	1,86	1,81	2,17	1,75
Maďarsko	0,85	0,75	0,71	1,05	0,77	0,34	0,74
Malta	1,12	1,00	1,16	1,31	1,35	0,91	1,14
Německo	1,31	0,86	1,53	1,51	1,62	1,69	1,42
Nizozemsko	1,52	1,12	1,79	1,84	1,82	2,17	1,71
Polsko	1,04	1,09	0,68	0,96	0,73	0,51	0,83
Portugalsko	1,12	0,70	0,97	0,66	1,01	1,09	0,93
Rakousko	1,41	1,19	1,66	1,41	1,81	1,44	1,49
Rumunsko	0,41	0,12	-0,22	0,72	0,04	-0,20	0,15
Řecko	0,82	-0,06	0,48	0,51	0,57	-0,15	0,36
Slovensko	0,95	0,97	0,86	1,03	0,65	0,29	0,79
Slovinsko	1,03	0,84	0,99	0,63	1,07	0,93	0,92
Španělsko	1,10	0,13	1,02	1,09	1,20	1,06	0,94
Švédsko	1,59	1,26	1,96	1,84	1,95	2,22	1,80
Velká Británie	1,27	0,37	1,55	1,62	1,67	1,54	1,34

Poznámka: označuje nesignifikantní hodnoty. Signifikance hodnoty byla zjišťována pomocí T-ratia na 10% hladině významnosti po zohlednění počtu zdrojů dat. Průměry za jednotlivé země jsou počítány jako nevážené průměry všech dílčích ukazatelů - jsou zahrnuty i nesignifikantní hodnoty. Totéž platí i pro průměry EU-15 a EU-27. Výsledky v intervalu +2,5 (nejlepší) až -2,5 (nejhorší).
Pramen: World Bank (2012).

Kvalita veřejných institucí

Alternativní pojetí hodnocení kvality správy se soustřeďuje na vybrané aspekty fungování veřejných institucí podle výsledků mezinárodních expertních šetření. Podrobněji jsou sledovány charakteristiky ochrany a vynutitelnosti vlastnických práv a rozsah neefektivnosti vládních aktivit a politik. Důraz na hledisko vlastnických práv odráží jejich význam pro tvorbu bohatství jako záruky získání výnosu investic či pro efektivní fungování trhů jako záruky vynutitelnosti plnění dohodnutých transakcí. Vedle kvality právního rámce je pozornost věnována rovněž vlivu vlády na tržní rozhodování a na svobodu a efektivnost a bezpečnost tržních operací.

Metodologie

K hodnocení kvality veřejných institucí je použito 16 ukazatelů obsažených ve výsledcích šetření **Světového ekonomického fóra** (World Economic Forum – WEF) za rok 2012–2013 (publikovaných v roce 2012 – **The Global Competitiveness Report 2012–2013**), do něhož bylo zahrnuto 142 zemí. Při hodnocení kvality veřejných institucí jsou sledované dílčí ukazatele rozděleny do pěti skupin: vlastnická práva, etika a korupce, vliv státu v oblasti justice a rozhodování, neefektivnost vlády a bezpečnostní situace. Z dílčích ukazatelů je vyjádřena celková průměrná hodnota kvality veřejných institucí.

První skupina ukazatelů hodnotící systém vlastnických práv zahrnuje v první řadě kvalitu vymezení a zákonné ochrany samotných vlastnických práv (1.01) a hodnocení přisnosti ochrany duševního vlastnictví (1.02).

Ve druhé skupině se hodnotí možnost zneužití veřejných fondů (1.03), kde je sledována struktura veřejných výdajů podle toho, zda vede k plýtvání zdroji či naopak zajišťuje zboží a služby, které nenabízí trh. Dalším ukazatelem je důvěra veřejnosti v politiku (1.04). Poslední ukazatel indikuje četnost výskytu nepřímých plateb a úplatků (1.05).

Třetí skupina nazvaná pracovní „nadměrné ovlivňování“ (v originále undue influence) zahrnuje nezávislost soudů (1.06) a upřednostňování při vládních rozhodnutích (1.07). Toto hledisko zahrnuje míru nadřazení při rozhodování státních orgánů ve prospěch spřízněných firem či jednotlivců.

Čtvrtou skupinu tvoří ukazatele mamotratnosti vládních výdajů (1.08) a regulační zátěž (1.09). Rozsah regulačního břemene je hodnocen na základě náročnosti plnění administrativních úkonů v podnikání. Efektivnost tvorby legislativního řádu je rozdělena na efektivnost právního rámce v urovnávání sporů (1.10) a efektivnost právního rámce v otázkách zpochybňování zákonnosti vládních úkonů a regulace ze strany podniků (1.11). Posledním ukazatelem neefektivnosti vládnutí je transparentnost hospodářské politiky vlády (1.12).

Pátá skupina s názvem „bezpečnost“ se vztahuje k ochraně podniků před kriminálními aktivitami. Tvoří ji ukazatele protiteroristických nákladů podnikatelů (1.14), ukazatele nákladů, které musí podnikatelé vynaložit, aby zabránili kriminalitě a násilným činům (1.15), indikátory nákladů, které podnikatelé mají kvůli organizovanému zločinu (1.16) a ukazatele hodnověrnosti policejních složek (1.17).

Tabulka 17: Kvalita veřejných institucí (vážený průměr období 2012–2013)

	Vlast. práva		Etika a korup.			Ovlivňování		Neefektivnost vládnutí					Bezpečnost				Průměr
	1.01	1.02	1.03	1.04	1.05	1.06	1.07	1.08	1.09	1.10	1.11	1.12	1.14	1.15	1.16	1.17	
EU-27	5,0	4,6	4,2	3,1	5,0	4,7	3,5	3,3	3,2	3,9	3,9	4,5	6,0	5,4	5,7	5,1	4,5
EU-15	5,5	5,2	5,0	3,7	5,6	5,3	4,0	3,6	3,3	4,5	4,5	4,8	5,9	5,6	6,0	5,7	4,9
Belgie	5,2	5,2	5,2	3,5	5,6	5,2	4,1	3,6	2,6	4,2	4,2	4,4	6,2	5,8	6,1	5,7	4,8
Bulharsko	3,5	3,0	2,9	2,5	3,8	2,9	2,6	3,0	3,0	2,8	2,9	3,6	4,8	3,8	3,9	3,4	3,3
Česká rep.	4,1	3,8	2,3	1,6	3,8	3,7	2,4	2,4	2,7	3,0	2,9	4,0	6,5	5,4	5,4	3,8	3,6
Dánsko	5,5	5,3	6,3	4,7	6,4	6,0	4,6	3,8	3,4	5,1	4,6	4,7	5,5	5,2	6,1	6,2	5,2
Estonsko	5,2	4,7	4,6	3,9	5,5	5,5	4,1	3,6	4,3	4,3	4,2	5,1	6,4	5,5	6,6	5,5	4,9
Finsko	6,5	6,3	6,2	5,1	6,6	6,5	5,1	4,8	4,8	6,0	5,9	6,1	6,7	6,4	6,7	6,6	6,0
Francie	5,7	5,6	4,8	3,4	5,4	4,9	3,7	3,1	2,7	4,4	4,5	4,6	5,2	5,3	5,8	5,3	4,7
Irsko	5,8	5,5	5,6	3,2	6,1	6,3	4,1	3,2	3,8	4,6	4,5	5,0	6,3	5,6	6,3	6,0	5,1
Itálie	4,3	3,7	2,9	1,8	3,9	3,8	2,5	2,3	2,1	2,5	2,6	3,1	5,6	4,5	3,5	5,1	3,4
Kypr	5,2	4,2	4,4	3,5	4,8	4,8	3,3	3,5	4,1	4,6	4,7	4,9	6,0	5,6	5,7	5,1	4,7
Litva	4,2	3,8	3,3	2,5	4,3	4,0	3,1	3,0	3,4	3,2	3,3	4,2	6,0	5,3	5,7	4,3	4,0
Lotyšsko	4,3	3,7	3,0	2,1	4,5	3,5	3,1	3,0	2,9	3,3	4,0	4,6	6,3	5,3	5,7	4,3	4,0
Lucembursko	6,2	5,9	6,0	5,4	6,4	5,8	4,3	4,4	3,8	5,2	5,3	5,5	6,2	6,2	6,8	5,9	5,6
Maďarsko	3,8	4,0	2,6	1,8	4,3	3,7	2,6	2,6	2,3	3,0	2,5	3,8	6,5	5,0	5,4	4,2	3,6
Malta	5,6	4,7	4,1	3,2	4,5	5,0	3,0	3,6	3,0	3,9	3,7	4,4	5,9	5,9	6,4	5,0	4,5
Německo	5,8	5,6	5,5	3,7	5,9	6,2	4,5	4,0	3,4	4,9	5,0	5,0	5,8	5,8	6,0	5,9	5,2
Nizozemsko	6,0	5,9	5,9	5,4	6,2	6,4	5,2	4,7	3,9	5,6	5,6	5,3	6,1	5,6	6,3	6,2	5,6
Polsko	4,4	3,6	4,0	2,4	4,9	4,2	3,3	2,9	2,6	3,1	3,2	3,8	6,1	5,5	5,7	4,3	4,0
Portugalsko	4,8	4,3	3,9	2,8	5,1	3,9	3,0	2,2	2,6	2,9	3,2	4,3	6,3	5,9	6,2	5,2	4,2
Rakousko	5,8	5,5	4,5	3,0	5,4	5,2	3,8	3,7	3,3	4,8	4,6	5,1	6,6	5,8	6,4	6,0	5,0
Rumunsko	3,9	2,9	2,5	1,8	3,7	2,7	2,4	2,5	2,8	2,6	2,7	3,3	5,7	5,1	4,6	3,4	3,3
Řecko	4,2	3,7	2,5	1,5	3,4	3,1	2,5	2,0	2,2	2,5	2,6	3,7	5,3	4,7	5,3	3,9	3,3
Slovensko	4,1	3,8	2,5	1,7	3,6	2,7	2,1	2,6	2,6	2,4	2,4	4,2	6,2	4,9	4,6	3,9	3,4
Slovinsko	4,4	4,3	3,4	2,1	4,9	3,8	2,6	2,4	2,7	2,7	2,9	4,7	6,7	6,0	5,8	4,7	4,0
Španělsko	4,8	4,0	3,7	2,6	4,8	4,0	3,3	2,7	2,8	3,7	3,8	4,2	5,3	5,5	5,8	6,0	4,2
Švédsko	5,9	5,6	6,0	5,5	6,2	6,2	5,3	4,9	4,0	5,6	5,5	5,5	6,2	5,7	6,0	6,1	5,6
Vel. Británie	6,2	5,9	5,7	3,8	5,9	6,2	4,2	3,8	3,4	5,4	5,1	5,3	5,2	5,3	6,0	5,9	5,2

Poznámka: 7 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek. EU-27 a EU-15 nevážené průměry.

Pramen: Global Competitiveness Report 2012.

Zahájení a ukončení podnikání

Podmínky pro zahájení, realizaci a ukončení podnikání významně a bezprostředně ovlivňují intenzitu podnikatelských aktivit a tím i celkovou ekonomickou výkonnost. Podmínky pro podnikání jsou hodnoceny na základě srovnávací metodiky Světové banky, která v rámci projektu **Doing Business** (DB) 2013 hodnotí již 183 světových ekonomik v deseti základních oblastech. Hodnocení je založeno na srovnání souvisejících právních předpisů, délky a nákladnosti soudních a správních procedur. Hodnoty ukazatelů jsou získávány na základě šetření místních a zahraničních expertů. Hodnocení se vztahuje ke standardizovaným případům vybrané právní formy s přesně stanovenými charakteristikami zkoumaných procedur. Publikované výsledky tak nemusejí platit pro jiné typy podniků a jiné parametry.

Metodologie

Při hodnocení podmínek **zahájení podnikání** je zjišťována administrativní náročnost podle počtu podstupovaných procedur a počtu dní odhadovaných pro jejich absolvování. Počet procedur vyjadřuje počet vnějších subjektů, s nimiž budoucí podnikatel přichází do styku. Každá procedura představuje potenciální překážku na cestě k registraci. Dále jsou vyjádřeny finanční náklady zahájení podnikání (v % průměrného ročního příjmu na obyvatele), a to na splnění požadovaných úkonů a na minimální kapitálový vklad. Byl použit standardizovaný příklad založení firmy s maximálně 50 zaměstnanci a náběhovým kapitálem představujícím

desetinásobek příjmu na obyvatele vyplaceného v hotovosti. V případě podmínek **ukončení podnikání** je hodnocena časová a finanční náročnost konkurzního řízení, které zahrnuje domácí subjekty. Časová náročnost řízení je vyjádřena v průměrném počtu let a zahrnuje i možná zdržení ve formě obstrukcí. Finanční náročnost řízení je hodnocena podle jeho nákladů v % majetku a podle míry návratnosti prostředků.

V případě **udělování povolení** jsou zaznamenány všechny procedury požadované na modelovém příkladu stavebnictví, konkrétně vybudování a zprovoznění skladovacího prostoru (tj. nebytového prostoru pro hospodářské účely specifické velikosti). Zjišťována je administrativní náročnost všech souvisejících úkonů (licence, splnění ohlašovacích povinností, prověrky inspekcí atd.) podle počtu procedur, počtu dní a jejich finančních nákladů. Nově je v DB 2012 zařazena oblast **připojení na elektřinu**, která sleduje dny a náklady potřebné k získání funkční a stabilní přípojky na elektřinu (žádost, uzavření smlouvy s poskytovatelem, prohlídka atd.) Tyto úkony byly dříve součástí skupiny ukazatelů analyzujících udělování povolení, z ní však byly nyní z důvodu dvojího započtení vyjmuty. Podmínky **registrace vlastnictví** jsou hodnoceny podle počtu dnů nutných pro uskutečnění a relativní výše nákladů na související platby v % ceny majetku. Pro zajištění mezinárodní srovnatelnosti je stanovena základní společná charakteristika pro podnikatelský subjekt, který chce koupit již registrovaný pozemek a nemovitost.

Tabulka 18: Podmínky zahájení a ukončení podnikání 2013

	I. Zahájení podnikání			II. Ukončení podnikání			III. Udělování povolení		IV. Připojení na elektřinu		V. Registrace vlastnictví	
	dny	náklady (%)	min.kapitál (%)	návratnost (%)	roky	náklady (%)	dny	náklady (%)	dny	náklady (%)	dny	náklady (%)
EU-27	25,00	4,93	14,90	62,61	1,99	10,22	182,26	99,56	122,78	164,14	27,48	4,62
EU-15	25,00	4,64	15,29	74,50	1,40	8,90	140,90	121,70	86,60	95,80	26,50	6,10
Belgie	4	5,2	18,2	88,7	0,9	4,0	205	54,2	88,0	92,6	64	12,7
Bulharsko	18	1,1	0,0	31,7	3,3	9,0	107	293,5	130,0	340,7	15	2,9
Česká rep.	20	8,2	29,7	56,3	3,2	17,0	120	10,5	279,0	180,0	24	3,0
Dánsko	6	0,2	24,2	87,1	1,0	4,0	68	57,1	38,0	119,7	10	0,6
Estonsko	7	1,6	22,1	38,5	3,0	9,0	148	16,1	111,0	201,4	18	0,4
Finsko	14	1,0	7,0	89,7	0,9	4,0	66	43,3	47,0	29,6	14	4,0
Francie	7	0,9	0,0	48,4	1,9	9,0	184	68,0	79,0	43,9	59	6,1
Irsko	10	0,3	0,0	87,5	0,4	9,0	156	626,1	205,0	94,2	38	2,5
Itálie	6	16,5	9,7	63,4	1,8	22,0	234	184,2	155,0	319,2	24	4,5
Kypr	8	12,4	0,0	70,7	1,5	15,0	677	51,1	247,0	86,5	28	9,7
Litva	16	2,3	0,0	59,8	3,0	13,0	203	18,6	108,0	389,1	18	2,0
Lotyšsko	20	1,1	31,3	51,0	1,5	7,0	142	22,3	148,0	55,4	3	0,8
Lucembursko	19	1,9	20,9	43,5	2,0	15,0	157	19,2	120,0	58,0	29	10,1
Maďarsko	5	8,9	9,4	38,8	2,0	15,0	102	5,7	252,0	116,9	17	5,0
Malta	40	8,9	1,5	39,2	3,0	10,0	237	243,9	136,0	463,6	15	5,2
Německo	15	4,9	0,0	78,1	1,2	8,0	97	48,1	17,0	48,3	40	5,7
Nizozemsko	5	5,1	49,4	88,8	1,1	4,0	159	78,9	143,0	33,5	7	6,1
Polsko	32	14,4	13,0	54,5	3,0	15,0	301	49,4	186,0	208,3	54	0,4
Portugalsko	5	2,3	0,0	74,6	2,0	9,0	108	370,0	64,0	52,7	1	7,3
Rakousko	25	4,9	49,1	83,3	1,1	10,0	194	57,3	23,0	104,5	21	4,6
Rumunsko	10	2,8	0,8	29,2	3,3	11,0	287	79,1	223,0	584,2	26	1,2
Řecko	11	20,5	24,4	44,5	2,0	9,0	89	27,5	62,0	62,4	18	11,8
Slovensko	16	1,8	21,3	53,6	4,0	18,0	286	7,3	158,0	249,1	17	0,0
Slovinsko	6	0,0	43,9	49,8	2,0	4,0	197	65,3	38,0	119,9	110	2,0
Španělsko	28	4,7	13,2	76,5	1,5	11,0	182	51,8	101,0	232,0	13	7,1
Švédsko	16	0,5	13,2	74,7	2,0	9,0	116	77,3	52,0	37,1	30	4,3
Vel. Británie	13	0,7	0,0	88,6	1,0	6,0	99	62,4	105,0	108,9	29	4,7

Poznámka: náklady na zahájení podnikání, minimální kapitál a náklady na získání licencí, náklady na připojení na elektřinu jsou vyjádřeny v % HND na obyvatele; náklady na ukončení podnikání a registrace vlastnictví jsou vyjádřeny v % hodnoty majetku. EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahrnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: World Bank (2013), vlastní propočty.

Zdanění a zahraniční obchod

Podmínky pro podnikání jsou hodnoceny na základě srovnávací metodiky Světové banky **Doing Business** (viz předchozí ukazatel). Rovněž obchodování se zahraničím může být spojeno s řadou administrativních překážek, které ztěžují a prodražují vývozní a dovozní aktivity a motivují korupční chování. Cla, kvóty a vzdálenost od velkých trhů výrazně zvyšují náklady, někdy až na prohibitivní úroveň.

Metodologie

V publikaci **Doing Business 2012** došlo k vyřazení skupiny ukazatelů analyzující **regulaci zaměstnávání**, což bylo akceptováno i v roce 2013.

Hodnocení **daňové regulace** zahrnuje daně a povinné příspěvky, které středně velký podnik odvádí v daném roce, a hodnotí administrativní zátěž placení daní. Vyčíslení daně a vyjádření související administrativní zátěže je založeno na případové studii se stanovenými předpoklady o souboru finančních výkazů a prováděných transakcích. Hodnocení je počet daňových procedur, a to počet daňových plateb, jejich způsob, frekvence plateb a počet zúčastněných úřadů za rok. Časová náročnost je vyjádřena v počtu hodin za rok,

kteří vyžaduje příprava, podání daňového přiznání a platba daní. Daňová zátěž měří všechny daně, které podnik platí. Jde o daň ze zisku, daně a povinné příspěvky za zaměstnance (zahrnuje sociální příspěvky placené zaměstnavatelem státním i soukromým entitám, jakož i další daně a příspěvky související se zaměstnáváním pracovníků) a všechny ostatní daně. Daňová zátěž je vyjádřena jako podíl hrubého obchodního zisku společnosti.

Podmínky **zahraničního obchodu** jsou hodnoceny na základě počtu a nákladnosti všech procedurálních požadavků vývozu a dovozu standardizované zásilky zboží námořní dopravou, jehož zaslátel (příjemcem) je podnik, který má nejméně 60 zaměstnanců, sídlí v největším obchodním městě dané země, nemá zvýhodněné podmínky dovozu a vývozu, je to společnost s ručením omezeným, jež je plně v domácím vlastnictví a exportuje více než 10 procent svého prodeje. Započítává se doba a veškeré dokumenty, včetně smluv, na základě kterých k obchodu dochází, počínaje balením až po vypravení lodi z přístavu (export) či od příjezdu lodi až po doručení zásilky do obchodu (import). Náklady a doba přepravy nejsou započítány.

Tabulka 19: Regulace zdanění a podmínky zahraničního obchodu 2013

	VI. Daňová regulace			VII. Zahraniční obchod			
	počet		daňová zátěž	export		import	
	platby	hodin		dny	dokumenty	dny	dokumenty
EU-27	12,33	193,41	43,44	11,07	4,48	10,70	5,22
EU-15	9,87	153,27	44,12	9,40	4,00	9,20	4,33
Belgie	11	156	57,7	9	4	9	5
Bulharsko	15	454	28,7	21	5	17	6
Česká rep.	8	413	49,2	16	4	17	7
Dánsko	10	130	27,7	5	4	5	3
Estonsko	8	85	67,3	5	3	5	4
Finsko	8	93	40,6	8	4	7	5
Francie	7	132	65,7	9	2	11	2
Irsko	8	80	26,4	7	4	12	4
Itálie	15	269	68,3	19	4	18	4
Kypr	28	147	23,0	7	5	5	7
Litva	7	264	36,6	10	5	11	6
Lotyšsko	11	175	43,7	9	5	8	6
Lucembursko	23	59	21,0	7	5	7	4
Maďarsko	12	277	50,3	17	6	19	7
Malta	6	139	41,6	11	6	9	7
Německo	9	207	46,8	7	4	7	5
Nizozemsko	9	127	40,1	6	4	6	4
Polsko	18	286	43,8	17	5	16	5
Portugalsko	8	275	42,6	13	4	12	5
Rakousko	12	170	53,1	8	4	8	5
Rumunsko	41	216	44,2	12	5	13	6
Řecko	8	202	44,6	19	5	15	6
Slovensko	20	207	47,9	17	6	17	7
Slovinsko	11	260	34,7	16	6	14	8
Španělsko	8	167	38,7	9	5	9	6
Švédsko	4	122	53,0	8	3	6	3
Velká Británie	8	110	35,5	7	4	6	4

Poznámka: daňová zátěž je vyjádřena v % zisku. EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahrnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: World Bank (2013), vlastní propočty.

Smlouvy, ochrana investic, přístup k úvěrům

Podmínky pro podnikání jsou hodnoceny na základě srovnávací metodiky **Doing Business** (viz výše). Účinný systém vynutitelnosti smluv má řadu příznivých dopadů na ekonomickou výkonnost. Zjednodušený a předvídatelný systém soudního projednávání zvyšuje jeho důvěryhodnost a omezuje prostor pro korupční chování. Kompetentní soudy jsou klíčovou podmínkou účinného vynucení smluv. Ochrana (minoritních) investorů má řadu příznivých dopadů zejména na výši kapitálových investic a koncentraci vlastnictví díky větší diverzifikaci investičního portfolia a podnikatelé mají snadnější přístup k investičním zdrojům. Odpovídající ochrana investorů také příznivě ovlivňuje zhodnocení investic. Pokud nejsou práva investorů dostatečně chráněna, většinové vlastnictví představuje jediný způsob odstranění rizika vyvlastnění či zneužití investic. Řada potenciálně ziskových projektů tak zůstane nerealizována (či je realizována v zahraničí), což se nepříznivě dotýká zejména menších podniků.

Metodologie

Podmínky **vynutitelnosti smluv** hodnotí efektivnost soudního (nebo administrativního) systému při vymáhání splatného dluhu, a to podle počtu procedur (vyžadujících interakci mezi zúčastněnými stranami řízení), časové náročnosti celého řízení od podání žaloby až po zaplacení dluhu (včetně čeka-

cích lhůt mezi jednotlivými fázemi řízení) a podle nákladů řízení (zahnující všechny výdaje) v % hodnoty dluhu.

Podmínky **ochrany investorů** hodnotí sílu ochrany minoritních investorů vůči zneužití podnikových aktiv ze strany manažerů pro jejich osobní obohacení. Ukazatele rozlišují tři klíčové oblasti ochrany investorů, jimiž jsou: průhlednost transakcí (index otevřenosti), odpovědnost manažerů za vlastní operace (index odpovědnosti) a možnost žaloby manažerů akcionáři (index žalovatelnosti). Hodnocení je realizováno na škále 0 až 10, kde 10 představuje nejvyšší míru průhlednosti, odpovědnosti a žalovatelnosti. Data pocházejí z dotazování firemních právníků a z bezpečnostních regulací, firemních zákonů a soudní evidence v dané zemi.

Podmínky **přístupu k úvěrům** jsou hodnoceny podle dvou hlavních hledisek, a to efektivnosti zástavního a konkurzního zákona v usnadňování poskytování půjček a dostupnosti registrů úvěrových informací. Index zákonných práv věřitelů a dlužníků je konstruován na základě hodnocení vybraných hledisek související legislativy v oblastech konkurzu a vyrovnání a zástavního práva. Hloubka úvěrových informací hodnotí zákony ovlivňující rozsah, dostupnost a kvalitu úvěrových informací pocházejících z veřejného nebo soukromého úvěrového registru.

Tabulka 20: Vynutitelnost smluv, ochrana investic, přístup k úvěrům 2013

	VIII. Vynutitelnost smluv			IX. Ochrana investorů			X. Přístup k úvěrům		
	procedury	dny	náklady (%)	otevřenost (0–10)	zodpovědnost (0–10)	žalovatelnost (0–10)	zákonná práva (0–10)	informace (0–6)	veřejný registr (%)
EU-27	29,3	836,0	21,5	6,7	4,0	7,3	6,6	4,3	17,5
EU-15	30,7	517	19,7	6,8	4,7	6,1	6,5	4,5	20,2
Belgie	26	505	17,7	8	6	7	6	4	89,0
Bulharsko	39	564	23,8	10	1	7	8	4	56,3
Česká rep.	27	611	33,0	2	5	8	6	5	6,1
Dánsko	35	410	23,3	7	5	7	9	4	0,0
Estonsko	35	425	22,3	8	3	6	7	5	0,0
Finsko	33	375	13,3	6	4	7	8	4	0,0
Francie	29	390	17,4	10	1	5	7	4	42,4
Irsko	21	650	26,9	10	6	9	9	5	0,0
Itálie	41	1210	29,9	7	4	7	3	5	24,1
Kypr	43	735	16,4	8	4	7	9	2	0,0
Litva	27	469	23,1	5	4	8	10	5	63,8
Lotyšsko	30	275	23,6	7	4	6	5	6	24,4
Lucembursko	26	321	9,7	6	4	3	5	0	0,0
Maďarsko	35	395	15,0	2	4	7	7	4	0,0
Malta	40	505	35,9	3	6	8	3	0	0,0
Německo	30	394	14,4	5	5	5	7	6	1,3
Nizozemsko	26	514	23,9	4	4	6	6	5	0,0
Polsko	33	685	19,0	7	2	9	9	6	0,0
Portugalsko	32	547	13,0	6	5	7	3	5	90,7
Rakousko	25	397	18,0	5	5	5	7	6	1,8
Rumunsko	32	512	28,9	9	5	4	9	5	14
Řecko	39	819	14,4	5	4	5	4	5	0,0
Slovensko	32	545	30,0	3	4	7	9	4	2,7
Slovinsko	32	1290	12,7	5	9	8	4	4	3,4
Španělsko	40	510	17,2	5	6	4	6	5	53,3
Švédsko	30	314	31,2	8	4	7	8	4	0,0
Vel. Británie	28	399	25,9	10	7	7	10	6	0,0

Poznámka: náklady vynutitelnosti smluv v % žalované částky, ochrana investorů – indexy (10 nejlepší), získávání úvěrů – práva věřitelů (10 nejlepší), úvěrové informace (6 nejlepší), veřejný registr – pokrytí dospělé populace v %. EU-15 a EU-27 jsou nevážené průměry, které nezahrnují země, pro které nejsou dostupná data.

Pramen: World Bank (2013), vlastní propočty.

Kvalita podnikové správy

Problém kvality a fungování systémů podnikové správy je diskutovaným tématem zejména v méně rozvinutých zemích včetně zemí tranzitivních. Nicméně i v zemích rozvinutějších se tento problém dostal v poslední době do popředí zájmu v souvislosti s řadou závažných selhání správy a řízení v několika významných (nadmístních) korporacích, zejména v USA.

Kvalitní podniková správa (corporate governance) či správa řízení obchodních společností zahrnuje pravidla a praktiky, které určují vztah mezi manažery a akcionáři a dalšími zainteresovanými subjekty (stakeholders) jako jsou např. zaměstnanci a věřitelé. Integrita firem a trhů představuje významnou podmínku životaschopnosti a stability výkonné ekonomiky. Kvalitě podnikové správy se ve svých programech dlouhodobě věnuje zejména OECD ve spolupráci se Světovou bankou s cílem formulovat obecně platné principy podnikové správy při současném respektování jejich národních či regionálních systémových specifík (v rámci ekonomického, právního a sociálního kontextu). Vedle OECD se tématu věnuje např. i analytická společnost Economic Intelligence Unit (EIU) či World Economic Forum (WEF) a Institute of Management and Development (IMD) v šetřeních v rámci ročenek, ze kterých je čerpáno v této publikaci.

V Evropské unii se úsilí soustřeďuje na proces **konvergence a harmonizace** národních kodexů podnikové správy jako součásti procesu integrace vnitřního trhu, a to v rámci modernizace podnikového práva a zlepšování kvality

podnikové správy s konečným cílem zvýšení konkurenceschopnosti.

Metodologie

Klíčové sledované a hodnocené oblasti podnikové správy zahrnují v první řadě zajištění základních rámcových předpokladů, její účinné fungování v souladu se zákonnými pravidly a jasné formulace rozdělení odpovědností mezi různými dohlížecími, regulačními a exekutivními orgány. Další oblast představuje zajištění odpovídající ochrany a výkonu práv všech akcionářů včetně menšinových a zahraničních. Pozornost je věnována rovněž úloze a spolupráci zainteresovaných subjektů v podnikové správě. Dále je důraz kladen na otevřenost a průhlednost všech podnikových aktivit včetně finanční situace, hospodářských výsledků, vlastnictví a správy podniku. Posledním sledovaným principem je odpovědnost správních rad při zajištění strategického vedení podniku, účinného monitoringu managementu a zajištění odpovědnosti správních orgánů akcionářům. Relativně novým aspektem je téma společenské odpovědnosti firem znamenající integraci zájmů v mimo ekonomických otázkách (sociální, environmentální apod.).

V prezentovaném srovnání jsou pro hodnocení kvality podnikové správy použity vybrané výsledky šetření WEF, a to etického chování firem (1.18), dále je hodnocena přísinnost auditorských a účetních standardů (1.19), odpovědnost správních rad (1.20) a ochrana zájmů minoritních akcionářů (1.21).

Tabulka 21: Hodnocení kvality podnikové správy (vážený průměr období 2012–2013)

	1.		2.			Průměr
	1.18	1.19	1.20	1.21	Průměr	
EU-27	4,7	5,1	4,7	4,5	4,8	4,8
EU-15	5,4	5,3	4,9	4,9	5,0	5,1
Belgie	5,4	5,6	5,2	4,9	5,2	5,3
Bulharsko	3,5	4,3	3,8	3,7	3,9	3,8
Česká rep.	3,4	4,9	4,5	4,1	4,5	4,2
Dánsko	6,4	5,3	5,3	5,0	5,2	5,5
Estonsko	5,0	5,5	4,8	4,3	4,9	4,9
Finsko	6,5	6,3	5,4	6,1	5,9	6,1
Francie	5,4	5,3	5,2	4,6	5,0	5,1
Irsko	5,4	4,6	4,8	4,7	4,7	4,9
Itálie	3,6	4,1	3,8	3,5	3,8	3,8
Kypr	4,4	5,4	3,7	5,1	4,7	4,7
Litva	4,0	4,7	4,4	4,1	4,4	4,3
Lotyšsko	4,0	5,0	4,9	3,9	4,6	4,5
Lucembursko	6,1	5,8	5,2	5,2	5,4	5,6
Maďarsko	3,6	5,1	4,3	4,0	4,5	4,3
Malta	4,5	5,8	4,4	5,2	5,1	5,0
Německo	5,8	5,5	5,2	4,9	5,2	5,4
Nizozemsko	6,3	6,0	5,4	5,4	5,6	5,8
Polsko	4,2	5,2	4,4	4,0	4,5	4,5
Portugalsko	4,5	4,9	4,2	4,3	4,5	4,5
Rakousko	5,6	5,7	5,2	5,1	5,3	5,4
Rumunsko	3,2	4,0	4,0	3,5	3,8	3,7
Řecko	3,1	4,4	3,9	4,3	4,2	3,9
Slovensko	3,4	4,3	4,5	3,8	4,2	4,0
Slovinsko	4,2	4,7	4,0	3,4	4,0	4,1
Španělsko	4,5	4,6	4,2	4,2	4,3	4,4
Švédsko	6,2	5,9	5,6	5,6	5,7	5,8
Velká Británie	5,9	5,9	5,3	5,2	5,5	5,6

Poznámka: 7 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek. EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry.

Pramen: Global Competitiveness Report 2012.

Efektivnost produktových trhů

V Evropské unii je téma efektivnosti produktových trhů významně spojeno s procesem prohlubování jednotného vnitřního trhu, přičemž pozornost je zaměřena zejména na postup integrace síťových odvětví a přeshraničních toků produktů a služeb. Význam efektivnosti produktových trhů pro ekonomickou výkonnost lze obecně rozlišit podle tří hledisek. Funkční trhy vyžadují takové vládní zásahy, které způsobí co nejmenší narušení efektivnosti rozhodování zúčastněných ekonomických subjektů. Efektivnost trhů je podmíněna rovněž odpovídajícím konkurenčním prostředím, které nutí firmy k soustavnému přizpůsobování ceny a kvality nabídky tržnímu tlaku. Rozlišena je přitom otevřenost trhů domácí i zahraniční konkurenci.

Pro hodnocení efektivnosti **produktových trhů** je použito 11 ukazatelů vybraných kapitol šetření WEF za období 2012–2013, které hodnotí narušující vládní zásahy a kvalitu konkurenčního prostředí (solistikovanost poptávky je součástí hodnocení efektů inovační výkonnosti).

Metodologie

První skupina ukazatelů efektivnosti produktových trhů charakterizuje domácí konkurenci a hodnotí narušení způsobené **vládními zásahy**. Jde o tyto ukazatele: intenzita konkurence na místních trzích (6.01); rozsah monopolizace trhů (6.02); efektivnost politiky na ochranu hospodářské soutěže (6.03); rozsah zdanění (6.04), tzn. zda rozsah zdanění má motivující efekt na pracovní nasazení a investice; náklady zemědělské politiky (6.08), tj. zda zemědělská politika zatěžuje národní

ekonomiku nebo vyrovnává zájmy daňových poplatníků, spotřebitelů a producentů. Ve druhé skupině jsou zahrnuty charakteristiky zahraniční konkurence, tedy ukazatele rozsahu obchodních bariér (6.09), jež hodnotí zda dovážené zboží může volně konkurovat domácímu či nikoliv; rozsah zahraničního vlastnictví (6.11), který identifikuje rozsah zahraničního vlastnictví na území hodnoceného státu; dopady pravidel přímých zahraničních investic na podniky (6.12) a ukazatel celního zatížení (6.13).

Třetí skupina hodnotí podmínky poptávky a zabývá se kvalitou tržního prostředí. Jsou zde zahrnuty ukazatele, které hodnotí strategie orientace na zákazníka (6.15), tj. jak si firmy zákazníků váží a jak reagují na jejich potřeby. Tato skupina dále zahrnuje ukazatel, který porovnává náročnost a sofistikovanost kupujících v mezinárodním kontextu (6.16).

Efektivnost produktových trhů je vyjadřována i pomocí tzv. tvrdých dat, a to např. ve skupině **strukturálních ukazatelů** vykazovaných EUROSTATem v rámci kapitoly ekonomické reformy. Pozornost je zaměřena především na ceny služeb v síťových odvětvích (elektroenergetika, plynárenství, telekomunikace), na tržní koncentraci v těchto odvětvích a dále na rozsah vládní pomoci v % HDP, kdy je specificky sledována sektorová a ad hoc pomoc, která je vnímána jako nevhodná forma zásahů (oproti horizontální pomoci). Další hlediska efektivnosti produktových trhů představují integrace obchodu se zbožím a službami, který EUROSTAT vyjadřuje jako podíl na HDP, a sblížování cenových úrovní v rámci EU-27.

Tabulka 22: Efektivnost produktových trhů (vážený průměr období 2012–2013)

	A									Prům.	B			Prům.	
	1.					2.					Prům.	6.15	6.16		Prům.
	6.01	6.02	6.03	6.04	6.08	6.09	6.11	6.12	6.13						
EU-27	5,30	4,38	4,45	3,19	3,91	4,89	5,08	4,70	4,71	4,51	4,97	3,77	4,37	4,51	
EU-15	5,39	4,82	4,77	3,11	4,05	5,05	5,29	4,85	4,98	4,70	5,23	4,25	4,74	4,70	
Belgie	6,00	5,20	4,70	2,30	4,20	5,40	5,70	5,20	4,90	4,84	5,60	4,50	5,05	4,84	
Bulharsko	4,30	3,30	3,50	3,40	3,10	3,90	4,10	3,60	3,60	3,64	4,60	3,20	3,90	3,64	
Česká rep.	5,70	4,30	4,30	3,10	3,80	4,80	5,60	5,10	4,40	4,57	4,70	3,50	4,10	4,57	
Dánsko	5,40	5,50	5,20	2,60	3,90	5,00	5,20	4,70	5,00	4,72	5,60	4,10	4,85	4,72	
Estonsko	5,50	4,00	4,50	4,50	4,50	5,40	5,40	5,40	5,20	4,93	5,10	3,00	4,05	4,93	
Finsko	4,90	4,60	5,50	3,20	4,10	4,10	5,40	5,00	6,10	4,77	5,40	4,90	5,15	4,77	
Francie	5,50	4,30	4,90	2,80	4,00	4,70	5,60	4,60	4,60	4,56	4,70	3,80	4,25	4,56	
Irsko	5,20	4,80	4,80	3,80	4,80	5,40	5,80	6,60	5,30	5,17	5,50	4,30	4,90	5,17	
Itálie	4,90	4,90	3,60	2,20	3,70	4,60	4,00	3,60	4,10	3,96	4,80	4,10	4,45	3,96	
Kypr	5,10	4,20	4,40	4,60	3,80	4,90	4,70	5,00	4,70	4,60	4,50	3,80	4,15	4,60	
Litva	4,90	4,00	4,10	3,10	3,80	4,70	4,90	4,30	4,10	4,21	4,60	3,30	3,95	4,21	
Lotyšsko	5,10	3,40	3,70	2,80	3,90	4,70	4,40	3,90	4,50	4,04	5,20	3,00	4,10	4,04	
Lucembursko	5,00	4,60	4,80	4,80	4,80	5,60	6,50	5,70	5,50	5,26	5,20	5,00	5,10	5,26	
Maďarsko	5,30	3,40	3,80	2,50	3,80	4,80	5,60	4,60	4,70	4,28	4,30	2,70	3,50	4,28	
Malta	5,80	3,80	4,60	3,70	4,40	5,20	4,70	5,40	4,90	4,72	4,50	3,60	4,05	4,72	
Německo	5,80	5,80	4,80	3,50	3,90	4,70	5,10	4,60	4,90	4,79	5,40	4,50	4,95	4,79	
Nizozemsko	6,10	5,40	5,70	4,10	4,80	5,40	5,50	5,30	5,40	5,30	5,30	4,50	4,90	5,30	
Polsko	5,40	4,70	4,10	3,30	3,60	4,20	4,70	4,20	4,30	4,28	4,90	3,30	4,10	4,28	
Portugalsko	4,90	3,20	4,10	2,40	3,30	5,50	4,40	4,60	4,80	4,13	4,80	3,50	4,15	4,13	
Rakousko	5,80	5,50	4,70	3,20	4,10	4,90	5,10	4,80	5,10	4,80	5,90	4,20	5,05	4,80	
Rumunsko	4,30	3,40	3,40	2,20	3,30	3,90	4,10	3,80	3,00	3,49	4,00	3,00	3,50	3,49	
Řecko	4,40	3,70	3,80	2,30	2,70	4,80	4,40	3,20	3,80	3,68	4,50	3,30	3,90	3,68	
Slovensko	5,50	3,70	4,10	3,50	3,30	4,90	6,10	5,50	4,30	4,54	4,60	2,60	3,60	4,54	
Slovinsko	5,20	3,70	4,10	2,80	3,60	4,80	3,40	3,20	4,90	3,97	4,80	3,00	3,90	3,97	
Španělsko	5,50	4,50	4,30	3,00	3,50	4,90	5,10	4,40	4,60	4,42	4,60	3,70	4,15	4,42	
Švédsko	5,50	4,80	5,50	3,10	4,60	5,30	5,50	5,10	5,50	4,99	5,80	4,80	5,30	4,99	
Velká Británie	6,00	5,50	5,20	3,40	4,30	5,40	6,10	5,40	5,10	5,16	5,30	4,60	4,95	5,16	

Poznámka: 7 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek. EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry.

Pramen: Global Competitiveness Report 2012.

Efektivnost finančních trhů

Efektivnost finančních trhů sehrává klíčovou úlohu při produktivní **alokaci zdrojů** v ekonomice. Naplnění této funkce podporuje i proces globalizace, který zvyšuje dostupnost zahraničních finančních zdrojů. Rozvoj sektoru služeb (v kombinaci s využitím informačních a komunikačních technologií) rozšiřuje spektrum nabízených produktů a nástrojů pro specifické potřeby investorů včetně financování projektů s vyšší rizikovostí. Proces nadnárodní integrace probíhá nejrychleji právě v případě finančních trhů. Současně se však zvyšují nároky na průhlednost a důvěryhodnost finančních transakcí a institucí. V EU je integrace finančních služeb součástí procesu prohlubování jednotného vnitřního trhu v rámci specifického akčního plánu.

Metodologie

V hodnocení efektivnosti finančních trhů je použito šest ukazatelů vybraných kapitol šetření WEF za období 2012–2013 (publikováno 2012), které se vztahují k efektivnosti finančních trhů a k důvěryhodnosti jejich fungování.

V případě **efektivnosti** fungování finančních trhů (A.) je kladen důraz na hlediska efektivního systému alokace zdrojů a jejich dostupnosti, přičemž specifická pozornost je zaměřena

na dostupnost zdrojů pro financování projektů s vyšší rizikovostí. Jsou sledovány následující ukazatele: nabídka finančních služeb (8.01), dostupnost finančních služeb (8.02), možnost financování prostřednictvím místních akciových trhů (8.03), snadnost přístupu k úvěrům pouze na základě kvalitního podnikatelského záměru a bez záruky (8.04) a dostupnost rizikového kapitálu (8.05).

Z hlediska **důvěryhodnosti** (B.) je sledováno zdraví bank (8.06), tj. zda nejsou insolventní a nepotřebují státní podporu, což je považováno za jednu z klíčových podmínek efektivnosti finančních trhů. Dále je sledována efektivita regulace trhu cenných papírů (8.07). Hodnocení efektivnosti finančních trhů výše uvedenými ukazateli vychází z předpokladu, že pokud se bankovní sektor potýká s výraznějšími problémy, bývá přístup firem ke kapitálu omezen.

Integrace finančních trhů v EU je hodnocena i pomocí tzv. tvrdých dat, např. ve skupině **strukturálních ukazatelů**, které vykazuje EUROSTAT v rámci kapitoly ekonomické reformy. Je sledován ukazatel konvergence (sblížení) bankovních úrokových sazeb, a to u půjček domácnostem a nefinančním korporacím (v rozdělení podle doby splatnosti do jednoho roku a nad jeden rok).

Tabulka 23: Efektivnost finančních trhů (vážený průměr období 2012–2013)

	A.						B.			Průměr
	8.01	8.02	8.03	8.04	8.05	Průměr	8.06	8.07	Průměr	
EU-27	5,17	4,48	3,62	2,97	2,87	3,82	4,94	4,69	4,81	4,32
EU-15	5,56	4,81	3,92	3,07	3,06	4,08	4,86	4,91	4,89	4,49
Belgie	6,00	5,10	4,10	3,80	3,50	4,50	4,40	5,00	4,70	4,60
Bulharsko	3,80	3,40	3,20	3,30	2,80	3,30	4,60	3,60	4,10	3,70
Česká rep.	5,00	3,60	3,30	2,90	2,40	3,44	5,90	4,60	5,25	4,35
Dánsko	5,30	4,60	3,80	3,10	2,60	3,88	4,80	5,40	5,10	4,49
Estonsko	5,00	4,30	3,60	2,80	3,20	3,78	5,70	4,70	5,20	4,49
Finsko	5,90	5,50	4,50	4,40	3,90	4,84	6,50	6,10	6,30	5,57
Francie	5,60	5,00	4,70	3,00	2,80	4,22	5,40	5,10	5,25	4,74
Irsko	4,50	3,80	3,10	1,80	2,40	3,12	1,80	4,00	2,90	3,01
Itálie	4,70	3,40	3,40	2,00	2,00	3,10	5,20	4,10	4,65	3,88
Kypr	5,20	4,50	3,20	3,40	2,90	3,84	4,90	4,50	4,70	4,27
Litva	4,70	4,40	3,00	2,80	2,90	3,56	4,50	4,20	4,35	3,96
Lotyšsko	4,50	4,10	3,20	2,30	2,40	3,30	4,80	4,50	4,65	3,98
Lucembursko	6,20	5,90	4,40	4,10	3,90	4,90	6,10	5,90	6,00	5,45
Maďarsko	4,90	3,70	2,70	2,30	2,10	3,14	4,90	4,80	4,85	4,00
Malta	5,30	4,90	4,40	3,90	3,10	4,32	6,20	5,60	5,90	5,11
Německo	5,80	5,10	4,30	3,20	3,20	4,32	5,10	4,80	4,95	4,64
Nizozemsko	6,20	5,20	4,40	3,70	3,80	4,66	5,60	5,50	5,55	5,11
Polsko	4,80	4,40	3,70	2,50	2,40	3,56	5,40	5,00	5,20	4,38
Portugalsko	5,30	4,60	3,00	2,30	2,30	3,50	4,30	4,70	4,50	4,00
Rakousko	5,90	5,20	3,80	3,20	3,00	4,22	5,40	4,70	5,05	4,64
Rumunsko	3,80	3,70	3,30	2,70	2,50	3,20	4,40	3,50	3,95	3,58
Řecko	4,20	3,70	2,50	1,70	1,80	2,78	3,10	3,90	3,50	3,14
Slovensko	5,10	4,10	2,60	3,00	2,80	3,52	5,80	3,90	4,85	4,19
Slovinsko	4,10	3,80	2,70	2,20	2,10	2,98	3,40	4,00	3,70	3,34
Španělsko	5,40	4,60	3,00	2,10	2,50	3,52	4,50	3,70	4,10	3,81
Švédsko	6,00	5,10	4,80	4,60	4,40	4,98	6,10	5,60	5,85	5,42
Velká Británie	6,40	5,30	5,00	3,10	3,80	4,72	4,60	5,20	4,90	4,81

Poznámka: 7 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek. EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry.

Pramen: Global Competitiveness Report 2012.

Efektivnost trhu práce

Téma efektivnosti trhu práce je v politických diskusích v Evropské unii velmi frekventované, zejména v souvislosti s pocítovaným konfliktem mezi požadavky na zachování výhod sociálního státu a cílem zvýšení zaměstnanosti. Značně odlišné míry (ne)zaměstnanosti v rámci zemí EU přitom poukazují na převažující národně specifické charakteristiky pracovních trhů. Tradiční pojetí efektivnosti trhu práce zdůrazňuje zejména vztah mezi daňovými a transferovými systémy a pobídkami k práci a zaměstnávání a dále význam regulačních uspořádání vztahů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci a daňového zatížení ve formě odvodů, které způsobují nadměrné náklady firem. Komplexnější pojetí efektivnosti trhu práce zahrnuje vedle veřejných zásahů a jejich dopadů i charakteristiky vztahů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci na podnikové úrovni. K narušení efektivnosti trhu práce přispívá i diskriminace podle pohlaví, náboženství, rasy či dalších individuálních charakteristik.

Metodologie

K hodnocení efektivnosti trhu práce je použito sedm ukazatelů vybraných kapitol šetření WEF za období 2012–2013 (publikováno 2012), které se vztahují k pružnosti trhu práce. První skupina ukazatelů zkoumá pružnost a efektivnost pracovních trhů. Ukazatel úrovně spolupráce mezi zaměstnanci a zaměstnavateli (7.01) sleduje charakter vztahů, tj. jednání se o kooperační styl či konfrontační jednání. Ukazatel pružnosti mzdové politiky (7.02) sleduje, zda se jedná o centrální stanovení mezd v ekonomice či jsou-li mzdy v kompetenci každého zaměstnavatele. Další ukazatel hodnotí praxi při přijímání a propouštění zaměstnanců (7.03),

tj. zda je proces regulován či nikoliv. V neposlední řadě je mezi ukazatele pružnosti a efektivnosti pracovních trhů zahrnuto hodnocení dopadů rozšiřování daní a hodnocení efektivnosti daňového systému (6.04), tj. působí-li daňový systém motivujícím či demotivujícím způsobem na aktivitu na trhu práce.

Druhá skupina ukazatelů se zabývá problémem efektivního využití talentů - hodnotí vztah mezi výkonností a odměnou (7.05); sleduje, zda jsou na manažerských pozicích zaměstnávání kvalifikovaní jedinci či zda jsou tato místa obsazována na základě protekce a konexí (7.06). Posledním ukazatelem je odliv mozků do zahraničí (7.07), který vzniká právě v důsledku narušení vztahů mezi výkonností a odměnou a jako důsledek protekčního obsazování manažerských pozic. Špatné výsledky v těchto dvou oblastech totiž působí negativně na produktivitu v ekonomice, a tudíž způsobují odliv kvalifikované pracovní síly.

Efektivnost trhu práce je také vyjadřována pomocí tzv. tvrdých dat ve skupině strukturálních ukazatelů, které vykazují EUROSTAT zejména v rámci kapitoly zaměstnanosti a zčásti i sociální koheze. V rámci sledovaných ukazatelů lze vydělit specifická hlediska přímo se vztahující k pobídkovým strukturám u pracovníků s nízkými příjmy a hlediska přibližující samotné efekty fungování trhu práce, jimiž jsou údaje o zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Jde zejména o strukturálně specifické ukazatele dlouhodobé nezaměstnanosti či (ne)zaměstnanosti problémových skupin. Regionální hledisko pružnosti trhu práce je vyjadřováno mírou rozptylu regionálních měr nezaměstnanosti.

Tabulka 24: Efektivnost trhu práce (vážený průměr období 2012–2013)

	A.					B.				
	7.01	7.02	7.04	6.04	Průměr	7.05	7.06	7.07	Průměr	Průměr
EU-27	4,51	4,43	3,51	3,19	3,91	4,02	4,77	3,70	4,16	4,04
EU-15	4,77	3,91	3,39	3,11	3,80	3,83	5,30	4,28	4,47	4,13
Belgie	4,40	3,60	2,90	2,30	3,30	3,60	5,40	4,70	4,57	3,93
Bulharsko	4,00	5,20	4,20	3,40	4,20	4,30	3,70	2,40	3,47	3,83
Česká rep.	4,30	5,20	3,40	3,10	4,00	4,50	4,50	3,30	4,10	4,05
Dánsko	6,00	4,60	5,30	2,60	4,63	4,10	6,00	4,30	4,80	4,71
Estonsko	4,80	6,00	4,50	4,50	4,95	4,90	5,20	3,40	4,50	4,73
Finsko	5,20	3,20	3,90	3,20	3,88	4,20	6,30	5,10	5,20	4,54
Francie	3,30	5,10	2,50	2,80	3,43	3,90	5,00	3,70	4,20	3,81
Irsko	5,30	4,50	3,90	3,80	4,38	4,40	5,90	4,60	4,97	4,67
Itálie	3,60	3,20	2,80	2,20	2,95	3,00	3,60	2,80	3,13	3,04
Kypr	4,60	4,10	3,80	4,60	4,28	3,80	3,50	3,60	3,63	3,95
Litva	4,40	5,30	4,20	3,10	4,25	4,50	4,30	3,10	3,97	4,11
Lotyšsko	4,30	5,90	3,30	2,80	4,08	4,60	4,40	2,70	3,90	3,99
Lucembursko	5,10	4,40	3,20	4,80	4,38	4,10	5,40	4,90	4,80	4,59
Maďarsko	4,00	5,00	4,20	2,50	3,93	3,90	3,90	2,30	3,37	3,65
Malta	4,80	4,90	3,60	3,70	4,25	4,20	4,00	4,10	4,10	4,18
Německo	5,20	3,20	3,10	3,50	3,75	4,30	5,60	4,70	4,87	4,31
Nizozemsko	5,70	3,70	3,10	4,10	4,15	3,90	6,10	5,30	5,10	4,63
Polsko	4,10	5,40	3,50	3,30	4,08	4,30	4,20	2,90	3,80	3,94
Portugalsko	4,10	4,40	2,90	2,40	3,45	3,30	4,10	3,20	3,53	3,49
Rakousko	5,70	2,50	3,50	3,20	3,73	4,00	5,50	4,40	4,63	4,18
Rumunsko	3,20	4,80	3,60	2,20	3,45	3,70	3,50	2,10	3,10	3,28
Řecko	3,50	3,30	3,30	2,30	3,10	3,00	3,80	2,40	3,07	3,08
Slovensko	3,90	5,10	3,50	3,50	4,00	4,80	4,20	2,50	3,83	3,92
Slovinsko	3,90	4,00	2,30	2,80	3,25	3,50	4,00	3,30	3,60	3,43
Španělsko	3,80	3,80	3,00	3,00	3,40	3,00	4,70	3,30	3,67	3,53
Švédsko	5,60	3,50	2,90	3,10	3,78	3,90	6,10	5,20	5,07	4,42
Velká Británie	5,00	5,70	4,50	3,40	4,65	4,80	6,00	5,60	5,47	5,06

Poznámka: 7 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek. EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry.

Pramen: Global Competitiveness Report 2012.

Ukazatel potenciální konkurenceschopnosti

Ukazatel potenciální konkurenceschopnosti (**Potential Competitiveness Rankings 2010**) byl vytvořen nezávislým, neziskovým výzkumným centrem se sídlem v Japonsku. Výzkumné centrum bylo založeno roku 1963 pod názvem „Japan Center for Economic Research“.

Metodologie

Hodnocení potenciální konkurenceschopnosti pro rok 2010 zahrnuje 50 zemí světa (včetně ČR a dalších 16 zemí EU). Potenciální konkurenceschopnost jednotlivých zemí vyjadřuje, do jaké míry ekonomiky daných zemí budou moci zvýšit HDP na obyvatele v nadcházející době. V hodnocení za rok 2010 jsou použita data roku 2008 a 2009 tak, aby zachytily dopady globální finanční krize. Podle japonského výzkumného centra vykazaly dílčí ukazatele velkou změnu v každé zemi. Navzdory tomu se vzájemné postavení zemí výrazně nezměnilo.

Ukazatel potenciální konkurenceschopnosti, pocházející z japonského ekonomického výzkumného centra, nabízí alternativní pohled na měření konkurenceschopnosti zemí světa. Pořadí 50 zemí bylo určeno na základě údajů předcházejících „Velkému Tóhoku Kantó zemětřesení“, jak se ujal název ničivého zemětřesení a následných vln tsunami, které

Japonsko postihly 11. března 2011. Pořadí zemí v ukazateli tak není ovlivněno zemětřesením a jeho dopady na japonskou ekonomiku. Pro hodnocení konkurenceschopnosti zemí EU ukazatel neztrácí na vypovídající hodnotě i navzdory nezachycení vlivu zemětřesení.

Potenciální konkurenceschopnost je kvantifikována na škále 0 až 100, kde 0 představuje odhadovaný nulový nárůst (resp. pokles) HDP na obyvatele v dané kategorii v průběhu nadcházejících deseti let. Výhodou tohoto měření je délka časového horizontu, který je analyzován, stabilní set 50 zemí světa pro celou zkoumanou dobu a analýzy založené na tvrdých socio-ekonomických datech. Jednou z hlavních nevýhod je nedostatek informací o přesném výpočtu indikátoru a chybějící vyjasnění dalších metodologických otázek.

Délka analyzovaného období umožňuje zachytit zhoršující se situaci v zemích EU-15 s pokračujícím trendem i do budoucna. V posledním hodnocení se nejlépe umístili Německo následované těsně Švédskem. Vysokou potenciální konkurenceschopnost s výhledem na příštích deset let dosahuje i Nizozemsko, Velká Británie a Belgie. Z 16 hodnocených zemí si hůř než ČR vedly jenom tři země: Řecko, Polsko a Portugalsko.

Tabulka 25: Ukazatel potenciální konkurenceschopnosti 2010

	1980	1990	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	55,42	54,83	55,03	54,91	54,81	54,59	54,64	54,64	54,78	54,54
EU-15	57,05	56,66	56,71	56,50	56,43	56,01	56,02	55,86	56,01	55,62
Belgie	57,2	59,4	58,2	58,3	58,6	60,1	59,0	58,7	58,6	58,4
Bulharsko
Česká republika	53,7	48,8	48,5	49,1	48,2	49,4	49,3	50,0	50,5	50,0
Dánsko	61,4	58,7	58,0	58,7	58,2	57,7	57,7	57,4	58,0	57,2
Estonsko
Finsko	60,0	57,7	60,7	59,2	58,0	57,1	57,2	56,8	57,6	56,3
Francie	59,9	59,7	57,5	57,6	57,4	57,3	57,2	57,0	57,6	57,6
Irsko	52,8	57,9	59,4	59,3	58,9	58,3	58,6	58,5	58,4	57,9
Itálie	55,3	53,3	53,6	53,2	53,1	52,8	53,2	53,0	52,2	51,6
Kypr
Litva
Lotyšsko
Lucembursko
Maďarsko	47,1	45,4	46,6	46,9	47,5	47,6	48,1	49,1	49,7	51,1
Malta
Německo	62,6	62,8	60,7	60,5	60,6	59,5	59,8	60,3	60,7	60,6
Nizozemsko	61,9	61,6	61,1	61,1	60,3	60,0	60,4	59,9	59,9	59,5
Polsko	42,6	44,6	46,5	46,5	46,1	46,9	47,2	47,6	47,0	47,3
Portugalsko	45,8	45,1	46,9	46,6	46,4	46,9	46,3	45,8	45,7	46,1
Rakousko	59,3	55,0	54,2	55,3	55,3	54,2	54,1	53,4	53,7	53,5
Rumunsko
Řecko	49,0	46,9	48,5	47,9	48,1	47,6	47,7	49,1	49,2	48,3
Slovensko
Slovinsko
Španělsko	49,4	51,0	52,6	53,6	53,6	53,1	53,2	53,1	53,6	53,1
Švédsko	63,6	61,1	61,4	59,5	61,0	59,7	59,4	59,8	60,1	60,0
Velká Británie	60,5	63,1	61,1	60,2	60,5	59,8	60,5	59,3	58,8	58,6

Poznámka: hodnoty EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry. Výsledky v intervalu 0 (nejhorší) až 100 (nejlepší).

Pramen: Japan Center for Economic Research (2011).

Na rozdíl od jiných přístupů k měření konkurenční výhody zemí světa pro hospodářskou soutěž. Ukazatel potenciální konkurenceschopnosti Japonského výzkumného ekonomického centra vychází z dostupných socio-ekonomických dat a ne manažerských průzkumů. Empirické ukazatele jsou rozděleny do osmi kategorií, které zároveň představují hlavní determinanty konkurenceschopnosti. Jsou jimi: (1) internacionalizace, (2) podniky, (3) vzdělání, (4) finance, (5) orgány státní správy (resp. vláda), (6) věda a technika, (7) infrastruktura, a (8) informační technologie. Pomocí analýzy těchto osmi hlavních komponent je vytvořen souhrnný index potenciální konkurenceschopnosti.

Kategorie I. Internacionalizace je průměrem dílčích ukazatelů. Měří se poměr HDP a celkové hodnoty vývozu a dovozu zboží a služeb a také odlivu a přílivu přímých investic. Pro odhad kategorie II. Podniky se stanovuje poměr kombinovaného vývozu a dovozu k HDP a produktivita práce ve zpracovatelském průmyslu. Použita je i binární (0 nebo 1) proměnná pro rozvojové země (pro analýzu zemí EU ztrácí význam). Odhad potenciální konkurenceschopnosti v kategorii III. Vzdělání je opřen o procentuální vyjádření studentů zapsaných na vysokých školách, průměrné výsledky zkoušky TOEFL, průměrný počet roků školní docházky a vyjádření poměru vládních výdajů na školství k HDP. Kategorie IV. Finance sleduje podíl likvidních rezerv bank na jejich majetku, podíl úvěrů soukromého sektoru na celkových domácích úvěrech a kapitalizaci akciových trhů v poměru

k nominálnímu HDP. Odhad potenciální konkurenceschopnosti kategorie V. Orgány státní správy je výsledkem analýzy makroekonomických dat (poměr rozpočtového salda k HDP a Inflation) a fiskálních ukazatelů (podíl příjmů z celních poplatků na daňových příjmech). V kategorii VI. Věda a technika je analyzován kumulativní počet udělených patentů a počet výzkumných pracovníků R&D na celkovém počtu obyvatel. Kategorie VII. Infrastruktura je vyjádřena počtem odletů na jednoho obyvatele, počtem odbavených kontejnerů na obyvatele, množstvím přenesené energie, resp. distribucí ztrátami a podílem zpevněných komunikací. Potenciální konkurenceschopnost kategorie VIII. Informační technologie vzniká analýzou hlavních komponent: míra rozšíření pevné linky, mobilních telefonů, osobních počítačů, internetu a širokopásmového připojení. Podrobný přehled jednotlivých kategorií a jejich měření je k nalezení v analytické části kapitoly institucionální kvalita.

Z členských států Evropské unie plyne největší potenciální konkurenční výhoda Německu hned ve třech kategoriích: Internacionalizace (63,3 bodu), Podniky (64,1 bodu) a Věda a technika (65,0 bodu). Následuje Švédsko s prvenstvím v kategorii Vzdělání (67,0 bodu) a Informační technologie (64,8 bodu). Nejvyšší potenciální konkurenceschopnost na nadcházející období je v kategorii Finance odhadovaná pro Velkou Británii (55,6 bodu), v oblasti Orgánů státní správy pro Finsko (59,5 bodu) a v Infrastruktuře pro Irsko (63,2 bodu).

Tabulka 26: Ukazatel potenciální konkurenceschopnosti 2010

	Pořadí 2010	Souhr. index 2010	Dílčí kategorie							
			I. Internacionalizace	II. Podniky	III. Vzdělání	IV. Finance	V. Vláda	VI. Věda a technika	VII. Infrastruktura	VIII. Informační technologie
EU-27	..	54,54	52,21	54,43	54,10	49,98	54,56	54,78	51,32	56,15
EU-15	..	55,62	52,66	56,64	52,78	49,58	54,63	56,10	52,34	57,71
Belgie	10.	58,4	61,8	61,4	51,3	48,5	54,1	56,5	58,1	56,7
Bulharsko
Česká republika	27.	50,0	47,9	44,4	59,4	46,6	55,6	50,4	48,9	49,1
Dánsko	15.	57,2	48,3	55,1	64,8	52,1	58,1	56,5	49,3	60,5
Estonsko
Finsko	16.	56,3	45,5	56,3	60,2	48,5	59,5	58,4	52,5	57,2
Francie	13.	57,6	59,0	56,5	50,8	50,6	54,4	62,1	50,6	59,7
Irsko	12.	57,9	53,7	72,4	48,7	47,9	51,6	50,7	63,2	55,7
Itálie	24.	51,6	50,1	53,1	49,0	44,4	50,9	57,1	49,9	52,6
Kypr
Litva
Lotyšsko
Lucembursko
Maďarsko	25.	51,1	56,9	47,0	60,5	46,1	54,0	49,5	43,9	50,3
Malta
Německo	4.	60,6	63,3	64,1	50,9	47,3	54,4	65,0	52,1	62,2
Nizozemsko	7.	59,5	59,0	59,9	51,7	51,7	56,3	58,2	53,8	64,2
Polsko	30.	47,3	45,6	41,0	60,9	45,9	53,1	46,0	46,8	47,3
Portugalsko	32.	46,1	44,7	43,6	37,7	49,7	54,8	44,1	50,2	51,0
Rakousko	21.	53,5	48,0	56,7	47,3	45,7	56,2	56,5	50,9	57,1
Rumunsko
Řecko	29.	48,3	42,1	47,5	61,3	44,8	51,2	45,0	50,0	49,4
Slovensko
Slovinsko
Španělsko	22.	53,1	51,0	52,2	47,5	52,8	55,3	53,1	52,6	54,0
Švédsko	6.	60,0	50,9	58,0	67,0	54,5	56,7	60,3	48,3	64,8
Velká Británie	9.	58,6	59,8	56,1	50,7	55,6	51,3	61,9	51,3	62,8

Poznámka: hodnoty EU-27 a EU-15 jsou nevážené průměry. Výsledky v intervalu 0 (nejhorší) až 100 (nejlepší).

Pramen: Japan Center for Economic Research (2011).

Strukturální konkurenceschopnost

Část STRUKTURÁLNÍ KONKURENCESCHOPNOST je rozdělena do dvou kapitol zabývajících se samostatně odvětvovou a regionální konkurenceschopností.

V části regionální konkurenceschopnost je představen výběr ukazatelů zachycujících postavení jednotlivých regionů NUTS 3 v České republice (krajů). Kapitola zahrnuje regionální ukazatele z okruhu makroekonomické výkonnosti, inovačního potenciálu a kvality života obyvatelstva krajů, které jsou současně dostupné v delší časové řadě. Ukazatele byly vybrány s ohledem na regionální reprezentativnost, tzn. do jaké míry je lze považovat za významné a metodu jejich regionálního zjišťování za dostatečně vypovídající s ohledem na územní příslušnost údajů. Ukazatele je možné tematicky rozdělit do tří částí: (1) ukazatele regionální ekonomické výkonnosti – zahrnují indikátory jako regionální struktura HDP, reálný růst HDP, regionální HDP na obyvatel-

le, produktivita práce (HDP na zaměstnanou osobu), míra registrované nezaměstnanosti, podíl dlouhodobě nezaměstnaných, čistý disponibilní důchod domácností a tvorba hrubého fixního kapitálu, (2) ukazatele regionální inovační výkonnosti – jejich součástí jsou stav přímých zahraničních investic, podíl technologicky náročných odvětví na HDP, výdaje na výzkum a vývoj na HDP, podíl zaměstnanosti ve výzkumu a vývoji, podíl zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním, podíl zaměstnanců podle nejvyšší klasifikace zaměstnání (dle CZ-ISCO), podíl podnikatelů a podíl zaměstnaných žen, (3) ukazatele regionální kvality života – zahrnují ukazatele migrace obyvatelstva, podíl cizinců na populaci, počet lékařů na počet obyvatel, průměrné procento pracovní neschopnosti pracovníků v krajích, počet obyvatel ve věku 65 let a více, míra kriminality, investice na ochranu životního prostředí a emise znečištění ovzduší.

Konkurenceschopnost odvětví

Odvětvové charakteristiky konkurenceschopnosti v České republice přibližují strukturální pohled na nabídkovou stranu, tj. která odvětví a do jaké míry se podílejí na celkovém výkonu ekonomiky. Vedle výkonnostních hledisek odvětví jsou zahrnuty i ukazatele kvalitativní. Na základě vybraných ukazatelů je sestaveno celkové pořadí odvětví podle konkurenceschopnosti. Časové řady sahají až do roku 1995, což umožňuje sledovat rovněž změnu konkurenční pozice odvětví v čase.

Kvalitativně založená konkurenční výhoda se bude vyznačovat relativně vysokou mírou výdajů na výzkum a vývoj, případně inovační výkonností nebo vysokým podílem kvalifikovaných zaměstnanců. Naopak nákladově založená konkurenční výhoda bude charakterizována nízkou úrovní a dynamikou jednotkových pracovních nákladů. Část ukazatelů je spojena s projevy globalizace ekonomických aktivit, a to buď s komoditními toky (dovoz a vývoz) nebo přílivem zahraničních investic. Jednotlivé strukturální ukazatele lze rozdělit do několika oblastí:

- ukazatele vyjadřující ekonomickou výkonnost a produktivitu práce,
- ukazatele internacionalizace produkce a spotřeby,
- ukazatele zaměstnanosti a pracovních nákladů,
- ukazatele vědy, výzkumu a inovací,
- ukazatele investic a kapitálu.

V rámci těchto oblastí je sledováno 17 ukazatelů, u nichž je uvedena metodika jejich vyjádření a analytický význam sledované charakteristiky při hodnocení odvětvové konkurenceschopnosti.

1) **Úroveň produktivity práce** vyjadřuje relativní úroveň hrubé přidané hodnoty (HPH) na zaměstnance v daném odvětví vůči průměru celé ekonomiky (ČR = 100 %). Úroveň produktivity je klíčovým faktorem určujícím průměrnou mzdou a také ziskovost odvětví.

2) **Dynamika produktivity práce** jako průměrné tempo reálné hrubé přidané hodnoty na zaměstnance vyjadřuje rychlost konvergence produktivity v jednotlivých odvětvích.

3) **Podíl hrubé přidané hodnoty na produkci** v pojetí národních účtů vyjadřuje míru přidané hodnoty odvětví na jeho celkovém výstupu. Rozdílem mezi produkcí a hrubou přidanou hodnotou je mezispotřeba. Tento podíl bývá vyšší v sektoru služeb než v průmyslu vlivem vyššího podílu lidské práce (a tedy mzdových nákladů) na vytvořené přidané hodnotě. V rámci průmyslu je vysoký podíl HPH spíše v kapitálově náročných odvětvích, naopak relativně nízký je v odvětvích, která mají montážní charakter, resp. tam, kde velkou část produkce tvoří práce ve mzdě (např. výroba počítačů nebo textilní průmysl).

4) **Multiplikátor produkce** je ukazatel odvozený ze symetrické input-output tabulky a vyjadřuje schopnost daného odvětví přenášet poptávkový impuls na další odvětví v ekonomice. Čím vyšší je jeho hodnota, tím větší celkový dopad bude mít peněžní jednotka utracená konečnými uživateli na celkovou produkční výkonnost dané ekonomiky. Hodnota multiplikátoru je ovlivněna zejména pozicí odvětví v produkčním řetězci, tj. čím blíže je ve fázi výroby produktu určeného pro konečnou spotřebu, tím větší je hodnota multiplikátoru. Naopak negativně působí dovozní náročnost mezispotřeby.

5) **Ukazatel vývozní výkonnosti** jako podíl vývozu na produkci vyjadřuje schopnost odvětví uplatnit svou produkci na

zahraničních trzích. Tento ukazatel je počítán za všechna odvětví, v sektoru služeb jsou však jeho hodnoty relativně nízké vůči primárnímu a sekundárnímu sektoru, což je dáno neobchodovatelným charakterem většiny služeb. Produkce i vývoz je definován v pojetí národních účtů a je získán z tabulek dodávek a užití v komoditním pojetí, tj. jako „čistě“ odvětví.

6) **Ukazatel pronikání dovozů** vyjadřuje podíl zahraniční konkurence na daném trhu (odvětví). Je definován jako podíl dovozu na domácím užití (tuzemská produkce plus dovoz mínus vývoz) v dané komoditní skupině klasifikace SKP. Ukazatele jsou definovány v pojetí národních účtů a získány z tabulek dodávek a užití.

7) **Podíl vývozu a dovozu** je v zásadě relativní saldo obchodní bilance v určitém odvětví. Hodnota > 100 znamená, že v určité skupině výrobků nebo služeb klasifikace SKP daná země více vyváží než dováží a obráceně.

8) **Intraodvětvový obchod** je definován jako podíl obchodu uvnitř daného odvětví (vyjádřeného komoditní skupinou v klasifikaci CPA). Tento podíl může nabývat hodnot ve škále od 0 % v případě nulového dovozu nebo vývozu výrobků daného odvětví až 100 % v případě vyrovnané obchodní bilance. Uvedený ukazatel signalizuje míru zapojení odvětví do nadnárodního produkčního řetězce.

9) **Dynamika zaměstnanosti** je meziroční tempo růstu zaměstnaných osob (tj. zaměstnanců a sebezaměstnaných) podle metodiky národních účtů (včetně např. šedé ekonomiky). Tento ukazatel indikuje, do jaké míry byl růst produkce odvětví založen na extenzivním vývoji (na rozdíl od intenzivního vývoje, který se odráží v růstu produktivity práce).

10) **Úroveň jednotkových pracovních nákladů** jako podíl náhrad zaměstnancům na hrubé přidané hodnotě v pojetí národních účtů vyjadřuje míru přidané hodnoty odvětví na jeho celkovém výstupu. Tento podíl bývá vyšší v sektoru služeb než v průmyslu vlivem vyššího podílu lidské práce (a tedy mzdových nákladů) na vytvořené přidané hodnotě.

11) **Dynamika jednotkových pracovních nákladů** v nominálním vyjádření je definována jako meziroční tempo podílu náhrad zaměstnancům na jednotku hrubé přidané hodnoty. Tento ukazatel vyjadřuje nákladovou konkurenční schopnost odvětví.

12) **Podíl více kvalifikovaných zaměstnanců** je vyjádřen jako podíl zaměstnanců v kategorii KZAM 1–3 (tj. vedoucí a řídicí pracovníci, odborní duševní pracovníci apod.) na celkovém počtu zaměstnanců v odvětví. Tento ukazatel přibližuje míru náročnosti odvětví na kvalifikovanou pracovní sílu.

13) **Podíl výdajů na výzkum a vývoj na hrubé přidané hodnotě** odvětví vyjadřuje náročnost přidané hodnoty na výzkum a vývoj. Tento ukazatel může být do určité míry podhodnocen vůči skutečnosti a není zcela srovnatelný v časové řadě, protože zjištěné údaje o výdajích na VaV nejsou dopočítávány na základní soubor.

14) **Podíl výzkumných pracovníků** na celkovém počtu zaměstnanců v odvětví je jedním z ukazatelů náročnosti odvětví na aktivity výzkumu a vývoje. Je definován jako podíl výzkumníků (tj. pracovníků zabývajících se koncepcí nebo tvorbou nových znalostí, výrobků, procesů, metod a systémů) v přepočtených osobách k celkovému počtu zaměstnanců v osobách v daném odvětví ke konci příslušného období.

15) **Podíl podniků pod zahraniční kontrolou** vyjadřuje míru přítomnosti zahraničních investic v daném odvětví, která je obecně provázána vyšší produktivitou, inovační aktivitou a konkurenceschopností na globálním trhu. Tento podíl lze sledovat podle různých ukazatelů, např. hrubé přidané hodnoty, produkce, mezd, zaměstnanosti nebo tvorby kapitálu.

16) **Podíl stavu přímých zahraničních investic** na stavu čistého fixního kapitálu ukazuje, do jaké míry jsou investice do fixního kapitálu v daném odvětví financovány přílivem zahraničních investic. Platí to však pouze u investic „na zelené louce“ a u reinvestic zisku, u investic do stávajících aktiv dochází pouze ke změně vlastnictví.

17) **Kapitálový koeficient** jako stav hrubého fixního kapitálu na jednotku hrubé přidané hodnoty vyjadřuje kapitálovou náročnost odvětví. Čím vyšší je hodnota tohoto ukazatele, tím vyšší je množství kapitálových statků potřebných k vytvoření jednotky finální produkce.

Specifická pozornost je věnována odvětvovým charakteristikám rozlišeným podle **vlastnictví** na veřejné, soukromé domácí a soukromé pod zahraniční kontrolou.

V tomto srovnání jsou zahrnuty ukazatele:

- podíl na HPH a zaměstnanosti v odvětví,
- produktivita práce v tisících Kč,
- podíl náhrad zaměstnanců na HPH,
- podíl tvorby hrubého fixního kapitálu na HPH,
- podíl hrubé přidané hodnoty na produkci.

Souhrnný ukazatel konkurenceschopnosti odvětví vyjadřuje jejich průměrnou pozici v české ekonomice. Je konstruován jako aritmetický průměr pořadí vybraných osmi ukazatelů na odvětvové úrovni:

- úroveň produktivity práce,
- dynamika produktivity práce (průměr 3 let),
- vývozní výkonnost,
- podíl více kvalifikovaných zaměstnanců,
- podíl výdajů na výzkum a vývoj na hrubé přidané hodnotě,
- dynamika jednotkových pracovních nákladů (průměr 3 let),
- podíl hrubé přidané hodnoty vytvářené podniky pod zahraniční kontrolou,
- multiplikátor produkce.

Souhrnný ukazatel do značné míry reprezentuje míru kvalitativně založené konkurenční schopnosti (kvalifikovaní zaměstnanci, výdaje na výzkum a vývoj) ve vztahu k cílovým charakteristikám konvergence, tj. úrovni a dynamice produktivity práce. Míru participace na globálních trzích reprezentuje zejména v průmyslovém sektoru ukazatel vývozní výkonnosti. V sektoru služeb však zahraniční poptávka hraje jen málo významnou roli a podíl přidané hodnoty v podnicích pod zahraniční kontrolou je tak výstižnějším ukazatelem míry globalizace. Vývoj nákladové konkurenceschopnosti vyjadřuje ukazatel jednotkových pracovních nákladů.

Pozice odvětví podle indikátorů konkurenceschopnosti

Na základě tzv. **Souhrnného indikátoru konkurenceschopnosti odvětví** (SIKO) za rok 2011 se na první příčce umístilo odvětví **peněžnictví a pojišťovnictví**, přičemž

nejlépe se umístilo z hlediska podílu kvalifikovaných zaměstnanců (81 %) a podílu zahraničního kapitálu, který se podílel z více než 90 % na vytvořené hrubé přidané hodnotě. Současně se jedná o odvětví s třetí nejvyšší úrovní produktivity práce, nadprůměrná je i její dynamika. Při relativně vysokých mzdách vykazaly finanční služby zápornou dynamiku jednotkových pracovních nákladů, což přispívalo ke zvyšování ziskovosti tohoto odvětví. Nízká míra vývozní výkonnosti (5 %) vyplývá z charakteru produkce, ale je nízká i v rámci sektoru služeb, stejně jako výdaje na výzkum a vývoj v poměru k vytvořené přidané hodnotě (0,3 %). Na druhé straně se však toto odvětví vyznačuje poměrně vysokou inovační aktivitou, zejména v oblasti produktových inovací. Průměrný je rovněž multiplikační efekt finančních služeb.

Na druhém místě se nacházelo odvětví **výroby dopravních prostředků**. Nadprůměrných hodnot dosahovalo téměř ve všech dílčích ukazatelích, zejména v intenzitě výdajů na výzkum a vývoj v poměru k vytvořené hrubé přidané hodnotě (8,4 %), což byla třetí nejvyšší hodnota ze srovnávaných odvětví (za profesními, vědeckými a technickými činnostmi a odvětvím vzdělávání) a přesáhla 2,5krát průměr zpracovatelského průmyslu. Čelní příčky patří tomuto odvětví také v dynamice produktivity práce, jejíž 3-letý průměr byl vyšší než ve zpracovatelském průmyslu jako celku. Ukazatele vyjadřující míru internacionalizace dosahovaly také vysokých hodnot, a to jak z hlediska podílu zahraničního kapitálu na tvorbě přidané hodnoty (téměř 90 %), tak také podílu produkce určené na zahraniční trhy, kam směřuje téměř 70 % její hodnoty.

Pouze průměrný je multiplikační potenciál tohoto odvětví – tj. schopnost přenášet poptávkové impulsy na další odvětví v ekonomice. Naopak slabší stránkou je podíl zaměstnanců s vyšší kvalifikací, který dosahuje pouze čtvrtiny, což odpovídá průměru zpracovatelského průmyslu. Oslabuje také cenová konkurenceschopnost, když za poslední 3 roky vzrostly jednotkové pracovní náklady o téměř 2 %, tedy dvojnásobně než ve zpracovatelském průmyslu jako celku.

Na třetím místě žebříčku konkurenceschopnosti se nachází **chemický průmysl**, který v posledních letech výrazně zvýšil podíl produkce určené na vývoz na více než 90 % a je z tohoto pohledu na druhém místě (po elektrotechnickém průmyslu). V rámci zpracovatelského průmyslu má chemický průmysl nejvyšší úroveň produktivity práce a celkově o polovinu vyšší než v národním hospodářství. Její dynamika však byla v tříletém průměru podprůměrná vlivem silného dopadu ekonomické recese v roce 2009. Relativně nízký je také multiplikační efekt především vlivem vysokého podílu surovinových vstupů s nízkou přidanou hodnotou a vysokou dovozní náročností. V ostatních ukazatelích se toto odvětví umístilo v první třetině žebříčku.

Na posledních příčkách žebříčku se umístily **zdravotní a sociální služby** a z tržních odvětví **pohostinství a ubytování**. Pohostinství a ubytování se na poslední příčce umístilo zejména kvůli nízké úrovni (polovina průměru ČR) a také záporné dynamice produktivity práce (přidaná hodnota klesala při mírném růstu počtu pracovníků). Prakticky nulové jsou v tomto odvětví investice do výzkumu a vývoje a podíl pracovníků s vyšší kvalifikací je po dopravě a skladování nejnižší ze všech odvětví. Na druhé straně multiplikační efekt odvětví je nadprůměrný, kdy existuje silná vazba zejména na potravinářský průmysl a zprostředkovaně i zemědělství.

Tabulka 1: Pořadí odvětví podle dílčích ukazatelů souhrnného indikátoru konkurenceschopnosti odvětví (rok 2011)

	Úroveň PP	Vývoj PP	Vývoz. výkon.	Více kvalif.	Výdaje na VaV	Vývoj JPN	HPH pod ZK	Multiplikátor	Průměr
Peněžnictví a pojišťovnictví	3	7	23	2	17	5	2	15	9,3
Výroba dopravních prostředků	7	2	5	16	3	24	3	17	9,6
Chemický průmysl	6	24	2	10	5	7	8	19	10,1
Informační a komunikační činnosti	4	17	17	1	8	17	4	14	10,3
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	16	4	4	11	7	15	9	22	11,0
Elektrotechnický průmysl	17	1	1	12	4	19	7	28	11,1
Výroba ostatních nekov. minerálních vyr.	11	15	8	20	11	11	6	9	11,4
Profesní, vědecké a technické činnosti	15	19	19	3	1	14	20	2	11,6
Výroba pryžových a plastových výrobků	9	3	7	18	10	20	5	23	11,9
Potravinářský a tabákový průmysl	14	13	14	23	16	10	10	3	12,9
Ostatní zpracovatelský průmysl	18	16	9	24	6	4	17	11	13,1
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	26	11	10	22	21	6	14	5	14,4
Hutnický a kovodělný průmysl	19	6	6	21	13	21	12	18	14,5
Činnosti v oblasti nemovitostí	2	5	28	5	24	23	24	12	15,4
Stavebnictví	21	12	25	17	22	3	23	1	15,5
Výroba elektřiny, plynu a tepla	1	28	20	9	27	2	18	20	15,6
Zásobování vodou, odpady	10	27	13	14	18	26	15	7	16,3
Rafinérský průmysl, výroba koksu	13	29	15	7	15	22	1	29	16,4
Veřejná správa	8	8	27	8	20	8	29	24	16,5
Velkoobchod a maloobchod	20	9	29	15	19	13	13	16	16,8
Ostatní činnosti	23	22	21	13	12	9	26	13	17,4
Doprava a skladování	12	14	16	29	28	16	21	8	18,0
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	28	25	3	27	9	18	11	25	18,3
Vzdělávání	22	10	26	4	2	28	28	27	18,4
Zemědělství, lesnictví, rybolov	27	20	18	26	23	1	25	10	18,8
Těžba nerostných surovin	5	21	12	25	25	25	19	21	19,1
Administrativní a podpůrné činnosti	25	18	22	19	26	27	16	4	19,6
Ubytování, stravování, pohostinství	29	26	11	28	29	12	22	6	20,4
Zdravotní a sociální péče	24	23	24	6	14	29	27	26	21,6

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 2: Produktivita práce (ČR = 100)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Zemědělství, lesnictví, rybolov	84	74	69	67	68	67	71	68	58	52	67
Těžba nerostných surovin	130	109	116	133	143	151	164	171	170	172	185
Zpracovatelský průmysl	88	96	90	94	94	96	95	92	91	94	94
Potravinářský a tabákový průmysl	106	115	111	105	103	98	97	96	106	96	97
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	52	51	49	45	45	50	50	55	60	51	52
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	76	80	72	74	74	73	79	75	70	71	69
Rafinérský průmysl, výroba koksu	237	331	268	294	278	275	347	349	87	123	104
Chemický průmysl	236	190	163	161	170	156	161	155	123	145	151
Výroba pryžových a plastových vyr.	46	112	109	112	106	107	101	95	118	114	111
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	110	125	111	111	109	111	119	115	112	109	108
Hutnický a kovodělný průmysl	103	82	84	92	95	97	93	86	75	76	79
Elektrotechnický průmysl	73	105	99	98	97	88	82	73	66	79	81
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	72	82	75	76	79	83	85	82	88	91	89
Výroba dopravních prostředků	78	120	111	140	131	134	128	121	124	137	136
Ostatní zpracovatelský průmysl	75	79	78	76	78	79	82	80	77	77	80
Výroba elektřiny, plynu a tepla	458	358	401	422	427	527	562	694	781	687	602
Zásobování vodou, odpady	113	94	102	115	109	108	103	105	108	109	108
Stavebnictví	73	74	76	76	75	73	78	76	77	79	76
Velkoobchod a maloobchod	78	88	85	85	86	87	85	82	74	76	77
Doprava a skladování	113	115	118	112	109	110	108	107	103	106	105
Ubytování, stravování, pohostinství	107	96	74	72	63	57	59	56	49	48	48
Informační a komunikační činnosti	176	230	255	239	239	235	228	217	206	203	205
Peněžnictví a pojišťovnictví	228	148	195	189	174	175	197	224	238	253	257
Činnosti v oblasti nemovitostí	551	415	384	405	382	355	325	347	382	383	363
Profesní, vědecké a technické činnosti	99	93	98	99	100	93	93	96	90	90	92
Administrativní a podpůrné činnosti	77	63	67	64	64	64	69	75	69	69	69
Veřejná správa	119	111	116	111	113	109	109	111	117	115	115
Vzdělávání	73	67	71	71	72	71	70	70	73	72	74
Zdravotní a sociální péče	59	63	77	74	72	72	67	67	73	71	71
Ostatní činnosti	99	89	85	80	83	81	78	75	75	73	74

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 3: Produktivita práce (meziroční reálná tempa růstu v %)

	Prům. 96–01	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	2,8	1,5	4,5	5,0	5,2	7,3	3,4	1,6	-2,8	3,2	0,7
Zemědělství, lesnictví, rybolov	1,3	12,3	9,8	9,6	11,8	-3,3	-17,3	4,8	31,8	-23,1	-7,3
Těžba nerostných surovin	0,5	9,9	3,7	8,4	-11,9	13,4	4,3	-16,7	3,0	-5,3	-5,1
Zpracovatelský průmysl	7,7	4,7	7,1	8,8	16,2	18,9	5,0	9,5	-6,9	13,8	3,6
Potravinářský a tabákový průmysl	5,9	1,0	1,1	-5,1	22,8	10,3	-2,9	-2,5	-7,6	3,1	4,2
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	4,9	7,4	4,2	6,3	42,2	28,1	-12,5	38,8	1,0	-12,9	-3,9
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	9,4	4,1	-2,8	9,9	11,5	12,9	9,7	5,6	-6,7	13,3	-4,2
Rafinérský průmysl, výroba koksu	25,2	-92,5	56,2	-131,8	93,5	357,4	-20,9	91,1	26,0	-93,7	-178
Chemický průmysl	2,0	23,4	7,9	-5,1	19,5	0,5	22,8	22,7	-16,0	7,4	-1,4
Výroba pryžových a plastových vyr.	22,7	3,6	21,0	13,1	2,5	16,7	4,9	10,0	7,1	13,8	-4,3
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	7,1	-0,9	7,1	12,6	10,0	14,9	16,2	5,6	-7,9	2,8	1,7
Hutnický a kovodělný průmysl	0,6	1,5	7,1	-13,7	7,1	14,2	-9,2	-11,2	-4,3	14,4	-0,3
Elektrotechnický průmysl	16,1	22,1	8,4	26,2	20,7	-7,7	-9,0	-21,4	-23,3	98,0	18,9
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	6,9	0,8	12,0	22,3	17,6	18,4	12,3	16,8	-7,0	13,5	5,2
Výroba dopravních prostředků	17,9	9,9	6,3	40,6	12,5	26,7	7,9	23,5	-11,0	23,6	10,9
Ostatní zpracovatelský průmysl	9,5	6,0	6,7	9,7	17,6	17,0	13,4	11,5	-13,0	4,7	4,6
Výroba elektřiny, plynu a tepla	1,8	-6,5	11,5	8,1	2,4	11,3	6,8	17,3	-11,0	-5,3	-12,6
Zásobování vodou, odpady	-3,3	3,6	0,0	13,0	-5,9	2,7	-4,2	-1,4	11,5	-25,2	-7,0
Stavebnictví	-3,2	-2,7	4,2	4,9	-1,5	2,8	5,9	-5,2	-2,9	5,8	-2,2
Velkoobchod a maloobchod	6,5	6,9	0,1	13,1	8,2	7,2	7,1	-8,2	-3,4	4,3	5,0
Doprava a skladování	2,8	0,0	7,8	-3,1	0,7	11,9	2,3	-0,6	-4,9	5,0	-2,5
Ubytování, stravování, pohostinství	-6,4	-8,3	-1,7	6,0	-16,9	-7,4	9,5	-8,9	-22,4	-4,5	4,8
Informační a komunikační činnosti	5,7	4,3	8,1	-0,3	5,3	4,6	2,4	-2,6	-7,4	1,6	0,7
Peněžnictví a pojišťovnictví	2,9	-22,1	23,0	3,7	-6,7	7,9	14,3	10,1	6,7	1,2	0,4
Činnosti v oblasti nemovitostí	-1,2	-13,7	2,7	10,4	-3,6	-2,1	-5,2	3,7	3,9	4,1	2,6
Profesní, vědecké a technické činnosti	-0,9	8,8	-1,6	3,4	1,7	-7,5	3,8	-1,0	-10,3	3,3	1,7
Administrativní a podpůrné činnosti	-2,4	1,7	7,3	0,6	-0,8	2,2	11,0	8,1	-11,6	1,5	5,4
Veřejná správa	-0,2	0,8	-1,3	1,6	-0,5	1,0	2,5	3,6	3,6	-0,2	3,2
Vzdělávání	-0,9	-1,0	1,5	2,4	1,0	1,3	1,0	0,5	-0,1	3,0	0,1
Zdravotní a sociální péče	-0,9	-0,4	6,9	-6,0	-5,6	-4,0	-7,1	-10,1	-0,2	-4,8	-6,2
Ostatní činnosti	-4,4	-5,5	2,3	-2,8	2,8	4,3	-3,5	-8,2	-5,9	-3,3	-0,5

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 4: Podíl hrubé přidané hodnoty na produkci (%)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	39	38	37	37	37	36	35	36	38	37	36
Zemědělství, lesnictví, rybolov	44	43	42	43	43	42	40	39	38	33	36
Těžba nerostných surovin	50	43	41	47	49	50	48	49	50	48	49
Zpracovatelský průmysl	26	26	24	24	24	23	23	23	25	24	23
Potravinářský a tabákový průmysl	22	26	26	26	26	25	24	23	28	26	25
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	25	27	29	25	26	26	25	29	32	25	24
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	33	29	28	31	29	28	28	29	29	29	27
Rafinérský průmysl, výroba koksu	14	13	6	11	5	6	6	6	2	2	1
Chemický průmysl	31	28	28	25	27	23	25	23	24	25	23
Výroba pryžových a plastových vyr.	15	29	26	24	24	24	24	26	33	29	27
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	36	38	34	33	33	33	34	33	36	34	32
Hutnický a kovodělný průmysl	28	26	27	25	27	25	26	24	27	24	24
Elektrotechnický průmysl	21	16	11	10	11	9	9	8	8	8	9
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	27	27	25	24	25	25	26	26	30	29	27
Výroba dopravních prostředků	19	18	18	22	21	20	20	21	21	20	19
Ostatní zpracovatelský průmysl	35	34	37	35	36	35	33	34	37	35	37
Výroba elektřiny, plynu a tepla	38	26	30	32	31	31	33	38	44	37	35
Zásobování vodou, odpady	41	38	39	43	41	37	37	37	41	38	34
Stavebnictví	30	28	27	29	29	26	25	26	28	29	29
Velkoobchod a maloobchod	47	51	50	48	51	51	51	50	46	46	46
Doprava a skladování	49	48	47	44	42	42	40	39	41	40	39
Ubytování, stravování, pohostinství	53	50	49	49	46	43	40	39	38	42	42
Informační a komunikační činnosti	47	46	49	48	49	48	49	50	49	49	49
Peněžnictví a pojišťovnictví	48	42	45	44	39	40	43	49	52	53	52
Činnosti v oblasti nemovitostí	60	53	52	47	49	48	46	44	48	46	42
Profesní, vědecké a technické činnosti	42	37	37	39	40	40	37	36	37	38	38
Administrativní a podpůrné činnosti	33	36	36	37	36	36	37	38	36	39	37
Veřejná správa	61	61	60	60	60	62	63	62	63	63	63
Vzdělávání	75	73	72	73	74	74	74	74	73	74	74
Zdravotní a sociální péče	55	59	62	62	64	62	59	60	59	59	60
Ostatní činnosti	56	50	51	49	49	49	48	47	48	49	49

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 5: Vývozní výkonnost (%)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	21	25	25	26	27	27	27	26	25	27	29
Zemědělství, lesnictví, rybolov	13	11	10	11	17	14	15	16	19	19	19
Těžba nerostných surovin	30	25	23	28	27	26	27	27	26	32	32
Zpracovatelský průmysl	43	54	56	57	57	56	57	56	58	61	63
Potravinářský a tabákový průmysl	17	18	17	20	22	23	25	27	26	31	32
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	63	70	70	77	83	79	79	78	85	92	90
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	37	37	33	35	34	33	35	34	34	37	38
Rafinérský průmysl, výroba koksu	26	27	27	28	25	25	25	27	25	30	30
Chemický průmysl	55	59	63	71	67	66	74	74	78	82	91
Výroba pryžových a plastových vyr.	59	52	47	51	48	46	48	48	49	55	57
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	59	53	49	50	50	47	48	43	44	50	49
Hutnický a kovodělný průmysl	44	49	48	48	49	48	52	51	54	56	60
Elektrotechnický průmysl	49	67	93	87	90	74	78	78	95	91	93
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	57	96	95	86	84	86	78	78	75	76	80
Výroba dopravních prostředků	57	66	66	73	72	70	69	68	69	69	68
Ostatní zpracovatelský průmysl	27	36	36	38	40	37	36	35	38	44	43
Výroba elektřiny, plynu a tepla	1	4	5	7	7	6	8	6	9	7	10
Zásobování vodou, odpady	32	24	21	24	22	26	27	24	23	32	32
Stavebnictví	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	2
Velkoobchod a maloobchod	0	1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0
Doprava a skladování	20	22	19	20	21	21	22	21	23	24	24
Ubytování, stravování, pohostinství	38	30	23	26	29	35	33	32	35	37	38
Informační a komunikační činnosti	17	12	11	13	18	18	19	19	20	22	21
Peněžnictví a pojišťovnictví	3	17	5	8	8	7	5	4	4	5	5
Činnosti v oblasti nemovitostí	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Profesní, vědecké a technické činnosti	21	12	6	6	9	10	10	12	13	15	14
Administrativní a podpůrné činnosti	19	18	16	14	13	14	14	16	14	7	7
Veřejná správa	2	2	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Vzdělávání	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1
Zdravotní a sociální péče	6	4	4	4	5	5	5	5	4	4	4
Ostatní činnosti	12	14	9	8	10	10	9	9	7	8	8

Pramen: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Tabulka 6: Pronikání dovozů (%)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	22	26	25	26	26	26	26	25	24	27	28
Zemědělství, lesnictví, rybolov	18	14	17	19	22	21	20	19	22	26	24
Těžba nerostných surovin	58	69	64	68	73	75	70	75	69	76	79
Zpracovatelský průmysl	47	55	56	56	55	54	56	55	57	60	61
Potravinářský a tabákový průmysl	18	19	19	22	25	27	30	31	32	35	37
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	63	72	73	80	85	82	82	82	88	93	92
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	30	33	31	33	31	30	31	32	32	35	36
Rafinérský průmysl, výroba koksu	30	42	42	45	39	40	44	38	40	36	38
Chemický průmysl	65	72	77	82	78	77	84	83	86	89	95
Výroba pryžových a plastových vyr.	64	58	51	54	50	48	49	49	50	55	56
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	36	31	33	35	33	31	34	29	30	37	38
Hutnický a kovodělný průmysl	40	49	48	48	49	51	55	53	56	59	62
Elektrotechnický průmysl	77	81	94	88	91	77	82	82	96	93	94
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	66	96	94	84	80	81	71	71	66	69	72
Výroba dopravních prostředků	53	54	56	64	61	57	57	56	53	54	52
Ostatní zpracovatelský průmysl	28	27	27	29	31	29	29	28	34	37	37
Výroba elektřiny, plynu a tepla	1	1	3	1	2	3	3	5	6	6	9
Zásobování vodou, odpady	9	9	7	9	8	10	11	9	7	11	13
Stavebnictví	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1
Velkoobchod a maloobchod	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Doprava a skladování	8	6	5	6	8	7	7	7	10	11	11
Ubytování, stravování, pohostinství	17	6	8	9	12	14	14	14	22	24	24
Informační a komunikační činnosti	17	12	12	14	15	16	16	15	16	17	16
Peněžnictví a pojišťovnictví	6	17	13	16	17	16	10	8	6	4	4
Činnosti v oblasti nemovitostí	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Profesní, vědecké a technické činnosti	21	19	11	11	11	12	11	10	12	13	13
Administrativní a podpůrné činnosti	13	28	23	20	19	21	20	20	18	16	14
Veřejná správa	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
Vzdělávání	0	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Zdravotní a sociální péče	0	1	1	1	1	1	2	3	1	1	1
Ostatní činnosti	5	6	7	5	4	4	4	4	2	3	2

Pramen: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Tabulka 7: Podíl vývozu a dovozu (%)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	93	97	98	102	105	105	104	104	107	105	106
Zemědělství, lesnictví, rybolov	66	77	57	51	73	60	74	80	87	68	77
Těžba nerostných surovin	31	15	17	18	14	12	15	12	16	15	13
Zpracovatelský průmysl	87	96	100	103	107	108	103	106	107	106	109
Potravinářský a tabákový průmysl	97	89	87	85	84	80	80	84	76	81	78
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	100	93	89	86	88	87	83	78	80	81	81
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	137	117	110	111	113	118	118	111	109	109	110
Rafinérský průmysl, výroba koksu	84	51	52	46	51	50	41	60	49	77	69
Chemický průmysl	66	57	50	53	57	57	54	57	56	58	59
Výroba pryžových a plastových vyr.	81	80	86	89	91	93	96	97	99	102	103
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	260	252	197	189	198	197	183	180	178	168	158
Hutnický a kovodělný průmysl	119	102	101	100	99	92	88	92	95	87	91
Elektrotechnický průmysl	29	47	77	89	88	85	78	81	78	73	77
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	69	99	108	120	131	142	140	146	150	142	155
Výroba dopravních prostředků	115	166	151	153	166	176	168	170	198	193	196
Ostatní zpracovatelský průmysl	92	151	149	145	149	143	140	137	120	130	129
Výroba elektřiny, plynu a tepla	120	361	185	486	354	254	245	127	171	131	113
Zásobování vodou, odpady	498	334	349	339	316	300	289	310	379	381	317
Stavebnictví	40	114	41	58	125	124	175	123	132	162	159
Velkoobchod a maloobchod	14	113	1 201	1 169	953	-253	-1 904	-1 468	-1 393	11	47
Doprava a skladování	281	427	435	362	310	365	347	350	275	263	244
Ubytování, stravování, pohostinství	308	630	343	345	315	326	311	286	189	192	187
Informační a komunikační činnosti	96	102	86	95	119	120	129	132	126	134	139
Peněžnictví a pojišťovnictví	42	96	35	43	45	40	49	52	60	101	117
Činnosti v oblasti nemovitostí	85	152	86	140	106	90	74	65	166	90	76
Profesní, vědecké a technické činnosti	97	58	51	53	74	75	87	119	104	114	107
Administrativní a podpůrné činnosti	153	56	64	66	61	61	62	75	76	43	46
Veřejná správa	403	122	44	93	91	127	134	123	108	138	147
Vzdělávání	7 122	111	126	62	67	85	81	71	192	168	202
Zdravotní a sociální péče	4 711	405	377	304	425	512	275	169	287	292	295
Ostatní činnosti	245	228	143	195	297	248	279	226	314	290	376

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 8: Intraodvětvový obchod (%)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	96	98	99	99	98	98	98	98	97	98	97
Zemědělství, lesnictví, rybolov	60	74	52	53	73	64	75	79	84	72	76
Těžba nerostných surovin	15	8	11	14	9	9	13	10	11	11	11
Zpracovatelský průmysl	81	81	84	84	82	81	81	81	80	80	80
Potravinářský a tabákový průmysl	86	81	82	85	86	85	84	83	81	84	84
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	86	93	91	90	90	89	88	83	83	80	83
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	75	80	82	80	81	81	83	84	84	83	83
Rafinérský průmysl, výroba koksu	92	68	69	63	67	66	58	75	66	87	81
Chemický průmysl	79	72	66	70	72	73	70	73	72	74	74
Výroba pryžových a plastových vyr.	89	89	92	94	95	97	98	99	99	99	99
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	56	57	67	69	67	67	71	71	72	75	78
Hutnický a kovodělný průmysl	92	80	85	84	82	80	79	80	82	80	81
Elektrotechnický průmysl	45	64	87	94	94	92	88	90	88	85	87
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	81	97	96	91	87	83	83	81	80	83	79
Výroba dopravních prostředků	93	74	79	79	73	72	75	74	67	68	68
Ostatní zpracovatelský průmysl	90	80	80	82	80	82	83	85	90	87	87
Výroba elektřiny, plynu a tepla	91	43	70	34	44	57	58	88	74	87	94
Zásobování vodou, odpady	33	46	45	46	48	50	51	48	42	42	48
Stavebnictví	58	94	58	74	89	89	73	90	86	76	77
Velkoobchod a maloobchod	24	40	5	4	18	1 371	288	306	281	11	41
Doprava a skladování	44	37	35	38	44	39	40	38	47	47	51
Ubytování, stravování, pohostinství	49	27	45	45	48	47	49	52	69	68	70
Informační a komunikační činnosti	92	92	82	88	90	91	87	86	88	80	80
Peněžnictví a pojišťovnictví	59	95	52	60	62	57	65	68	74	82	90
Činnosti v oblasti nemovitostí	92	79	92	83	97	95	85	79	75	95	86
Profesní, vědecké a technické činnosti	95	74	68	70	76	74	79	78	81	82	84
Administrativní a podpůrné činnosti	79	72	78	79	76	76	77	86	79	40	40
Veřejná správa	40	90	62	97	95	88	85	90	96	84	81
Vzdělávání	3	95	89	76	80	92	90	83	69	75	66
Zdravotní a sociální péče	4	40	42	50	38	33	53	74	52	51	51
Ostatní činnosti	54	61	50	55	43	48	48	56	48	51	42

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 9: Dynamika zaměstnanosti (%)

	Prům. 96 - 01	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	-0,8	1,3	-1,3	-0,3	1,7	0,4	2,0	2,4	-2,4	-0,1	1,2
Zemědělství, lesnictví, rybolov	-2,6	-13,2	-3,5	2,2	-6,4	-2,6	-5,4	2,4	-4,0	-4,5	1,8
Těžba nerostných surovin	-7,9	-6,6	-8,8	-2,1	-2,4	0,5	-6,0	5,6	-13,8	-2,4	-2,0
Zpracovatelský průmysl	-0,2	0,4	-2,8	0,5	2,5	-0,7	2,6	1,0	-9,1	-1,0	4,3
Potravinářský a tabákový průmysl	-0,5	-1,8	-7,5	4,3	-4,1	-4,8	-7,2	1,0	0,9	-1,6	-2,2
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	-3,8	-6,5	-2,9	-11,9	-3,1	-13,3	-6,2	-6,0	-15,3	-7,0	2,0
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	-1,7	5,4	0,1	8,7	-7,5	0,1	-2,4	2,3	-6,2	-1,2	-2,5
Rafinérský průmysl, výroba koksu	-19,2	-56,3	68,6	70,6	-17,0	-0,9	-25,6	29,6	-16,9	-6,4	-7,3
Chemický průmysl	1,7	-6,3	3,2	1,3	3,4	-3,8	-3,9	-1,3	4,4	4,4	-3,7
Výroba pryžových a plastových vyr.	3,6	6,8	2,0	-0,2	9,5	9,8	8,8	7,3	-13,0	-3,2	7,2
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	1,2	-0,3	-6,9	-3,3	-0,5	1,7	-9,4	-2,5	-12,7	-5,1	1,2
Hutnický a kovodělný průmysl	-1,2	1,4	-3,4	1,9	6,8	-5,3	3,9	3,9	-11,3	-0,6	6,3
Elektrotechnický průmysl	5,9	1,6	-3,9	-0,1	6,9	8,3	9,5	2,1	-15,4	-8,0	0,3
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	-0,4	0,6	-1,0	0,2	5,4	4,3	10,6	-0,8	-13,5	0,3	9,4
Výroba dopravních prostředků	4,5	5,7	-4,1	0,5	12,1	4,1	11,2	1,1	-9,1	2,3	10,3
Ostatní zpracovatelský průmysl	0,0	-0,7	-2,5	-0,6	0,1	-1,5	1,3	-0,2	-2,2	-0,1	2,7
Výroba elektřiny, plynu a tepla	-3,6	4,5	-7,9	-4,2	1,7	-9,8	-6,0	-0,6	1,6	-4,9	6,6
Zásobování vodou, odpady	3,0	3,1	-4,4	7,7	-4,3	-2,5	6,8	2,7	-0,5	-0,1	2,3
Stavebnictví	-4,4	3,6	-0,2	3,0	1,1	-0,7	0,3	4,6	1,4	-0,9	-2,5
Velkoobchod a maloobchod	-0,5	1,4	0,5	-4,0	3,3	2,0	0,8	3,6	-0,3	1,8	2,2
Doprava a skladování	-0,6	2,1	-2,3	-0,9	-0,8	-0,1	2,5	0,2	-0,9	-2,0	-1,1
Ubytování, stravování, pohostinství	1,1	-0,1	6,5	-0,7	-1,0	2,5	1,8	1,7	3,4	-1,0	1,7
Informační a komunikační činnosti	2,4	3,4	-2,4	2,4	8,1	5,5	8,1	7,3	5,0	-0,6	-0,5
Peněžnictví a pojišťovnictví	4,2	-5,3	-4,8	1,5	-2,3	3,5	3,6	4,9	1,7	1,1	1,2
Činnosti v oblasti nemovitostí	1,8	14,0	-0,8	-7,8	15,4	7,8	8,3	4,2	-0,1	-2,4	-1,1
Profesní, vědecké a technické činnosti	-0,5	7,7	0,5	-2,0	6,7	2,2	3,9	4,7	1,6	1,8	1,2
Administrativní a podpůrné činnosti	1,1	3,9	-5,3	4,2	-1,4	2,3	6,2	1,1	-0,7	0,7	-5,1
Veřejná správa	0,8	0,8	1,0	-0,9	-0,3	0,5	-0,5	-0,3	-0,9	1,0	-4,5
Vzdělávání	-1,0	1,5	2,5	-1,5	0,6	0,9	1,8	0,4	-0,2	-0,4	-0,3
Zdravotní a sociální péče	-2,8	5,1	-5,2	0,9	7,9	-4,5	4,2	8,3	-1,8	2,1	2,9
Ostatní činnosti	0,8	4,6	1,6	0,5	-6,5	6,0	3,9	-1,3	2,3	3,5	3,5

Pramen: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Tabulka 10: Úroveň jednotkových pracovních nákladů (%)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	45	44	46	46	46	46	46	46	46	46	47
Zemědělství, lesnictví, rybolov	46	46	48	47	47	47	46	47	55	60	46
Těžba nerostných surovin	54	69	64	57	52	49	47	44	45	45	43
Zpracovatelský průmysl	51	48	52	50	50	50	50	53	53	52	53
Potravinářský a tabákový průmysl	39	38	40	42	42	43	46	47	42	47	46
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	70	66	65	72	70	63	63	55	50	58	59
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	47	43	45	41	45	45	44	45	47	46	48
Rafinérský průmysl, výroba koksu	26	17	22	21	26	25	23	24	92	66	81
Chemický průmysl	26	33	39	38	37	38	39	42	53	44	42
Výroba pryžových a plastových vyr.	95	46	48	50	51	49	51	53	42	45	46
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	47	42	48	48	49	46	47	49	49	50	52
Hutnický a kovodělný průmysl	49	58	54	52	48	49	49	53	60	61	59
Elektrotechnický průmysl	61	44	50	55	55	61	64	75	83	67	68
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	65	59	69	68	66	64	59	64	59	56	59
Výroba dopravních prostředků	66	48	55	44	48	46	47	52	50	46	48
Ostatní zpracovatelský průmysl	58	55	55	57	56	57	55	59	61	59	58
Výroba elektřiny, plynu a tepla	17	26	22	22	21	17	16	13	11	13	14
Zásobování vodou, odpady	47	54	52	45	49	49	50	48	49	46	50
Stavebnictví	57	49	43	43	44	45	43	44	42	41	42
Velkoobchod a maloobchod	44	40	41	44	43	42	44	47	50	50	50
Doprava a skladování	38	42	44	46	47	46	46	48	50	48	49
Ubytování, stravování, pohostinství	24	26	32	34	39	43	41	42	46	47	48
Informační a komunikační činnosti	41	34	35	37	36	36	37	39	41	42	42
Peněžnictví a pojišťovnictví	43	58	47	47	52	51	45	39	35	33	33
Činnosti v oblasti nemovitostí	4	6	7	7	7	8	7	8	7	7	7
Profesní, vědecké a technické činnosti	42	46	42	43	43	44	45	45	48	48	47
Administrativní a podpůrné činnosti	45	51	50	53	56	54	48	47	51	54	55
Veřejná správa	62	62	64	63	64	65	65	65	64	63	61
Vzdělávání	69	68	73	74	74	75	75	74	75	75	75
Zdravotní a sociální péče	65	63	65	65	65	68	69	70	67	72	74
Ostatní činnosti	30	31	35	38	38	36	36	40	40	40	40

Pramen: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Tabulka 11: Dynamika jednotkových pracovních nákladů (meziroční růst v %)

	Prům. 96 - 01	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	9,0	6,0	6,9	8,6	5,4	6,9	6,5	4,3	-0,7	1,5	1,1
Zemědělství, lesnictví, rybolov	5,7	10,0	1,7	4,5	5,3	7,5	9,1	2,2	-1,9	-1,3	-0,9
Těžba nerostných surovin	10,9	0,0	5,7	11,6	1,7	5,8	11,4	2,5	-0,4	3,3	2,9
Zpracovatelský průmysl	9,5	4,7	6,2	9,8	4,8	8,5	7,0	4,7	-1,4	1,8	2,1
Potravinářský a tabákový průmysl	8,9	12,3	7,0	7,6	1,8	6,2	13,5	3,5	-1,3	1,9	-0,7
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	8,0	3,9	-2,5	12,5	0,6	6,2	6,8	-0,4	-0,2	-0,4	3,0
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	7,7	5,2	3,7	1,6	14,0	7,4	10,1	0,5	-2,3	1,7	-1,2
Rafinérský průmysl, výroba koksu	7,6	5,5	8,4	11,6	21,6	1,9	27,0	4,4	-2,7	2,3	4,3
Chemický průmysl	9,1	12,5	2,4	4,8	4,6	3,6	12,2	7,1	0,2	-2,6	0,8
Výroba pryžových a plastových výr.	12,3	1,8	9,0	15,4	1,3	3,4	4,4	1,2	-2,8	4,9	0,7
Výroba ost. nekov. minerálních výr.	9,0	2,3	9,7	8,8	5,7	2,3	15,6	4,1	-3,0	1,8	1,3
Hutnický a kovodělný průmysl	8,3	-1,0	4,3	12,2	-0,3	11,6	4,6	1,8	-1,8	4,8	0,8
Elektrotechnický průmysl	8,8	10,9	10,5	19,2	3,8	6,9	5,6	5,3	0,3	-1,4	3,8
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	10,5	4,5	8,6	8,1	3,6	10,9	1,1	6,7	-1,2	0,3	2,7
Výroba dopravních prostředků	11,8	3,3	8,8	9,6	6,8	4,9	4,2	7,2	-1,0	2,4	4,4
Ostatní zpracovatelský průmysl	8,5	6,1	4,0	10,6	4,5	11,7	6,5	8,3	-1,5	-1,9	0,4
Výroba elektřiny, plynu a tepla	11,7	4,0	7,4	10,2	1,0	9,5	8,7	0,7	-2,2	-1,3	0,1
Zásobování vodou, odpady	8,8	6,6	5,9	4,4	8,7	7,4	2,7	2,0	4,5	-3,9	7,3
Stavebnictví	5,2	2,4	4,6	6,5	5,2	8,3	9,1	3,2	-4,0	2,4	-1,4
Velkoobchod a maloobchod	8,9	4,8	4,7	16,2	5,6	5,5	9,2	6,4	-4,8	3,6	1,9
Doprava a skladování	11,2	7,6	9,1	7,3	4,7	6,5	4,2	5,8	0,7	0,9	0,3
Ubytování, stravování, pohostinství	8,0	9,8	0,0	10,9	6,0	7,4	5,7	-1,3	-3,2	-0,2	3,8
Informační a komunikační činnosti	12,2	5,2	8,1	7,6	2,1	6,3	5,8	4,1	-1,5	1,4	2,3
Peněžnictví a pojišťovnictví	6,7	9,0	8,6	3,2	6,6	6,5	5,6	1,6	-5,3	1,9	1,2
Činnosti v oblasti nemovitostí	10,8	4,5	3,7	19,2	4,5	3,4	-9,4	16,0	-0,2	-2,3	7,6
Profesní, vědecké a technické činnosti	8,7	2,6	9,5	9,4	6,2	3,6	8,9	4,2	0,7	1,1	-0,4
Administrativní a podpůrné činnosti	7,4	4,0	11,9	9,3	11,0	3,3	2,2	9,9	1,3	5,8	1,8
Veřejná správa	8,1	9,7	6,3	2,8	7,8	5,5	6,9	3,8	3,9	-1,9	-3,4
Vzdělávání	7,8	10,1	11,8	7,7	7,4	5,9	5,7	2,1	5,2	-0,1	4,0
Zdravotní a sociální péče	11,5	9,2	15,8	5,2	0,9	13,3	0,8	2,5	4,8	5,6	2,2
Ostatní činnosti	7,9	8,0	8,6	8,6	8,8	-0,2	4,0	8,9	0,3	-0,7	-0,5

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 12: Podíl více kvalifikovaných zaměstnanců (%)

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	34	35	36	37	39	39	40	40	42	41	37
Zemědělství, lesnictví, rybolov	15	18	19	20	20	20	21	21	22	20	16
Těžba nerostných surovin	15	20	22	21	22	20	22	17	21	19	18
Zpracovatelský průmysl	23	22	23	24	25	26	25	26	28	26	24
Potravinářský a tabákový průmysl	21	23	21	20
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	16	18	15	16
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	22	24	20	20
Rafinérský průmysl, výroba koksu	49	61	54	60
Chemický průmysl	50	46	44	38
Výroba pryžových a plastových výr.	23	28	27	22
Výroba ost. nekov. minerálních výr.	21	24	21	22
Hutnický a kovodělný průmysl	24	25	24	21
Elektrotechnický průmysl	36	36	34	32
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	33	34	34	32
Výroba dopravních prostředků	24	29	26	24
Ostatní zpracovatelský průmysl	23	24	22	18
Výroba elektřiny, plynu a tepla	53	49	51	50
Zásobování vodou, odpady	30	29	31	28
Stavebnictví	21	23	22	22	25	26	26	25	26	25	24
Velkoobchod a maloobchod	37	36	35	27
Doprava a skladování	21	23	20	11
Ubytování, stravování, pohostinství	18	15	14	14
Informační a komunikační činnosti	85	87	85	81
Peněžnictví a pojišťovnictví	82	81	80	81
Činnosti v oblasti nemovitostí	76	76	76	66
Profesní, vědecké a technické činnosti	89	89	89	77
Administrativní a podpůrné činnosti	32	30	28	22
Veřejná správa	58	57	56	50
Vzdělávání	79	79	78	76
Zdravotní a sociální péče	64	70	69	66
Ostatní činnosti	40	36	33	31

Pramen: vlastní zpracování.

Tabulka 13: Podíl výdajů na výzkum a vývoj na hrubé přidané hodnotě (%)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	2,0
Zemědělství, lesnictví, rybolov	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Těžba nerostných surovin	0,4	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,0
Zpracovatelský průmysl	2,4	2,9	2,4	2,5	2,7	2,9	3,3
Potravinářský a tabákový průmysl	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	0,9	1,2	1,0	0,7	0,9	1,2	2,0
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2
Rafinářský průmysl, výroba koksu	0,2	0,2	0,2	0,1	0,6	0,5	0,6
Chemický průmysl	3,4	11,6	4,2	4,3	6,0	4,6	4,8
Výroba pryžových a plastových vyr.	1,7	1,7	1,1	1,1	0,9	1,1	1,1
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	1,2	1,0	0,8	0,9	0,7	0,9	1,0
Hutnický a kovodělný průmysl	0,7	0,7	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9
Elektrotechnický průmysl	6,2	7,7	6,6	6,1	6,6	5,3	5,0
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	2,5	2,4	2,4	2,4	2,7	3,0	3,3
Výroba dopravních prostředků	7,5	6,7	6,4	6,9	7,1	7,3	8,4
Ostatní zpracovatelský průmysl	1,8	2,5	3,2	2,6	3,4	3,6	4,1
Výroba elektřiny, plynu a tepla	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Zásobování vodou, odpady	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2
Stavebnictví	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Velkoobchod a maloobchod	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Doprava a skladování	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ubytování, stravování, pohostinství	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Informační a komunikační činnosti	1,9	1,9	1,9	2,2	2,2	2,3	2,8
Peněžnictví a pojišťovnictví	0,3	1,0	1,6	0,7	0,3	0,3	0,3
Činnosti v oblasti nemovitostí	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Profesní, vědecké a technické činnosti	9,2	9,4	10,4	9,3	10,1	10,1	10,9
Administrativní a podpůrné činnosti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Veřejná správa	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Vzdělávání	5,7	6,2	6,6	6,3	6,6	7,0	10,0
Zdravotní a sociální péče	0,6	0,7	0,7	0,6	0,8	0,6	0,7
Ostatní činnosti	0,7	0,7	0,8	1,0	1,2	1,1	0,9

Pramen: vlastní zpracování.

Tabulka 14: Podíl výzkumných pracovníků na zaměstnanosti (% , přepočtené osoby)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	0,49	0,53	0,55	0,58	0,57	0,58	0,60
Zemědělství, lesnictví, rybolov	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03	0,02
Těžba nerostných surovin	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02
Zpracovatelský průmysl	0,38	0,45	0,49	0,52	0,56	0,58	0,62
Potravinářský a tabákový průmysl	0,06	0,07	0,08	0,10	0,09	0,09	0,09
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	0,07	0,10	0,09	0,07	0,11	0,13	0,15
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01
Rafinářský průmysl, výroba koksu	0,31	0,34	0,46	0,29	0,45	0,34	0,48
Chemický průmysl	1,26	1,46	1,62	1,58	1,68	1,50	1,50
Výroba pryžových a plastových vyr.	0,21	0,21	0,18	0,28	0,31	0,35	0,35
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	0,21	0,21	0,22	0,21	0,23	0,29	0,31
Hutnický a kovodělný průmysl	0,14	0,15	0,13	0,12	0,14	0,17	0,16
Elektrotechnický průmysl	1,05	1,21	1,88	1,81	1,94	1,99	1,99
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	0,46	0,51	0,48	0,57	0,64	0,72	0,78
Výroba dopravních prostředků	1,16	1,17	1,10	1,28	1,31	1,22	1,34
Ostatní zpracovatelský průmysl	0,42	0,74	0,88	0,83	0,89	0,93	1,01
Výroba elektřiny, plynu a tepla	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,02
Zásobování vodou, odpady	0,05	0,05	0,04	0,03	0,08	0,08	0,05
Stavebnictví	0,02	0,02	0,02	0,04	0,05	0,04	0,05
Velkoobchod a maloobchod	0,02	0,02	0,04	0,04	0,04	0,04	0,05
Doprava a skladování	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ubytování, stravování, pohostinství	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Informační a komunikační činnosti	1,78	1,68	1,36	1,49	1,23	1,15	1,37
Peněžnictví a pojišťovnictví	0,06	0,06	0,49	0,42	0,16	0,11	0,11
Činnosti v oblasti nemovitostí	0,03	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,03
Profesní, vědecké a technické činnosti	3,29	3,38	3,44	3,37	3,07	3,06	3,06
Administrativní a podpůrné činnosti	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01
Veřejná správa	0,12	0,12	0,10	0,11	0,10	0,12	0,10
Vzdělávání	2,56	2,87	2,89	3,12	3,21	3,33	3,41
Zdravotní a sociální péče	0,30	0,25	0,25	0,23	0,25	0,22	0,23
Ostatní činnosti	0,30	0,31	0,34	0,35	0,38	0,37	0,32

Pramen: vlastní zpracování.

Tabulka 15: Podíl stavů přímých zahraničních investic na stavech čistého fixního kapitálu (%)

	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ČR celkem	5	8	11	11	11	13	13	15	14	14	14
Zemědělství, lesnictví, rybolov	0	1	0	0	1	1	2	2	2	2	2
Těžba nerostných surovin	25	12	13	10	12	4	29	39	36	36	38
Zpracovatelský průmysl	17	25	29	32	32	34	34	40	37	36	36
Potravinářský a tabákový průmysl	31	28	24
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	18	17	20
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	27	26	29
Rafinérský průmysl, výroba koksu	30	29	42
Chemický průmysl	28	28	29
Výroba pryžových a plastových vyr.	45	39	48
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	36	34	35
Hutnický a kovodělný průmysl	30	25	27
Elektrotechnický průmysl	48	52	40
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	40	42	44
Výroba dopravních prostředků	61	59	56
Ostatní zpracovatelský průmysl	22	26	24
Výroba elektřiny, plynu a tepla	25	27	26
Zásobování vodou, odpady	5	5	5
Stavebnictví	7	10	14	16	14	10	13	10	9	14	17
Velkoobchod a maloobchod	33	34	25
Doprava a skladování	1	1	2
Ubytování, stravování, pohostinství	7	7	9
Informační a komunikační činnosti	44	35	41
Peněžnictví a pojišťovnictví	213	225	241
Činnosti v oblasti nemovitostí	3	4	5
Profesní, vědecké a technické činnosti	50	45	37
Administrativní a podpůrné činnosti	19	23	15
Veřejná správa	0	0	0
Vzdělávání	0	0	0
Zdravotní a sociální péče	1	1	1
Ostatní činnosti	1	2	1

Pramen: ČSÚ (2012), ČNB (1998–2010), vlastní zpracování.

Tabulka 16: Kapitálový koeficient

	1995	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR celkem	8,3	8,8	8,3	8,2	8,0	7,8	7,6	7,6	8,1	8,1	8,1
Zemědělství, lesnictví, rybolov	4,1	4,9	6,0	5,7	5,9	5,8	5,7	5,8	7,4	8,5	6,7
Těžba nerostných surovin	3,8	7,3	8,0	6,8	6,4	5,8	5,7	5,2	6,3	6,4	6,3
Zpracovatelský průmysl	3,9	3,8	4,0	3,8	3,7	3,7	3,6	3,8	4,4	4,3	4,2
Potravinářský a tabákový průmysl	3,6	3,4	3,7	3,7	3,9	4,3	4,6	4,7	4,3	4,8	4,9
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	3,4	3,6	4,1	4,8	4,7	4,7	4,9	4,5	5,0	6,1	5,7
Zpracování dřeva, papírenství, tisk	3,7	4,0	4,0	3,5	3,8	3,8	3,7	3,8	4,5	4,5	4,8
Rafinérský průmysl, výroba koksu	4,3	6,2	17,8	9,0	11,1	10,4	10,9	8,2	40,6	30,0	37,5
Chemický průmysl	4,5	5,2	6,1	5,9	5,4	5,8	5,9	6,2	7,6	6,1	6,1
Výroba pryžových a plastových vyr.	6,0	2,5	2,8	3,0	3,0	2,8	2,8	2,9	2,8	3,0	2,9
Výroba ost. nekov. minerálních vyr.	5,4	4,7	5,4	5,4	5,5	5,1	5,3	5,7	6,9	7,2	7,2
Hutnický a kovodělný průmysl	4,0	5,1	4,4	3,8	3,5	3,5	3,6	3,9	5,3	5,3	4,8
Elektrotechnický průmysl	2,9	2,2	2,2	2,6	2,5	2,6	2,8	3,4	4,5	4,1	4,0
Výroba strojů a zařízení vč. elektrických	2,9	2,7	3,3	3,2	3,1	2,8	2,5	2,7	3,1	2,9	2,8
Výroba dopravních prostředků	5,9	3,8	4,5	3,8	3,8	3,5	3,4	3,8	4,3	3,7	3,5
Ostatní zpracovatelský průmysl	2,1	2,0	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1	2,2	2,4	2,5	2,4
Výroba elektřiny, plynu a tepla	9,8	18,4	14,4	13,6	13,0	10,9	10,7	8,9	8,1	10,0	10,9
Zásobování vodou, odpady	36,1	16,6	15,3	12,3	13,6	13,6	13,3	12,9	13,2	12,9	13,5
Stavebnictví	1,4	1,9	2,0	1,9	1,9	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	2,1
Velkoobchod a maloobchod	2,4	2,5	2,5	2,6	2,5	2,4	2,5	2,5	2,9	2,8	2,8
Doprava a skladování	10,9	11,7	8,9	9,3	9,9	9,8	9,8	10,4	11,6	11,6	12,0
Ubytování, stravování, pohostinství	2,1	2,4	2,6	2,7	3,2	3,5	3,3	3,6	4,0	4,2	4,1
Informační a komunikační činnosti	4,0	5,0	4,5	4,5	4,1	3,8	3,5	3,4	3,5	3,6	3,5
Peněžnictví a pojišťovnictví	3,1	4,3	3,3	3,2	3,5	3,2	2,8	2,3	2,2	2,0	2,0
Činnosti v oblasti nemovitostí	31,7	33,8	35,7	35,9	33,3	32,5	32,9	30,8	28,9	29,6	32,1
Profesní, vědecké a technické činnosti	3,5	3,8	2,9	2,9	2,7	2,8	2,7	2,5	2,8	2,8	2,9
Administrativní a podpůrné činnosti	2,2	2,8	2,7	2,7	2,9	2,9	2,6	2,6	2,9	3,0	3,3
Veřejná správa	25,2	25,1	22,8	23,6	22,9	22,5	22,1	22,1	21,6	21,7	22,6
Vzdělávání	16,0	17,6	14,5	14,4	13,8	13,5	13,2	13,2	13,0	12,9	12,6
Zdravotní a sociální péče	6,1	6,3	5,3	5,4	5,1	5,1	5,2	5,0	4,8	4,7	4,7
Ostatní činnosti	4,6	5,0	5,0	5,2	5,5	5,1	5,2	5,7	5,8	5,7	5,7

Pramen: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

ČR celkem	1995			2000			2005			2007			2009			2010		
	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor
8	33	62	5	23	61	16	21	54	25	49	31	22	46	31	21	49	30	30
92	8	92	0	6	94	1	7	90	2	8	3	11	81	8	13	81	5	5
32	67	32	1	37	61	3	15	79	6	14	66	18	56	26	13	64	23	23
23	23	67	10	4	61	35	2	51	47	1	56	1	42	58	1	43	56	56
14	14	78	8	2	67	31	2	61	37	1	45	1	51	48	1	54	45	45
18	18	77	5	0	82	18	0	77	23	0	34	0	59	41	0	60	40	40
9	9	84	6	2	67	31	2	64	34	1	36	1	62	37	1	64	35	35
100	100	0	0	12	88	0	15	85	0	0	77	0	11	89	0	6	94	94
31	31	59	10	14	54	32	18	36	46	1	69	1	35	64	0	40	60	60
21	21	45	35	0	53	47	0	40	60	0	59	0	30	70	0	34	66	66
20	20	67	14	1	50	48	1	45	54	0	69	0	33	67	0	38	62	62
33	33	61	6	5	76	19	0	65	35	0	48	0	56	44	0	61	39	39
12	12	74	14	0	39	60	0	33	67	3	63	0	34	66	0	40	60	60
15	15	75	10	0	66	33	0	57	43	0	50	0	45	55	0	45	55	55
9	9	51	40	0	26	74	0	14	86	0	90	0	10	90	0	11	89	89
30	30	65	5	12	74	15	3	73	24	8	26	7	61	32	7	63	29	29
81	81	19	0	67	23	10	56	13	31	61	28	56	10	34	49	23	28	28
43	43	54	3	16	64	20	19	48	33	27	36	21	35	44	20	46	35	35
2	2	93	5	1	90	9	0	80	19	1	17	1	77	21	1	81	18	18
7	7	81	12	1	76	24	0	65	35	0	36	0	62	38	0	62	38	38
54	54	45	1	49	45	6	44	44	12	42	18	45	32	23	49	31	20	20
4	4	93	3	1	87	12	2	83	14	3	16	3	80	17	3	78	19	19
51	51	42	7	33	54	13	2	60	38	4	70	4	26	70	4	29	67	67
...
2	2	97	1	1	95	4	1	89	10	1	10	1	85	14	1	86	14	14
11	11	85	5	10	77	13	6	76	18	7	19	8	70	22	8	70	22	22
3	3	90	7	2	82	16	3	69	28	3	29	3	65	32	4	66	30	30
100	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	100	0	0	100	0	0	0
93	93	6	1	93	7	0	91	9	0	90	1	89	10	1	88	11	1	1
65	65	35	0	58	42	0	58	41	2	57	2	57	39	4	57	40	3	3
14	14	85	0	14	83	3	17	80	3	16	5	17	76	6	17	79	4	4

Poznámka: Od roku 2006 se zařazování jednotek do subsektorů řídí principem vrcholového vlastníka (do roku 2005 platil princip bezprostředního vlastníka). Dom. sektor = soukromý sektor pod domácí kontrolou, zahr. sektor = soukromý sektor pod zahraniční kontrolou.

Pramen: ČSU (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 18: Podíl na zaměstnanosti (v %)

	1995			2000			2005			2007			2009			2010		
	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor
ČR celkem	30	67	4	23	66	11	21	62	17	20	59	21	20	58	22	20	60	20
Zemědělství, lesnictví, rybo- těžba nerostných surovin	9	91	0	6	93	0	7	91	2	7	90	3	7	86	7	6	90	4
Zpracovatelský průmysl	70	29	1	28	67	5	16	78	6	16	25	59	18	61	20	18	63	19
Potravin. a tabák. průmysl	17	75	8	2	74	24	1	65	34	1	58	42	1	55	44	1	57	42
Textil., oděv. a kož. průmysl	11	82	7	1	82	17	1	80	19	1	75	24	1	73	26	1	76	24
Dřevozprac. a papír. prům.	18	76	6	0	84	16	0	79	21	0	75	25	0	70	30	0	71	29
Rafinérský průmysl, koks.	8	88	4	2	83	15	1	83	16	1	79	20	1	78	21	1	79	20
Chemický průmysl	100	0	0	14	86	0	25	75	0	0	29	71	0	9	91	0	9	91
Výroba pryže. a plast. vyr.	21	71	8	11	68	22	9	55	36	1	45	54	1	42	57	1	48	51
Výroba ost. nekov. min. v.	15	67	18	0	65	35	0	54	46	0	55	45	0	52	48	0	54	46
Hutnický a kovoděl. průmysl	16	77	7	2	65	33	2	64	34	0	53	47	0	54	46	0	54	46
Elektrotechnický průmysl	19	75	5	4	81	26	0	74	26	0	64	36	0	64	36	0	68	32
Výroba strojů a zařízení	8	76	16	0	52	48	0	42	58	2	35	63	0	29	71	0	37	63
Výroba dopravních prostřed.	13	81	6	0	73	26	0	61	39	0	54	46	0	51	49	0	50	50
Ostatní zpracovatelský průmysl	14	59	27	0	40	60	0	24	76	0	20	80	0	18	82	0	19	81
Výroba elektřiny, plynu, tepla	28	68	4	8	81	11	3	79	18	6	74	20	5	69	26	5	70	25
Výroba elektřiny, plynu, tepla	61	39	0	35	50	15	37	30	33	41	23	36	40	25	35	38	40	22
Zásobování vodou, odpady	52	46	2	22	63	15	28	46	27	37	35	29	29	36	34	27	44	28
Stavebnictví	1	97	1	1	95	4	0	89	10	0	89	11	1	86	13	1	88	12
Velkoobchod a maloobchod	2	92	6	0	86	14	0	76	24	0	76	24	0	74	25	0	75	25
Doprava a skladování	59	40	1	51	46	3	46	47	7	41	47	12	41	41	17	40	45	15
Ubytování, strav., pohostin.	6	90	4	3	89	8	3	88	9	3	86	11	3	86	12	2	86	12
Informační a komun. činnosti	33	62	6	26	61	12	4	63	32	6	48	46	6	47	47	5	52	43
Peněžnictví a pojištnictví
Činnosti v oblasti nemovitostí	11	86	2	3	90	8	3	86	11	2	89	9	2	87	10	3	88	10
Profesní, vědecké a tech. čin.	13	84	3	12	80	7	7	82	11	7	82	11	7	80	13	6	81	12
Administr. a podpůrné čin.	5	88	6	4	84	12	4	79	17	4	76	20	2	75	23	3	75	23
Veřejná správa	100	0	0	100	0	0	100	0	0	0	0	0	100	0	0	100	0	0
Vzdělávání	94	6	0	93	7	0	90	10	0	88	11	1	88	12	0	87	12	0
Zdravotní a sociální péče	78	22	0	69	31	0	65	34	1	62	36	2	61	35	3	61	37	2
Ostatní činnosti	28	72	0	28	71	2	25	72	3	22	74	4	21	74	5	20	76	4

Pramen: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Tabulka 19: Produktivita práce (tis. Kč)	1995			2000			2005			2007			2009			2010		
	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Vefej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor
	ČR celkem	294	251	362	418	389	621	556	494	819	641	535	955	710	520	943	706	540
Zemědělství, lesnictví, rybolov	204	233	319	297	317	514	432	383	429	541	459	441	595	361	419	796	320	485
Těžba nerostných surovin	342	386	389	608	423	224	762	829	834	906	877	1 201	1 119	1 037	1 455	846	1 196	1 400
Zpracovatelský průmysl	328	212	317	589	337	600	992	420	754	735	467	844	710	468	820	773	478	853
Potravin. a tabák. průmysl	347	275	360	872	396	914	906	448	1 158	1 050	452	1 203	948	508	1 301	875	463	1 252
Textil., oděv. a kož. průmysl	146	143	116	215	211	253	238	248	290	250	289	436	235	338	540	235	293	480
Dřevozprac. a papír. prům.	255	198	328	351	274	696	607	324	905	659	409	927	829	382	846	1 191	389	843
Rafinérský průmysl, koks.	648	778	...	1 198	1 443	500	913	1 816	750	...	1 834	2 452	...	1 331	984	...	617	856
Chemický průmysl	943	539	768	1 115	644	1 168	1 874	639	1 240	451	703	1 367	427	843	1 121	359	812	1 163
Výroba pryže. a plast. výr.	175	85	238	250	391	638	143	450	789	167	499	865	333	466	1 190	500	487	1 115
Výroba ost. nekov. min. v.	366	261	549	485	406	776	482	436	985	823	451	1 150	872	467	1 095	447	515	1 010
Hutnický a kovoděl. průmysl	481	226	320	432	328	446	1 087	477	729	547	495	816	538	461	625	491	465	626
Elektrotechnický průmysl	284	195	174	606	337	568	222	433	644	884	520	540	...	515	405	...	574	515
Výroba strojů a zařízení	222	183	334	532	315	446	286	421	491	362	512	610	443	505	639	500	555	685
Výroba dopravních prostřed.	137	181	321	211	329	635	401	433	848	408	433	935	402	438	913	796	529	1 028
Ostatní zpracovatel. průmysl	215	198	266	458	305	455	472	409	586	727	480	692	690	483	666	761	474	631
Výroba elektřiny, plynu, tepla	1 667	601	551	2 922	696	993	3 697	1 051	2 282	5 566	1 647	2 862	7 212	2 012	5 150	6 051	2 715	5 923
Zásobování vodou, odpady	254	364	512	292	405	525	418	661	771	499	725	832	517	699	927	545	761	902
Stavebnictví	288	191	655	406	300	656	593	383	788	714	469	825	838	454	810	775	500	817
Velkoobchod a maloobchod	693	190	400	813	330	639	905	419	721	1 277	465	844	1 909	412	745	2 383	428	782
Doprava a skladování	285	341	470	473	482	830	599	576	1 041	727	610	1 040	802	566	978	894	491	966
Ubytování, strav., pohostin.	175	302	267	195	398	559	321	341	555	345	367	564	372	314	474	402	296	518
Informační a komun. činnosti	748	327	630	1 244	861	995	694	1 293	1 588	1 022	813	2 275	933	767	2 064	1 059	774	2 166
Peněžnictví a pojišťovnictví
Činnosti v oblasti nemovitostí	335	1 683	570	477	1 880	884	561	2 246	2 048	887	2 147	2 272	854	2 180	3 001	679	2 548	3 746
Profesní, vědecké a tech. čin.	215	274	452	334	380	698	527	526	903	624	554	1 007	691	510	991	789	525	1 097
Administr. a podpůrné čin.	130	214	230	140	262	367	296	318	590	362	406	660	568	403	644	595	414	631
Veřejná správa	324	471	644	716	791	780	658	...
Vzdělávání	198	191	443	284	295	672	417	376	626	462	398	659	493	409	710	499	434	641
Zdravotní a sociální péče	133	259	281	226	361	393	363	498	565	403	504	576	429	520	573	448	531	610
Ostatní činnosti	139	323	334	199	445	650	324	520	537	363	547	672	399	508	649	419	516	576

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Tabulka 20: Mzdy a platy v % HPH	1995			2000			2005			2007			2009			2010				
	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor		
ČR celkem	40	31	36	43	30	33	48	30	35	47	30	33	46	31	36	46	31	36	36	
Zemědělství, lesnictví, rybo- lov	46	34	28	46	34	28	45	34	49	38	34	48	38	42	55	30	47	52	52	
Těžba nerostných surovin	43	34	36	32	60	101	38	34	37	36	34	30	31	35	23	41	33	24	24	
Zpracovatelský průmysl	38	40	36	39	39	32	29	41	35	46	41	35	51	41	38	47	41	38	38	
Potravin. a tabák. průmysl	29	28	40	26	30	26	31	34	27	28	40	28	32	37	27	35	41	29	29	
Textil., oděv. a kož. průmysl	52	52	68	53	49	50	60	51	57	67	48	44	75	39	37	75	44	44	44	
Dřevozprac. a papír. prům.	43	35	33	40	35	26	39	37	29	44	34	30	37	34	36	28	35	37	37	
Rafinérský průmysl, koks.	20	21	...	14	12	100	29	18	33	...	34	13	...	23	46	...	75	49	49	
Chemický průmysl	17	21	18	21	28	20	15	35	26	67	32	28	75	29	36	86	32	34	34	
Výroba pryž. a plast. vyr.	64	92	50	0	38	30	100	46	33	100	46	32	0	48	25	0	49	26	26	
Výroba ost. nekov. min. v.	42	36	24	43	35	27	58	43	31	42	45	30	40	45	33	82	44	35	35	
Hutnický a kovoděl. průmysl	35	39	33	54	44	39	24	37	33	49	39	35	51	43	49	55	44	50	50	
Elektrotechnický průmysl	52	44	56	51	40	28	100	46	40	48	41	53	...	44	73	...	39	58	58	
Výroba strojů a zařízení	49	51	30	50	45	41	98	49	51	90	44	44	79	44	46	115	42	43	43	
Výroba dopravních prostřed.	42	60	39	98	48	32	93	51	34	145	52	33	147	56	36	87	46	33	33	
Ostatní zpracovatel. průmysl	64	35	40	55	39	41	68	39	48	47	39	46	55	42	53	49	40	53	53	
Výroba elektriny, plynu, tepla	11	22	17	13	36	20	12	31	16	9	22	15	8	19	9	9	14	7	7	
Výroba elektriny, plynu, tepla	42	30	28	47	39	39	52	33	34	48	31	36	50	32	34	48	31	34	34	
Zásobování vodou, odpady	58	46	19	56	37	36	44	44	40	47	31	41	45	31	44	46	29	45	45	
Stavebnictví	22	34	40	31	29	35	39	30	39	34	32	36	25	38	42	19	36	41	41	
Velkoobchod a maloobchod	36	21	22	39	25	25	46	28	28	43	28	30	42	31	33	38	37	33	33	
Doprava a skladování	50	17	36	47	19	26	57	29	37	59	30	41	60	34	44	61	36	41	41	
Ubytování, strav., pohostin.	26	38	28	23	25	32	53	25	30	45	35	24	54	38	28	48	40	27	27	
Informační a komun. činnosti
Peněžnictví a pojišťovnictví	28	3	12	38	4	16	46	5	11	41	4	11	47	5	9	51	4	8	8	
Činnosti v oblasti nemovitostí	55	28	46	52	31	47	50	27	51	53	28	51	52	29	55	46	30	54	54	
Profesní, vědecké a tech. čin.	41	33	51	49	37	46	47	44	40	48	34	39	56	37	44	46	38	47	47	
Administr. a podpůrné čin.	47	47	49	50	49	48	54	0	0	
Veřejná správa	53	43	25	52	43	29	56	47	45	57	49	56	58	48	53	57	46	60	60	
Vzdělávání	63	23	35	62	27	38	64	29	40	66	32	47	66	34	53	66	37	54	54	
Zdravotní a sociální péče	49	19	33	49	19	29	57	22	44	57	21	42	58	24	44	56	24	54	54	
Ostatní činnosti																				

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

	1995			2000			2005			2007			2009			2010		
	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor
ČR celkem	42	28	49	39	30	27	34	27	30	36	29	29	40	26	23	36	29	20
Zemědělství, lesnictví, rybolov	34	35	27	16	25	16	17	28	8	30	34	38	18	31	52	12	41	44
Těžba nerostných surovin	28	45	90	46	25	77	56	21	21	55	36	16	69	34	14	68	23	15
Zpracovatelský průmysl	24	32	60	28	24	31	20	20	31	16	23	29	21	17	22	27	17	16
Potravin. a tabák. průmysl	46	24	53	27	21	15	31	23	20	28	30	22	40	16	20	24	16	16
Textil., oděv. a kož. průmysl	12	32	48	0	22	27	540	13	24	0	17	28	50	6	14	-25	12	9
Dřevozprac. a papír. prům.	34	32	103	30	27	28	28	24	34	37	23	37	52	16	27	7	24	22
Rafinérský průmysl, koks.	31	0	...	13	81	0	39	19	1 033	...	22	48	...	361	109	...	17	74
Chemický průmysl	22	49	32	68	31	38	18	25	25	33	32	33	7	19	31	101	22	19
Výroba pryž. a plast. vyr.	31	66	88	0	29	31	7 600	39	30	0	26	23	700	18	14	0	20	12
Výroba ost. nekov. min. v.	34	52	80	15	32	17	10	22	29	7	23	30	67	22	17	29	16	4
Hutnický a kovoděl. průmysl	21	27	29	7	20	28	50	18	19	76	23	25	47	20	25	59	19	22
Elektrotechnický průmysl	11	30	60	0	31	51	300	19	25	0	30	53	...	21	40	...	15	35
Výroba strojů a zařízení	18	27	38	94	18	25	521	20	35	647	18	25	21	14	22	8	14	15
Výroba dopravních prostřed.	52	44	75	145	20	46	-215	30	40	-165	50	29	-122	31	22	-31	12	14
Ostatní zpracovatel. průmysl	7	22	65	2	14	23	-4	10	33	1	11	33	12	13	15	29	16	23
Výroba elektřiny, plynu, tepla	99	53	2	55	173	26	19	77	26	32	111	27	38	83	20	41	153	37
Zásobování vodou, odpady	247	83	29	319	57	19	79	43	24	56	45	27	77	47	23	60	31	23
Stavebnictví	38	13	14	39	16	7	40	14	10	-52	14	18	47	14	16	56	15	14
Velkoobchod a maloobchod	13	23	43	10	18	23	40	18	25	6	17	20	53	16	22	3	16	16
Doprava a skladování	46	12	29	70	26	16	101	30	20	103	26	24	97	22	15	81	21	19
Ubytování, strav., pohostin.	29	21	78	45	11	13	29	14	33	13	12	26	9	10	22	6	8	12
Informační a komun. činnosti	59	43	22	64	82	22	24	25	26	50	19	26	38	21	24	36	19	27
Peněžnictví a pojišťovnictví
Činnosti v oblasti nemovitostí	45	48	13	299	72	88	-4	85	105	76	99	167	98	79	71	2	84	56
Profesní, vědecké a tech. čin.	53	24	55	52	18	13	30	13	16	34	11	15	22	14	21	21	21	12
Administr. a podpůrné čin.	-52	36	35	89	26	13	42	16	67	42	21	55	43	16	37	39	12	38
Veřejná správa	41	14	26	29	36	34	16	0
Vzdělávání	9	11	6	16	16	19	10	12	16	12	18	47	47	13	90	11	11	33
Zdravotní a sociální péče	21	9	55	36	10	11	17	14	23	14	13	20	20	11	16	19	14	12
Ostatní činnosti	41	11	99	76	17	15	55	21	30	44	17	13	69	14	33	38	12	27

Pramen: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Tabulka 22: Podíl hrubé přidané hodnoty na produkci (v %)

	1995			2000			2005			2007			2009			2010		
	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor	Veřej. sektor	Dom. sektor	Zahr. sektor
ČR celkem	44	38	28	51	38	26	55	38	27	56	37	26	58	39	29	58	39	27
Zemědělství, lesnictví, rybolov	37	45	44	35	44	35	40	43	40	37	41	27	45	37	28	46	32	29
Těžba nerostných surovin	52	47	38	56	41	15	51	50	36	46	47	49	54	49	46	43	51	43
Zpracovatelský průmysl	24	28	22	25	28	22	20	28	22	38	28	20	41	32	22	40	30	20
Potravin. a tabák. průmysl	18	23	19	30	26	28	34	24	31	39	21	26	35	27	30	33	25	28
Textil., oděv. a kož. průmysl	24	26	24	23	28	23	29	28	22	32	26	24	29	33	31	13	27	23
Dřevozprac. a papír. prům.	29	34	31	31	31	26	39	31	25	30	31	24	39	33	25	43	33	24
Rafinérský průmysl, koks.	14	67	...	16	13	43	8	5	33	...	20	5	...	15	2	...	25	2
Chemický průmysl	32	30	33	17	30	32	20	25	34	33	25	25	34	29	21	32	29	23
Výroba pryže. a plast. vyr.	16	14	18	33	31	27	33	27	23	33	26	23	100	31	34	50	30	28
Výroba ost. nekov. min. v.	37	36	32	49	39	37	34	35	32	32	36	34	36	39	34	34	40	32
Hutnický a kovoděl. průmysl	26	30	25	35	26	23	20	28	26	24	29	23	51	30	24	48	27	21
Elektrotechnický průmysl	32	20	19	35	20	14	25	40	8	49	20	7	...	37	6	...	37	5
Výroba strojů a zařízení	27	26	36	26	29	24	31	31	21	38	31	22	50	37	26	39	35	25
Výroba dopravních prostřed.	25	21	16	41	27	16	36	30	20	41	27	20	58	27	20	49	30	19
Výroba dopravních prostřed.	28	41	26	32	38	24	20	42	27	38	36	26	44	39	33	42	36	31
Ostatní zpracovatel. průmysl	39	34	43	27	22	35	39	29	24	42	31	23	47	39	41	41	45	28
Výroba elektřiny, plynu, tepla	43	40	41	48	35	41	50	37	43	53	29	39	54	36	40	54	35	35
Zásobování vodou, odpady	25	30	40	29	28	25	27	30	23	21	27	18	44	31	21	37	32	21
Stavebnictví	45	48	41	32	54	43	49	54	47	53	55	45	48	50	40	42	49	42
Velkoobchod a maloobchod	55	44	34	56	45	29	52	37	36	49	36	32	53	37	35	55	32	30
Doprava a skladování	40	55	35	48	50	49	53	46	44	52	40	41	54	38	36	58	41	41
Ubytování, strav., pohostin.	57	40	39	53	44	39	43	53	44	45	48	50	42	48	49	46	49	49
Informační a komun. činnosti
Peněžnictví a pojišťovnictví	32	61	33	34	54	33	40	49	48	32	46	44	32	46	48	32	46	46
Činnosti v oblasti nemovitostí	57	42	29	60	38	26	61	43	30	57	41	24	45	39	30	48	40	32
Profesní, vědecké a tech. čin.	47	34	18	53	39	27	43	34	39	42	38	34	34	37	34	46	39	40
Administr. a podpůrné čin.	61	61	60	63	63	63	39	50
Veřejná správa	78	52	57	75	53	68	76	60	58	78	55	46	77	56	36	76	59	43
Vzdělávání	52	63	52	54	68	43	60	70	59	54	68	56	57	65	55	57	63	52
Zdravotní a sociální péče	56	56	34	54	50	43	59	48	36	58	48	37	58	47	34	58	48	35

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní zpracování.

Regionální konkurenceschopnost

Důležité hledisko hodnocení strukturální konkurenceschopnosti české ekonomiky představuje regionální ekonomická a inovační výkonnost doplněná o ukazatele kvality života obyvatelstva. Statistické ukazatele byly vybrány s ohledem na regionální reprezentativnost, tzn. do jaké míry je lze považovat za významné a metodu jejich regionálního zjišťování za dostatečně vypovídající s ohledem na územní příslušnost údajů.

1) **Vývoj regionálního HDP** (reálný vývoj HDP ve stálých cenách v %) a regionální struktura HDP v % – regionální hrubý domácí produkt je počítán z větší části výrobní metodou, z menší části (za sektory finančních, vládních a neziskových institucí) důchodovou metodou. Představuje hodnotu produkováných statků a služeb ve všech odvětvích na určitém území a za určité období (v regionálních účtech kalendářní rok). Výpočet probíhá za kraje na základě údajů za jednotlivá pracoviště (místní jednotky) podniků. K přepočtu do stálých cen se používají z důvodu absence regionálně odlišných cenových produkčních indexů národní odvětvové deflátory.

2) **Regionální HDP na obyvatele** (ČR = 100 a EU-27 = 100) se pro účely mezinárodního srovnání přepočítává na standard kupní síly (PPS). Dochází tak k přepočtu hodnoty všech složek HDP na průměrnou cenovou hladinu v EU a tím k vyloučení rozdílů v cenových hladinách na národní úrovni. Nezhledněny však zůstávají rozdíly v cenových hladinách na regionální úrovni uvnitř jednotlivých států.

3) **Produktivita práce** je vyjádřena jako HDP na 1 zaměstnanou osobu (ČR = 100). Za zaměstnané osoby jsou považováni zaměstnanci i podnikatelé bez ohledu na to, jestli patří mezi rezidenty nebo nerezidenty na daném teritoriu. Samotný HDP se obvykle uvádí v přepočtu na rezidenty.

4) **Čistý disponibilní důchod domácností** představuje částku, kterou mohou domácnosti (rezidenti) věnovat na konečnou spotřebu, na úspory ve formě finančních aktiv a na akumulaci hmotných a nehmotných aktiv. Disponibilní důchod je výsledkem tvorby prvotních důchodů a přerozdělení v rámci účtu druhotného rozdělení důchodů.

5) **Tvorba hrubého fixního kapitálu** (v % HDP, na obyvatele ČR = 100) (THFK) představuje hodnotu pořízeného hmotného i nehmotného investičního majetku, který bude sloužit k další produktivní činnosti (stroje, zařízení, budovy, ostatní stavby apod.). V regionálních účtech je alokována do úrovně krajů podle místa sídel místních jednotek (pracovišť), které tento majetek fakticky užívají.

6) **Míra registrované nezaměstnanosti** (v %) zahrnuje osoby zaevidované v určitém okamžiku u úřadů práce podle místa trvalého bydliště v poměru k celkové pracovní síle (součtu zaměstnaných a nezaměstnaných). Alternativním zdrojem údajů je Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS), které sice pracuje s omezeným rozsahem souboru respondentů, ale přesně odpovídá metodice uznávané mezinárodními institucemi (ILO – International Labour Organization, EUROSTAT); mezi nezaměstnané se řadí jen osoby aktivně si práci hledající, schopné v krátké době nastoupit do zaměstnání nebo se sebezaměstnat a nevykonávající ani hodinu týdně práce za odměnu.

7) **Podíl dlouhodobě nezaměstnaných** (v %) vyjadřuje procento uchazečů déle než 1 rok v evidenci u úřadů práce z celkového počtu nezaměstnaných.

8) **Stav přímých zahraničních investic** (v % HDP, na obyvatele ČR = 100) (PZI) je na národní i regionální úrovni zjišťován Českou národní bankou na základě auditovaných bilancí, které zahrnují celkový stav přímých zahraničních investic do základního kapitálu, reinvestované zisky a úvěrové vztahy mezi podnikem v tuzemsku a přímým investorem. Výsledky jsou od roku 2000 zpracovávány podle územního rozložení přímých zahraničních investic v ČR do jednotlivých krajů. Údaje se však vztahují k sídlům ekonomických subjektů, proto je jejich regionální reprezentativnost poněkud zkreslena, zejména pokud jde o údaje za hlavní město Prahu.

9) **Technologicky náročná odvětví** (v % HPH) jsou sledována za místní jednotky na základě členění podle dvoumístné NACE vycházející z metodologie používané v EUROSTATu – zahrnují průmyslová odvětví high-tech (NACE 21, 26), odvětví medium-high-tech (NACE 20 a 27–30) a znalostně intenzivní služby (NACE 59–63 a 72).

10) **Výdaje na výzkum a vývoj** (v % HDP) jsou zjišťovány za jednotlivá pracoviště VaV podle krajů. Šetření zahrnuje sektory podnikatelský, vládní, vyššího školství a neziskových soukromých institucí. Ukazatele výzkumu a vývoje se sledují podle krajů od roku 2001, kdy začalo být sledováno kromě sídla jednotky také území pracoviště pro potřeby regionálního třídění.

11) **Podíl zaměstnanců ve vědě a výzkumu** (v % zaměstnaných osob) je zjišťován ze stejného zdroje jako výdaje na VaV. Zaměstnanci jsou výzkumní pracovníci, kteří provádějí přímo výzkum a vývoj, a dále pomocní, techničtí, administrativní a jiní pracovníci pracující na pracovištích výzkumu a vývoje v jednotlivých zpravodajských jednotkách. Od roku 2005 jde o přepočtené osoby na plnou pracovní dobu věnovanou výzkumným a vývojovým činnostem (FTE).

12) **Podíl zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním** (v %) vychází z Výběrového šetření pracovních sil, jde o rezidenty v daném kraji. Předmětem VŠPS jsou všechny osoby obvykle bydlící v soukromých domácnostech. Šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Z toho důvodu jsou údaje za určité skupiny obyvatelstva, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, k dispozici v omezené míře.

13) **Podíl zaměstnaných podle nejvyšší klasifikace zaměstnání** (CZ-ISCO 1–3, v %). Klasifikace zaměstnání v tomto přehledu zahrnují tyto skupiny: zákonodárci a řídicí pracovníci, specialisté, techničtí a odborní pracovníci (údaje jsou z VŠPS); jde o rezidenty v daném kraji.

14) **Podíl podnikatelů** (v % zaměstnaných pracovních sil) vychází z údajů o postavení v zaměstnání ve VŠPS podle místa bydliště jako součet zaměstnavatelů (podnikatelů se zaměstnanci) a pracujících na vlastní účet (podnikatelů bez zaměstnanců); jde o rezidenty v daném kraji.

15) **Podíl zaměstnaných žen** (v % zaměstnaných pracovních sil) je zjišťován z Výběrového šetření pracovních sil; jde o rezidenty v daném kraji.

16) **Přírůstek obyvatelstva stěhováním** (v % celkové populace) je migrační saldo jako rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných osob v daném území (změna obce trvalého nebo dlouhodobého pobytu). Do vykazovaných hodnot není zahrnuto stěhování uvnitř sledovaného území. U osob, které nejsou v ČR přihlášeny k trvalému pobytu (např. u cizinců s krátkodobým pobytem) se stěhování nesleduje.

17) Podíl **cizinců** (na obyvatelstvu) vychází z počtu cizinců, který je zveřejňován Ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie MV ČR. Zahnuje cizí státní příslušníky s trvalým pobytem či s dlouhodobými typy pobytu na území ČR k 31.12. příslušného roku.

18) **Počet lékařů** (na 1000 obyvatel) se počítá jako součet úvazků lékařů ve zdravotnických zařízeních, přepočtený podle délky plné týdenní pracovní doby stanovené pro dané zařízení. Od roku 2007 jsou počty lékařů (včetně zubních lékařů) uváděny včetně smluvních pracovníků.

19) **Průměrné procento pracovní neschopnosti** (z fondu kalendářních dnů) zahrnuje nově hlášené případy neschopnosti v daném roce na základě hlášení o pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných zaměstnanců u ČSSZ.

20) **Počet obyvatel ve věku 65 let a více** (v % populace) se vztahuje vždy k 31. 12. daného roku. Do počtu obyvatel jsou zahrnuty všechny osoby, které mají na území České

republiky trvalé bydliště, a to bez ohledu na jejich státní občanství (včetně cizinců s tzv. dlouhodobým pobytem).

21) **Kriminalita** (počet zjištěných trestných činů na 1000 obyvatel) zahrnuje násilné, mravnostní, majetkové i ostatní trestné činy. Data jsou bez trestných činů evidovaných referáty cizinecké a pohraniční policie, protože tyto údaje nejsou k dispozici v členění podle krajů.

22) **Investice na ochranu životního prostředí** (v % HDP) zahrnují investiční výdaje na pořízení dlouhodobého hmotného majetku a neinvestiční náklady, které se vztahují k aktivitám na ochranu životního prostředí. Údaje jsou součástí šetření ČSÚ a vztahují se k místním jednotkám.

23) **Měrné emise oxidu siřičitého** (v t/km²) jsou sledovány ČHMÚ v Registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO), který je členěn v závislosti na druhu zdrojů a jejich tepelných výkonech na REZZO 1 až 4, přičemž REZZO 4 představuje mobilní zdroje znečišťování (silniční motorová vozidla a jiné dopravní prostředky).

Tabulka 1: Pořadí krajů podle jednotlivých ukazatelů konkurenční schopnosti v roce 2011 – souhrnný indikátor

	Průměr	Ekonomická výkonnost				Inovační výkonnost				Kvalita života			
		HDP/obyv.	Produktivita	Nezaměst.	THFK/HDP	PZI/HDP	High-tech/HDP	Výd. na VaV/HDP	VŠ vzděl. zam.	Migrace	Kriminalita	Počet lékařů/obyv.	Emise SO ₂
Hlavní město Praha	4,2	1	1	1	3	1	10	3	1	2	14	1	12
Jihomoravský kraj	4,8	2	4	10	7	8	8	2	2	3	8	2	2
Středočeský kraj	5,2	4	3	3	10	2	1	1	4	1	10	14	9
Plzeňský kraj	5,3	3	10	2	6	7	6	4	5	4	7	3	6
Jihočeský kraj	7,3	8	9	5	5	5	13	10	9	6	6	7	5
Královéhradecký kraj	7,5	6	5	4	14	11	3	11	8	11	4	5	8
Pardubický kraj	7,5	10	12	6	9	9	2	5	7	7	3	9	11
Olomoucký kraj	7,8	12	11	13	4	14	7	8	3	8	5	4	4
Moravskoslezský kraj	8,0	5	2	12	8	4	5	7	6	14	12	8	13
Liberecký kraj	8,3	13	13	9	12	3	4	6	10	5	11	11	3
Vysočina	8,6	9	7	8	11	10	9	12	12	10	2	12	1
Zlínský kraj	8,8	7	6	7	13	12	11	9	11	12	1	10	7
Ústecký kraj	10,6	11	8	14	1	6	12	13	13	9	13	13	14
Karlovarský kraj	11,2	14	14	11	2	13	14	14	14	13	9	6	10

Poznámka: souhrnný indikátor (viz sloupec Průměr) je prostým aritmetickým průměrem pořadí krajů v jednotlivých dílčích ukazatelích v roce 2011 (THFK, PZI a emise za rok 2010).

Pramen: ČSÚ (2012k), MPSV (2012), ČNB (2000–2010), ČSÚ (2012n), ČHMÚ (2012), vlastní výpočty.

Tabulka 2: Podíly krajů na celkových úhrnech ukazatelů ekonomické a inovační konkurenční schopnosti v ČR v roce 2011 (v %)

	HDP	THFK	Nezaměstnaní	High-tech HPH	Výdaje na VaV	Zam. ve VaV	VŠ v zam.	Obyvatelstvo
Česká republika	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hlavní město Praha	25,3	28,4	6,4	22,6	32,8	38,0	25,7	11,8
Středočeský kraj	10,7	9,0	10,0	16,4	19,9	9,8	11,3	12,1
Jihočeský kraj	5,1	5,4	5,2	3,7	3,1	3,8	4,9	6,1
Plzeňský kraj	4,8	4,8	4,6	4,8	4,4	3,9	4,9	5,4
Karlovarský kraj	2,0	2,4	3,4	0,9	0,2	0,2	1,4	2,9
Ústecký kraj	6,3	9,4	11,4	4,9	1,1	1,5	4,6	7,9
Liberecký kraj	3,2	2,6	4,6	3,8	2,6	3,2	3,2	4,2
Královéhradecký kraj	4,5	3,3	4,4	5,7	2,4	3,4	4,2	5,3
Pardubický kraj	4,0	3,6	4,6	5,3	3,6	4,3	4,1	4,9
Vysočina	4,0	3,3	5,0	3,6	1,1	1,3	3,4	4,9
Jihomoravský kraj	10,3	9,8	12,3	9,4	15,8	16,1	12,8	11,1
Olomoucký kraj	4,7	5,0	7,5	4,4	3,0	4,1	5,4	6,1
Zlínský kraj	4,7	3,5	5,8	3,8	3,0	3,4	4,3	5,6
Moravskoslezský kraj	10,2	9,4	14,8	10,6	7,0	7,1	9,7	11,7

Poznámka: THFK za rok 2010.

Pramen: ČSÚ (2012i), ČSÚ (2012q), MPSV (2012), vlastní výpočty.

Tabulka 3: Vývoj regionálního HDP ve stálých cenách (tempa růstu v %)

	1996	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	4,5	-0,2	4,2	2,1	4,7	6,8	7,0	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9
Hlavní město Praha	5,7	3,9	4,1	1,0	5,5	6,3	5,9	9,1	3,2	-5,1	3,2	0,8
Středočeský kraj	3,9	4,3	6,4	5,4	6,5	6,5	14,2	7,9	7,7	-6,3	2,3	4,6
Jihočeský kraj	4,6	-0,2	3,8	1,9	4,9	8,4	5,6	0,7	-0,7	-2,6	1,5	0,7
Plzeňský kraj	6,0	-2,9	5,7	1,8	8,3	5,5	7,8	2,1	-3,6	-2,8	3,9	2,8
Karlovarský kraj	-1,2	-2,0	4,8	3,5	0,1	3,3	1,5	3,2	-2,6	-2,6	-2,2	-2,1
Ústecký kraj	2,7	-3,0	1,1	3,0	1,6	5,6	7,4	3,5	1,8	-0,7	-1,9	-1,4
Liberecký kraj	2,4	-2,7	5,2	1,9	5,3	13,1	6,3	1,5	3,8	-6,1	4,7	3,2
Královéhradecký kraj	4,3	-1,5	5,9	0,3	5,5	6,1	4,2	5,3	4,2	-3,0	3,4	0,8
Pardubický kraj	2,5	0,4	4,2	3,3	5,0	5,9	9,0	5,5	1,0	-4,4	4,2	2,6
Vysočina	4,2	-0,5	6,6	2,0	2,9	9,0	6,9	4,5	0,3	-2,2	1,2	2,2
Jihomoravský kraj	4,4	-0,4	3,8	1,7	4,0	5,9	6,8	6,2	5,1	-3,9	1,6	2,4
Olomoucký kraj	7,0	-4,1	4,1	1,8	7,1	4,1	4,6	4,8	3,4	-3,4	3,3	2,1
Zlínský kraj	2,6	-2,8	4,7	2,0	1,9	8,9	9,2	5,9	9,4	-5,0	1,7	2,7
Moravskoslezský kraj	6,6	-4,2	1,6	2,2	3,5	8,2	4,9	4,1	1,5	-7,6	4,4	3,6

Pramen: ČSÚ (2012i).

Tabulka 4: Regionální struktura HDP v % (ČR = 100)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hlavní město Praha	19,7	21,7	22,5	23,4	23,8	24,1	24,3	24,8	25,4	25,3	25,7	25,3
Středočeský kraj	9,5	9,9	10,4	10,5	10,4	10,2	10,7	10,7	10,8	10,6	10,5	10,7
Jihočeský kraj	5,8	5,8	5,7	5,6	5,5	5,6	5,5	5,3	5,1	5,2	5,2	5,1
Plzeňský kraj	5,2	5,0	5,0	5,0	5,2	5,1	5,1	5,0	4,6	4,7	4,8	4,8
Karlovarský kraj	2,9	2,6	2,6	2,5	2,4	2,3	2,2	2,2	2,1	2,2	2,1	2,0
Ústecký kraj	7,7	7,1	6,7	6,5	6,7	6,6	6,6	6,4	6,4	6,7	6,4	6,3
Liberecký kraj	3,8	3,7	3,8	3,7	3,3	3,5	3,4	3,2	3,1	3,1	3,2	3,2
Královéhradecký kraj	5,0	5,0	5,1	4,9	4,8	4,7	4,5	4,5	4,5	4,6	4,6	4,5
Pardubický kraj	4,4	4,4	4,3	4,2	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	4,0	4,0	4,0
Vysočina	4,3	4,1	4,2	4,3	4,2	4,2	4,2	4,2	4,0	4,0	4,0	4,0
Jihomoravský kraj	10,5	10,4	10,2	10,1	10,0	10,0	10,0	10,1	10,3	10,4	10,3	10,3
Olomoucký kraj	5,2	5,0	5,0	4,8	4,9	4,7	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,7
Zlínský kraj	5,0	5,0	4,9	4,8	4,6	4,6	4,7	4,6	4,8	4,8	4,7	4,7
Moravskoslezský kraj	11,0	10,4	9,7	9,6	10,0	10,4	10,1	10,1	10,2	9,8	10,0	10,2

Pramen: ČSÚ (2012i).

Tabulka 5: Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (ČR = 100)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Hlavní město Praha	168	186	196	206	209	210	210	214	216	213	216	215
Středočeský kraj	88	92	96	95	94	91	94	93	92	90	88	88
Jihočeský kraj	95	95	93	91	90	91	90	87	84	86	85	84
Plzeňský kraj	96	93	93	93	97	95	95	93	85	87	88	89
Karlovarský kraj	97	88	87	85	80	78	75	74	72	74	72	71
Ústecký kraj	96	88	83	81	83	82	82	81	80	84	81	80
Liberecký kraj	91	88	90	87	80	83	81	77	75	75	76	76
Královéhradecký kraj	94	94	95	91	89	87	85	85	85	87	87	86
Pardubický kraj	89	89	86	85	84	82	84	84	81	81	81	81
Vysočina	85	81	83	85	82	84	84	84	80	82	81	82
Jihomoravský kraj	95	94	92	92	91	90	91	92	94	95	94	93
Olomoucký kraj	84	79	80	77	78	75	74	74	75	76	76	76
Zlínský kraj	86	86	84	83	80	81	81	81	85	86	84	85
Moravskoslezský kraj	88	83	78	78	81	85	83	84	85	82	84	87

Pramen: ČSÚ (2012i).

Tabulka 6: Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (EU-27 = 100)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	73	70	68	70	75	76	77	80	81	83	80	80
Hlavní město Praha	123	131	134	145	156	159	162	171	175	176	173	173
Středočeský kraj	65	65	65	67	70	69	72	74	75	74	70	71
Jihočeský kraj	70	67	64	64	67	69	69	69	68	71	68	68
Plzeňský kraj	70	65	64	65	73	72	73	74	69	71	71	72
Karlovarský kraj	71	62	60	60	60	59	57	59	58	61	58	57
Ústecký kraj	70	62	57	57	62	62	63	64	65	69	65	64
Liberecký kraj	67	62	62	61	60	63	62	62	61	62	61	61
Královéhradecký kraj	68	66	65	64	67	66	65	68	69	72	70	69
Pardubický kraj	65	62	59	60	63	62	64	67	66	67	65	65
Vysočina	62	57	57	60	62	63	64	67	65	68	65	66
Jihomoravský kraj	69	66	63	65	68	68	70	73	76	78	75	75
Olomoucký kraj	61	56	54	54	59	57	57	59	60	62	61	62
Zlínský kraj	63	61	57	58	60	61	63	65	69	71	67	68
Moravskoslezský kraj	64	59	53	55	61	64	64	67	69	68	67	70

Pramen: ČSÚ (2012i).

Tabulka 7: Produktivita práce (HDP na 1 zaměstnanou osobu, ČR = 100)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Hlavní město Praha	127	136	140	146	147	145	142	149	149	144	146	147
Středočeský kraj	97	99	103	99	98	99	101	99	100	96	94	96
Jihočeský kraj	96	97	93	93	91	92	93	88	86	88	88	86
Plzeňský kraj	96	92	90	90	93	89	92	91	83	85	86	86
Karlovarský kraj	93	86	82	83	79	76	75	76	74	76	73	71
Ústecký kraj	101	99	95	91	93	94	94	94	92	97	94	88
Liberecký kraj	89	92	92	89	80	85	85	82	82	81	79	81
Královéhradecký kraj	94	95	93	90	92	88	87	89	89	91	89	91
Pardubický kraj	92	92	91	89	86	84	87	86	83	86	87	85
Vysočina	95	89	89	93	88	91	91	89	86	89	88	90
Jihomoravský kraj	96	94	92	95	93	93	94	93	96	97	94	95
Olomoucký kraj	92	86	89	85	87	83	80	80	82	83	86	85
Zlínský kraj	92	90	87	88	84	87	88	85	89	92	91	90
Moravskoslezský kraj	95	92	90	89	95	97	96	95	96	93	96	97

Pramen: ČSÚ (2012i), vlastní výpočty.

Tabulka 8: Čistý disponibilní důchod domácností (ČDDD) na 1 obyvatele (ČR = 100)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Hlavní město Praha	121	124	129	134	135	133	135	132	130	128	133	131
Středočeský kraj	103	104	104	107	108	107	107	107	106	108	109	109
Jihočeský kraj	98	97	97	95	97	97	98	96	98	96	94	95
Plzeňský kraj	100	99	99	100	100	100	98	99	99	98	98	99
Karlovarský kraj	97	99	100	95	92	91	90	89	88	91	90	90
Ústecký kraj	97	95	93	89	89	89	89	88	88	90	90	90
Liberecký kraj	97	97	98	97	95	95	94	93	92	93	94	94
Královéhradecký kraj	101	102	101	100	96	98	97	97	98	98	96	94
Pardubický kraj	94	94	92	93	94	95	94	95	95	95	92	93
Vysočina	89	89	90	93	94	94	94	95	96	95	94	95
Jihomoravský kraj	99	98	98	96	98	98	96	98	99	98	99	97
Olomoucký kraj	93	94	92	93	92	91	92	92	92	92	90	91
Zlínský kraj	95	96	95	94	93	94	97	97	95	94	92	94
Moravskoslezský kraj	95	93	91	90	89	91	89	90	93	92	91	93

Pramen: ČSÚ (2012i), vlastní výpočty.

Tabulka 9: Tvorba hrubého fixního kapitálu v % HDP (míra investic)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	31,5	28,5	28,7	27,5	25,9	25,8	25,7	27,0	26,8	24,6	24,5	23,9
Hlavní město Praha	27,1	29,2	32,1	32,2	31,3	28,7	32,3	35,3	35,3	29,7	27,1	..
Středočeský kraj	31,0	31,4	28,0	24,6	27,6	29,8	26,0	24,0	21,9	20,4	21,1	..
Jihočeský kraj	59,3	33,0	32,9	24,8	25,1	27,7	21,3	21,7	21,9	23,9	25,6	..
Plzeňský kraj	34,7	37,6	38,5	25,9	25,5	21,5	33,2	28,4	24,0	31,1	24,5	..
Karlovarský kraj	34,6	25,2	19,1	26,8	28,1	27,9	23,1	23,5	25,5	23,4	28,3	..
Ústecký kraj	33,0	30,8	25,7	27,3	23,2	22,6	23,4	30,1	27,4	28,0	35,8	..
Liberecký kraj	26,7	21,8	26,2	24,9	27,4	22,3	20,1	20,5	27,3	19,7	20,0	..
Královéhradecký kraj	27,0	23,0	28,5	28,4	21,3	18,3	16,9	17,7	17,3	18,6	17,4	..
Pardubický kraj	29,4	24,5	23,9	25,5	23,9	19,5	17,4	21,3	23,6	18,9	22,3	..
Vysočina	25,8	26,8	30,4	23,6	22,5	25,5	19,7	24,8	19,4	21,8	20,7	..
Jihomoravský kraj	31,7	29,9	28,3	25,0	24,9	33,6	27,1	28,9	27,6	23,7	23,5	..
Olomoucký kraj	26,6	28,4	26,5	26,9	25,4	23,3	22,6	23,7	22,5	28,3	26,7	..
Zlínský kraj	26,5	22,8	24,6	30,0	22,4	19,4	21,7	20,3	18,8	16,2	18,5	..
Moravskoslezský kraj	32,7	25,5	25,2	27,2	20,2	21,6	23,4	23,1	27,2	22,7	23,1	..

Pramen: ČSÚ (2012i), vlastní výpočty.

Tabulka 10: Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele (ČR = 100)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Hlavní město Praha	145	191	218	241	252	233	265	279	285	257	239	..
Středočeský kraj	87	101	93	85	100	105	95	83	76	74	76	..
Jihočeský kraj	179	110	107	82	87	97	75	69	68	83	89	..
Plzeňský kraj	106	122	125	87	95	79	123	97	77	109	88	..
Karlovarský kraj	107	78	58	82	87	84	67	65	68	70	83	..
Ústecký kraj	101	95	74	81	74	72	75	90	82	95	118	..
Liberecký kraj	77	68	82	79	84	72	64	59	77	60	62	..
Královéhradecký kraj	80	76	94	93	73	62	56	56	55	66	62	..
Pardubický kraj	84	76	72	79	77	62	57	66	72	62	74	..
Vysočina	69	77	88	73	71	83	64	77	58	73	68	..
Jihomoravský kraj	96	99	91	84	88	117	96	98	97	91	90	..
Olomoucký kraj	71	79	73	76	77	68	65	65	63	87	83	..
Zlínský kraj	73	69	72	90	69	61	69	61	60	57	63	..
Moravskoslezský kraj	91	74	69	77	64	71	76	72	87	76	79	..

Pramen: ČSÚ (2012i).

Tabulka 11: Míra registrované nezaměstnanosti (v % pracovní síly)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	2,9	7,5	8,8	9,8	9,5	8,9	7,7	6,0	6,0	9,2	9,6	8,6
Hlavní město Praha	0,3	2,3	3,4	3,7	3,6	3,2	2,7	2,2	2,1	3,7	4,1	4,0
Středočeský kraj	2,6	6,1	6,8	7,2	6,9	6,3	5,3	4,3	4,5	7,0	7,7	7,1
Jihočeský kraj	2,0	5,8	5,8	6,7	6,6	6,7	5,7	4,5	4,8	7,8	8,5	7,5
Plzeňský kraj	2,2	6,1	6,5	7,1	6,7	6,4	5,6	4,4	5,0	8,2	8,3	7,0
Karlovarský kraj	2,1	6,9	8,0	10,1	10,8	10,3	9,2	7,3	7,6	11,1	11,4	9,8
Ústecký kraj	5,8	13,2	16,2	17,1	15,9	15,4	13,8	11,0	10,3	13,6	13,9	12,9
Liberecký kraj	2,5	7,0	6,4	8,7	8,2	7,7	7,0	6,1	7,0	11,2	10,5	9,5
Královéhradecký kraj	2,0	6,1	5,9	7,3	7,7	7,3	6,3	4,7	4,8	8,0	8,4	7,5
Pardubický kraj	2,7	6,6	7,9	8,7	8,9	8,3	6,9	5,4	6,0	9,6	9,9	8,4
Vysočina	3,4	7,5	7,5	8,3	8,9	8,2	7,1	5,6	6,3	10,3	10,7	9,4
Jihomoravský kraj	2,9	7,9	9,4	11,2	10,7	10,2	8,8	6,9	6,8	10,6	10,9	9,8
Olomoucký kraj	4,3	10,2	11,9	12,2	11,7	10,6	9,0	6,7	6,9	12,2	12,5	11,4
Zlínský kraj	2,4	7,0	8,1	10,2	9,5	9,3	7,8	6,0	6,1	10,8	10,7	9,4
Moravskoslezský kraj	5,1	11,5	15,1	15,9	15,7	14,2	12,6	9,6	8,5	12,1	12,4	11,2

Pramen: MPSV (2012).

Tabulka 12: Podíl dlouhodobě nezaměstnaných – uchazečů déle než 1 rok v evidenci (v %)

	1995	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	23,7	22,4	38,4	37,2	40,6	41,7	41,2	38,6	28,8	23,0	31,8	36,2
Hlavní město Praha	6,8	7,5	25,2	23,3	24,0	25,6	24,3	22,7	16,6	11,5	20,8	25,2
Středočeský kraj	23,1	21,4	35,1	32,1	33,9	34,9	34,2	30,1	22,0	18,1	26,8	33,5
Jihočeský kraj	18,7	15,6	26,4	25,0	26,5	28,2	30,2	26,3	19,1	16,3	23,3	28,2
Plzeňský kraj	25,1	20,8	34,6	31,8	34,2	34,3	34,7	32,0	22,5	19,6	28,5	32,9
Karlovarský kraj	16,3	18,5	33,6	38,1	40,7	43,1	43,1	41,1	31,1	27,6	36,3	39,7
Ústecký kraj	28,0	31,1	46,2	47,4	51,3	51,2	50,8	49,3	38,0	32,1	38,9	42,9
Liberecký kraj	17,5	20,0	32,9	30,1	38,1	37,5	35,7	33,8	24,6	22,8	33,5	36,4
Královéhradecký kraj	17,9	16,8	31,4	25,8	31,0	33,2	32,4	29,0	16,3	14,4	22,5	27,8
Pardubický kraj	19,4	19,0	35,3	31,6	34,5	35,5	35,0	32,2	23,6	20,5	28,5	32,7
Vysočina	22,6	21,7	36,7	29,8	35,1	37,7	38,9	34,8	25,5	21,8	31,0	36,0
Jihomoravský kraj	20,0	20,3	36,4	35,5	40,4	42,2	41,4	38,2	30,3	24,1	32,9	37,0
Olomoucký kraj	25,6	24,3	40,7	38,8	40,5	41,4	39,9	37,3	27,0	20,2	33,1	38,2
Zlínský kraj	21,4	19,2	34,9	33,2	39,9	40,1	40,0	37,5	29,5	22,6	34,7	37,5
Moravskoslezský kraj	28,0	26,3	45,1	46,6	49,8	51,8	50,8	49,0	39,7	30,1	38,0	42,2

Pramen: MPSV (2012).

Tabulka 13: Stav přímých zahraničních investic v % HDP

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	36,1	40,1	45,4	43,2	43,7	47,9	49,7	55,5	56,9	61,5	63,4	..
Hlavní město Praha	76,1	85,7	101,9	83,7	85,8	106,5	108,9	115,4	119,7	124,8	128,4	..
Středočeský kraj	41,2	41,4	42,8	48,4	42,1	50,1	51,5	58,9	55,8	68,8	62,0	..
Jihočeský kraj	24,1	25,8	26,9	22,1	25,7	32,9	32,7	36,7	40,6	42,5	43,2	..
Plzeňský kraj	29,3	31,8	39,1	36,4	30,9	30,6	30,9	32,3	33,9	40,3	41,0	..
Karlovarský kraj	17,9	18,2	22,8	20,8	22,1	22,2	22,0	22,3	24,6	27,1	26,2	..
Ústecký kraj	40,3	43,6	45,4	37,6	38,9	30,0	27,5	44,4	42,1	41,4	42,6	..
Liberecký kraj	18,4	19,5	23,7	31,8	44,5	42,6	41,3	44,5	50,3	49,8	51,8	..
Královéhradecký kraj	14,8	16,1	18,3	18,9	18,5	16,9	14,2	18,0	18,1	20,9	27,9	..
Pardubický kraj	23,2	26,9	24,8	35,4	28,6	28,5	27,5	26,7	30,3	26,4	37,3	..
Vysočina	15,1	22,8	16,6	27,8	27,4	27,1	36,6	41,8	35,0	38,4	34,9	..
Jihomoravský kraj	22,2	23,5	22,7	25,7	30,9	19,0	20,8	22,6	24,9	34,3	40,1	..
Olomoucký kraj	15,8	20,4	21,4	23,9	23,7	19,2	17,2	16,1	18,2	19,2	17,3	..
Zlínský kraj	18,4	22,2	25,0	21,9	21,4	20,4	18,9	21,6	20,7	21,7	27,3	..
Moravskoslezský kraj	16,7	16,4	20,7	27,6	27,9	27,4	36,2	44,3	41,3	46,9	44,1	..

Pramen: ČNB (2000–2010), vlastní výpočty.

Tabulka 14: Stav přímých zahraničních investic na 1 obyvatele (ČR = 100)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	..
Hlavní město Praha	413	433	463	406	409	467	461	445	455	433	438	..
Středočeský kraj	109	97	89	105	90	95	97	99	91	100	86	..
Jihočeský kraj	62	59	54	46	53	62	59	57	60	59	58	..
Plzeňský kraj	76	74	80	80	69	61	59	54	51	57	57	..
Karlovarský kraj	43	38	43	40	41	36	33	30	31	33	30	..
Ústecký kraj	93	88	81	73	74	52	45	65	59	56	54	..
Liberecký kraj	46	43	46	59	81	74	68	62	66	60	62	..
Královéhradecký kraj	39	37	36	39	38	31	24	28	27	30	38	..
Pardubický kraj	55	57	46	69	55	49	46	40	43	35	47	..
Vysočina	35	49	31	54	52	47	62	63	49	51	45	..
Jihomoravský kraj	57	54	46	55	65	36	38	37	41	53	59	..
Olomoucký kraj	35	40	37	43	42	30	26	21	24	24	21	..
Zlínský kraj	43	46	45	42	39	34	31	32	31	30	36	..
Moravskoslezský kraj	36	32	35	49	52	49	61	67	62	63	59	..

Pramen: ČNB (2000–2010), vlastní výpočty.

Tabulka 15: Technologicky náročná odvětví v % celkové hrubé přidané hodnoty (HPH)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	13,1	13,1	13,7	14,5	15,0	15,7	14,9	14,3	15,2	15,8
Hlavní město Praha	13,6	14,2	13,3	14,2	15,1	15,1	13,9	14,1	13,7	14,1
Středočeský kraj	19,9	19,1	21,4	21,5	23,1	23,8	22,7	20,4	22,7	24,2
Jihočeský kraj	11,6	11,1	12,0	12,6	12,5	13,2	12,3	10,9	11,0	11,5
Plzeňský kraj	12,4	11,6	12,5	15,0	16,7	14,7	14,2	13,7	15,1	15,7
Karlovarský kraj	6,6	6,8	7,4	8,9	7,6	7,9	6,8	6,0	7,0	7,2
Ústecký kraj	9,6	9,9	11,6	12,6	12,8	13,1	12,8	10,5	12,1	12,3
Liberecký kraj	17,3	16,7	20,0	20,9	20,8	22,3	21,5	19,6	18,2	18,9
Královéhradecký kraj	14,2	14,2	15,3	15,7	16,1	18,0	18,2	16,7	19,3	19,8
Pardubický kraj	16,3	16,0	17,1	17,3	17,6	18,6	19,1	18,8	20,3	21,2
Vysočina	13,0	12,6	14,4	14,2	16,0	18,1	15,7	12,4	13,8	14,4
Jihomoravský kraj	10,6	10,3	10,9	11,8	11,0	13,3	13,4	12,7	13,7	14,4
Olomoucký kraj	11,9	13,1	13,2	12,6	12,6	12,9	12,4	13,7	14,3	15,1
Zlínský kraj	14,1	13,8	13,6	13,1	13,1	14,1	12,9	10,8	12,0	12,6
Moravskoslezský kraj	9,1	9,2	9,9	11,6	11,7	12,5	12,2	14,7	15,9	16,4

Pramen: ČSÚ (2012i), vlastní výpočty.

Tabulka 16: Výdaje na výzkum a vývoj v % HDP (GERD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	1,16	1,15	1,20	1,20	1,35	1,49	1,48	1,41	1,47	1,55	1,84
Hlavní město Praha	1,79	1,69	1,85	1,91	2,11	2,36	2,52	2,30	2,20	2,15	2,38
Středočeský kraj	2,85	2,84	2,50	2,37	2,69	2,39	2,69	2,36	2,52	2,98	3,43
Jihočeský kraj	0,59	0,59	0,69	0,71	0,93	0,92	0,92	1,00	1,08	1,08	1,10
Plzeňský kraj	0,53	0,65	0,52	0,55	0,71	0,78	0,76	0,99	0,90	1,26	1,68
Karlovarský kraj	0,11	0,12	0,14	0,14	0,11	0,10	0,10	0,12	0,11	0,13	0,16
Ústecký kraj	0,31	0,27	0,33	0,26	0,29	0,27	0,29	0,33	0,26	0,28	0,32
Liberecký kraj	0,80	0,81	0,90	0,89	1,02	1,30	1,11	1,26	1,13	1,20	1,52
Královéhradecký kraj	0,56	0,53	0,61	0,85	0,81	0,65	0,76	0,70	0,96	0,90	0,96
Pardubický kraj	0,96	0,94	1,13	1,13	1,29	1,40	1,33	1,30	1,29	1,48	1,67
Vysočina	0,30	0,38	0,37	0,43	0,54	0,37	0,35	0,46	0,43	0,49	0,51
Jihomoravský kraj	1,23	1,21	1,27	1,35	1,50	1,50	1,55	1,52	2,08	2,16	2,82
Olomoucký kraj	0,62	0,71	0,70	0,74	0,94	0,86	0,90	0,81	0,93	0,91	1,19
Zlínský kraj	0,58	1,00	0,71	0,58	1,08	1,05	1,01	0,88	0,87	1,01	1,16
Moravskoslezský kraj	0,74	0,57	0,94	0,75	0,67	1,63	0,74	0,68	0,82	0,82	1,26

Pramen: ČSÚ (2012i), ČSÚ (2012i), vlastní výpočty.

Tabulka 17: Pracovníci ve výzkumu a vývoji v % zaměstnaných osob

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	0,59	0,53	0,58	0,60	0,88	0,96	0,97	0,98	1,00	1,03	1,10
Hlavní město Praha	1,31	1,40	1,50	1,52	2,15	2,33	2,49	2,37	2,21	2,24	2,42
Středočeský kraj	1,45	0,61	0,73	0,68	0,89	0,93	0,91	0,92	0,92	0,95	0,97
Jihočeský kraj	0,28	0,35	0,38	0,38	0,56	0,61	0,59	0,61	0,68	0,72	0,70
Plzeňský kraj	0,24	0,33	0,26	0,29	0,51	0,65	0,70	0,62	0,69	0,68	0,77
Karlovarský kraj	0,04	0,06	0,08	0,08	0,05	0,06	0,05	0,09	0,07	0,06	0,07
Ústecký kraj	0,14	0,11	0,11	0,13	0,20	0,23	0,24	0,22	0,21	0,22	0,24
Liberecký kraj	0,36	0,34	0,34	0,38	0,64	0,93	0,71	0,72	0,65	0,66	0,88
Královéhradecký kraj	0,26	0,28	0,31	0,42	0,53	0,46	0,56	0,55	0,68	0,69	0,74
Pardubický kraj	0,43	0,49	0,48	0,52	0,82	0,91	0,90	0,89	0,88	0,93	1,01
Vysočina	0,14	0,18	0,20	0,22	0,31	0,26	0,25	0,28	0,28	0,30	0,32
Jihomoravský kraj	0,59	0,63	0,70	0,73	1,14	1,17	1,13	1,33	1,54	1,58	1,62
Olomoucký kraj	0,27	0,34	0,37	0,43	0,74	0,72	0,69	0,70	0,70	0,77	0,84
Zlínský kraj	0,25	0,33	0,31	0,31	0,64	0,67	0,58	0,65	0,67	0,69	0,70
Moravskoslezský kraj	0,34	0,28	0,33	0,34	0,45	0,49	0,51	0,53	0,59	0,66	0,75

Poznámka: ČSÚ (2012i), ČSÚ (2012i), vlastní výpočty.

Tabulka 18: Podíl zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	12,6	13,0	13,2	13,5	14,0	14,6	14,9	15,0	15,8	17,1	18,4	19,8
Hlavní město Praha	29,0	26,9	28,2	27,7	28,8	29,2	28,7	28,7	32,3	31,7	35,6	38,4
Středočeský kraj	8,6	9,8	9,2	10,0	11,4	11,6	11,5	11,7	13,3	14,4	16,0	17,9
Jihočeský kraj	9,4	10,5	11,8	12,1	12,4	11,9	13,8	13,5	13,3	15,2	14,7	15,9
Plzeňský kraj	9,9	10,5	11,2	10,4	11,7	11,0	11,8	13,4	14,4	15,6	16,1	17,3
Karlovarský kraj	8,6	8,5	8,0	9,0	8,9	9,3	8,7	9,5	8,5	11,0	9,9	9,6
Ústecký kraj	8,6	7,5	8,5	7,2	7,7	8,5	9,5	7,9	7,9	9,3	10,4	12,1
Liberecký kraj	8,4	8,9	9,3	9,6	8,5	10,9	10,2	10,3	9,3	11,0	13,0	15,7
Královéhradecký kraj	10,3	10,9	10,6	12,1	12,1	11,4	14,1	13,2	14,5	15,4	16,0	16,2
Pardubický kraj	10,5	10,0	9,4	10,9	10,9	12,4	12,3	10,9	12,8	14,7	15,0	16,7
Vysočina	8,9	8,2	9,4	10,0	10,2	11,7	11,7	11,9	12,8	13,0	12,9	14,2
Jihomoravský kraj	15,4	16,2	17,0	16,8	17,5	17,6	18,0	18,8	18,6	21,4	22,1	23,5
Olomoucký kraj	11,3	12,6	10,2	10,7	12,5	14,1	14,3	14,2	13,7	12,7	14,9	18,6
Zlínský kraj	11,2	10,8	11,3	12,1	12,2	13,2	13,1	13,7	14,9	15,4	15,6	15,6
Moravskoslezský kraj	11,5	12,4	11,7	12,2	12,1	12,9	12,9	13,6	13,1	16,2	17,7	17,3

Pramen: ČSÚ (2012p), vlastní výpočty.

Tabulka 19: Podíl zaměstnaných podle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO 1–3 (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	32,6	33,2	33,0	33,3	34,2	35,1	35,4	36,0	36,3	37,3	36,4	36,7
Hlavní město Praha	53,9	50,7	51,0	51,4	52,7	53,1	54,3	55,9	55,9	53,1	54,8	56,4
Středočeský kraj	28,3	29,6	28,5	29,4	31,5	32,4	32,4	33,4	34,6	37,0	35,3	35,8
Jihočeský kraj	29,7	29,6	29,6	30,6	31,5	31,9	31,9	31,4	32,9	34,4	32,2	30,5
Plzeňský kraj	29,8	30,3	31,0	32,0	32,8	31,1	32,4	33,8	35,5	35,3	32,5	35,0
Karlovarský kraj	28,9	29,5	28,1	30,6	28,8	30,0	28,6	31,1	28,9	28,9	27,2	26,6
Ústecký kraj	28,5	29,2	27,5	24,9	28,1	29,8	30,7	31,3	30,3	30,7	29,8	31,6
Liberecký kraj	25,6	27,4	28,8	31,4	31,5	31,2	31,8	32,3	30,4	30,0	32,8	29,8
Královéhradecký kraj	30,5	30,7	30,8	32,3	33,6	33,6	36,2	35,3	35,0	35,9	36,9	36,8
Pardubický kraj	31,7	30,3	29,4	28,7	29,6	32,3	29,9	29,4	30,8	32,4	33,2	32,8
Vysočina	27,8	26,7	26,6	26,1	28,5	30,2	29,9	28,8	30,7	32,1	28,8	30,3
Jihomoravský kraj	34,0	34,6	35,5	35,6	35,8	37,3	37,2	38,3	38,5	40,6	39,0	39,9
Olomoucký kraj	28,5	31,0	28,7	29,5	30,0	31,3	31,1	33,0	33,3	33,6	31,1	33,2
Zlínský kraj	28,5	29,1	30,6	31,9	31,3	32,3	31,5	31,8	33,1	34,7	32,9	31,7
Moravskoslezský kraj	33,1	33,4	32,9	32,3	32,0	33,1	33,0	33,3	32,4	35,3	34,0	32,8

Poznámka: ISCO 1 – Zákonodárci a řídicí pracovníci, ISCO 2 – Specialisté, ISCO 3 – Techničtí a odborní pracovníci (včetně příbuzných oborů).

Pramen: ČSÚ (2012p), vlastní výpočty.

Tabulka 20: Podíl podnikatelů (zaměstnavatelů a pracujících na vlastní účet, v % zaměstnaných osob)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	14,4	14,5	15,4	16,4	16,2	15,3	15,5	15,6	15,5	16,2	17,1	17,5
Hlavní město Praha	19,4	19,4	21,6	21,5	21,0	20,4	20,9	20,3	20,6	21,9	22,2	23,3
Středočeský kraj	15,4	16,1	18,0	18,2	19,3	17,7	16,6	17,5	18,4	18,3	19,1	18,8
Jihočeský kraj	14,9	14,7	15,0	15,7	16,7	14,4	14,6	15,5	14,6	13,7	16,2	16,3
Plzeňský kraj	14,0	13,7	14,1	14,3	14,4	14,9	14,6	13,4	14,2	14,9	15,5	17,5
Karlovarský kraj	13,1	14,0	15,6	16,5	14,9	14,6	15,7	16,2	16,6	13,9	14,1	15,0
Ústecký kraj	12,1	12,0	13,0	14,2	13,3	13,0	13,2	13,1	12,3	13,0	14,6	15,6
Liberecký kraj	15,0	13,9	15,8	18,0	16,3	15,3	16,4	15,2	16,2	16,6	17,4	18,6
Královéhradecký kraj	14,3	14,8	15,2	17,8	16,7	15,2	16,2	17,3	15,7	17,7	18,2	19,8
Pardubický kraj	14,0	13,3	15,3	16,5	13,7	13,2	12,8	14,2	13,9	13,6	16,0	16,0
Vysočina	12,3	14,0	14,0	14,0	13,5	13,9	12,7	11,8	13,4	13,7	14,9	14,4
Jihomoravský kraj	14,8	14,6	14,2	16,7	16,5	15,1	15,8	15,6	15,2	16,5	17,9	17,8
Olomoucký kraj	11,5	13,2	11,6	13,8	13,8	13,5	14,0	13,1	12,7	16,4	16,2	15,6
Zlínský kraj	15,0	14,1	14,7	15,9	17,5	16,3	16,0	16,1	17,2	16,0	16,6	17,1
Moravskoslezský kraj	11,1	11,1	12,1	13,0	12,4	11,6	12,2	13,2	11,8	12,8	13,4	13,1

Pramen: ČSÚ (2012p), vlastní výpočty.

Tabulka 21: Podíl žen v procentech zaměstnaných pracovních sil

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	43,5	43,4	43,3	43,2	43,4	43,2	43,2	43,0	42,8	42,8	42,7	43,0
Hlavní město Praha	46,6	46,9	46,4	46,2	45,9	45,6	45,9	45,6	44,4	44,3	43,4	43,8
Středočeský kraj	42,4	42,1	41,8	42,3	42,1	42,7	42,7	42,4	42,5	42,2	42,3	42,6
Jihočeský kraj	42,4	43,0	42,8	42,9	43,2	43,0	42,8	42,9	42,8	42,8	42,8	43,0
Plzeňský kraj	43,5	43,0	43,6	44,1	43,3	43,1	43,4	43,3	43,6	42,5	42,5	42,6
Karlovarský kraj	45,5	44,5	43,6	44,6	44,1	43,7	42,9	43,0	43,4	43,6	44,5	44,2
Ústecký kraj	41,2	42,1	42,6	41,6	43,7	42,7	41,5	41,2	40,6	40,1	40,4	41,6
Liberecký kraj	44,6	44,3	43,4	43,2	43,9	42,5	42,3	42,3	42,1	42,3	41,4	41,9
Královéhradecký kraj	43,7	43,1	43,6	42,7	43,8	43,1	44,4	43,6	44,1	42,9	43,1	44,3
Pardubický kraj	42,7	42,8	42,3	42,1	42,7	42,7	42,7	42,4	42,5	42,9	42,2	43,3
Vysočina	42,5	43,1	41,9	42,6	42,1	42,1	42,1	42,0	41,9	42,2	42,4	41,8
Jihomoravský kraj	43,7	43,8	43,6	43,3	43,4	43,0	43,0	43,1	42,3	42,9	44,0	43,0
Olomoucký kraj	41,8	42,4	43,3	42,6	42,4	42,0	42,4	42,4	42,4	42,4	42,4	43,8
Zlínský kraj	42,8	42,4	42,6	43,2	42,9	42,7	42,9	43,4	43,3	43,7	42,9	43,1
Moravskoslezský kraj	43,2	42,8	43,0	42,7	43,1	43,5	43,3	42,3	42,4	43,1	42,9	43,1

Pramen: ČSÚ (2012p), vlastní výpočty.

Tabulka 22: Přírůstek (úbytek) obyvatelstva stěhováním (v % celkové populace, meziročně)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	0,06	-0,08	0,12	0,25	0,18	0,35	0,34	0,81	0,69	0,27	0,15	0,16
Hlavní město Praha	-0,15	-0,59	0,47	0,61	0,58	1,00	0,53	1,92	1,55	1,10	0,45	0,46
Středočeský kraj	0,59	0,43	0,59	0,84	0,84	1,28	1,41	2,06	2,13	1,16	1,17	0,98
Jihočeský kraj	0,08	0,02	0,16	0,20	0,11	0,37	0,32	0,41	0,36	0,12	0,09	0,06
Plzeňský kraj	0,09	-0,01	0,15	0,37	0,08	0,42	0,57	1,09	1,40	0,29	-0,04	0,14
Karlovarský kraj	-0,10	-0,17	0,13	0,08	0,15	-0,11	0,03	0,76	0,13	-0,34	-0,13	-0,19
Ústecký kraj	0,08	0,00	0,17	0,25	0,19	0,15	-0,02	0,84	0,42	-0,05	-0,06	-0,03
Liberecký kraj	0,13	-0,12	0,06	0,19	-0,03	0,33	0,33	0,56	0,56	0,18	0,01	0,06
Královéhradecký kraj	-0,01	-0,13	-0,02	0,01	0,05	0,25	0,27	0,37	0,29	-0,08	-0,01	-0,07
Pardubický kraj	0,07	-0,10	-0,01	-0,07	0,04	0,20	0,32	0,60	0,61	0,10	0,08	0,04
Vysočina	-0,02	-0,07	-0,04	0,10	-0,02	0,18	0,11	0,30	0,19	-0,15	-0,13	-0,07
Jihomoravský kraj	0,07	-0,13	-0,07	0,25	0,14	0,09	0,21	0,65	0,41	0,26	0,13	0,15
Olomoucký kraj	0,04	-0,05	-0,10	0,05	-0,12	0,01	0,09	0,22	-0,05	-0,08	-0,08	-0,02
Zlínský kraj	0,07	-0,02	-0,05	-0,01	-0,07	0,01	0,00	0,13	0,06	-0,06	-0,12	-0,08
Moravskoslezský kraj	-0,14	-0,17	-0,13	-0,04	-0,12	-0,13	-0,10	-0,01	-0,01	-0,23	-0,32	-0,20

Pramen: ČSÚ (2012j), vlastní výpočty.

Tabulka 23: Podíl cizinců na obyvatelstvu (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	2,0	2,1	2,3	2,4	2,5	2,7	3,1	3,8	4,2	4,1	4,0	4,1
Hlavní město Praha	4,9	5,3	6,1	5,9	6,7	7,7	8,7	10,8	11,6	11,9	11,9	13,0
Středočeský kraj	2,4	2,3	2,4	2,6	2,7	3,1	3,7	4,2	4,9	4,7	4,6	4,5
Jihočeský kraj	1,3	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	2,0	2,4	2,6	2,4	2,4	2,3
Plzeňský kraj	1,6	1,8	2,0	2,3	2,3	2,4	2,8	3,8	4,9	4,8	4,4	4,2
Karlovarský kraj	3,4	3,9	4,3	4,5	4,8	4,7	5,3	6,4	6,6	6,4	6,4	6,4
Ústecký kraj	1,7	1,8	2,0	2,1	2,4	2,7	3,2	4,0	4,2	3,8	3,7	3,7
Liberecký kraj	2,0	2,1	2,1	2,3	2,5	2,7	3,1	3,5	4,0	3,9	3,8	3,8
Královéhradecký kraj	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	2,1	2,4	2,8	3,0	2,7	2,7	2,5
Pardubický kraj	1,1	1,3	1,3	1,1	1,2	1,3	1,5	2,1	2,5	2,3	2,3	2,2
Vysočina	0,8	0,9	1,0	1,2	1,1	1,2	1,4	1,7	1,9	1,7	1,6	1,5
Jihomoravský kraj	1,5	1,6	1,8	2,0	2,1	2,1	2,5	2,9	3,1	3,2	3,1	3,1
Olomoucký kraj	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5
Zlínský kraj	1,2	1,3	1,4	1,4	1,1	1,0	1,1	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
Moravskoslezský kraj	1,4	1,4	1,5	1,6	1,5	1,5	1,6	1,8	2,0	1,9	1,8	1,8

Pramen: ČSÚ (2012ch), vlastní výpočty.

Tabulka 24: Počet lékařů na 1 000 obyvatel

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	3,7	3,8	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4
Hlavní město Praha	6,2	6,5	6,7	6,7	6,8	6,9	7,0	7,3	7,3	7,3	7,3	7,5
Středočeský kraj	2,9	3,0	3,1	3,0	3,0	3,0	2,9	3,2	3,1	3,2	3,2	3,1
Jihočeský kraj	3,5	3,5	3,5	3,5	3,6	3,5	3,5	3,9	3,9	4,0	4,0	4,1
Plzeňský kraj	4,0	4,1	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5	4,5	4,6
Karlovarský kraj	3,5	3,5	3,5	3,6	3,6	3,6	3,6	3,8	3,9	3,9	3,9	4,2
Ústecký kraj	3,1	3,2	3,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,5	3,5	3,5	3,4	3,5
Liberecký kraj	3,2	3,2	3,3	3,3	3,4	3,4	3,4	3,5	3,6	3,7	3,7	3,8
Královéhradecký kraj	3,7	3,8	3,8	3,9	3,9	4,0	4,0	4,5	4,4	4,5	4,5	4,5
Pardubický kraj	3,1	3,1	3,2	3,3	3,3	3,3	3,3	3,6	3,7	3,8	3,8	3,9
Vysočina	3,0	3,1	3,1	3,2	3,1	3,3	3,3	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6
Jihomoravský kraj	4,1	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,6	4,7	4,8	4,8	4,9
Olomoucký kraj	3,8	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0	4,1	4,2	4,2	4,3	4,4	4,5
Zlínský kraj	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	3,3	3,3	3,6	3,6	3,7	3,7	3,9
Moravskoslezský kraj	3,3	3,4	3,5	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7	3,8	3,8	3,9	4,0

Pramen: ČSÚ (2012o).

Tabulka 25: Průměrné procento pracovní neschopnosti

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	6,5	6,7	6,8	6,8	5,9	6,1	5,8	5,6	5,2	4,2	3,8	3,6
Hlavní město Praha	5,0	5,3	5,3	5,4	4,6	4,7	4,5	4,3	4,0	3,3	3,0	2,9
Středočeský kraj	5,7	6,0	6,2	6,2	5,4	5,7	5,5	5,4	5,2	4,2	3,9	3,7
Jihočeský kraj	6,3	6,9	6,8	6,8	6,0	6,5	6,2	6,0	5,6	4,6	4,2	4,2
Plzeňský kraj	6,5	7,1	6,8	6,9	6,0	6,5	6,0	5,9	5,5	4,4	4,0	3,8
Karlovarský kraj	6,2	6,5	6,7	6,6	5,7	6,0	5,7	5,5	5,2	4,1	3,6	3,5
Ústecký kraj	6,5	6,8	6,8	6,9	5,9	6,0	5,7	5,5	5,3	4,1	3,7	3,6
Liberecký kraj	7,1	7,7	7,7	7,7	6,5	6,7	6,5	6,3	5,9	4,7	4,1	3,9
Královéhradecký kraj	6,6	7,0	7,0	7,0	6,0	6,4	6,0	5,8	5,3	4,1	3,7	3,6
Pardubický kraj	6,7	6,9	6,9	7,0	6,1	6,5	6,1	5,8	5,3	4,3	3,8	3,6
Vysočina	6,5	6,8	6,9	7,1	6,1	6,4	6,0	5,9	5,5	4,3	3,9	3,8
Jihomoravský kraj	7,0	7,2	7,2	7,2	6,2	6,5	6,2	5,9	5,4	4,3	3,8	3,7
Olomoucký kraj	7,0	7,3	7,4	7,6	6,4	6,7	6,4	6,2	5,6	4,5	3,9	3,7
Zlínský kraj	7,8	8,0	8,0	8,1	6,9	7,2	6,8	6,4	6,1	5,2	4,6	4,4
Moravskoslezský kraj	7,8	7,9	7,9	8,1	6,8	7,2	6,9	6,8	6,0	4,8	4,3	4,3

Pramen: ČSÚ (2012h), MPSV (2012).

Tabulka 26: Počet obyvatel starších 65 let a více (v %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	13,9	14,0	14,1	14,2	14,4	14,7	14,9	15,2	15,6	16,2
Hlavní město Praha	16,0	15,9	15,8	15,7	15,7	15,8	15,9	16,2	16,4	17,2
Středočeský kraj	14,3	14,2	14,2	14,2	14,2	14,3	14,4	14,6	14,8	15,3
Jihočeský kraj	13,8	13,8	13,9	14,1	14,3	14,5	14,9	15,2	15,5	16,2
Plzeňský kraj	14,4	14,4	14,6	14,8	14,9	15,1	15,3	15,6	16,0	16,7
Karlovarský kraj	12,2	12,3	12,6	12,9	13,2	13,4	13,6	14,0	14,4	15,2
Ústecký kraj	12,2	12,2	12,4	12,6	12,8	13,1	13,3	13,7	14,0	14,8
Liberecký kraj	12,8	12,8	13,0	13,2	13,4	13,6	13,9	14,3	14,7	15,4
Královéhradecký kraj	14,6	14,7	14,8	14,9	15,1	15,3	15,7	16,1	16,5	17,1
Pardubický kraj	14,1	14,2	14,4	14,5	14,7	14,9	15,1	15,5	15,7	16,4
Vysočina	14,0	14,1	14,3	14,4	14,7	14,9	15,2	15,5	15,9	16,6
Jihomoravský kraj	14,4	14,5	14,6	14,8	15,0	15,3	15,6	15,9	16,2	16,8
Olomoucký kraj	13,7	13,8	14,0	14,2	14,5	14,8	15,1	15,5	15,8	16,4
Zlínský kraj	13,9	14,1	14,3	14,6	14,9	15,1	15,5	15,8	16,2	16,8
Moravskoslezský kraj	12,5	12,7	12,9	13,3	13,7	14,1	14,5	14,9	15,2	15,8

Pramen: ČSÚ (2012k), vlastní výpočty.

Tabulka 27: Kriminalita celkem – počet zjištěných trestných činů (na 1 tis. obyvatel)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	38	35	36	35	34	34	33	35	33	32	30	30
Hlavní město Praha	90	86	89	85	84	81	76	73	68	68	59	60
Středočeský kraj	41	37	37	34	33	32	32	37	35	33	30	30
Jihočeský kraj	30	27	26	25	26	27	26	25	25	22	24	23
Plzeňský kraj	31	28	29	30	31	28	25	28	27	25	24	24
Karlovarský kraj	35	34	37	35	34	33	31	35	29	29	26	27
Ústecký kraj	39	36	38	38	39	40	40	42	40	35	35	37
Liberecký kraj	37	34	38	37	36	35	34	37	35	34	31	31
Královéhradecký kraj	24	24	24	23	23	21	21	25	23	21	20	20
Pardubický kraj	23	21	22	21	21	20	19	21	20	18	17	18
Vysočina	18	16	17	17	16	16	16	19	17	17	17	17
Jihomoravský kraj	32	28	32	31	29	27	28	29	28	26	25	26
Olomoucký kraj	29	25	26	25	24	23	22	25	23	22	21	22
Zlínský kraj	22	21	21	19	18	17	17	19	18	17	16	16
Moravskoslezský kraj	33	30	30	30	28	28	29	32	33	33	32	34

Pramen: ČSÚ (2012n), vlastní výpočty.

Tabulka 28: Investice na ochranu životního prostředí celkem (v % HDP)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	0,9	0,8	0,6	0,7	0,7	0,6	0,7	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Hlavní město Praha	1,2	0,8	0,3	0,4	0,6	0,4	0,6	0,4	0,3	0,6	0,5	0,4
Středočeský kraj	1,2	1,2	0,8	1,0	0,8	0,8	1,2	0,7	0,6	0,4	0,6	0,5
Jihočeský kraj	0,6	0,6	0,6	0,4	0,6	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,6
Plzeňský kraj	0,7	0,7	0,3	0,4	0,5	0,4	0,5	1,0	0,8	1,2	0,7	0,6
Karlovarský kraj	1,3	1,7	1,0	0,8	0,3	0,8	0,6	0,4	0,4	0,3	0,5	0,9
Ústecký kraj	2,2	1,5	1,2	1,2	1,3	0,7	1,0	1,1	0,6	0,5	0,5	0,8
Liberecký kraj	0,4	0,4	0,3	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4	0,8	1,5	0,8	1,2
Královéhradecký kraj	0,5	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,8	0,4	0,8	0,6	0,7	0,8
Pardubický kraj	0,7	0,7	0,4	0,5	0,7	0,7	0,8	0,4	0,6	0,7	0,6	0,8
Vysočina	0,6	0,8	0,4	0,6	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,6
Jihomoravský kraj	0,6	0,5	0,8	1,4	1,0	0,8	0,6	0,4	0,7	0,9	0,8	0,4
Olomoucký kraj	1,0	1,1	0,6	0,8	0,5	0,6	0,4	0,6	0,4	0,4	0,5	0,5
Zlínský kraj	0,6	0,9	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5	0,7	0,5
Moravskoslezský kraj	0,8	0,6	0,5	0,6	0,7	0,6	0,6	0,8	0,7	0,7	0,7	1,2

Pramen: ČSÚ (2012r), vlastní výpočty.

 Tabulka 29: Měrné emise oxidu siřičitého (v t na km²)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	3,3	3,1	2,9	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7	2,2	2,2	2,2	..
Hlavní město Praha	5,9	6,1	4,0	3,8	4,9	4,8	4,5	2,9	3,5	3,3	3,1	..
Středočeský kraj	2,6	2,7	2,5	2,4	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1	1,9	2,1	..
Jihočeský kraj	1,3	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	..
Plzeňský kraj	1,6	1,7	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,2	1,4	1,0	..
Karlovarský kraj	6,6	6,6	5,2	4,8	5,2	5,0	5,1	6,4	3,0	2,8	2,9	..
Ústecký kraj	16,7	13,7	15,1	13,6	13,4	13,5	13,4	14,3	11,2	11,7	10,9	..
Liberecký kraj	2,3	2,0	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1	0,9	1,0	0,9	0,8	..
Královéhradecký kraj	2,1	2,0	1,6	1,8	1,9	1,7	1,7	1,6	1,5	1,2	1,3	..
Pardubický kraj	4,2	4,7	4,1	4,7	3,7	3,5	3,1	3,1	2,9	2,6	2,9	..
Vysočina	0,8	0,8	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	..
Jihomoravský kraj	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	..
Olomoucký kraj	1,6	1,4	1,2	1,2	1,4	1,4	1,1	1,0	0,8	0,9	0,8	..
Zlínský kraj	2,1	2,1	1,8	2,0	2,2	1,8	1,8	1,6	1,4	1,4	1,2	..
Moravskoslezský kraj	5,2	5,3	5,2	5,4	5,2	5,5	5,5	5,6	4,3	4,1	4,1	..

Pramen: ČSÚ (2012r), ČHMÚ (2012; 1–3, bez mobilních zdrojů znečištění).

Inovační výkonnost

Výdaje na výzkum a vývoj podle sektorů, podle zdrojů financování a podle jeho provádění

Níže uvedené tabulky (1A–3A) využívají ukazatele hrubých výdajů na výzkum a vývoj (Gross Expenditures on Research and Development – GERD). Tento ukazatel je součástí mezinárodně přijímané metodiky (Frascati manuálu) od svého vzniku.

Hrubé výdaje na výzkum a vývoj jsou definovány jako celkové vnitřní výdaje na výzkum a vývoj realizovaný na území státu v daném období. GERD zahrnuje výzkum a vývoj financovaný ze zahraničí, ale vylučuje platby na výzkum a vývoj, který je prováděn v zahraničí (Frascati manuál, odst. 423–425).

Z institucionálního hlediska jsou výdaje na výzkum a vývoj rozlišeny podle sektorů financování a sektorů provádění výzkumu a vývoje.

Sektory financování zahrnují podnikatelský sektor (podniky), vládní sektor (bez vyšších a vysokých škol), soukromý neziskový sektor, sektor vyšších a vysokých škol a zahraničí.

Sektory provádění jsou stejné jako v případě sektorů financování, ale bez sektoru zahraničí (Frascati manuál, odst. 159).

Tabulka 1A: Struktura výdajů na VaV podle sektoru financování a provádění (v %)

Sektor financování v % GERD									
Podniky									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	54,4(s)	54,1(s)	54,2(s)	54,2(s)	55,1(s)	55,2(s)	54,9(s)	54,1(s)	53,9(s)
EU-17	55,9(s)	55,7(s)	55,7(s)	56,2(s)	56,8(s)	56,7(s)	56,4(s)	55,6(s)	55,7(s)
ČR	53,7	51,4	52,8	54,1	56,9	54,0	52,2	44,6	48,9
Vláda									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	34,5(s)	35,2(s)	35,1(s)	34,4(s)	33,5(s)	33,0(s)	33,5(s)	34,8(s)	34,6(s)
EU-17	36,4(s)	36,6(s)	34,7(s)	35,2(s)	34,3(s)	34,0(s)	34,5(s)	35,4(s)	35,1(s)
ČR	42,1	41,8	41,9	40,9	33,0	41,2	41,3	43,9	39,9
Zahraníčí									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	8,9(s)	8,6(s)	8,4(s)	9,1(s)	8,8(s)	9,2(s)	8,8(s)	8,5(s)	8,9(s)
EU-17	6,3(s)	6,3(s)	8,4(s)	7,0(s)	7,0(s)	7,4(s)	7,2(s)	7,4(s)	7,3(s)
ČR	2,7	4,6	3,7	4,0	3,1	4,1	5,3	10,4	10,4
Sektor provádění v % HDP									
Podniky									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	1,20(s)	1,19(s)	1,16(s)	1,15(s)	1,18(s)	1,19(s)	1,21(s)	1,25(s)	1,24(s)
EU-17	1,18(s)	1,18(s)	1,17(s)	1,16(s)	1,19(s)	1,2(s)	1,24(s)	1,27(s)	1,28(s)
ČR	0,73	0,76	0,78	0,89	1,01	0,95	0,91	0,88	0,96
Vláda									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	0,24(s)	0,24(s)	0,24(s)	0,25(s)	0,24(s)	0,23(s)	0,24(s)	0,27(s)	0,26(s)
EU-17	0,27(s)	0,26(s)	0,27(s)	0,27(s)	0,27(s)	0,26(s)	0,27(s)	0,3(s)	0,28(s)
ČR	0,28	0,29	0,28	0,28	0,29	0,32	0,31	0,31	0,3
Vyšší školství									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	0,42(s)	0,42(s)	0,41(s)	0,41(s)	0,41(s)	0,42(s)	0,42(s)	0,48(s)	0,49(s)
EU-17	0,41(s)	0,42(s)	0,4(s)	0,4(s)	0,4(s)	0,4(s)	0,4(s)	0,48(s)	0,48(s)
ČR	0,19	0,19	0,18	0,23	0,25	0,26	0,28	0,27	0,28

Poznámka: (s) – odhad EUROSTATu.

Pramen: EUROSTAT (2013).

Tabulka 2A: Výdaje na VaV v jednotlivých sektorech podle zdroje jejich financování v ČR (v mil. Kč b.c.)

Sektor provádění VaV, financující sektor (zdroj financování VaV)	2008	2009	2010	2011
Podnikatelský (BERD)	33486	33218	36623	42658
Podnikatelský (soukromé národní zdroje)	26887	24079	28176	32485
Vládní (veřejné zdroje)	4411	4911	4712	5451
Zahraničí (soukromé + veřejné zdroje)	2143	4181	3705	4705
Ostatní národní zdroje	45	46	30	18
Vládní (GOVERD)	11325	11836	11469	12403
Podnikatelský (soukromé národní zdroje)	666	492	544	427
Vládní (veřejné zdroje)	9513	10117	9406	9622
Zahraničí (soukromé + veřejné zdroje)	947	1088	1498	2339
Ostatní národní zdroje	198	139	21	15
Vysokoškolský (HERD)	9090	10022	10616	15288
Podnikatelský (soukromé národní zdroje)	57	106	113	156
Vládní (veřejné zdroje)	8256	9076	9216	10947
Zahraničí (soukromé + veřejné zdroje)	394	426	886	3641
Ostatní národní zdroje	383	415	400	545
Soukromý neziskový	208	274	324	345
Podnikatelský (soukromé národní zdroje)	19	23	57	93
Vládní (veřejné zdroje)	162	197	204	160
Zahraničí (soukromé + veřejné zdroje)	22	41	37	79
Ostatní národní zdroje	6	12	11	14
ČR celkem (GERD)	54108	55350	59033	70695
Podnikatelský (soukromé národní zdroje)	27628	24701	28891	33161
Vládní (veřejné zdroje)	22342	24301	23539	26179
Zahraničí (soukromé + veřejné zdroje)	3507	5736	6142	10764
Ostatní národní zdroje	631	612	461	591

Pramen: ČSÚ (2010).

Tabulka 3A: Výdaje na VaV podle zdrojů jejich financování a sektorů jejich užití v ČR (v mil. Kč b.c.)

Sektor (zdroj) financování VaV, sektor provádění VaV	2008	2009	2010	2011
Podnikatelský (soukromé národní zdroje)	27628	24701	28891	33161
Podnikatelský (BERD)	26887	24079	28176	32485
Vládní (GOVERD)	666	492	544	427
Vysokoškolský (HERD)	57	106	113	156
Soukromý neziskový	19	23	57	93
Vládní (veřejné zdroje)	22342	24301	23539	26179
Podnikatelský (BERD)	4410	4911	4712	5451
Vládní (GOVERD)	9513	10117	9406	9622
Vysokoškolský (HERD)	8256	9076	9216	10947
Soukromý neziskový	162	197	204	160
Zahraničí (soukromé+veřejné zdroje)	3507	5736	6142	10764
Podnikatelský (BERD)	2143	4181	3705	4705
Vládní (GOVERD)	947	1088	1498	2339
Vysokoškolský (HERD)	394	426	886	3641
Soukromý neziskový	22	41	52	79
Ostatní národní zdroje	631	612	461	591
Podnikatelský (BERD)	45	46	30	18
Vládní (GOVERD)	198	139	21	15
Vysokoškolský (HERD)	383	415	400	545
Soukromý neziskový	6	12	11	14
ČR celkem (GERD)	54108	55350	59033	70695
Podnikatelský (BERD)	33486	33218	36623	42658
Vládní (GOVERD)	11325	11836	11489	12403
Vysokoškolský (HERD)	9090	10022	10616	15288
Soukromý neziskový	208	274	324	345

Poznámka: ostatní národní zdroje tvoří součet vlastních příjmů vysokých škol a soukromého neziskového sektoru.

Pramen: ČSÚ (2010).

Inovující podniky v České republice

Níže uvedené tabulky (1B–8B) využívají údaje o technických inovacích (TI) za období 2008–2010. **Statistika inovačních aktivit podniků** se zabývá sledováním činností podniků spjatých s jejich inovačními aktivitami. Hlavním účelem je zmapování inovačního prostředí a inovačního potenciálu podniků v jednotlivých členských zemích EU.

Zjištěné údaje slouží potřebám EU při formování společné unijní politiky podpory inovací a konkurenceschopnosti podniků a v jednotlivých členských zemích pro formování národních inovačních strategií a podpory zvyšování konkurenceschopnosti národních podniků v mezinárodní soutěži.

První společné a harmonizované šetření o inovacích proběhlo v rámci EU v roce 1993 a dále každé 2 roky s 3letým referenčním obdobím. Ke sběru potřebných dat je využito

harmonizovaný dotazník členských zemí EU k inovačnímu šetření společností CIS (Community Innovation Survey).

V ČR bylo uvedeno jako první CIS 3 pro referenční období 1999–2001. Měření inovací dle metodiky CIS v ČR provádí Český statistický úřad pomocí dotazníků TI (TI2001, TI2003, TI2005, TI2006, TI2008 a TI2010). Šetření je realizováno formou výběrového šetření. Do výběru jsou zahrnuty podniky z vybraných oblastí výroby a služeb (finančních i nefinančních) s alespoň 10 zaměstnanci. Výběrový soubor podniků je získáván z Registru ekonomických subjektů.

Předmětem zjišťování jsou cíle, podněty, překážky, náklady a efekty související s vývojem nových nebo podstatně zlepšených výrobků, služeb či technologických procesů splňujících kritéria inovací.

Porovnání inovačních šetření

Statistické šetření	Druh inovace (v % z celkového počtu všech podniků)			Počet obeslaných jednotek v šetření
	inovace produktu	inovace procesu	inovace produktu nebo procesu	
TI: 2001	23	17	29	5 829
TI: 2003	22	12	26	4 678
TI: 2005	20	24	29	8 370
TI: 2006	19	22	27	8 475
TI: 2008	19	25	29	8 638
TI: 2010	19	24	29	6 229

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 1B: Podniky zavádějící inovace podle typu v ČR (v % podniků, 2008–2010)

	Ekonomické sub-jekty s inovací produktu	Ekonomické sub-jekty s inovací procesu	Ekonomické sub-jekty s marketingovou inovací	Ekonomické sub-jekty s organizační inovací	Ekonomické sub-jekty s inovační aktivitou	Ekonomické sub-jekty bez inovačních aktivit
Celkem ČR	24,1	22,9	29,6	30,9	51,7	48,3
malé (10–49 zam.)	19,5	18,5	27,7	26,6	46,7	53,3
střední (50–249 zam.)	34,2	32,0	33,9	39,9	64,0	36,0
velké (250 a více zam.)	52,6	52,6	41,5	59,5	78,6	21,4
Dobývání nerostných surovin	16,0	19,7	21,2	20,8	39,7	60,3
Zpracovatelský průmysl celkem	28,5	24,9	29,8	30,5	54,0	46,0
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	32,6	18,9	36,9	26,5	56,8	43,2
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	20,5	14,6	28,7	23,5	43,6	56,4
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	18,6	20,9	27,4	20,9	45,7	54,3
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	35,9	32,0	35,8	37,8	64,6	35,4
<i>Výroba kovů, hutních a kovodělných výrobků</i>	22,6	27,8	23,1	33,1	52,3	47,7
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zař.</i>	53,1	33,8	31,8	39,0	66,9	33,1
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	33,7	24,4	28,3	32,3	53,6	46,4
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	34,7	32,6	20,5	33,4	55,7	44,3
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	25,3	23,0	35,0	29,0	52,4	47,6
<i>Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimat. vzduchu</i>	16,8	21,5	20,5	28,1	42,8	57,2
<i>Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi</i>	11,6	20,1	21,0	28,7	44,0	56,0
<i>Velkoobchod, kromě motorových vozidel</i>	17,3	20,1	36,1	30,6	49,9	50,1
<i>Doprava a skladování</i>	7,4	14,0	18,0	25,8	36,4	63,6
<i>Vydavatelské činnosti</i>	39,4	27,5	40,6	28,3	57,8	42,2
<i>Telekomunikační činnosti</i>	39,4	28,6	45,3	40,5	74,1	25,9
<i>Činnosti v oblasti informačních technologií</i>	50,7	35,1	40,5	53,7	77,9	22,1
<i>Informační činnosti</i>	41,1	29,8	37,9	42,0	62,8	37,2
<i>Peněžnictví a pojišťovnictví</i>	37,2	36,0	39,3	50,6	64,4	35,6
<i>Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy</i>	13,4	15,5	18,9	26,9	45,4	56,6

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 2B: Inovační aktivity podniků v ČR (v % podniků s inovací produktu nebo procesu, 2008–2010)

	Vnitřní V&V	Získání výsledků z exter. V&V	Získání strojů, zařízení a SW	Získání jiných exter. znalostí	Školení	Uvádění inovací na trh	Design	Ostatní činnosti
Celkem ČR	58,1	30,1	77,5	25,4	35,7	47,1	41,4	43,9
malé (10–49 zam.)	53,9	23,5	75,8	24,7	33,8	40,1	38,3	39,8
střední (50–249 zam.)	63,6	38,2	79,7	26,5	37,5	55,6	44,5	48,7
velké (250 a více zam.)	71,0	52,0	82,8	26,9	43,2	69,5	53,3	58,1
Dobývání nerostných surovin	41,5	16,6	79,5	2,6	16,9	29,1	41,1	40,9
Zpracovatelský průmysl celkem	61,0	29,9	77,1	22,0	40,1	44,2	41,5	47,7
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	53,5	22,0	75,1	15,7	48,0	33,7	44,7	38,5
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	62,0	24,8	75,5	18,3	47,0	37,4	42,7	36,4
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	41,4	21,3	83,6	17,0	39,3	31,2	35,6	35,3
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	67,9	38,7	74,4	25,7	41,9	46,0	47,1	50,5
<i>Výroba kovů, hutních a kovodělných výrobků</i>	54,2	19,0	84,1	19,6	28,0	40,8	26,8	48,3
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení</i>	72,9	33,8	73,9	22,4	52,5	52,3	40,2	54,3
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	74,7	40,8	73,8	26,3	39,8	56,3	49,4	55,4
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	63,7	42,9	80,5	21,9	40,0	53,1	37,4	53,3
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	59,0	29,7	70,1	26,5	46,0	46,7	53,0	49,7
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	22,9	21,9	82,4	24,2	13,7	55,4	26,2	30,4
Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	46,6	15,8	85,4	13,7	8,9	33,7	25,2	35,2
Velkoobchod, kromě motorových vozidel	42,9	29,4	76,0	29,2	28,6	48,3	44,5	29,9
Doprava a skladování	34,5	27,5	85,4	33,3	15,3	38,2	18,5	32,6
Vydavatelské činnosti	71,5	30,5	79,2	33,6	56,7	54,9	54,3	39,9
Telekomunikační činnosti	70,7	36,2	76,7	22,6	12,2	55,5	37,0	30,7
Činnosti v oblasti informačních technologií	86,8	38,2	76,1	36,5	41,0	64,9	53,2	55,4
Informační činnosti	82,0	37,9	57,6	20,7	28,8	59,6	57,4	33,1
Peněžnictví a pojišťovnictví	52,8	42,3	78,8	29,1	38,3	54,9	55,8	48,4
Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy	63,4	28,8	79,2	47,2	25,3	70,0	35,0	44,7

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 3B: Výdaje na inovace a inovační intenzita v ČR (technicky inovující podniky, v %, 2008–2010)

	Vnitřní VaV	Získání výsledků z exter. VaV	Získání strojů, zařízení a SW	Získání jiných exter. znalostí	Intenzita inovace ¹⁾
Celkem ČR	24,4	20,7	50,9	4,0	2,1
malé (10–49 zam.)	30,1	7,6	60,0	2,2	3,6
střední (50–249 zam.)	33,8	8,2	55,9	2,1	2,9
velké (250 a více zam.)	19,5	28,5	46,8	5,2	1,7
Dobývání nerostných surovin	0,5	0,9	98,6	0,0	4,2
Zpracovatelský průmysl celkem	24,7	23,8	47,6	3,9	2,8
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	11,3	9,5	77,8	1,4	1,8
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	27,4	3,5	65,7	3,4	3,0
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	6,0	3,7	87,8	2,6	3,1
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	28,6	15,2	53,9	2,4	2,5
<i>Výroba kovů, hutních a kovárenských výrobků</i>	17,0	3,5	78,6	0,9	2,3
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení</i>	22,7	23,1	35,9	18,3	2,5
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	39,6	7,9	51,0	1,5	2,7
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	21,7	48,5	24,8	5,1	3,8
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	40,5	5,2	51,4	2,9	3,2
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	3,8	8,8	81,7	5,9	0,2
Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	3,4	0,9	94,7	1,0	3,7
Velkoobchod, kromě motorových vozidel	15,5	6,9	72,4	5,1	0,9
Doprava a skladování	9,0	3,6	76,2	11,2	1,4
Vydavatelské činnosti	46,7	11,5	34,8	7,1	2,8
Telekomunikační činnosti	14,4	10,7	71,7	3,1	0,6
Činnosti v oblasti informačních technologií	69,1	12,0	16,5	2,5	6,6
Informační činnosti	57,6	24,5	17,7	0,2	4,6
Peněžnictví a pojišťovnictví	8,2	33,4	53,4	5,1	1,0
Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy	63,1	4,8	29,4	2,7	2,7

Poznámka: 1) podíl nákladů na inovace na celkových tržbách podniků s technickou inovací.

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 4B: Tržby z inovovaných produktů v % tržeb technicky inovujících podniků v ČR (2008–2010)

	Tržby za produkty, které jsou nové na trhu	Tržby za produkty, které jsou nové jenom pro podnik
Celkem ČR	15,1	15,9
malé (10–49 zam.)	19,7	18,4
střední (50–249 zam.)	10,9	14,7
velké (250 a více zam.)	15,7	16,0
Dobývání nerostných surovin	11,5	5,1
Zpracovatelský průmysl celkem	19,9	16,7
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	10,1	6,7
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	18,6	26,3
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	3,8	19,3
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	7,3	19,1
<i>Výroba kovů, hutních a kovodělných výrobků</i>	8,2	12,3
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení</i>	26,6	38,4
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	17,5	17,5
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	39,9	13,2
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	16,5	13,5
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	0,4	10,8
Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	4,8	17,3
Velkoobchod, kromě motorových vozidel	9,1	27,2
Doprava a skladování	11,1	9,0
Vydavatelské činnosti	14,7	12,2
Telekomunikační činnosti	7,2	8,5
Činnosti v oblasti informačních technologií	22,5	15,9
Informační činnosti	19,6	9,1
Peněžnictví a pojišťovnictví	14,3	15,7
Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy	33,7	7,6

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 5B: Výsledky inovačních aktivit označené za významné pro podnik v ČR (v % podniků s produktovou nebo procesní inovací, 2008–2010)

	Výsledky inovační aktivity označené podniky jako vysoce významné (v %)								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Celkem za ČR	49,2	31,9	33,0	44,7	27,7	24,2	19,0	15,1	16,1
malé (10–49 zam.)	48,0	28,5	31,5	41,8	26,5	21,9	15,7	13,4	15,2
střední (50–249 zam.)	49,1	34,4	33,6	48,7	28,6	27,4	22,2	14,5	14,5
velké (250 a více zam.)	57,1	46,8	40,5	52,6	33,0	30,0	31,6	27,7	26,3
Dobývání nerostných surovin	47,1	17,1	33,3	56,0	37,3	41,3	25,5	31,5	36,2
Zpracovatelský průmysl celkem	51,7	30,9	34,2	45,9	27,9	26,6	22,5	17,4	18,7
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	59,9	26,5	34,2	43,6	19,9	30,1	22,9	17,5	20,6
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	50,3	26,7	30,1	37,3	22,9	26,1	17,9	10,6	8,3
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	46,8	32,0	28,3	41,0	31,4	33,6	16,9	15,9	17,1
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	54,7	35,6	32,7	47,7	30,6	27,2	26,2	24,9	23,3
<i>Výroba kovů, hutních a kovodělných výrobků</i>	42,0	25,0	32,4	43,3	33,8	30,4	26,5	18,8	18,0
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení</i>	55,8	37,1	37,4	41,5	31,4	24,3	15,6	9,8	14,1
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	55,9	29,6	43,8	49,5	24,3	18,5	21,5	13,4	17,2
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	61,6	32,7	33,4	50,5	26,1	27,7	24,9	20,1	21,5
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	47,7	40,3	29,7	52,6	24,6	22,3	17,3	14,3	19,6
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	24,7	37,1	29,4	40,2	40,0	22,2	26,4	26,7	9,1
Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	41,9	38,6	26,3	29,3	14,6	23,9	24,3	43,9	26,3
Velkoobchod, kromě motorových vozidel	46,4	23,7	26,6	34,5	25,2	17,0	11,6	7,0	9,9
Doprava a skladování	27,4	32,4	25,6	47,2	37,3	32,0	16,4	24,0	22,1
Vydavatelské činnosti	62,4	56,4	56,6	51,7	37,0	27,7	20,1	10,8	12,5
Telekomunikační činnosti	57,2	32,7	47,5	46,2	14,8	18,2	13,5	9,2	5,1
Činnosti v oblasti informačních technologií	54,9	52,0	36,0	53,6	22,9	15,0	10,0	5,8	5,8
Informační činnosti	42,1	32,6	20,8	51,6	29,4	18,8	6,5	0,0	4,1
Peněžnictví a pojišťovnictví	61,5	38,8	39,6	59,7	39,9	26,5	10,1	4,1	7,0
Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy	33,9	34,0	33,2	40,6	23,9	12,9	7,8	5,7	11,4

Poznámka: 1 – Rozšíření sortimentu výrobků nebo služeb, 2 – Nahrazení zastaralých produktů nebo procesů, 3 – Vstup na nové trhy, 4 – Zvýšení tržního podílu, 5 – Zlepšení kvality výrobků nebo služeb, 6 – Zlepšení výrobní pružnosti nebo poskytování služeb, 7 – Zvýšení objemu výroby nebo služeb, 8 – Zlepšení zdraví a bezpečnosti, 9 – Snížení nákladů práce na jednotku produkce.

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 6B: Výsledky inovačních aktivit označené inovačními podniky za významné (v % podniků s marketingovou inovací)

	Výsledky inovační aktivity označené podniky jako vysoce významné (v %)		
	Zvýšení nebo udržení tržního podílu	Uvedení výrobků pro nové skupiny zákazníků	Uvedení výrobků na nových geografických trzích
Celkem za ČR	44,1	30,5	10,9
malé (10–49 zam.)	39,5	28,7	8,7
střední (50–249 zam.)	52,7	32,4	14,8
velké (250 a více zam.)	62,9	42,6	20,2
Dobývání nerostných surovin	43,5	20,5	16,1
Zpracovatelský průmysl celkem	46,1	30,9	13,4
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	48,1	29,4	9,3
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	37,9	28,8	14,1
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	36,5	25,6	5,5
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	53,0	30,3	12,9
<i>Výroba kovů, hutních a kovodělných výrobků</i>	43,1	32,6	10,0
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení</i>	24,9	37,1	16,6
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	55,8	35,1	24,0
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	45,2	33,0	15,9
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	44,1	30,1	15,5
<i>Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu</i>	41,5	24,9	3,8
<i>Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi</i>	27,0	30,2	5,7
<i>Velkoobchod, kromě motorových vozidel</i>	40,5	26,6	2,3
<i>Doprava a skladování</i>	36,9	32,1	9,1
<i>Vydavatelské činnosti</i>	54,6	58,0	17,6
<i>Telekomunikační činnosti</i>	50,5	28,8	9,4
<i>Činnosti v oblasti informačních technologií</i>	52,6	36,4	16,6
<i>Informační činnosti</i>	60,3	36,0	11,0
<i>Peněžnictví a pojišťovnictví</i>	62,6	45,9	10,9
<i>Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy</i>	23,8	20,2	22,9

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 7B: Výsledky inovačních aktivit označené inovačními podniky za významné (v % podniků s organizační inovací)

	Výsledky inovační aktivity označené podniky jako vysoce významné (v %)				
	1	2	3	4	5
Celkem za ČR	31,0	28,7	46,9	30,3	26,0
malé (10–49 zam.)	29,7	27,6	47,4	27,0	25,6
střední (50–249 zam.)	31,0	31,0	44,2	33,4	25,9
velké (250 a více zam.)	39,2	30,4	50,2	43,5	29,1
Dobývání nerostných surovin	39,5	23,6	34,7	30,0	43,2
Zpracovatelský průmysl celkem	34,4	28,5	48,0	34,3	21,5
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	15,1	26,2	39,3	28,2	13,0
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	17,9	18,1	38,1	28,7	16,3
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	45,1	37,3	55,8	54,0	29,0
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	38,8	29,2	51,2	37,9	24,7
<i>Výroba kovů, hutních a kovodělných výrobků</i>	33,3	26,6	49,6	34,3	18,9
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení</i>	32,2	28,7	41,9	16,8	32,2
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	41,4	30,2	45,8	31,3	17,3
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	34,0	22,5	58,0	39,6	32,1
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	33,5	32,1	46,5	30,9	25,7
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	31,4	23,1	32,2	22,4	29,0
Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	19,7	20,8	30,7	29,6	16,0
Velkoobchod, kromě motorových vozidel	28,0	26,3	46,1	27,4	39,1
Doprava a skladování	17,1	31,3	45,6	29,8	23,9
Vydavatelské činnosti	42,9	46,0	53,2	29,7	51,9
Telekomunikační činnosti	28,0	20,1	50,6	20,3	16,6
Činnosti v oblasti informačních technologií	33,3	39,8	54,0	21,5	33,3
Informační činnosti	37,8	41,4	58,8	25,2	32,6
Peněžnictví a pojišťovnictví	37,5	29,5	48,2	24,0	38,3
Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy	21,0	22,6	37,6	12,9	14,0

Poznámka: 1 – Zkrácení doby odpovědi na požadavky zákazníků nebo dodavatelů, 2 – Zlepšení schopnosti rozvíjet výrobky nebo služby, 3 – Zlepšení kvality výrobků a služeb, 4 – Snížení nákladů na jednotku produkce, 5 – Zlepšení sdílení komunikace nebo informací v rámci podniku nebo s jinými podniky nebo institucemi.

Pramen: ČSÚ (2012d).

Tabulka 8B: Omezující faktor inovací označený jako vysoce významný u technicky inovujících podniků v ČR (2008–2010, v %)

	Omezující faktor inovací označený jako vysoce významný (inovující podniky – v %)										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Celkem za ČR	30,9	17,1	23,2	10,8	2,1	2,5	3,5	18,1	11,0	3,1	5,2
malé (10–49 zam.)	33,0	19,7	24,5	11,2	2,0	2,3	3,5	17,9	9,4	3,5	5,2
střední (50–249 zam.)	30,1	13,0	21,8	10,3	2,6	3,0	3,6	20,6	15,1	2,1	6,1
velké (250 a více zam.)	19,6	11,0	18,6	10,0	1,9	3,0	3,1	13,1	10,9	3,8	2,8
Dobývání nerostných surovin	21,9	10,4	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	18,9	9,9	4,6	5,2
Zpracovatelský průmysl celkem	35,7	20,0	24,8	11,9	2,6	2,5	4,1	19,5	12,7	2,9	4,4
<i>Potravinářský a tabákový průmysl</i>	40,9	29,4	25,7	5,02	0,2	2,5	4,7	37,6	20,1	5,0	4,9
<i>Textilní a kožedělný průmysl</i>	41,4	21,4	29,8	9,1	4,3	1,8	5,7	20,5	11,5	4,0	6,2
<i>Dřevozpracující a papírenský průmysl</i>	52,9	23,3	40,5	6,1	3,0	2,9	4,4	12,9	9,6	6,4	2,5
<i>Chemický, farmaceutický, gumárenský a plastový průmysl, Průmysl skla a stavebních hmot</i>	32,5	17,5	27,7	9,7	4,0	2,5	3,7	22,2	16,6	3,7	5,7
<i>Výroba kovů, hutních a kovodělných výrobků</i>	45,8	27,6	23,1	15,5	1,3	1,2	2,3	16,1	8,5	0,5	5,1
<i>Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení</i>	18,4	9,7	25,4	30,0	4,3	4,4	9,7	16,9	16,8	0,6	2,3
<i>Výroba elektrických zařízení, výroba strojů a zařízení</i>	25,3	14,4	18,6	16,3	4,0	4,1	4,5	13,9	11,1	1,8	2,4
<i>Výroba dopravních prostředků</i>	21,9	6,9	19,1	12,2	2,3	0,9	4,4	14,8	9,8	3,6	6,0
<i>Výroba nábytku, ostatní zpracovatelský průmysl, opravy a instalace strojů a zařízení</i>	27,8	13,4	19,5	6,7	1,3	2,1	3,7	18,3	11,4	2,6	4,6
<i>Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu</i>	14,0	3,6	9,6	2,3	2,3	0,0	0,0	5,3	1,4	4,9	9,3
<i>Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi</i>	19,1	15,8	29,3	4,7	0,0	0,0	0,0	10,8	14,0	0,0	0,0
<i>Velkoobchod, kromě motorových vozidel</i>	17,0	11,5	18,2	11,1	0,8	1,3	3,5	14,6	3,5	2,7	6,3
<i>Doprava a skladování</i>	48,9	15,9	28,7	0,6	0,3	4,8	0,0	23,7	11,1	12,0	17,0
<i>Vydavatelské činnosti</i>	29,7	15,3	11,5	7,7	0,0	0,0	0,0	16,0	22,0	0,0	0,0
<i>Telekomunikační činnosti</i>	39,9	16,9	32,2	8,9	0,0	7,5	3,4	27,2	13,0	1,7	0,0
<i>Činnosti v oblasti informačních technologií</i>	20,4	11,6	19,0	16,2	5,2	7,0	4,6	16,0	13,7	1,0	1,0
<i>Informační činnosti</i>	31,4	18,5	31,1	18,1	0,0	0,0	12,8	17,7	24,0	4,1	6,4
<i>Peněžnictví a pojišťovnictví</i>	12,8	1,4	17,1	5,9	1,5	0,0	0,0	8,7	10,0	3,2	5,8
<i>Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy</i>	18,0	15,2	20,5	5,9	0,9	2,9	0,9	16,7	4,0	4,0	8,6

Poznámka: 1 – Nedostatek finančních prostředků v podniku, 2 – Nedostatek financí ze zdrojů mimo podnik, 3 – Příliš vysoké inovační náklady, 4 – Nedostatek kvalifikovaných pracovníků, 5 – Nedostatek informací o technologii, 6 – Nedostatek informací o trzích, 7 – Obtíže při hledání spolupracujícího partnera, 8 – Trh ovládaný zavedenými firmami, 9 – Nejistá poptávka po inovovaných produktech nebo službách, 10 – Nebylo třeba inovovat vzhledem k předchozím inovacím, 11 – Inovace nebyly vyžadovány.

Pramen: ČSÚ (2012d).

Informační systémy a technologie

Kapitola statistické ročenky, která se orientuje na informační systémy a technologie, se věnuje především dvěma tématům. Prvním z nich je hodnocení informatizace veřejné správy (e-Governmentu) v České republice ve srovnání s ostatními státy EU. Druhým tématem je využívání informatiky podniky a jednotlivci v jejich obchodních aktivitách, tedy hodnocení využití různých aplikací a technologií elektronického podnikání, rovněž v kontextu států EU. Zdrojem pro tato porovnání jsou statistické přehledy EUROSTATu z druhé poloviny roku 2012.

Využití služeb veřejné správy, e-Governmentu

Jednou z nejvýznamnějších sledovaných oblastí využití informatiky ve společnosti jsou informatické služby ve veřejné správě. Základním indikátorem v této oblasti je zajištění 20 základních služeb veřejné správy informatickými aplikacemi. Tyto služby jsou přesně definovány katalogem EU a s ohledem na to, že jde o klíčový ukazatel informatiky na úrovni států, jsou dále vymezeny ve stručném přehledu:

Služby e-Governmentu pro občany:

1. Podání daňových přiznání pro daně z příjmů, oznámení o výměru daně.
2. Poskytování služeb úřadů práce, zejména podpora při vyhledávání zaměstnání.
3. Žádosti a vyřízení příspěvků sociálního zabezpečení, tj. příspěvků v podpoře v nezaměstnanosti, u přídatků na dítě, příspěvků na náklady lékařské péče, granty studentům.
4. Vydávání pasů a řidičských průkazů.
5. Registrace aut pro nová auta, použitá i dovážená.
6. Podávání žádostí o stavební povolení.
7. Oznámení policii.
8. Podpora služeb veřejných knihoven, zahrnující knižní katalogy, využití vyhledávacích nástrojů.
9. Vystavování certifikátů při narození dítěte, při uzavření manželství.
10. Zápisy na instituce vyššího vzdělávání.
11. Oznámení o přestěhování, informace o změně adresy.
12. Služby vztahující se ke zdravotnickým zařízením, tj. rady o dostupnosti služeb, objednávání se na vyšetření a k přijetí do zdravotnických zařízení.

Služby e-Governmentu pro podnikatele:

13. Oznámení a zpracování sociálního pojištění za zaměstnance.
14. Daň z příjmů právnických osob, podávání daňových přiznání, vydávání oznámení o výměru.
15. Daňová přiznání a oznámení o výměru daně z přidané hodnoty.
16. Registrace nového podniku, resp. společnosti.
17. Zasílání dat statistickým úřadům.
18. Podávání a zpracování celních deklarací.
19. Vydávání povolení vztahujících se k životnímu prostředí.
20. Podpora při řešení veřejných zakázek.

Rozsah pokrytí uvedených základních služeb e-Governmentu v procentech dokumentuje tabulka 1. Pro tento případ nebyly ve statistikách EUROSTATu k dispozici hodnoty za rok 2008. Na druhé straně lze konstatovat, že uvedený

ukazatel představuje komplexní porovnání úrovně nabídky e-Governmentu v jednotlivých státech EU a tedy jeho celkový rozsah v pokrytí standardních, výše vymezených služeb.

Tabulka 1: Služby veřejné správy poskytované on-line (v % 20 základních služeb, 2007, 2009, 2010)

	2007	2009	2010
EU-27	58	73	84
AT	100	100	100
BE	63	69	79
BG	14	40	70
CY	46	51	55
CZ	58	63	74
DE	72	74	95
DK	61	84	95
EE	73	93	94
ES	69	80	95
FI	65	86	95
FR	73	78	85
GR	45	45	48
HU	43	53	66
IR	52	80	100
IT	69	68	100
LT	28	66	93
LU	41	64	72
LV	37	62	72
MT	91	100	100
NL	63	71	95
PL	21	55	79
PT	81	100	100
RO	38	48	60
SE	75	95	100
SK	30	56	63
SL	91	95	95
UK	78	93	98

Pramen: EUROSTAT (2012h).

Tabulka ukazuje, že v některých státech, především v Rakousku, Irsku, Portugalsku, Švédsku a na Maltě pokrývá e-Government celý rozsah služeb veřejné správy. V České republice je to 74 %. Novější údaje nebyly v době zpracování ročenky k dispozici, což znamená, že uvedená hodnota bude v současné době nutně podstatně vyšší. To je dáno zejména zprovozněním projektu centrálních registrů, projektu registru vozidel a jeho vazbou na centrální registry, a to i přes jeho potíže při jeho spuštění. K tomu je třeba připočítat zahájení provozu státní pokladny, rozvoj funkcionality automatizovaného daňového systému (ADIS), nové aplikace na úrovni samosprávy a další. To vše představuje nejen podstatný nárůst pokrytí služeb e-Governmentu, ale i zvýšení jejich kvality a především úrovně integrace spojené právě s centrálními registry.

Rozsah poskytovaných služeb e-Governmentu v tabulce 1 ale neukazuje jejich reálné využití v praxi. Statistiky EUROSTATu je sledují na dvou úrovních, a to jejich využívání podniky a na druhé straně jednotlivými občany.

Využití služeb e-Governmentu podniky ukazuje tabulka 2. Tabulka 2 zahrnuje podniky s 10 a více zaměstnanci, a to ve vybraných sektorech ekonomiky dle klasifikace NACE (Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes). Analýza představuje procentní podíl podniků uvedeného typu komunikujících s orgány veřejné správy prostřednictvím služeb a aplikací e-Governmentu v letech 2008–2010. Celkově je z tabulky patrný stoupající trend využití těchto služeb.

Tabulka 2: Podniky využívající funkce e-Governmentu (v % podniků, 2008–2010)

	2008	2009	2010
EU-27	68	70	76
EA	70	73	77
AT	80	77	75
BE	69	80	77
BG	58	59	64
CY	65	68	74
CZ	73	65	89
DE	56	63	67
DK	90	90	92
EE	77	79	80
ES	64	64	67
FI	95	95	96
FR	73	73	78
GR	83	78	77
HU	60	66	71
IR	91	84	87
IT	82	81	84
LT	55	62	72
LU	90	87	90
LV	86	90	95
MT	74	76	77
NL	85	82	95
PL	68	61	89
PT	75	75	75
RO	39	41	50
SE	78	86	90
SK	88	91	88
SL	88	88	88
UK	64	65	67

Pramen: EUROSTAT (2012h).

Průměrné využití služeb e-Governmentu podniky bylo v roce 2010 76 %, v Eurozóně (EA) to bylo 77 %. K tradičně silným zemím v tomto směru patří skandinávské státy, zejména Finsko (96 %), Dánsko, Švédsko a dále pak Nizozemsko i Lotyšsko (95 %).

Značný nárůst hodnoty tohoto ukazatele je ale patrný pro Českou republiku (z 65 % v roce 2009 na 89 % v roce 2010) a obdobně pro Polsko z 61 % na 89 %. Obě země se tak dostaly i poměrně vysoko nad celoevropský průměr, a to o 13 procentních bodů.

Slovensko zaznamenalo naopak slabý pokles z 91 % na 88 % v roce 2010. V České republice lze očekávat i další posun v souvislosti s již zmíněnými centrálními registry a kromě toho i se zavedením datových schránek, kdy jejich využití vyplývá pro podniky přímo ze zákona.

Veřejné správě a její podpoře nástroji ICT je věnována pozornost i v rámci dalších rozvojových strategií jak na úrovni jednotlivých zemí, tak v dokumentech EU. Rozhodující pro následujících pět let je v rámci EU s nejvyšší pravděpodobností nově formulovaná strategie pro období 2010–2015 „Green Knowledge Society“. Ta bude navazovat na strategii „i2010“ platnou pro roky 2005–2010. V rámci těchto nových směrů rozvoje označovaných také jako eUnion se předpokládá i nová úroveň nebo generace služeb veřejné správy, tzv. veřejných služeb 2.0.

Obdobný charakter a význam má hodnocení úrovně využití služeb veřejné správy, jednotlivými občany, které dokumentuje tabulka 3. V tomto případě, na rozdíl od předchozích tabulek, jsou k dispozici údaje i za rok 2011. Do statistiky jsou zahrnuti občané ve věku 16–74 let využívající internet pro komunikaci s úřady a orgány veřejné správy, resp. využívající služby e-Governmentu.

Tabulka 3: Občané využívající funkce e-Governmentu (v % občanů ve věku 16–74 let, 2008–2010)

	2009	2010	2011
EU-27	38	41	41
EA	39	43	44
AT	49	51	51
BE	41	45	47
BG	11	24	25
CY	24	25	29
CZ	26	23	42
DE	48	50	50
DK	73	78	81
EE	46	50	53
ES	35	39	39
FI	64	68	68
FR	47	57	57
GR	14	16	27
HU	31	35	38
IR	37	37	44
IT	21	23	22
LT	30	40	41
LU	66	67	60
LV	22	24	30
MT	34	37	37
NL	61	64	62
PL	25	28	28
PT	21	26	37
RO	7	8	7
SE	65	68	74
SK	38	50	48
SL	35	44	46
UK	48	48	40

Pramen: EUROSTAT (2012h).

Průměr využití e-Governmentu občany v roce 2011 byl za celou EU 41 %, v Eurozóně (EA) 44 %. I v tomto případě dominují skandinávské státy, zejména Dánsko (81 %) nebo Švédsko (74 %).

Obdobně jako u podniků, i u občanů došlo v České republice v tomto směru k výraznému nárůstu (z 23 % v roce 2010 na 42 % v roce 2011). Slovensko je na tom ještě o 6 procentních bodů lépe než ČR. Obě země jsou tak nad celoevropským průměrem. Na tento pozitivní posun mají vliv zejména dnes široce dostupné služby prostřednictvím aplikací a technologií CzechPoint a služby již zmíněných datových schránek. K velmi progresivním řešením v ČR i v celosvětovém srovnání patří aplikace a technologie orientované na vydávání cestovních pasů.

Na druhé straně existují i nadále značné rezervy ve využití služeb e-Governmentu občany a je účelné připomenout alespoň hlavní faktory, které tato omezení způsobují. V první řadě je to negativní vnímání informatiky ve veřejné správě, které je posilováno medializací problémových projektů, korupčních kauz spojených s informatickými projekty, vysokými a často neodůvodněnými náklady na tyto projekty. Je však zřejmé, že řada zpráv o těchto problémech měla své odůvodnění. V mnoha případech totiž, pomineme-li i korupci, došlo ke zcela fatálním chybám především v řízení projektů jak ze strany zákazníka, tak dodavatele. Klasickým příkladem byl Registr vozidel, kdy např. příprava, resp. školení zaměstnanců, především pracovníků na přepážkách, probíhalo se zahájením ostrého provozu, zátěžové testy byly rovněž výrazně zpožděny apod. Souhrnně lze v tomto smyslu konstatovat, že především řízení informatiky v orgánech veřejné správy je na poměrně slabé úrovni a v tom je i potenciál pro další zlepšení stavu v kvalitě e-Governmentu v ČR.

Dalším z významných indikátorů EUROSTATu je podíl podniků využívajících pro výběrová řízení, resp. tendry informační systémy, které umožňují přípravu a průběh tendrů připravovat a řídit jejich průběh. Tabulka 4 dokumentuje procentní podíl podniků s 10 a více zaměstnanci, které podávají své návrhy nebo nabídky prostřednictvím elektronických systémů pro výběrová řízení na internetu.

Tabulka 4: Podniky využívající funkce elektronických tendrů (v % podniků, 2008–2010)

	2008	2009	2010
EU-27	9	11	13
EA	9	11	12
AT	16	15	15
BE	7	9	10
BG	8	7	8
CY	0	0	3
CZ	8	7	11
DE	10	12	13
DK	8	10	11
EE	12	14	17
ES	5	7	9
FI	0	0	:
FR	13	13	16
GR	:	9	11
HU	9	12	15
IR	26	26	32
IT	9	9	10
LT	8	10	12
LU	7	13	14
LV	20	23	31
MT	7	11	13
NL	6	7	9
PL	6	7	14
PT	14	17	20
RO	10	12	16
SE	11	14	19
SK	7	7	7
SL	11	9	11
UK	9	11	11

Pramen: EUROSTAT (2012h).

Souhrnně lze konstatovat, že podíl těchto podniků je všeobecně nízký, překvapivě nejvyšší hodnotu tohoto ukazatele vykazuje Irsko (32 %) a Lotyšsko (31 %). Česká republika je zhruba na úrovni celoevropského průměru. Právě tyto systémy podporují transparentnost výběrových řízení, po níž volají orgány státní správy a tedy je účelné je využívat ve stále větším měřítku.

Závěrem lze uvést, že oproti minulým létům se pozice České republiky ve srovnání s ostatními státy Evropské unie výrazně zlepšila. Jestliže ještě před cca 5 roky se Česká republika ve většině ukazatelů nacházela na konci pořadí států Evropské unie, v některých případech na 24. nebo 25. místě, tak v současnosti se dostala na evropský průměr, nebo nad něj. Tento trend se dá očekávat i pro další období v souvislosti se zprovozněním klíčových systémů ve veřejné správě, což jsou centrální registry a státní pokladna.

Na druhé straně je stále v této oblasti značný potenciál zvyšování kvality, především v řízení jednotlivých projektů i celé informatiky orgánů veřejné správy. Značný dluh v tomto směru mají i vysoké školy, kde kvalitní přípravu odborníků pro tuto oblast nabízejí pouze tři, resp. čtyři vysoké školy v celé České republice.

Elektronické podnikání

Elektronické podnikání (e-Business) není zdaleka pouze záležitostí vztahů mezi podnikem a spotřebitelem, ale zejména mezi podniky navzájem. Tato oblast představuje nejen technologie a aplikace informatiky, ale současně i zcela nová řešení obchodních procesů a vztahů mezi obchodními partnery, spolupracovníky, resp. obchodními zástupci uskutečňovaných pomocí elektronických médií. Významným a rychle uplatňovaným trendem je i nasazování mobilních technologií a aplikací do obchodních aktivit. Tyto procesy a vztahy tak v sobě obsahují elektronicky realizovanou výměnu informací, obchodních dokumentů, vlastních produktů, služeb, provádění finančních transakcí, a to realizovaných i mobilními prostředky (chytrými telefony apod.).

Jednou z podstatných charakteristik využívání elektronického podnikání v ekonomice daného státu je procentní podíl podniků využívajících aplikace elektronického podnikání, zejména aplikace elektronického zásobování a elektronických tržišť pro nakupování zboží, materiálu i služeb. Hodnoty ukazatele tohoto typu představuje tabulka 5.

Tabulka 5: Podniky nakupující on-line (v % podniků s 10 a více zaměstnanci, 2009–2011)

	2009	2010	2011
EU-27	23	27	19
EA	25	26	19
AT	30	39	41
BE	44	51	:
BG	5	4	6
CY	15	14	1
CZ	26	33	39
DE	42	40	:
DK	:	48	:
EE	17	17	:
ES	17	21	20
FI	25	28	33
FR	20	19	20
GR	:	:	6
HU	14	17	18
IR	44	44	49
IT	14	17	11
LT	8	9	14
LU	22	34	32
LV	20	26	27
MT	18	20	22
NL	37	32	28
PL	:	12	12
PT	18	22	14
RO	4	7	9
SE	47	53	38
SK	12	14	15
SL	19	16	18
UK	28	45	:

Pramen: EUROSTAT (2012h).

V tomto směru je pozice českých podniků velmi solidní, zatímco v roce 2010 byla o 6 procentních bodů nad evropským průměrem (EU-27 je na úrovni 27 %), v roce 2011 je to již 20 procentních bodů. V tomto hodnocení tak české podniky již představují evropskou špičku. To je velmi pozitivní zjištění, protože všeobecně platí, že právě úroveň využití možností elektronického podnikání je jedním z klíčových faktorů konkurenceschopnosti podniků

S elektronickým nakupováním souvisí podíl podniků přijímajících objednávky on-line. Podíl těchto podniků s 10 a více zaměstnanci v letech 2009–2011 ukazuje tabulka 6.

Tabulka 6: Podniky přijímající objednávky on-line (v % podniků s 10 a více zaměstnanci, 2009–2011)

	2009	2010	2011
EU-27	11	13	13
EA	12	14	13
AT	9	14	11
BE	20	26	22
BG	3	4	3
CY	6	7	7
CZ	14	20	26
DE	17	22	20
DK	19	25	23
EE	11	10	11
ES	10	12	11
FI	14	16	17
FR	12	12	11
GR	6	9	6
HU	6	8	10
IR	19	21	23
IT	4	4	4
LT	4	6	9
LU	9	14	15
LV	17	22	21
MT	11	16	16
NL	22	22	19
PL	5	8	8
PT	15	19	16
RO	3	6	4
SE	20	24	24
SK	5	7	13
SL	10	10	11
UK	15	15	15

Pramen: EUROSTAT (2012h).

Tabulka 7: Podniky realizující integraci svých obchodních procesů se svými partnery (v % podniků s 10 a více zaměstnanci, 2008–2010)

	2008	2009	2010
EU-27	16	15	18
EA	17	16	20
AT	20	14	14
BE	35	33	34
BG	14	13	18
CY	8	8	8
CZ	12	13	15
DE	12	13	26
DK	22	19	17
EE	13	13	11
ES	20	14	17
FI	20	18	20
FR	12	11	13
GR	21	11	21
HU	14	10	11
IR	11	9	13
IT	21	22	22
LT	20	22	34
LU	23	20	27
LV	29	27	34
MT	19	18	23
NL	13	13	5
PL	14	13	17
PT	31	30	40
RO	7	10	13
SE	27	30	27
SK	20	28	27
SL	27	18	19
UK	7	6	7

Pramen: EUROSTAT (2012h).

I v tomto případě, jak ukazuje tabulka 6, jsou české podniky nad celoevropským průměrem i průměrem eurozóny, a to o 13 procentních bodů, tj. patří k evropské špičce. Z pohledu jejich konkurenceschopnosti zde platí totéž, jako v případě elektronických nákupů.

Podstatnou charakteristikou, kterou v této oblasti EUROSTATu sleduje, je i úroveň integrace jednotlivých podniků a jejich procesů se svými obchodními partnery. Integrace podnikových procesů může být realizována různými cestami, např. aplikacemi pro řízení dodavatelských řetězců apod. V každém případě jde o nová komplexní řešení a propojení obchodních aktivit a procesů mezi různými podniky. Využití takových řešení v praxi ukazuje tabulka 7.

V této oblasti české podniky ztrácejí a v roce 2010 byly o 3 procentní body za celoevropským průměrem. To je pravděpodobně dáno nikoli nedostatkem potřebných technologií, ale spíše vůlí mezi podniky dohodnout se na sdílení dat a vzájemném provázání svých podnikových procesů.

Jednou z výrazně nastupujících, byť ne nových, technologií je RFID (Radio Frequency Identification) umožňující identifikovat a vyhledávat zboží pomocí zabudovaných čipů. Jak ukazuje tabulka 8, jejich nasazení je zatím relativně nízké v celé EU. To je dáno dosud relativně vysokými cenami a stále ještě nízkými zkušenostmi získanými z běžné praxe.

Tabulka 8: Podniky využívající nástroje Radio Frequency Identification (RFID) (v % podniků s 10 a více zaměstnanci, 2009 a 2011)

	2009	2011
EU-27	3	4
EA	4	4
AT	3	4
BE	2	3
BG	3	4
CY	2	3
CZ	4	6
DE	2	3
DK	2	6
EE	:	2
ES	4	6
FI	3	2
FR	3	3
GR	1	3
HU	:	3
IR	3	7
IT	2	5
LT	2	3
LU	:	7
LV	9	2
MT	4	6
NL	3	2
PL	2	3
PT	1	1
RO	3	5
SE	4	8
SK	8	8
SL	2	3
UK	2	1

Pramen: EUROSTAT (2012h).

Statistiky EUROSTATu ukazují, že pozice českých podniků v oblasti elektronického podnikání se výrazně zlepšila a zejména ve standardních aplikacích patří k evropské špičce, což je velmi dobrý předpoklad pro zvyšování jejich konkurenceschopnosti a dosahování konkurenčních výhod na trhu.

Kvalita lidských zdrojů

Úvod

Kvalita lidských zdrojů

Lidské zdroje jsou často označovány za největší bohatství společnosti. Aby tuto roli mohly skutečně naplnit, musí se jednat o lidské zdroje vzdělané a flexibilní, tedy lidské zdroje, které splňují nároky kladené na ně ekonomikou založenou na znalostech. Zrychlující se tempo získávání nových poznatků, jejich zavádění do praxe, ale i postupující globalizace stejně jako stárnutí evropské populace a s tím související prodlužování věku odchodu do důchodu, staví do popředí nutnost celoživotního učení.

V zájmu každé společnosti proto je vytvářet takové podmínky, aby se jednotlivé aspekty kvality lidských zdrojů zvyšovaly, aby byla zajištěna jejich mezinárodní konkurenceschopnost a současně, aby kvalitní pracovní síla nacházela v ekonomice odpovídající uplatnění a neodcházela do zahraničí. Je proto třeba formulovat příslušné politiky, přijímat adekvátní opatření. To není možné bez dostupných spolehlivých informací. Proto byly rozvíjeny a jsou zdokonalovány statistiky a šetření, která umožňují poskytovat relevantní data o kvalitě lidských zdrojů a současně zabezpečovat jejich mezinárodní srovnatelnost.

Tato kapitola je zaměřena na poskytnutí a stručné vyhodnocení základních ukazatelů postihujících rozhodující stránky kvality lidských zdrojů. Ukazatele se vztahují k následujícím čtyřem základním okruhům kvality lidských zdrojů:

- kvalifikace a dovednosti obyvatelstva,
- účast na vzdělávání,
- výdaje na vzdělávání,
- lidské zdroje pro rozvoj technologicky a znalostně náročných odvětví.

Prostřednictvím prvního okruhu je charakterizována zejména vzdělanostní úroveň populace a úroveň vybraných znalostí a dovedností, druhý a třetí okruh je zaměřen na rozhodující faktory, které kvalitu lidských zdrojů ovlivňují, a poslední, čtvrtý okruh, se věnuje využití lidského potenciálu v ekonomice, zejména pro zabezpečení rozvoje progresivních odvětví.

Bylo snahou autorů zvolit takové ukazatele, aby byly co možná **nejkomplexněji** postiženy jednotlivé okruhy kvality lidských zdrojů, byly **pravidelně dostupné** za všechny nebo alespoň většinu členských států Evropské unie, a aby byla zaručena mezinárodní srovnatelnost dat a **spolehlivost**. Tyto požadavky nejlépe splňují data získávaná z mezinárodních šetření prováděných pod metodickým vedením EUROSTATu. V největší míře jsou využity ukazatele přímo jím publikované nebo jsou z těchto dat propočítávány specifické relativní ukazatele. Dalším rozhodujícím zdrojem dat jsou mezinárodní šetření realizovaná Institutem pro rozvoj managementu (IMD), který výsledky svých šetření publikuje každoročně v Mezinárodní ročence konkurenceschopnosti. Na rozdíl od dat EUROSTATu se jedná o tzv. měkká data, tedy expertní názory respondentů jednotlivých zemí na situaci v určité oblasti týkající se kvality lidských zdrojů. Obdobně je využita i Globální zpráva o konkurenceschopnosti vydávaná Světovým ekonomickým fórem (WEF).

U každého ukazatele je stručně uveden význam příslušného aspektu kvality lidských zdrojů, který je prostřednictvím tohoto ukazatele mapován. Hlavní pozornost je věnována popisu metodiky, jejíž znalost má zásadní význam pro správnou interpretaci hodnot ukazatele a postižení vývojového trendu.

Dále je stručně zhodnocena průměrná situace v EU, postiženy jsou rozhodující rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a zhodnoceno postavení ČR v rámci EU.

Předkládaný soubor ukazatelů je výsledkem určitého vývoje, kdy první soubor ukazatelů byl publikován v roce 2005. Jádro ukazatelů zůstává stejné, nicméně některé ukazatele byly nahrazeny jinými a celkově byl soubor rozšířen. V současné době se skládá z dvaceti pěti ukazatelů.

Význam kvality lidských zdrojů

Kvalita lidských zdrojů je relativní, v jednotlivých fázích rozvoje lidské společnosti je spojena s odlišnými nároky a požadavky. Vzhledem ke zrychlujícímu se vývoji poznání, zavádění nových poznatků do praxe a globalizačním tendencím se do popředí dostává nutnost celoživotního učení. Je zcela zřejmé, že pro uplatnění v ekonomice, ale i pro aktivní účast na životě společnosti již nepostačují znalosti a dovednosti osvojené si v průběhu počátečního vzdělávání. Lidé jsou postaveni před nutností dále se vzdělávat. Důležité je, aby si mohli zvolit takové formy, které jim nejlépe vyhovují, umožňují jim co možná nejlépe skloubit soukromý a profesní život.

Kvalita lidských zdrojů je výslednicí vytvořených vhodných podmínek pro celoživotní učení a ochotou jednotlivců nést finanční a zejména nefinanční náklady spojené s celoživotním učením. Je důležité zvýšit nejen dostupnost vhodných forem učení, ale i zvýšit zájem a tím i účast v celoživotním učením. Úsilí je třeba zaměřit jak na nabídkovou, tak poptávkovou stranu, je proto třeba nejen analyzovat současnou situaci, ale i stanovovat cíle, ke kterým chce společnost dospět, a přijímat k jejich dosažení vhodná opatření.

Kvalifikace a dovednosti obyvatelstva

Vyjadřovat kvalitu lidských zdrojů není jednoduché, neboť ji není možné ztotožnit pouze s určitou úrovní znalostí a dovedností, ale důležitou roli hrají i postoje jednotlivců. Lze tedy hodnotit pouze určité složky kvality lidských zdrojů. Jednou z nich je dosažená úroveň vzdělání. Vzdělanostní struktura populace představuje rozhodující ukazatel zejména z důvodu relativně jednoduchého zjišťování kolik lidí dosáhlo základního, sekundárního nebo terciárního vzdělání. Nicméně je zcela zřejmé, že tento ukazatel není schopen zcela postihnout kvalitu osvojených znalostí a dovedností. Tuto kvalitu je možné nejlépe zjistit prostřednictvím testování znalostí a dovedností, nepřímou o ní svědčí i expertní hodnocení kvality vzdělávání. Důležitým předpokladem pro uplatnění v praxi i pro aktivní zapojení do života společnosti je schopnost pracovat s počítačem, využívat internet, ale i aktivní ovládnutí cizích jazyků. Bez určité míry flexibility a adaptability lidských zdrojů není možný ani jejich individuální rozvoj ani rozvoj celé společnosti. Tyto nejdůležitější aspekty kvality lidských zdrojů postihuje následujících osmi ukazatelů:

- **vzdělanostní struktura populace** – podíl populace ve věku 25–64 s nejvyšším ukončeným základním, sekundárním a terciárním vzděláním na celkovém počtu populace v tomto věku,
- **předčasné odchody ze vzdělávacího systému** – podíl osob ve věku 18–24 let s maximálně ukončeným základním vzděláním, které se dále nevzdělávají na této věkové skupině,
- **výuka cizích jazyků** – průměrný počet vyučovaných jazyků na žáka jednotlivého základního a sekundárního vzdělávání,

- **úroveň počítačových dovedností** – podíl osob ve věku 16–74 let s nízkou, střední a vysokou úrovní počítačových dovedností na této věkové skupině,
- **využívání internetu obyvatelstvem** – podíl osob ve věku 16–74 lety využívající internet na této věkové skupině,
- **kvalita terciárního vzdělávání** – expertní vyhodnocení kvality terciárního vzdělávání z hlediska toho, do jaké míry odpovídá potřebám ekonomiky vyjádřeným na desetibodové škále,
- **flexibilita a adaptabilita lidí v ekonomice** – expertní vyhodnocení úrovně flexibility a adaptability lidí v ekonomice vyjádřené na desetibodové škále.

Účast na vzdělávání

Vzdělávání je realizováno rozdílnými formami, a proto je třeba přijmout určité kritérium pro jeho strukturalizaci. Nejčastějším dělicím hlediskem je doba, kdy se vzdělávání uskutečňuje, zda k němu dochází před vstupem na trh práce nebo po zařazení jednotlivce do trhu práce. Na základě tohoto kritéria je vzdělávání rozděleno na **počáteční** a **další** vzdělávání.

Jiným hlediskem je způsob ukončení vzdělávání. V případě, že vzdělávání vede k dosažení určitého stupně vzdělávání, hovoří se o **formálním** vzdělávání, které se dále rozlišuje na tři základní stupně – primární, sekundární a terciární. Pokud vzdělávání nevede k získání vyšší úrovně vzdělání, jedná se o vzdělávání **neformální**, které se může vztahovat k profesnímu uplatnění i k aktivitám jednotlivce ve volném čase. Vzdělávání se může realizovat jak z iniciativy jednotlivce, tak v případě zaměstnanců i z iniciativy zaměstnavatele. Účast obyvatelstva na vzdělávání je charakterizována prostřednictvím následujících pěti ukazatelů:

- **účast na terciárním vzdělávání** – podíl osob účastnících se terciárního vzdělávání na populaci ve věku typickém pro tento stupeň vzdělávání,
- **účast v dalším vzdělávání** – podíl populace ve věku 25-64 let účastnících se vzdělávání v posledních 4 týdnech na této věkové skupině,
- **vzdělávání zaměstnanců** – expertní hodnocení míry vzdělávání zaměstnanců vyjádřené na desetibodové škále,
- **účast v počítačových kurzech** – podíl populace ve věku 16–74 let účastnících se počítačových kurzů na této věkové skupině,
- **mobilita v terciárním vzdělávání** – podíl studentů terciárního vzdělávání dané země studujících v jiné zemi EU-27, EHP a v kandidátských zemích na celkovém počtu studentů v dané zemi.

Výdaje na vzdělávání

Objem prostředků, ze kterých je hrazeno vzdělávání, je závislý jednak na ekonomické úrovni země a jednak na důležitosti, která je vzdělávání přiznávána společností i jednotlivci. Vzdělávání je díky pozitivním externalitám do značné míry hrazeno z veřejných prostředků soustředěných do rozpočtů jednotlivých hierarchických úrovní, tedy z rozpočtů státních, regionálních a místních. Prostřednictvím

veřejných rozpočtů dochází k přerozdělování prostředků vybraných od jednotlivců a firem ve formě daní a odvodů mezi jednotlivé výdaje v závislosti na stanovených prioritách. Na výdajích na vzdělávání se podílejí i soukromé zdroje jednotlivců a firem. Ochota vynakládat prostředky souvisí nejen se schopností nést tyto náklady, ale i s mírou očekávaných přínosů, které vzdělávání těmto subjektům přinese.

Výdaje na vzdělávání jsou sledovány prostřednictvím tří následujících ukazatelů:

- **celkové výdaje na vzdělávací instituce** – celkové výdaje na vzdělávací instituce jednotlivých úrovní vzdělávání na žáka/studenta v 1 000 PPS,
- **soukromé výdaje na vzdělávací instituce** – podíl soukromých výdajů na vzdělávací instituce na HDP,
- **veřejné výdaje na vzdělávání** – podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP.

Lidské zdroje pro rozvoj technologicky a znalostně náročných odvětví

Zvyšující se podíl technologicky a znalostně náročných odvětví je důkazem přechodu ekonomiky na ekonomiku založenou na znalostech. Předpokladem je především rozvoj vědy a výzkumu a přenášení těchto poznatků do praxe, který není možný bez náležitého finančního, materiálního a lidského vybavení. Lidské zdroje pro rozvoj technologicky a znalostně náročných odvětví jsou charakterizovány prostřednictvím deseti ukazatelů:

- **absolventi technických a přírodovědných disciplin** – počet absolventů technických a přírodovědných disciplin na 1000 obyvatel ve věku 20–29 let,
- **dostupnost kvalitních vyšších manažerů** – expertní vyhodnocení dostupnosti kvalitních vyšších manažerů vyjádřené na desetibodové škále,
- **odborníci a techničtí pracovníci** – podíl odborníků a techniků na celkové zaměstnanosti,
- **zaměstnanost v ICT** – podíl ICT zaměstnání na celkové zaměstnanosti,
- **zaměstnanost v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu** – podíl zaměstnaných v těchto odvětvích na celkové zaměstnanosti,
- **terciárně vzdělaní v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu** – podíl zaměstnanců s terciární úrovní vzdělání na celkové zaměstnanosti v těchto odvětvích,
- **kvalifikačně náročné profese v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu** – podíl odborníků a techniků na celkové zaměstnanosti v těchto odvětvích,
- **zaměstnanost ve znalostně náročných službách** – podíl zaměstnaných v těchto odvětvích na celkové zaměstnanosti,
- **terciárně vzdělaní ve znalostně náročných službách** – podíl zaměstnanců s terciární úrovní vzdělání na celkové zaměstnanosti v těchto odvětvích,
- **kvalifikačně náročné profese ve znalostně náročných službách** – podíl odborníků a techniků na celkové zaměstnanosti v těchto odvětvích.

Vzdělanostní struktura populace

Vzdělanostní struktura obyvatelstva je důležitou charakteristikou kvality lidských zdrojů, které jsou v dané zemi v daném časovém období k dispozici. Pouze vzdělaná pracovní síla může zabezpečit směřování ekonomiky k ekonomice založené na znalostech, neboť je jedním z rozhodujících předpokladů pro rozvoj vědy a výzkumu a tím i pro rozvoj technologicky a znalostně náročných odvětví.

• Metodologie

Ukazatel vzdělanostní struktury populace se vztahuje k obyvatelstvu ve věku 25–64 let. Úroveň dosaženého vzdělání je statisticky sledována prostřednictvím mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 97, která rozlišuje 7 vzdělanostních úrovní (ISCED 0–6). Údaje o vzdělanostní struktuře obyvatelstva však EUROSTAT nepublikuje v tomto podrobném členění, ale v rozčlenění pouze do tří skupin.

Do **první skupiny** je zařazeno obyvatelstvo bez vzdělání (ISCED 0) nebo pouze s primárním (ISCED 1) či nižším sekundárním vzděláním (ISCED 2). Na základě naší vzdělávací soustavy je do této skupiny zařazeno obyvatelstvo, které má tzv. základní vzdělání, tzn. maximálně ukončený 2. stupeň základní školy a základní školy praktické, odpovídající ročníky víceletého gymnázia či konzervatoře, jedno a dvouleté obory praktických škol.

Druhá skupina je tvořena obyvatelstvem s vyšším sekundárním vzděláním (ISCED 3) nebo postsekundárním (nikoli terciárním) vzděláním (ISCED 4). V ČR to znamená získání maturitního vysvědčení, výučního listu, ukončený 4. ročník šestiletých a 5. ročník sedmiletých oborů konzervatoře, ukončenou praktickou tříletou školu. Do ISCED 4 je zahrnuto obyvatelstvo, které má ukončené nástavbové studium, pomaturitní studium na školách s právem jazykové zkoušky, zkrácené vzdělávání v oborech ukončených maturitní zkouškou či výučním listem, které trvá v závislosti na typu 1–2 roky v denní formě studia.

Do **třetí skupiny** patří obyvatelstvo s ukončeným terciárním vzděláním (ISCED 5–6). V naší vzdělávací soustavě to znamená ukončené neuniverzitní terciární vzdělání poskytované vyššími odbornými školami, konzervatořemi a ukončené univerzitní terciární vzdělání poskytované vysokými školami na úrovni bakalářského studia a magisterského studia (ISCED 5) a doktorské vzdělání ukončené titulem CSc., DrSc., Ph.D. (ISCED 6).

Ukazatel vyjadřuje podíl obyvatelstva ve věku 25–64 let s příslušnou úrovní vzdělání na celkovém počtu obyvatelstva dané věkové skupiny. Vymezení jednotlivých vzdělanostních skupin je založeno na struktuře stávajících vzdělávacích programů, do příslušné kategorie je pochoptitelně zařazena i populace, která vystudovala obdobné programy v minulosti.

Mezinárodní srovnatelnost dat stále ještě není plně zabezpečena. Problémem je zejména srovnatelnost údajů za ty země, které v rámci výběrového šetření pracovních sil nezjišťují přímo dosaženou úroveň vzdělání, ale pouze zastávanou profesi a tu pak podle kvalifikačních požadavků převádějí na dosažený stupeň vzdělání bez ohledu na to, zda tohoto stupně

jedinec skutečně dosáhl či nikoli. Pokud se zvýší kvalifikační požadavky, potom tyto země veškerou populaci vykonávající danou profesi automaticky převedou do vyššího stupně vzdělání. Dalším problémem je, že některé země zařazují populaci s alespoň čtyřmi semestry studia do populace s terciárním vzděláním, jiné klasifikují populaci podle skutečně absolvovaného vzdělání. Tyto nedorozumění otázky do určité míry snižují vypovídací hodnotu ukazatele, nicméně vývojové tendence v jednotlivých zemích postihují.

• Mezinárodní srovnání

Otázkám spojeným se vzdělanostní úrovní populace je věnována pozornost i na úrovni EU. V rámci Lisabonské strategie bylo jako jeden z cílů stanoveno, aby do roku 2010 dosáhlo alespoň středoškolské úrovně vzdělání 85 % obyvatelstva ve věku 22 let a 80 % obyvatelstva ve věku 25–64 let.

Vzdělanostní struktura se v průměru za celou EU v letech 2000–2012 vyvíjela vcelku příznivě, nicméně dle výsledků šetření je zřejmé, že cílů Lisabonské strategie se nepodařilo dosáhnout v roce 2010 ani později v roce 2012. Podíl populace s alespoň středoškolskou úrovní vzdělání dosáhl v průměru v EU-27 v roce 2010 pouze 73 %, v roce 2012 74 %. V zemích EU-15 byl v roce 2012 podíl osob s alespoň středoškolským vzděláním ještě nižší a dosahoval 71 %. Ačkoli nebylo v daném časovém horizontu cílů dosaženo, lze očekávat, že na základě pozitivního trendu nárůstu podílu populace s alespoň středoškolským vzděláním budou tyto cíle v budoucnu naplněny.

Z hlediska vytváření předpokladů pro posun ekonomik k ekonomikám založeným na znalostech je důležité zastoupení populace s terciární úrovní vzdělání. V průměru EU-27 této úrovně dosáhlo v roce 2000 pouze necelých 20 % populace ve věku 25–64 let, v roce 2012 již více než 27 %. Mezi jednotlivými zeměmi existují přesto značné rozdíly, které mohou v případě populace s terciárním vzděláním dosáhnout až 25 p.b.

Pro **Českou republiku** je typické vysoké zastoupení populace s ukončeným středoškolským vzděláním. Po celé sledované období si u tohoto ukazatele udržuje ČR v rámci EU prvenství. I přes značné rozšíření možnosti dosáhnout terciárního vzdělání je podíl terciárně vzdělané populace stále hluboko pod evropským průměrem (19 % vs. 28 %). Přesto však již další rozšiřování kapacitních možností terciárního vzdělání není aktuální otázkou. Tou se stává kvalita vzdělání a struktura absolventů nejen z hlediska zastoupení absolventů bakalářského a magisterského stupně vzdělání, ale i z hlediska oborové struktury dosaženého vzdělání.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Population and Social Conditions: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

MŠMT – Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocenky>

OECD – Education at a Glance: www.oecd.org

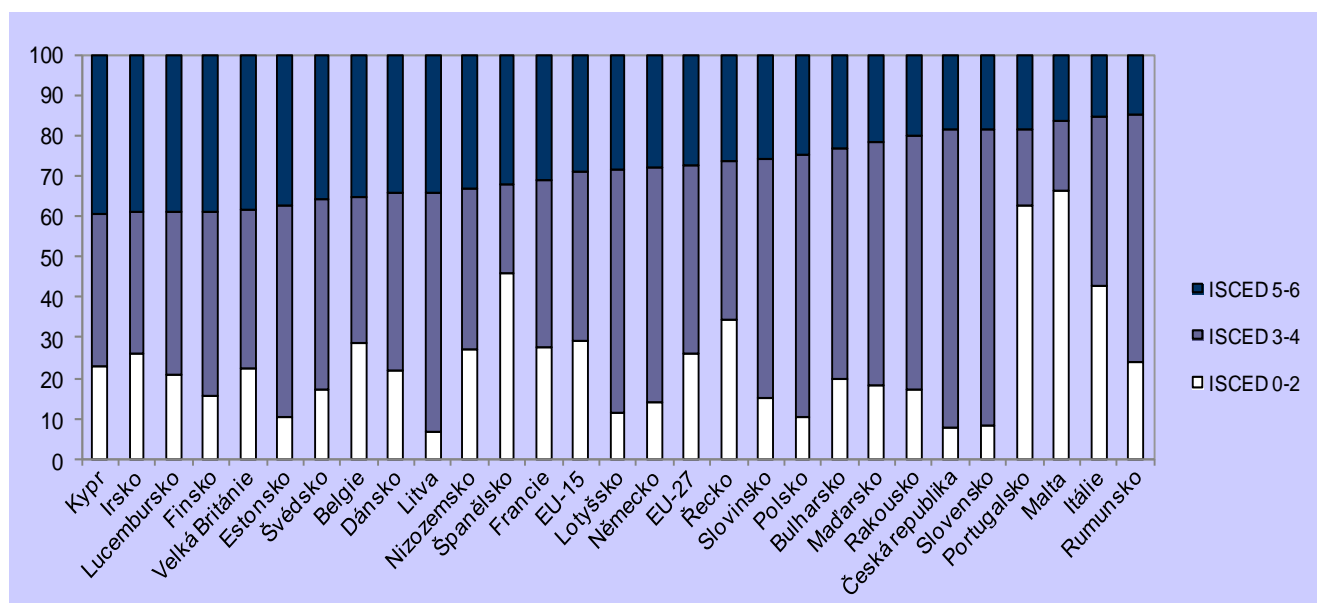
ISCED 97 – www.uiv.cz/clanek/157/1798

Tabulka 1: Struktura populace ve věku 25–64 let podle nejvyššího dosaženého vzdělání (v %)

	2000		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	3-4	5-6	3-4	5-6	3-4	5-6	3-4	5-6	3-4	5-6	3-4	5-6	3-4	5-6	3-4	5-6	3-4	5-6
EU-27	44,9	19,5	46,9	22,3	47,0	22,9	47,0	23,5	47,1	24,2	46,8	25,0	46,9	25,7	46,7	26,6	46,7	27,5
EU-15	39,8	21,2	42,1	24,0	42,1	24,5	42,2	25,1	42,2	25,7	42,0	26,6	42,2	27,3	42,0	28,1	42,1	29,0
Belgie	31,2	27,1	34,7	30,7	34,6	31,0	36,3	31,4	37,7	31,9	36,7	32,4	35,7	35,2	37,2	34,9	36,3	35,2
Bulharsko	48,7	18,4	51,1	21,4	53,3	21,7	54,7	22,1	54,6	22,8	54,7	22,9	56,3	22,8	56,4	23,4	57,0	23,4
Česká republika	74,6	11,5	76,8	13,1	76,8	13,5	76,8	13,7	76,7	14,3	76,0	15,4	75,2	16,7	74,3	18,0	73,7	18,8
Dánsko	54,0	25,8	48,1	32,9	47,1	34,8	43,3	30,8	42,2	31,5	42,3	32,4	42,4	33,3	43,5	33,3	43,7	34,5
Estonsko	55,8	28,9	55,5	33,6	54,9	32,9	55,3	34,0	54,5	33,5	53,0	35,9	53,3	35,7	50,9	36,9	52,1	37,5
Finsko	40,5	32,6	44,6	34,5	44,5	34,9	44,0	36,4	44,6	36,5	45,0	37,1	44,8	38,0	44,0	39,6	45,4	38,9
Francie	41,6	25,0	41,2	26,0	41,5	26,7	42,5	27,1	41,6	28,5	41,8	28,9	41,9	29,6	41,8	30,9
Irsko	35,7	21,6	35,6	29,0	35,3	31,1	35,1	32,3	35,3	33,8	35,5	35,3	35,6	37,3	36,0	37,9	35,0	39,1
Itálie	35,6	9,6	38,4	11,9	38,4	12,7	38,5	13,5	38,6	14,3	39,6	14,4	40,1	14,7	41,1	15,0	41,7	15,6
Kypr	36,4	25,1	37,5	27,8	39,1	29,9	38,9	33,0	38,9	34,6	38,1	34,3	38,8	35,1	37,7	37,1	37,8	39,5
Litva	42,4	41,8	60,6	26,5	60,6	27,2	59,0	29,8	60,0	30,5	60,5	30,2	59,0	32,3	59,3	33,4	59,0	34,3
Lotyšsko	65,1	18,0	62,1	21,5	62,4	21,4	61,1	23,7	61,6	24,2	62,6	23,7	61,9	26,9	59,4	27,7	59,8	28,7
Lucembursko	42,6	18,3	39,2	26,5	41,5	24,0	37,7	28,6	42,2	28,3	43,2	35,0	41,9	36,1	40,6	36,6	40,3	39,1
Maďarsko	55,3	14,0	59,0	17,0	60,1	17,8	61,1	17,9	60,5	19,1	60,8	19,8	61,3	20,0	60,8	20,9	60,2	22,0
Malta	12,8	5,4	14,1	12,1	14,6	12,4	14,5	12,4	14,5	13,0	14,9	12,9	14,7	13,4	15,8	16,0	17,4	16,4
Německo	57,4	23,8	58,8	24,5	59,4	24,2	60,3	24,4	60,0	25,2	59,1	26,3	59,4	26,5	59,0	27,3	58,4	27,9
Nizozemsko	42,0	24,1	41,5	30,3	42,2	30,1	42,4	30,6	41,3	32,3	40,6	32,5	40,1	32,3	40,2	31,8	40,1	33,1
Polsko	68,3	11,4	68,1	16,5	67,9	17,8	67,5	18,8	67,6	19,6	66,6	21,2	66,1	22,6	65,7	23,3	65,0	24,7
Portugalsko	10,6	9,0	13,6	12,7	14,3	13,4	14,0	13,6	14,0	14,2	15,1	14,7	16,3	15,5	17,7	16,9	18,8	18,4
Rakousko	61,7	14,5	62,4	17,6	62,7	17,7	62,5	17,7	62,9	18,1	62,6	19,1	63,5	19,5	63,2	19,0	63,2	19,9
Rumunsko	60,1	9,2	61,8	11,0	62,0	11,8	62,4	12,0	62,3	12,9	61,5	13,2	60,8	13,4	60,7	14,3	60,8	15,1
Řecko	34,5	16,9	39,2	20,5	37,4	21,3	37,7	21,9	38,4	22,5	38,6	22,7	38,6	23,7	39,0	25,1	39,7	26,2
Slovensko	73,3	10,2	73,7	13,9	74,3	14,4	74,7	14,4	75,1	14,6	75,7	15,6	73,8	17,1	72,7	18,4	73,1	18,7
Slovinsko	59,1	15,7	60,5	20,0	60,1	21,5	59,4	22,9	59,7	21,9	60,6	22,5	59,8	23,7	59,3	25,5	59,0	26,1
Španělsko	15,8	22,5	20,1	28,2	20,8	28,4	21,6	28,9	21,6	29,3	21,8	29,5	21,9	30,5	22,3	31,4	22,1	32,2
Švédsko	47,5	29,7	54,0 ^b	29,5 ^b	48,4	30,5	48,1	31,3	47,9	32,0	47,6	33,0	47,5	34,1	46,8	35,1	46,9	36,0
Velká Británie	35,8	28,1	41,7	29,6	42,1	30,6	41,3	31,8	41,4	31,9	41,0	33,2	41,2	34,8	38,8	37,2	39,4	38,3

Poznámka: 3–4 = ISCED 3–4; 5–6 = ISCED 5–6. Podíl obyvatelstva s úrovní vzdělání ISCED 0–2 tvoří zbytek do 100 %.

Pramen: EUROSTAT (2012k), vlastní výpočty.

Graf 1: Struktura populace ve věku 25–64 podle nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2012 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012k), vlastní výpočty.

Předčasné odchody ze vzdělávacího systému

Nedokončení studia, které jednotlivce zahájil, je vždy spojeno s negativními dopady. U jednotlivce to znamená obvykle zhoršení možností uplatnění na trhu práce, nižší mzdové ohodnocení, v případě nedokončení vyššího než základního vzdělání také neefektivně vynaložený čas a případně i finanční prostředky. Na straně společnosti jde zejména o negativní vliv na vzdělanostní strukturu populace a s tím spojenou omezenou mezinárodní konkurenceschopnost pracovní síly a přitažlivost země pro investice s vysokou přidanou hodnotou. Nižší vzdělanostní úroveň je však spojena i s častějšími projevy extremismu, vyšším výskytem kriminality apod.

Nedokončení nastoupené vzdělávací cesty je ovlivněno celou řadou příčin, které se vzájemně podmiňují. Mezi nejdůležitější patří zejména nestimulující rodinné prostředí, špatná volba oboru nebo náročnost studia a s tím související dlouhodobější neúspěchy ve studiu. Předčasné odchody ze vzdělávání nejsou pouze neúspěchem jednotlivce a jeho rodiny, ale i poradenského systému a práce pedagogického a výchovného sboru na jednotlivých vzdělávacích institucích. Dobře fungující a dostupný poradenský systém by měl korigovat, resp. předcházet špatné volbě vzdělávací cesty, kvalitní pedagogický a poradenský sbor by měl pomoci řešit studijní neúspěchy.

• Metodologie

Ukazatel **předčasné odchody ze vzdělávacího systému** je EUROSTAT definuje jako podíl osob ve věku 18–24 let, které dosáhly vzdělání maximálně na úrovni ISCED 0,1, 2 a krátkých programů ISCED 3C a které se po dobu 4 týdnů před průzkumem neúčastnily žádné formy vzdělávání či odborné přípravy, na celkovém počtu osob v této věkové kategorii.

Vzhledem k tomu, že v ČR neexistuje ISCED 3C kratší než dva roky, je dále uveden přehled pouze ISCED 0, 1, 2. Těchto jednotlivých vzdělanostních úrovní je v ČR dosahováno v následujících typech škol:

ISCED 0 preprimární vzdělávání – mateřské školy včetně škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, přípravný stupeň základní školy speciální, přípravné třídy základní školy pro děti se sociálním znevýhodněním,

ISCED 1 primární vzdělávání – 1. stupeň základní školy a základní školy speciální,

ISCED 2 nižší sekundární vzdělávání – 2. stupeň základní školy a základní školy speciální, 1.a 2. ročník šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročník osmiletého gymnázia a konzervatoře obor tanec, jednoleté a dvouleté obory praktické školy, kurzy pro získání základů vzdělání, kurzy pro získání základního vzdělání.

Do jednotlivých vzdělanostních úrovní je zařazena i populace, která absolvovala obdobné vzdělávací programy platné v předchozích vzdělávacích systémech. Jedná se například o absolventy zvláštních a pomocných škol, které již v současném vzdělávacím systému neexistují.

Data pro výpočet ukazatele předčasných odchodů ze vzdělávacího systému jsou čerpána z Výběrového šetření pracovních sil. V metodice platné do roku 1998 byla šetřena účast pouze na takovém vzdělávání, které se vztahovalo k potenciálnímu zaměstnání respondenta. Od roku 1998 je šetřena účast na formálním a neformálním vzdělávání bez ohledu na vazbu k zaměstnání.

Formální vzdělávání probíhá ve vzdělávacích institucích, vede k získání určitého stupně vzdělání a jeho absolvování je doloženo příslušným osvědčením. Neformální vzdělávání naproti tomu nevede k získání obecně uznávaného stupně vzdělání, nicméně stejně jako formální vzdělávání je záměrné, cílené, organizované pod vedením učitele/lektora.

Informace o vzdělávacím systému a účasti ve vzdělávání jsou v ČR komplexně shromažďovány Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a každoročně publikovány ve Statistické ročenke školství. Zde je obsažena celá řada údajů o přijímání ke studiu, o počtech studujících a absolventech, nicméně informace o odchodech ze vzdělávání před jeho úspěšným zakončením k dispozici nejsou. U základního vzdělání lze jejich počty alespoň přibližně získat z údajů o počtech těch, kteří ukončují základní vzdělání v nižším než devátém ročníku. U ostatních stupňů vzdělání lze tyto počty odhadovat na základě rozdílu mezi počtem přijatých ke studiu a počtem absolventů. Počet absolventů musí být vztážen k počtu přijatých v roce, který je závislý na standardní délce příslušného studijního programu. Takto propočítané údaje mohou poskytnout pouze rámcový pohled, kdy realita může být nižší o ty, kteří přestoupí na jinou školu, na které studia úspěšně dokončí.

• Mezinárodní srovnání

V rámci EU-27 dochází k postupnému zlepšování situace z hlediska zastoupení populace ve věku 18-24 let, která dosáhla maximálně základního vzdělávání a dále se nevzdělává. V roce 2002 to bylo 17 %, v roce 2011 již pouze 13,5 %. Na tomto příznivém vývoji se jednotlivé země podílejí odlišnou měrou. Nejvýraznější pozitivní posun zaznamenalo Portugalsko (z 45 % na 23 %) a Malta (z 53 % na 34 %), nicméně přesto obě tyto země patří společně se Španělskem k zemím, ve kterých je podíl osob předčasně odcházejících ze vzdělávacího systému nejvyšší. Naopak nejnižší hodnoty vykázalo v roce 2011 Slovinsko (4,2 %), Česká republika (4,9 %), a Slovensko (5,0 %).

Evropská unie si v rámci nové strategie jako jeden z cílů, kterých by mělo být dosaženo do roku 2020, stanovila snížení podílu populace předčasně opouštějící vzdělávací systém v rámci celé EU pod 10 %.

Česká republika se řadí mezi země, ve kterých již bylo cíle stanoveného pro rok 2020 dosaženo. Podíl mladých lidí, kteří mají ukončené maximálně základní vzdělání a dále se nevzdělávají, dosáhl v roce 2011 pouze 4,9 %. Těchto příznivých hodnot je dosahováno zejména díky tomu, že většina populace po ukončení základní školní docházky pokračuje ve vzdělávání na některém z typů střední školy. Rozdílná náročnost studijních programů dává šanci v podstatě všem, kteří mají zájem a vůli získat středoškolské vzdělání, vybrané vzdělanostní úrovně dosáhnout.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Population and Social Conditions: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

OECD – Education at a Glance. Paris, 2012.

MŠMT – Statistická ročenka školství:

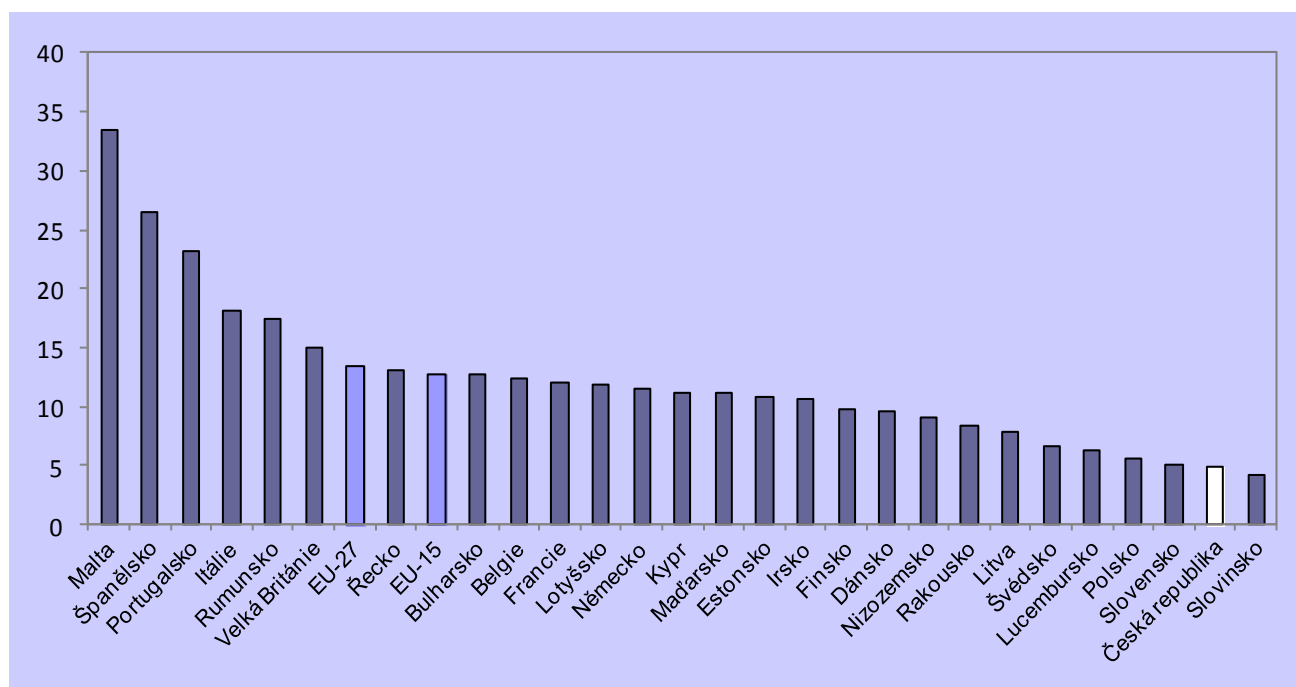
<http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocnky>

Tabulka 2: Podíl osob ve věku 18–24 let s maximálně ukončeným základním vzděláním, které se dále nevzdělávají (v % z dané věkové skupiny)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	..	17,6 ^e	17,2 ^e	17,0	16,5 ^b	16,0	15,8	15,5	15,1	14,9	14,4	14,1	13,5
EU-15 ^p	18,5	17,6	17,6	17,3	16,4	15,7	15,6	15,4	15,5	15,4	14,2	13,7	12,8
Belgie	15,2 ^b	13,8	13,8	14,1	14,3	13,1 ^b	12,9	12,6	12,1	12,0	11,1	11,9	12,3
Bulharsko	20,5	20,7	21,9	21,4	20,4	17,3	14,9	14,8	14,7	13,9	12,8
Česká republika	5,7	6,5 ^b	6,3	6,2	5,1	5,2	5,6	5,4	4,9	4,9
Dánsko	11,5	11,7	9,2	9,0	10,4 ^b	8,8	8,7	9,1	12,9 ^b	12,5	11,3	11,0	9,6
Estonsko	14,0	15,1	14,4	13,2	12,9	13,1	13,4	13,5	14,4	14,0	13,9	11,6	10,9
Finsko	9,9	9,0 ^b	9,5	9,7	10,1 ^b	10,0	10,3	9,7	9,1	9,8	9,9	10,3 ⁱ	9,8
Francie	14,7	13,3	13,5	13,4	12,4 ^b	12,1	12,2	12,4	12,6	11,5	12,2	12,6	12,0
Irsko	14,6	13,1 ^b	13,1	12,5	12,1	11,6	11,3	11,6	11,4	10,6
Itálie	27,2	25,1	25,9	24,2	23,0	22,3	22,0	20,6	19,7	19,7	19,2	18,8	18,2
Kypr	17,5	18,5	17,9	15,9	17,3 ^b	20,6	18,2 ^b	14,9	12,5	13,7	11,7	12,6	11,2
Litva	..	16,5	14,9 ^b	13,4 ^b	11,4	10,5 ^b	8,1	8,2	7,4	7,4	8,7	8,1	7,9
Lotyšsko	16,9	18,0	14,7	14,4	14,8	15,1	15,5	13,9	13,3	11,8
Lucembursko	19,1 ^b	16,8	18,1	17,0	12,3 ^b	12,7	13,3	14,0	12,5	13,4	7,7 ^b	7,1 ^u	6,2 ^u
Maďarsko	13,0	13,9	13,1	12,2	12,0 ^b	12,6	12,5	12,6	11,4	11,7	11,2	10,5	11,2
Malta	..	54,2	54,4	53,2	49,9	42,1 ^b	38,9	39,9	38,3	38,1	36,8	36,9	33,5
Německo	14,9	14,6	12,3	12,5	12,8 ⁱ	12,1	13,5 ^b	13,7	12,5	11,8	11,1	11,9	11,5
Nizozemsko	16,2	15,4	15,1	15,3	14,3 ^b	14,1	13,5	12,6	11,7	11,4	10,9	10,0 ^b	9,1
Polsko	7,4	7,2	6,0	5,6 ^b	5,3	5,4	5,0	5,0	5,3	5,4	5,6
Portugalsko	44,9	43,6	44,2	45,0	41,2	39,4 ^b	38,8	39,1	36,9	35,4	31,2	28,7	23,2 ^j
Rakousko	10,7	10,2	10,2	9,5	9,0 ^b	9,5 ⁱ	9,1	9,8	10,7	10,1	8,7	8,3	8,3
Rumunsko	21,5	22,9	21,7	23,0	22,5	22,4 ^b	19,6	17,9	17,3	15,9	16,6	18,4	17,5
Řecko	18,6	18,2	17,1	16,5	16,0 ^b	14,7	13,6	15,5	14,6	14,8	14,5	13,7	13,1
Slovensko	6,7	5,3 ^b	6,8	6,3	6,6	6,5	6,0	4,9	4,7	5,0
Slovensko	6,4	5,1	4,6 ^u	4,3 ^u	4,9 ^u	5,6	4,1 ^u	5,1 ^u	5,3 ^u	5,0 ^u	4,2 ^u
Španělsko	29,5	29,1	29,7	30,7	31,6	32,0	30,8 ^b	30,5	31,0	31,9	31,2	28,4	26,5
Švédsko	6,9	7,3	10,2 ^b	10,0 ⁱ	9,2 ^p	9,2 ^p	10,8 ^p	8,6 ^b	8,0	7,9	7,0	6,4	6,7
Velká Británie	19,8 ^b	18,2	17,8	17,6	..	12,1	11,6	11,3	16,6 ^b	17,0	15,7	14,9	15,0

Poznámka: e – odhad, p – předběžná hodnota, u – nespolehlivá data, b – přerušeni časové řady – změna v metodice výzkumu, i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/ifs_i_edu_a_esms_an2.pdf, vysoká variabilita u některých zemí je způsobena malou velikostí výběrového souboru. Údaje v tabulce stanoveny jako roční průměry čtvrtletních dat. V dřívějších letech byly roční údaje shodné s údajem za 2. čtvrtletí konkrétního roku (předchozí kód tabulky tsisc060). OD 20. 11. 2009 změna metodiky výpočtu indikátorů.

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Graf 2: Podíl osob ve věku 18–24 let s maximálně ukončeným základním vzděláním, které se dále nevzdělávají v roce 2011 (v % z dané věkové skupiny)

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Výuka cizích jazyků na školách

Znalost cizích jazyků je důležitá zejména v zemích, jejichž národní jazyk nepatří k celosvětově rozšířeným jazykům. Význam znalosti cizích jazyků však výrazně vzrůstá ve všech zemích v souvislosti s globalizačními procesy v ekonomice i s rozvojem turismu jako důležitého ekonomického odvětví. Komunikaci v cizích jazycích Evropská komise chápe jako jednu z osmi klíčových kompetencí. Je definována jako schopnost v cizím jazyce porozumět, vyjádřit a tlumočit představy, myšlenky, pocity, skutečnosti a názory v ústní i psané formě v příslušných společenských a kulturních situacích podle přání či potřeb daného jedince. Komunikace v cizích jazycích rovněž vyžaduje takové dovednosti, jako je pochopení jiných kultur.

• Metodologie

Evropská komise již roku 1995 stanovila rozvoj výuky cizích jazyků jako prioritu na příštích 30 let. V roce 2002 bylo na zasedání v Barceloně doporučeno, aby minimálně dva cizí jazyky byly vyučovány od velmi útlého věku. Komise svou představu o podpoře mnohojazyčnosti zformulovala v roce 2005 do Nové rámcové strategie pro mnohojazyčnost a v roce 2008 jako dva cíle politiky mnohojazyčnosti vymezila (a) zvýšit povědomí o hodnotě jazykové rozmanitosti EU a o příležitostech, která tato rozmanitost vytváří a (b) všem občanům skutečně umožnit, aby se kromě své mateřštiny naučili komunikovat ve dvou jazycích. Podporu rozvoje výuky cizích jazyků je proto třeba zaměřit dvěma směry, jednak na individuální podporu rozvoje jazykových kompetencí jedinců bez ohledu na jejich věk a jednak na podporu škol v rozšiřování výuky jazyků.

Za cizí jazyky jsou podle metodiky EUROSTATu považovány všechny moderní jazyky, které jsou ve školách vyučovány podle osnov vydávaných centrálním školským orgánem jako „cizí jazyky“ a jsou vyučovány jako povinné či povinně volitelné předměty. Zahrnuty tedy nejsou cizí jazyky vyučované jako nepovinné ani výuka národních jazyků daného státu určená pro žáky jiných národností. Regionální jazyky a nářečí jsou za cizí jazyky považovány pouze tehdy, pokud jsou ve školních osnovách zahrnuty jako alternativa k výuce cizích jazyků.

Jedním z používaných indikátorů rozsahu výuky cizích jazyků na školách je **průměrný počet vyučovaných cizích jazyků na žáka**. Je vypočítán jako podíl žáků učících se cizímu jazyku ke všem žákům zapojeným do systému formálního vzdělávání na daném stupni vzdělávání. Žák, který se učí více cizím jazykům, je do čísel započítán jednou za každý cizí jazyk, kterému se učí. Ukazatel nezahrnuje mentálně handicapované žáky, kteří se vzdělávají ve specializovaných školách.

Průměrný počet vyučovaných cizích jazyků na žáka je sledován odděleně na úrovních nižšího a vyššího sekundárního vzdělání (ISCED 2 a 3). Typy českých škol, které jsou zahrnuty do těchto úrovní, jsou popsány u ukazatele Vzdělanostní struktura populace (ISCED 3) a Předčasné odchody ze vzdělávacího systému (ISCED 2).

Kromě průměrného počtu vyučovaných cizích jazyků na jednoho žáka sleduje EUROSTAT např. i počty žáků, kteří se učí jednotlivé světové jazyky, úroveň znalostí, frekvenci používání cizího jazyka. Další indikátory (např. kvalifikace učitelů, výuka jazyků na primárním stupni vzdělání) byly zjišťovány v rámci Eurydice – sítě pro sběr a šíření

informací o školských systémech v členských a kandidátských zemích EU. Tato instituce vydala již tři publikace Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách, první v roce 2005, druhou v roce 2008 a poslední v roce 2012. Publikace si kladou za cíl poskytnout členským státům empirický podklad pro rozhodování o přijetí takových opatření, která povedou k naplnění evropských cílů ve výuce cizích jazyků. Obsahují popis systémů jazykové výuky v jednotlivých zemích a zabývají se jednotlivými aspekty osvojování cizích jazyků.

Evropská rada v Barceloně rovněž rozhodla o vytvoření ukazatele jazykové kompetence. Byl proto zahájen rozsáhlý výzkum s názvem „European Survey on Language Competences – ESLC“ v jehož rámci je zjišťována míra osvojení dvou cizích jazyků u žáků na úrovni ISCED 2. Výsledky prvního šetření ESLC byly zveřejněny v roce 2012 s cílem pomoci identifikovat přístupy k výuce cizích jazyků, které jsou nejefektivnější a mohou se tak stát inspirací pro ostatní členské státy EU.

• Mezinárodní srovnání

V průměru EU-27 se projevuje vcelku překvapivý jev, a to, že na druhém stupni základního vzdělání je průměrný počet vyučovaných cizích jazyků na jednoho žáka vyšší než na středních školách. Je zřejmé, že řada mladých lidí stále necítí potřebu se v cizích jazycích zdokonalovat a že na určitých typech středoškolského vzdělávání není jazykové výuce věnována odpovídající pozornost. Potěšitelný je prosazující se trend mírného zlepšování, a to u obou sledovaných vzdělávacích úrovní. V roce 2010 bylo v průměru EU-27 v kategorii ISCED 2 vyučováno 1,5 jazyka oproti 1,3 v roce 2000, v kategorii ISCED 3 hodnota ukazatele dosáhla 1,4 oproti 1,2. Již po několik desetiletí se v Evropě projevuje tendence zvýšit počet ročníků, během nichž je výuka alespoň jednoho cizího jazyka povinná. Snižuje se proto věk, v němž se tato výuka zahajuje.

Česká republika patří k zemím, ve kterých je počet vyučovaných cizích jazyků připadajících na jednoho žáka vyšší na středním stupni vzdělávání než na druhém stupni základního vzdělávání. V roce 2010 bylo na druhém stupni základního vzdělávání vyučováno 1,3 cizího jazyka, zatímco na středních školách 1,5 jazyka. Průměrný počet vyučovaných jazyků v ČR na druhém stupni základního vzdělání se blíží průměru EU-27 a počet vyučovaných jazyků na středních školách dokonce evropský průměr převyšuje. I když v případě středních škol je situace v ČR lepší než je průměr EU-27, zaostává přesto ČR za malými zeměmi jako je Belgie či Lucembursko. Z hlediska mezinárodního srovnání by mělo dojít k rozšíření jazykové výuky zejména na základních školách, nicméně pozornost je třeba věnovat především efektivnosti této výuky, aby populace byla schopná cizí jazyky aktivně používat jak v běžném, tak později i v pracovním životě, ale také tomu, aby byla schopna reálně ohodnotit úroveň svých jazykových znalostí.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Education Indicators:

<http://epp.eurostat.ec.europa>

Eurydice – Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/143EN.pdf

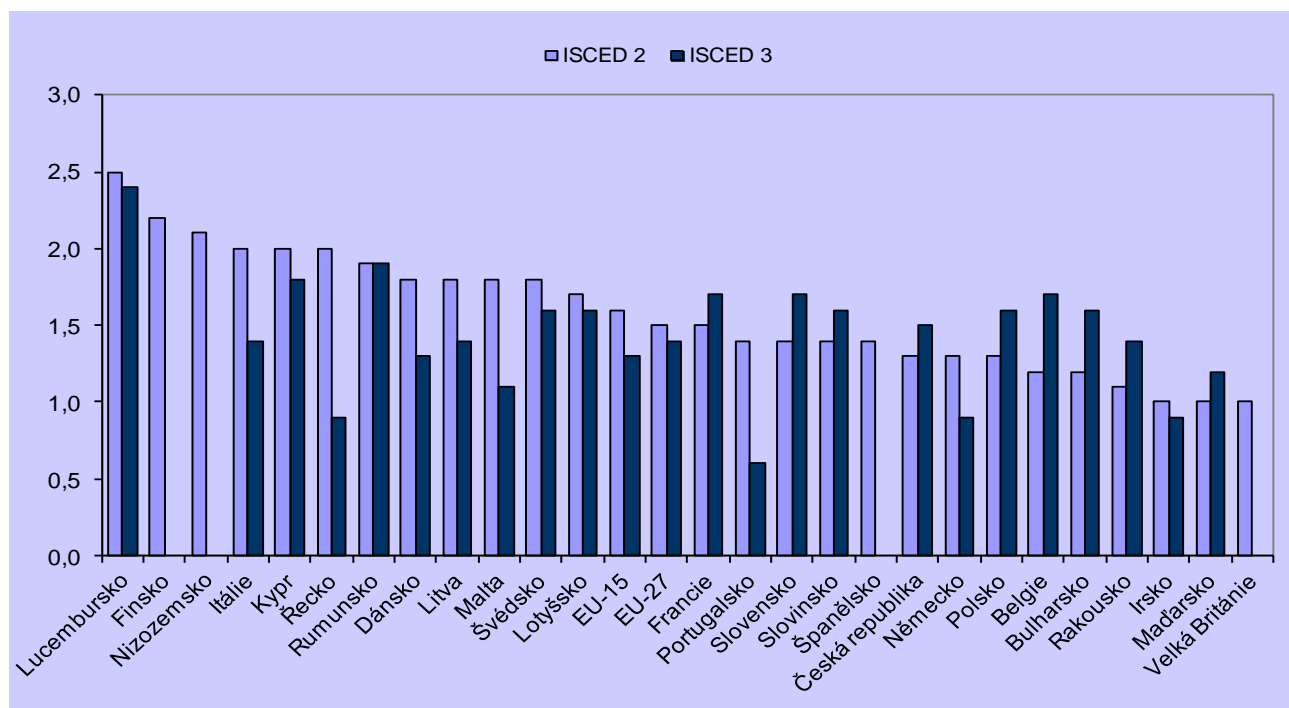
Tabulka 3: Průměrný počet vyučovaných cizích jazyků na studenta

	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010				
	ISCED		ISCED		ISCED		ISCED		ISCED		ISCED		ISCED		ISCED		ISCED		ISCED		ISCED				
	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3			
EU-27	1,3	1,2	1,4	1,3	1,4	1,2	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4 ⁱ	1,3 ⁱ	1,6	1,6	1,5 ⁱ	1,4 ⁱ	1,5 ⁱ	1,3 ⁱ	1,5	1,4	1,5	1,4			
EU-15 ^p	1,5	1,3	1,6	1,4	1,5	1,3	1,6	1,4	1,6	1,3	1,6	1,3	1,6	1,6	1,6	1,3	1,7	1,4	1,6	1,4	1,6	1,3			
Belgie	1,0	1,3	1,1	1,8	1,2	1,8	1,2	1,8	1,2	1,8	1,2	1,7	1,2	1,2	1,7	1,2	1,7	1,2	1,7	1,2	1,7	1,2	1,7		
Bulharsko	1,1 ⁱ	1,2 ⁱ	1,1 ⁱ	1,4 ⁱ	1,1 ⁱ	1,5 ⁱ	1,1	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,3	1,3	1,3	1,5	1,3	1,6	1,2	1,6	1,2	1,6	1,2	1,6	
Česká republika	1,1	1,3	1,0	1,3	1,0	1,3	1,0	1,4	1,0	1,4	1,0	1,4	1,1	1,1	1,1	1,4	1,1	1,5	1,2	1,5	1,3	1,5	1,3	1,5	
Dánsko	:	:	:	:	:	:	:	:	2,0	1,3	2,0	1,3	2,0	2,0	2,0	1,3	1,9	1,3	1,9	1,3	1,9	1,3	1,8	1,3	
Estonsko	2,0	2,1	2,0	2,2	2,0	2,2	2,0	2,2	2,0	2,2	2,0	2,2	2,0	2,0	2,0	2,2	2,0	2,2	:	:	:	:	:	:	
Finsko	2,3	:	2,2	:	2,2	:	2,2	:	2,2	:	2,2	:	2,2	2,2	2,2	:	2,2	:	2,2	:	2,2	:	2,2	:	
Francie	1,5	1,6 ⁱ	1,5	1,7 ⁱ	1,5	1,7 ⁱ	1,5	1,7 ⁱ	1,5	1,7 ⁱ	1,5	1,7 ⁱ	1,5	1,5	1,5	1,7 ⁱ	1,5	1,7	1,5	1,7	1,5	1,7	1,5	1,7	
Irsko	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	0,9	
Itálie	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,2	1,3	1,4	1,3	1,7	1,7	2,0	1,3	2,0	1,3	2,0	1,3	2,0	1,4	2,0	1,4	
Kypr	2,0	1,9	2,0 ⁱ	1,6 ⁱ	1,9	1,6	1,9	1,6	1,9	1,6	1,9	1,6	1,9	1,9	1,9	2,0	1,5	2,0	1,7	2,0	1,7	2,0	1,7	2,0	1,8
Litva	1,7 ⁱ	1,8	1,7 ⁱ	1,6	1,7 ⁱ	1,4	1,7	1,4	1,7	1,4	1,8	1,4	1,8	1,8	1,8	1,4	1,8	1,4	1,8	1,4	1,8	1,4	1,8	1,4	
Lotyšsko	1,5	:	1,5	:	1,5	:	1,5	:	1,6	:	1,6	1,2	1,6	1,6	1,7	1,2	1,7	1,2	1,7	:	1,7	:	1,7	1,6	
Lucembursko	2,5	2,2	2,5	2,3	2,5	2,3	2,5	2,3	2,5	2,2	2,5	2,3	2,5	2,5	2,5	2,3	2,5	2,3	2,5	2,4	2,5	2,4	2,5	2,4	
Maďarsko	0,7 ⁱ	1,2	0,7 ⁱ	1,2	0,9	1,1	1,0	1,2	1,0	1,2	1,0	1,2	1,0	1,0	1,0	1,2	1,0	1,3	1,0	1,3	1,0	1,2	1,0	1,2	
Malta	2,1	0,8	2,1	0,7	2,2	0,8	2,2	0,5	2,2	0,4	2,2	0,6	2,2	2,2	2,2	:	:	:	:	:	:	1,8	1,1	1,1	
Německo	1,2	0,7	1,2	0,7	1,2	0,7	1,2	0,8	1,2	0,8	1,2	0,9	1,2	1,2	1,3	0,9	1,3	0,9	1,2	0,9	1,2	0,9	1,3	0,9	
Nizozemsko	:	:	2,0	1,6 ⁱ	2,0	1,5	2,0	2,6 ⁱ	2,0	:	2,0	:	2,0	2,0	2,0	:	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	:	2,1	:
Polsko	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,5	1,2	1,6	1,1	1,7	:	:	1,0	1,7	1,1	1,5	1,1	1,6	1,3	1,6	1,3	1,6	
Portugalsko	:	:	:	:	1,4	0,7	1,8	0,8	2,0	0,8	1,9	0,8	1,9	1,9	:	:	:	:	1,8	:	1,4	0,6	0,6	0,6	
Rakousko	1,1 ⁱ	1,3	:	:	1,1 ⁱ	1,3	:	:	:	:	1,1	1,4	1,1	1,1	:	:	:	:	1,1	1,3	1,1	1,4	1,4	1,4	
Rumunsko	1,9	1,3	1,9	1,4	1,9	1,4	1,9	1,4	1,9	1,4	1,9	1,5	2,0	2,0	2,0	1,7	2,0	1,8	2,0	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	
Řecko	:	:	2,2	1,0	1,9	1,0	:	:	1,9	1,0	1,9	1,0	1,9	1,9	:	2,0	1,0	2,0	1,0	2,0	1,0	2,0	0,9	0,9	
Slovensko	1,1	1,4	1,1	1,4	1,1	1,4	1,1	1,5	1,1	1,5	1,1	1,5	1,1	1,1	1,2	1,5	1,2	1,6	1,2	1,6	1,4	1,7	1,4	1,7	
Slovinsko	1,0	1,5	1,0	1,4	1,0	1,5	1,0	1,5	1,1	1,6	1,2	1,6	1,3	1,3	1,4	1,6	1,4	1,5	1,4	1,5	1,4	1,6	1,4	1,6	
Španělsko	1,5	1,1	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,4	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,4	:	:	
Švédsko	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7	1,5	1,8	1,6	1,6	1,6	
Velká Británie	:	:	:	:	1,3 ⁱ	0,8 ⁱ	1,3 ⁱ	0,8 ⁱ	1,0 ⁱ	0,8 ⁱ	1,0 ⁱ	0,7 ⁱ	1,0	1,0	0,0	0,5	1,0	:	1,0	:	1,0	:	1,0	:	

Poznámka: p – nevážený arit. průměr z dostupných dat; s – odhad EUROSTATu; i – LT, HU, BG, RO – zahrnuje žáky s poruchou kognitivního vývoje; SE – ISCED 3 zahrnuje jen studenty, kteří ukončili vzdělání; 2002–2005 UK – čísla nezahrnují žáky, kteří se učili více než jeden jazyk; BE – chybí data za německou komunitu.

Pramen: EUROSTAT (2012d).

Graf 3: Průměrný počet vyučovaných cizích jazyků na studenta v roce 2010

Pramen: EUROSTAT (2012d).

Úroveň počítačových dovedností

V souvislosti s rozvojem informační společnosti se práce s počítačem a využívání internetu stává téměř nezbytnou podmínkou nejen pro uplatnění na trhu práce, ale i pro osobní soukromý život. Kompetence k práci s digitálními technologiemi je tak v současné době považována za jednu z klíčových kompetencí. Úroveň počítačových dovedností je silně ovlivněna věkem, ale i ekonomickou úrovní státu a vybaveností domácností počítači a připojením k internetu. Důležitá je také dostupnost ICT ve veřejných prostorech, ať již v internetových kavárnách, knihovnách nebo v prostorech obecních či městských úřadů.

Kompetencí k práci s digitálními technologiemi se v dokumentech Evropské komise rozumí jisté a kritické používání technologií informační společnosti při práci, ve volném čase a v komunikaci. Jedná se tedy o aktivní používání počítačů k získávání, hodnocení, ukládání, vytváření a výměně informací a ke komunikaci a spolupráci v rámci sítí prostřednictvím internetu.

• Metodologie

Rozvoj informačních a komunikačních technologií a jejich pronikání do téměř všech oblastí života jednotlivce a společnosti si vyžádalo nalezení způsobů, jak tyto procesy sledovat, prostřednictvím jakých ukazatelů monitorovat odpovídající znalosti a dovednosti. Tato nutnost souvisela i s objevením nového fenoménu, kterým je tzv. digitální rozdělení (digital divide), tedy rozdělení na ty, kteří mají přístup a jsou schopni ovládat ICT a ty, kteří tyto možnosti ani schopnosti nemají. Tyto rozdíly mohou prohloubit tradiční rozdíly ve společnosti způsobené rozdíly v příjmech, vzdělání, pohlaví, věku apod.

Na úrovni EU jsou počítačové a internetové dovednosti pravidelně zjišťovány od roku 2002 prostřednictvím dotazníkového šetření Community Survey on ICT Usage in Households and by Individuals. Toto šetření se realizuje ve všech členských státech EU a ve vybraných dalších evropských zemích. Šetření provádějí každoročně jednotlivé národní statistické úřady, koordinuje je EUROSTAT.

V ČR toto šetření probíhá pod názvem Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci a provádí jej Český statistický úřad. Šetření je spojeno s Výběrovým šetřením pracovních sil, což umožňuje vyhodnocování zjištěných dat na základě demografických a sociálních charakteristik jednotlivců. Ve druhém čtvrtletí roku 2012 uskutečnilo již desáté šetření, které probíhá formou rozhovoru tazatele s respondentem s využitím osobního počítače. Data uveřejňovaná EUROSTATem a ČSÚ za Českou republiku se mohou lišit. Důvodem je skutečnost, že data EUROSTATu zahrnují jednotlivce ve věku 16–74 let, data ČSÚ všechny jednotlivce starší 16 let.

Úroveň těchto dovedností je hodnocena na základě zjišťování zkušeností respondentů ve věku 16–74 let s vykonáváním určitých činností, které se od sebe liší svojí náročností. Pro měření dosažené úrovně **počítačových dovedností** (computer skills) je respondent tázán, zda již vykonával následující úkony s počítačem: (i) kopíroval či přesunoval soubory či složky; (ii) použil nástroje pro kopírování a vložení informací v rámci souboru; (iii) použil základní aritmetické funkce v tabulkovém procesoru; (iv) komprimoval soubor; (v) připojoval a instaloval nové zařízení (např. modem či tiskárnu); (vi) napsal na počítači

program ve specializovaném programovacím jazyce. Do roku 2005 včetně byla místo zkoumání schopnosti „připojování a instalování nového zařízení“ zkoumána schopnost „použití myši ke spuštění programu“.

Dosažená úroveň počítačových dovedností je rozdělena do třístupňové škály ve vazbě na počet provedených úkonů. Nízké úrovně dosahují ti, kteří již někdy provedli jeden nebo dva z uvedených úkonů. Střední úrovně dosahují jedinci, kteří již někdy provedli tři nebo čtyři z vymezených šesti úkonů. Vysoké úrovně dosahují jedinci, kteří již někdy provedli pět nebo všech šest úkonů. Je zřejmé, že se jedná pouze o rámcové hodnocení dovedností, neodráží dostatečně kvalitu dovedností.

Kromě přístupů založených na zjišťování předchozí zkušenosti se pro měření počítačových dovedností používají i sebehodnotící přístupy. Respondent odpovídá na otázku, zda by určitý úkon dokázal. Nejobektivnější výsledky jsou získávány prostřednictvím tzv. in-hall testů, kdy je respondent reálně postaven před vyřešení konkrétního praktického úkolu. Tento postup je však časově a finančně velmi náročný. Vedle indikátorů měřících přímo počítačové dovednosti se používají např. indikátory OECD, které měří přístup studentů k počítačům a použití počítačů učiteli a školami. Tento indikátor se dívá na školy a studenty jako na nositele dalšího rozvoje úrovně počítačových dovedností a šíření využívání ICT do všech oblastí života společnosti.

• Mezinárodní srovnání

V rámci EU je patrný jednoznačný trend snižování podílu populace, která nikdy nevyužila počítač nebo na něm neprovedla ani jeden ze sledovaných šesti úkonů. V roce 2006 počítačově negramotná populace ve věku 16–74 let se v EU-27 podílela na této věkové skupině 43 %, v roce 2011 již pouze 34 %. Současně se nejvýrazněji zvyšuje podíl populace s vysokou úrovní dovedností. Její podíl se zvýšil během tohoto období z původních 21 % na 27 %. Nejpříznivější situace byla v roce 2011 v Lucembursku, kde podíl počítačově negramotné populace činil pouze 14 % a podíl populace s vysokou úrovní dovedností 43 %. Nejméně příznivá situace byla v Rumunsku a Bulharsku, kde počítač nepoužilo 61 %, resp. 58 % populace.

Česká republika patří k zemím, ve kterých je počítačová gramotnost na úrovni nižší než je průměr EU-27. I když se situace zlepšuje a ČR se přibližuje průměru EU-27, stále 37 % populace nemá žádné zkušenosti s prací na počítači. Podíl populace s vysokou úrovní dovedností se rovněž blíží průměru EU-27 a v roce 2011 dosáhl 25 %. Na nižších hodnotách než jsou hodnoty průměrné se podílí nízká úroveň počítačových dovedností zejména starší populace, která neměla šanci si základní znalosti osvojit v průběhu počátečního vzdělávání, ale i nižší úroveň vybavenosti domácností.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Population and Social Conditions: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

ČSÚ – Informační technologie:

https://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/9701-12-r_2012

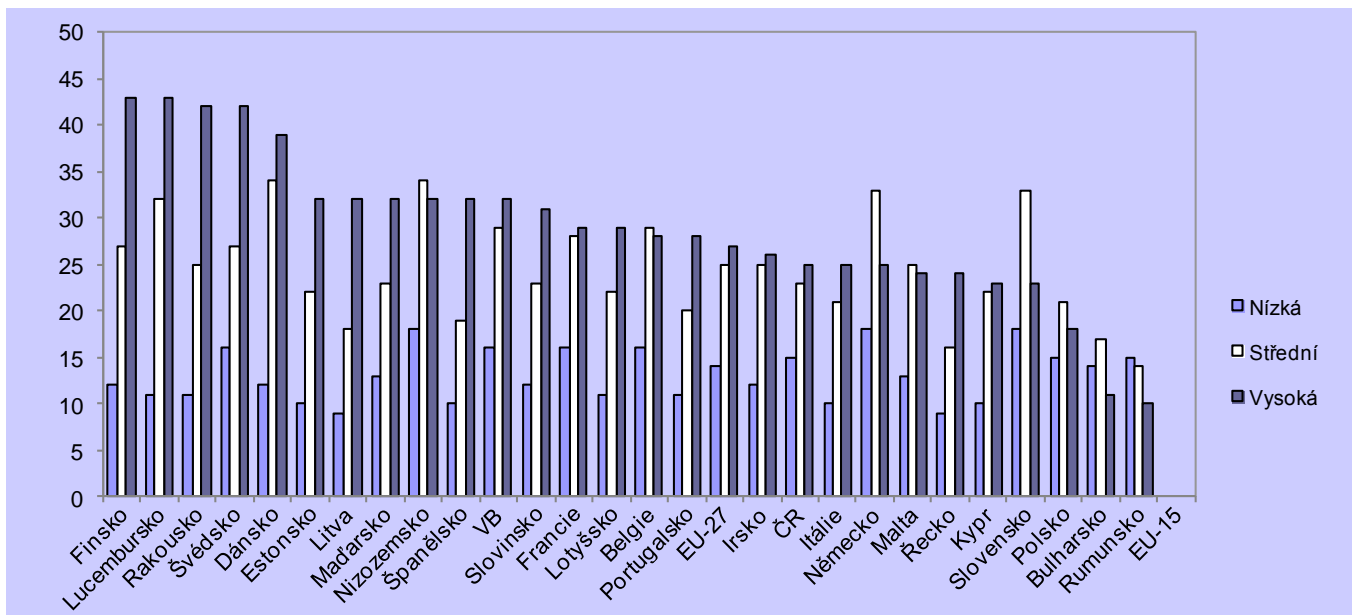
Tabulka 4: Podíl osob s nízkou, střední a vysokou úrovní počítačových dovedností na populaci 16–74 let (v %)

	2005			2006 ^a			2007 ^a			2009 ^a			2011 ^a		
	Nízká	Střední	Vysoká	Nízká	Střední	Vysoká	Nízká	Střední	Vysoká	Nízká	Střední	Vysoká	Nízká	Střední	Vysoká
EU-27	15	27	22	13	23	21	13	23	23	14	24	25	14	25	27
EU-15	15	28	24	12	24	24	12	24	26	13	26	28
Belgie	15	23	22	16	23	22	18	27	18	16	29	28
Bulharsko	11	13	6	10	13	7	11	18	7	14	17	11
ČR	16	22	14	17	22	17	14	20	19	15	23	25
Dánsko	13	37	39	14	32	38	13	32	36	15	35	31	12	34	39
Estonsko	16	18	29	10	18	25	11	18	24	10	20	28	10	22	32
Finsko	17	37	13	15	29	29	17	29	29	18	26	33	12	27	43
Francie	10	23	21	10	23	27	12	26	31	16	28	29
Irsko	13	10	19	16	10	18	12	20	22	12	25	26
Itálie	5	18	19	8	17	17	8	17	19	9	18	23	10	21	25
Kypr	9	22	15	9	18	19	10	18	19	7	16	29	10	22	23
Litva	10	19	18	11	20	16	9	20	19	8	19	27	9	18	32
Lotyšsko	20	24	11	16	20	12	16	20	14	11	23	17	11	22	29
Lucembursko	13	25	42	11	26	36	10	26	39	12	31	42	11	32	43
Maďarsko	7	16	20	10	21	25	10	21	27	14	22	27	13	23	32
Malta	9	23	17	8	19	21	9	19	17	12	18	20	13	25	24
Německo	23	34	22	17	31	27	15	31	28	16	32	28	18	33	25
Nizozemsko	17	36	33	16	29	33	16	29	32	13	30	40	18	34	32
Polsko	19	22	13	16	18	11	16	18	12	16	19	14	15	21	18
Portugalsko	9	16	21	8	14	21	9	14	22	11	16	27	11	20	28
Rakousko	12	26	31	12	24	31	12	24	33	13	29	29	11	25	42
Rumunsko	13	10	5	14	10	5	17	10	9	15	14	10
Řecko	12	14	9	14	14	16	11	14	15	13	15	13	9	16	24
Slovensko	17	35	19	18	30	17	18	30	18	17	33	21	18	33	23
Slovinsko	12	22	27	10	20	28	12	20	28	12	21	28	12	23	31
Španělsko	10	20	23	9	20	28	10	22	28	10	19	32
Švédsko	20	37	32	18	33	30	18	33	27	23	30	21	16	27	42
VB	16	29	31	12	27	26	15	27	26	15	27	29	16	29	32

Poznámka: a – metodika tvorby indikátoru byla oproti roku 2005 pozměněna – viz metodická část. Tabulka obsahuje podíl na celkové populaci 16–74 let, zbytek do 100 % představují jedinci, kteří nikdy nepoužili počítač nebo na něm neprovedli ani jeden ze sledovaných úkonů. V roce 2008 dotazník neobsahoval otázku na úroveň dovedností.

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Graf 4: Podíl osob s nízkou, střední a vysokou úrovní počítačových dovedností na populaci 16–74 let v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Využívání internetu obyvatelstvem

Ekonomický růst a sociální změny ve společnosti jsou stále více ovlivňovány informačními a komunikačními technologiemi (ICT). Rozšíření, způsob a míra využívání ICT představují pro jednotlivé ekonomiky cestu ke zvyšování jejich konkurenceschopnosti a dynamiky rozvoje. Pro obyvatelstvo se počítačová či informační gramotnost stává nejen předpokladem pro začlenění a udržení se na trhu práce, ale postupně i předpokladem pro běžný aktivní občanský život. Dostává se tak na stejnou úroveň jako všechny tradiční gramotnosti: čtenářská, matematická, přírodovědná, schopnost řešit problémy. To je jedním z hlavních důvodů, proč všechny vyspělé země věnují pozornost tomu, aby si populace bez ohledu na vzdělání, věk a příjmovou situaci mohla osvojit nezbytné dovednosti a měla přístup k ICT.

• Metodologie

Důležitost, která je přikládána vlivu ICT na ekonomickou situaci jednotlivých zemí i na postavení jednotlivce na trhu práce a ve společnosti, se projevuje v rozvoji statistických šetření. Jde o šetření nejen domácností a jednotlivců, ale i firem a veřejné správy. Mapuje se jak vybavenost, tak frekvence a účely, pro které se ICT využívají. Stupeň rozvoje internetové infrastruktury sleduje OECD prostřednictvím ukazatele hustota počítačů připojených k internetu (počet počítačů připojených k internetu na 1000 obyvatel bez ohledu na vlastnictví počítačů).

O **využívání internetu obyvatelstvem** vypovídají např. EUROSTATem publikované následující ukazatele: přístup domácností k internetu, užívání internetu ke kontaktu s veřejnou správou (pro získání informací, získání formulářů, odeslání vyplněných formulářů), užívání internetu k objednávání/nakupování zboží a služeb. Z hlediska počítačové gramotnosti obyvatelstva je důležité také využívání počítačů pro výuku. Podrobné šetření o vybavenosti základních škol počítači a výukovými programy i o tom, k jakým účelům patnáctiletí žáci počítače využívají, se realizuje pod patronací OECD v rámci šetření PISA – Program pro mezinárodní hodnocení studentů.

Statistika sledující využívání ICT je však stále v počátcích, což se negativně projevuje v tom, že žádný z ukazatelů není k dispozici za všechny země EU a v delší časové řadě. Lze předpokládat, že tato situace se postupně bude zlepšovat. Za základní ukazatel je možné považovat podíl osob využívajících internet, neboť tento ukazatel v sobě odráží nejen celkovou dostupnost počítačů s připojením na internet, ale i nezbytnou míru příslušné gramotnosti.

Podíl osob využívajících internet je EUROSTAT definuje jako podíl obyvatelstva ve věku 16–74 let, které v průměru alespoň jednou týdně v průběhu posledních tří měsíců před statistickým šetřením využilo internet bez ohledu na to kde. Může jít o využití doma, ve škole, v práci, knihovně, internetové kavárně apod.

Data pro výpočet ukazatele jsou získávána z výběrového šetření domácností a jednotlivců Community Survey on ICT Usage in Households and by Individuals. Toto šetření se realizuje ve všech členských státech EU a ve vybraných dalších evropských zemích národními statistickými úřady. Šetření metodicky koordinuje EUROSTAT, aby byla zaručena mezinárodní srovnatelnost dat.

V ČR toto šetření provádí Český statistický úřad pod názvem Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci. Dotazník je přílohou k Výběrovému šetření pracovních sil realizovanému ve druhém čtvrtletí příslušného roku. Šetření je prováděno osobním rozhovorem tazatele s respondentem s využitím počítače. Dotazník tvoří celkem 47 otázek, 15 z nich se týká domácností a 32 jednotlivců. Šetření je rozděleno do čtyř základních oblastí. První oblastí je přístup k vybraným informačním technologiím, kdy je šetřen přístup domácností k počítači, internetu, vysokorychlostnímu internetu, k televizi a přístup jednotlivců k mobilnímu telefonu, počítači a internetu. Druhá oblast se týká použití počítače, kdy je zjišťováno místo a frekvence použití, znalosti práce s počítačem. Třetí oblast se zaměřuje na zjištění informací o použití internetu, kdy je vedle místa a frekvence použití zjišťován také cíl a povaha aktivit. Poslední čtvrtá oblast je zaměřena na elektronický obchod – je zjišťováno nakupování přes internet, druh nakoupeného zboží, počet objednávek, způsob platby, problémy při objednávání.

Ukazatel využívání internetu obyvatelstvem vyjadřuje podíl osob ve věku 16–74 let, které v posledním čtvrtletí využily internet, na celkovém počtu obyvatel této věkové skupiny v procentech. Průměrné hodnoty za EU-15 a EU-27 jsou počítány pouze tehdy, jsou-li k dispozici data za země, které představují 60 % populace EU-15, resp. EU-27 a data jsou dostupná alespoň za 55 % starých členských zemí a 55 % nových členských zemí.

• Mezinárodní srovnání

V rámci EU-27 použilo internet v roce 2011 v průměru 68 % obyvatel ve věku 16–74 let, což oproti roku 2006 představuje nárůst o 23 procentních bodů. V roce 2011 existovalo šest členských zemí, ve kterých více jak 80 % populace využívá internet. Je to Švédsko (91 %), Nizozemsko (90 %), Dánsko (87 %), Lucembursko (86 %), Finsko (86 %) a Velká Británie (81 %). K zemím, ve kterých pouze menšina obyvatel využívá internet, patří Rumunsko (37 %), Bulharsko (46 %) a Řecko (47 %). Je zde úzká vazba na počítačovou gramotnost. Největší posun ve využívání internetu byl mezi rokem 2006 a 2011 zaznamenán ve Francii (zvýšení podílu populace z 39 % na 74 %).

Česká republika patří k zemím s podprůměrným podílem populace, která využívá internet. Ačkoli dlouhodobý trend vede ke snižování rozdílu od průměru EU-27, přesto tento rozdíl dosahoval v roce 2011 5 p.b. Je to spojeno s nižší úrovní počítačových dovedností, ale i s omezenějším přístupem k internetu zejména starší populace a populace žijící ve venkovských oblastech.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Population and Social Conditions: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

ČSÚ – Informační technologie:

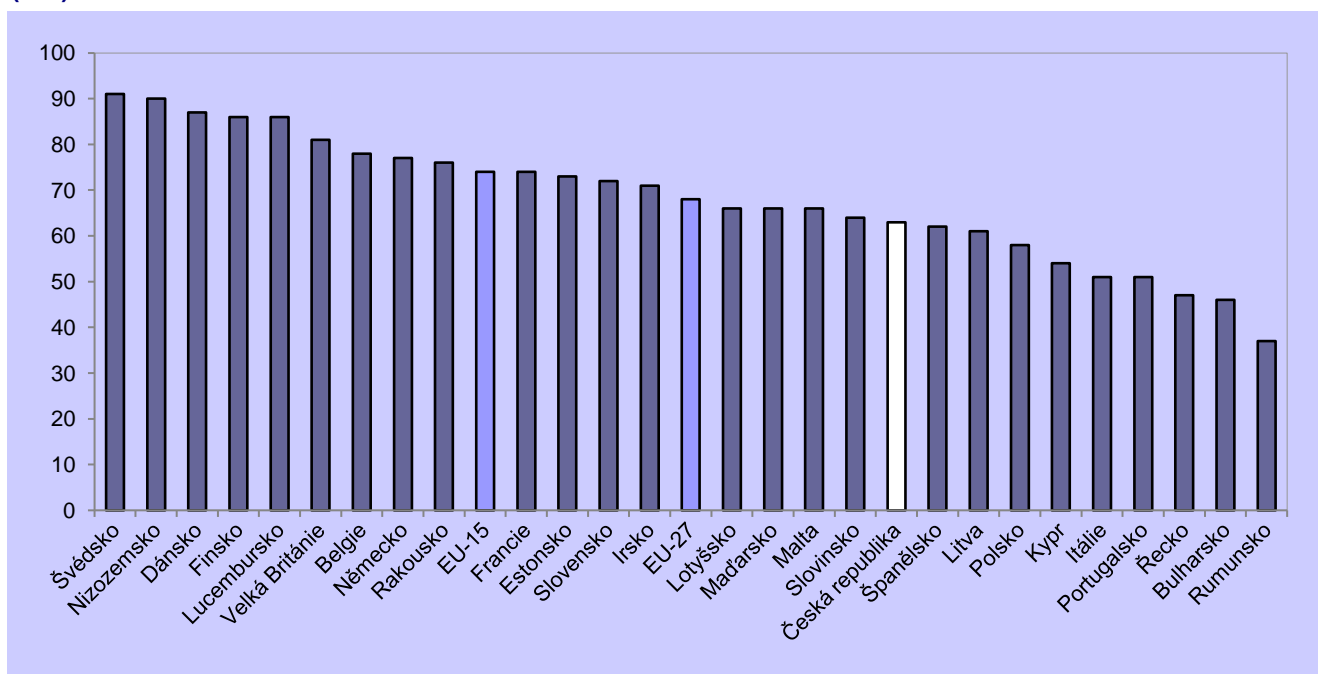
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_techologie_pm

OECD – Information and Communication technologies http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37441_1_1_1_37441,00.html

Tabulka 5: Podíl osob ve věku 16–74 let využívajících internet na této věkové skupině obyvatelstva (v %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	..	36	43	45	51	56	61	65	68
EU-15 ^p	40	45	50	54	59	63	67	71	74
Belgie	53	58	63	66	70	75	78
Bulharsko	..	13	..	22	28	33	40	42	46
Česká republika	20	25	26	36	42	51	54	58	63
Dánsko	64	70	73	78	76	80	82	86	87
Estonsko	..	45	54	56	59	62	67	71	73
Finsko	58	63	62	71	75	78	79	83	86
Francie	39	55	63	67	72	74
Irsko	25	27	31	44	51	57	60	63	71
Itálie	25	26	28	31	34	37	42	48	51
Kypr	..	28	26	29	35	35	45	50	54
Litva	20	26	30	38	45	50	55	58	61
Lotyšsko	..	27	36	46	52	57	61	62	66
Lucembursko	48	59	63	65	72	77	83	86	86
Maďarsko	..	21	34	42	49	56	57	61	66
Malta	34	36	43	46	55	60	66
Německo	44	50	54	59	64	68	71	75	77
Nizozemsko	74	76	81	83	86	88	90
Polsko	..	22	29	34	39	44	52	55	58
Portugalsko	22	25	28	31	35	38	42	47	51
Rakousko	36	46	49	55	61	66	67	70	76
Rumunsko	..	10	..	18	22	26	31	34	37
Řecko	14	17	18	23	28	33	38	41	47
Slovensko	..	40	43	43	51	62	66	73	72
Slovinsko	..	33	40	47	49	52	58	65	64
Španělsko	29	31	35	39	44	49	54	58	62
Švédsko	69	75	76	80	75	83	86	88	91
Velká Británie	46	49	54	57	65	70	76	80	81

Poznámka: 2004 – Dánsko: poslední měsíc, V. Británie: 1–4 dny týdně, p – nevážený arit. průměr (z dostupných údajů).
Pramen: EUROSTAT (2012n).

Graf 5: Podíl osob ve věku 16–74 let využívajících internet na této věkové skupině obyvatelstva v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n).

Kvalita terciárního vzdělání

Kvalita terciárního vzdělání je důležitá nejen z hlediska konkurenceschopnosti pracovní síly a tím atraktivitu země pro zahraniční investice s vysokou přidanou hodnotou, ale i pro samotný rozvoj vědy a výzkumu. Může se stát i významným vývozním artiklem, pokud do země přicházejí studenti ze zahraničí, kteří hradí školné a svým pobytem v dané zemi zvyšují poptávku po různých druzích zboží a služeb a tím stimulují i jejich produkci.

• Metodologie

Hodnocení kvality vzdělávání se provádí různými metodami. Nejpřesnější výsledky se získávají na základě **testování** znalostí a dovedností žáků/studentů/populace. Tento způsob je však časově i finančně velmi náročný. Hodnocení na základě mezinárodně standardizovaných testů u studentů terciárního vzdělávání zatím realizován nebyl. Problémem je zejména zajištění srovnatelnosti výsledků, neboť terciární vzdělávání představuje silně diferencovaný systém, který má v každé zemi výrazná specifika.

Kvalita terciárního vzdělávání je kromě jiného významně ovlivněna kvalitou předcházejících stupňů vzdělávání. Hodnocení patnáctiletých žáků je realizováno jako Program pro mezinárodní hodnocení studentů **PISA**, kdy je hodnocena čtenářská, matematická, přírodovědná gramotnost a schopnost řešit problémy. Na hodnocení výsledků vzdělávání v matematice a přírodních vědách žáků pátých a osmých tříd je zaměřeno i šetření **TIMSS**, čtenářská gramotnost žáků čtvrtých tříd je hodnocena prostřednictvím šetření **PIRLS**. Kvalita celoživotního učení je vyhodnocována prostřednictvím šetření kompetencí dospělého obyvatelstva **IALS** (International Adult Literacy Survey), kdy je hodnocena tzv. funkční gramotnost prostřednictvím literární, dokumentové a kvantitativní gramotnosti. Je zřejmé, že zejména u dospělé populace není zjištěná gramotnost pouze odrazem kvality vzdělávacího systému, ale i profesního a občanského života.

Informace o kvalitě terciárního vzdělávání poskytují také **žebříčky světových univerzit**. Příkladem je žebříček sestavovaný Šanghajskou univerzitou na základě hodnocení výzkumného výkonu jednotlivých univerzit. Jsou využívány také **nepřímé způsoby** hodnocení, kdy jsou vyhodnocovány faktory, o kterých se předpokládá, že kvalitu vzdělávání významným způsobem ovlivňují. V tomto případě se využívají takové ukazatele jako je počet studentů v přepočtu na pedagogického pracovníka, vybavenost vzdělávacích institucí informační a komunikační technikou, výše výdajů na vzdělávání apod. Nepřímou metodou je i vyhodnocování ukazatelů monitorujících uplatnění absolventů na trhu práce, vyhodnocování míry jejich nezaměstnanosti. Další metodou je zjišťování názorů na kvalitu vzdělávání pomocí **dotazníkového šetření** u vymezené skupiny osob, např. u samotných absolventů nebo jejich zaměstnavatelů.

Kvalitu terciárního vzdělávání v jednotlivých zemích hodnotí švýcarský Mezinárodní institut pro rozvoj managementu (International Institute for Management Development – IMD) v Mezinárodní ročence konkurenceschopnosti. Kvalita terciárního vzdělávání je vyhodnocována na základě dotazníkového šetření, kterého se účastní na čtyři tisíce respondentů. Respondenty jsou reprezentativní zástupci z každé z cca 60 hodnocených zemí. Aby byla zajištěna co možná největší míra objektiv-

nosti, panel respondentů se skládá jak z domácích, tak zahraničních odborníků působících v dané zemi, ale i z představitelů domácí exekutivy. Odborníci jsou vybíráni tak, aby byli schopni zasadit místní charakteristiky do mezinárodního kontextu. IMD využívá více méně stálý okruh respondentů, který je v případě potřeby aktualizován, spolupracuje s partnerskými institucemi z každé země, které zajišťují reprezentativnost místních expertů.

Hodnocení kvality vysokoškolského vzdělávání se provádí na základě zjištěných odpovědí na otázku „Jak kvalita vysokoškolského vzdělávání odpovídá potřebám konkurenceschopné ekonomiky“. Respondenti hodnotí kvalitu prostřednictvím škály v rozmezí od 1 do 6, přičemž 1 je spojena s nízkou kvalitou, 6 s kvalitou vysokou. Z odpovědí je propočítána průměrná hodnota za každou zemi a následně jsou data převedena ze šestistupňové škály na škálu od 0 do 10. Poté jsou hodnoty jednotlivých odpovědí transformovány na hodnoty standardních odchylek, ze kterých je vypočítána pozice jednotlivých zemí.

Při interpretaci ukazatelů získávaných z dotazníkového šetření je třeba brát v úvahu skutečnost, že hodnoty těchto ukazatelů jsou poměrně citlivé na celkovou ekonomickou situaci v roce, kdy probíhá šetření. V letech, kdy je situace příznivá, či v období očekávání pozitivních změn, je hodnocení obvykle optimističtější než v dobách ekonomické recese. Z výrazných obousměrných meziročních výkyvů hodnocení kvality terciárního vzdělávání nelze vyvozovat jednoznačné závěry, neboť zlepšování či zhoršování kvality vzdělávání jsou procesy dlouhodobější a pozvolné. Tyto výrazné meziroční změny do určité míry snižují vypovídací hodnotu daného ukazatele.

• Mezinárodní srovnání

Podle názorů odborníků oslovených dotazníkovým šetřením dochází spíše k zaostávání kvality terciárního vzdělávání za stávajícími potřebami ekonomik. Na desetistupňové hodnotící bodové škále je kvalita terciárního vzdělávání v průměru EU-27 hodnocena pouze mírně nad pěti body. Na této nepříznivé průměrné situaci se podílejí zejména nové členské země. Nejhuře bylo v roce 2011 hodnoceno terciární vzdělávání v Bulharsku (2,1), naopak nejlépe ve Finsku (8,1). Hodnocení v žádné zemi nevykazuje jednoznačný trend ke zlepšení či zhoršení. Při porovnání hodnocení mezi krajními roky vykázalo největší zhoršení Slovensko, naopak největší posun v kvalitě zaznamenalo Lucembursko.

Kvalita terciárního vzdělávání v **České republice** se pohybuje okolo průměru EU-27. V jednotlivých letech kolísala v rozmezí od 4,9 bodu v roce 2007 a po 6,3 bodu v roce 2003. Podle názoru respondentů se kvalita terciárního vzdělávání v roce 2012 oproti roku 2001 mírně zhoršila, a to o 0,1 bodu, dosáhla 5,3 bodu.

• Informační zdroje

IMD – International Competitiveness Yearbook. Lausanne, International Institute for Management Development 2000–2012.

OECD – PISA: www.oecd.org

DZS – PIAAC: http://www.piaac.cz/informace_piaac

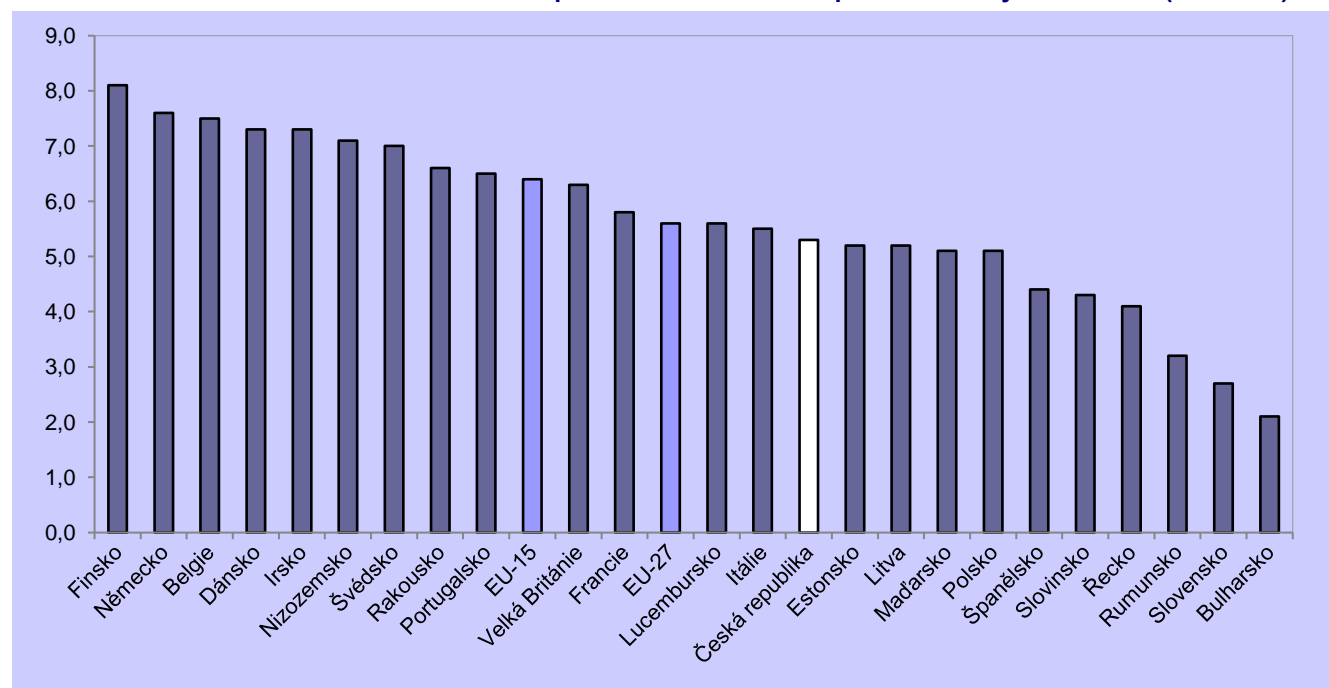
UIV – TIMSS, PIRLS: <http://www.uiv.cz/rubrika/18>

Tabulka 6: Kvalita terciárního vzdělání z hlediska potřeb konkurenceschopné ekonomiky

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-27 ^p	5,7	5,8	5,8	5,7	5,4	5,4	5,2	5,4	5,6	5,5	5,6	5,6
EU-15 ^p	5,8	5,9	5,8	5,9	5,6	5,8	5,2	5,9	6,1	6,0	6,2	6,4
Belgie	7,3	7,1	7,6	7,6	7,0	7,2	6,9	7,9	7,0	7,6	7,9	7,5
Bulharsko	4,1	3,6	3,8	3,4	2,2	2,1	2,1
Česká republika	5,4	6,0	6,3	5,1	5,7	6,1	4,9	5,6	5,8	5,7	5,2	5,3
Dánsko	6,7	6,8	6,8	7,0	6,6	7,1	7,1	7,4	7,9	7,1	7,4	7,3
Estonsko	5,9	5,7	5,4	6,1	5,5	6,1	4,7	6,2	5,8	6,4	5,5	5,2
Finsko	8,2	8,9	8,7	8,2	8,0	7,7	6,8	7,3	8,1	7,7	7,8	8,1
Francie	5,3	6,3	6,1	6,0	5,7	5,0	4,9	5,3	5,4	5,8	5,4	5,8
Irsko	8,1	8,0	7,6	7,6	7,5	7,7	7,7	7,3	7,2	6,8	7,3	7,3
Itálie	3,9	4,3	4,3	4,1	3,8	4,1	4,1	4,2	4,2	4,4	4,9	5,5
Kypr
Litva	4,6	4,3	4,7	5,7	4,9	5,2
Lotyšsko
Lucembursko	3,0	3,4	4,5	4,0	3,5	4,4	4,8	4,5	5,1	5,5	5,2	5,6
Maďarsko	7,0	7,0	6,7	6,1	6,4	5,5	5,7	5,0	4,9	4,3	5,0	5,1
Malta
Německo	5,5	4,5	4,6	5,1	5,0	5,9	6,0	6,3	6,8	6,7	7,1	7,6
Nizozemsko	6,8	7,0	5,3	6,2	6,6	6,0	6,4	6,6	7,1	6,8	6,9	7,1
Polsko	4,4	3,9	4,7	5,3	4,3	4,8	4,6	5,1	4,6	5,4	5,4	5,1
Portugalsko	4,2	3,9	4,2	4,9	4,0	4,8	4,4	4,8	5,6	4,8	5,9	6,5
Rakousko	6,3	7,2	7,3	7,0	6,4	7,3	7,4	7,5	7,2	6,9	5,9	6,6
Rumunsko	2,5	3,7	3,5	3,8	4,0	4,4	3,2
Řecko	4,6	3,9	4,3	4,3	4,1	4,1	3,1	3,3	3,2	3,9	3,8	4,1
Slovensko	6,2	6,4	5,9	5,7	5,2	4,0	4,1	3,9	4,0	3,6	3,8	2,7
Slovensko	4,7	5,0	4,5	3,8	3,3	3,8	4,0	4,9	5,3	4,3	4,3	4,3
Španělsko	5,5	5,1	5,0	4,7	4,2	4,0	4,1	3,6	3,4	4,1	4,5	4,4
Švédsko	6,0	6,3	6,0	6,6	6,0	6,5	6,1	6,7	6,9	6,8	7,0	7,0
Velká Británie	5,4	5,4	5,2	5,0	5,2	5,6	5,4	5,6	6,2	5,7	5,9	6,3

Poznámka: 0 – nejnižší hodnota, 10 – nejvyšší hodnota. p – nevážený arit. průměr (z dostupných údajů).

Pramen: IMD (2012). Název indikátoru: University Education.

Graf 6: Kvalita terciárního vzdělání z hlediska potřeb konkurenceschopné ekonomiky v roce 2012 (v bodech)

Poznámka: 0 – nejnižší hodnota, 10 – nejvyšší hodnota. EU-27 a EU-15 – nevážený arit. průměr (z dostupných údajů).

Pramen: IMD (2012). Název indikátoru: University Education.

Flexibilita populace

Flexibilita je obecně chápána jako schopnost jednotlivce přizpůsobit se měnícím se požadavkům v různých oblastech života. Z ekonomického hlediska je nejdůležitější schopnost přizpůsobit se měnícím se požadavkům na trhu práce včetně změn v geografickém rozložení pracovních příležitostí. V důsledku zrychlování těchto změn a globalizačních tendencí se flexibilita stává stále významnější charakteristikou každého jednotlivce. Je ovlivněna nejen jeho vzděláním, ale i postoji, hodnotovým žebříčkem, motivací a v neposlední řadě i dostupností vhodného bydlení.

Flexibilita je z ekonomického pohledu hodnocena jako velice pozitivní jev, jako jeden ze zdrojů ekonomického růstu. Nicméně je třeba vidět i její méně pozitivní stránky, které vnímají především jednotlivci. Jedná se zejména o obavy z budoucnosti a z toho plynoucí pocity nejistoty, které jsou u různých lidí různě silné. Tyto obavy jsou vyvolávány především nejistotou, zda budou schopni vyhovět měnícími se nárokům na výkon jednotlivých profesí, zda si osvojí nové znalosti a dovednosti, zda nebudou muset dojíždět na velké vzdálenosti či se za prací přestěhovat.

Určitá míra jistoty je zaměstnancům zajišťována prostřednictvím legislativy, která upravuje přijímání a propouštění lidí do a ze zaměstnání. Každá země hledá takovou míru regulace, která by na jedné straně ochránila zaměstnance před propouštěním a na straně druhé umožnila zaměstnavatelům dostatečně pružně reagovat na nové trendy v poptávce, na technologický pokrok, na nutnost provést určité organizační změny.

• Metodologie

Vzhledem k předpokládané silné vazbě mezi flexibilitou populace a regulací trhu práce jsou vyvíjeny metody hodnocení míry regulace pracovního trhu. OECD využívá ukazatele **přísnosti legislativy týkající se ochrany zaměstnání** (Employment Protection Legislation Strictness). Jde o souhrnný ukazatel, který se skládá z ocenění celkem 18 základních položek, jež se vztahují k propouštění zaměstnanců. Těchto 18 položek/ukazatelů hodnotí situaci při propouštění zaměstnanců s pracovní smlouvou na dobu neurčitou (8 dílčích ukazatelů), zaměstnanců s pracovní smlouvou na dobu určitou (6 ukazatelů) a při kolektivním propouštění (4 ukazatele). Podrobnější informace k metodice je možno nalézt v publikaci OECD Employment Outlook 2004, Annex 2.A1.

Flexibilita populace je jako jeden z mnoha aspektů konkurenceschopnosti rovněž hodnocena v Mezinárodní ročence konkurenceschopnosti, kterou vydává švýcarský Institut pro rozvoj managementu (International Institute for Management Development – IMD). Flexibilita populace je zde vyhodnocována na základě dotazníkového šetření, kterého se účastní na čtyři tisíce respondentů. Ti představují reprezentativní zástupce z každé z cca 60 hodnocených zemí. Aby byla zajištěna co možná největší míra objektivnosti hodnocení, panel respondentů se skládá jak z domácích, tak zahraničních odborníků působících v dané zemi, ale i z představitelů domácí exekutivy. Tito odborníci by měli být schopni zasadit místní charakteristiky do mezinárodního kontextu. IMD využívá více méně stály

okruh respondentů, který je v případě potřeby aktualizován.

Hodnocení se provádí na základě odpovědí na otázku „Flexibilita a adaptabilita lidí v ekonomice je nízká – vysoká, když jsou konfrontováni s novými náročnými úkoly“. Respondenti hodnotí míru flexibility a adaptability prostřednictvím škály od 1 do 6, kdy 6 znamená vysokou míru flexibility a adaptability. Z odpovědí je propočítána průměrná hodnota za každou zemi a následně jsou data převedena ze šestistupňové škály na škálu od 0 do 10. Hodnoty jednotlivých odpovědí jsou transformovány do standardních odchylek, ze kterých je vypočítána pozice dané země. Při interpretaci ukazatele je třeba brát v úvahu skutečnosti, které mohou ovlivňovat hodnoty ukazatele a které byly zmíněny v ukazateli Kvalita terciárního vzdělání. K nim lze přidat také případný vliv míry kritičnosti respondentů, který může být v jednotlivých zemích výrazně odlišný.

• Mezinárodní srovnání

Flexibilita populace byla v průměru za celou EU-27 v roce 2012 hodnocena počtem bodů 6,1. Prosazuje se spíše klesající tendence a tendence k vyrovnávání hodnocení flexibility populace v průměru za nové a staré členské státy EU. Flexibilita obyvatel jednotlivých zemí je výrazně diferencovaná a v roce 2012 se pohybovala od 3,8 bodu ve Francii do 8,5 v Irsku. Z dat je zřejmé, že neexistuje jednoznačná vazba mezi ekonomickou vyspělostí a mírou flexibility. Vedle Irska vykazuje relativně vysokou míru flexibility např. i Litva a Polsko. Více jak polovina členských zemí, za které je ukazatel k dispozici, vykazuje flexibilitu populace na úrovni vyšší než 6 bodů.

V žádné z členských zemí, vyjma Maďarska a Polska, se neprosadila výraznější tendence k růstu či poklesu flexibility obyvatelstva. V Maďarsku dochází ke dlouhodobému poklesu vnímání míry flexibility obyvatelstva, i když v roce 2012 hodnota nepatrně vzrostla. V Polsku naopak hodnota míry flexibility roste. Pokud porovnáme pouze mezní roky sledovaného období, potom v šesti zemích došlo ke zvýšení flexibility populace, ve všech ostatních zemích byl zaznamenán pokles nebo výjimečně stabilita. Největší posun směrem ke zvýšení flexibility byl právě v Polsku (z 5,4 na 7,2 bodu), naopak k největšímu snížení flexibility došlo podle názoru respondentů v již zmiňovaném Maďarsku (z 7,2 na 4,6 bodu).

Česká republika patřila v letech 2001–2012 k zemím s podprůměrnou mírou flexibility. Po určitém zvýšení flexibility v letech 2005–2007 se situace opět vrátila k nižším mírám flexibility, tj. k hodnotám mezi 5,0–6,0 bodu. Podle názorů respondentů si pracovní síla v ČR neví příliš rady s novými výzvami, které před ně klade stávající ekonomický vývoj.

• Informační zdroje

IMD – International Competitiveness Yearbook. Lausanne, 2000–2012.

OECD – Employment Outlook 2003–2009. Paris, 2004–2010.

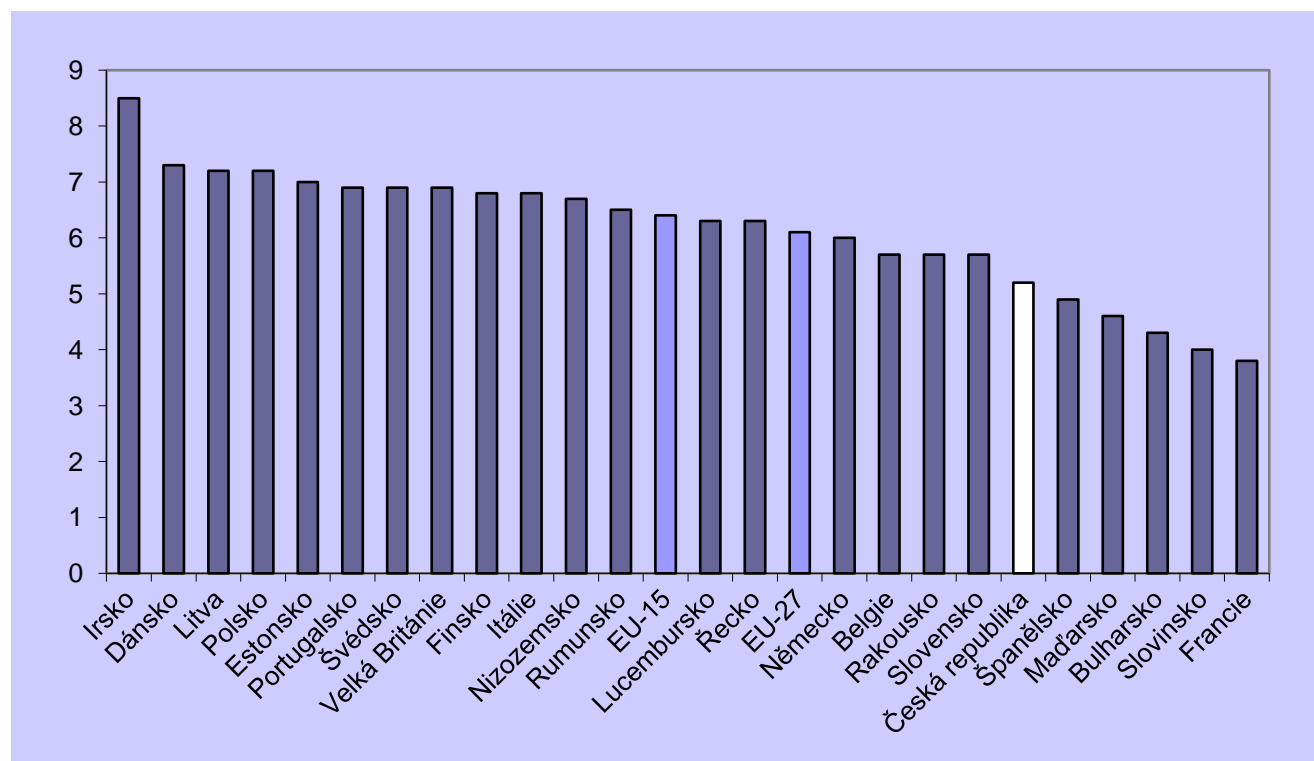
World Economic Forum – The Global Competitiveness Report 2012–2013. Palgrave Macmillan 2009.

Tabulka 7: Flexibilita a adaptabilita lidí v ekonomice (v bodech)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-27 ^p	6,5	6,5	6,2	6,3	6,0	6,1	6,2	5,9	5,7	5,8	6,1	6,1
EU-15 ^p	6,6	6,7	6,3	6,4	6,0	6,2	6,5	6,1	6,0	5,9	6,3	6,4
Belgie	6,7	6,6	6,4	6,5	5,9	5,5	5,9	6,2	6,2	5,2	6,5	5,7
Bulharsko	6,2	6,0	6,0	5,6	4,8	5,0	4,3
Česká republika	5,7	5,8	5,5	5,7	6,3	6,5	6,2	5,8	5,5	5,6	6,0	5,2
Dánsko	6,2	6,6	6,4	7,2	7,1	7,9	8,0	7,5	7,5	6,9	7,3	7,3
Estonsko	7,6	7,1	7,0	6,9	6,8	7,2	6,7	6,2	5,4	6,5	6,7	7,0
Finsko	7,6	7,7	7,6	7,2	6,9	6,7	6,4	5,8	6,5	6,2	6,6	6,8
Francie	4,8	4,9	4,6	4,6	4,4	4,0	3,9	4,2	3,8	4,3	4,0	3,8
Irsko	7,4	8,0	7,7	8,2	7,6	7,9	8,4	7,8	7,9	7,4	7,9	8,5
Itálie	6,4	7,5	6,7	6,1	6,2	6,4	6,5	6,5	6,0	6,2	6,7	6,8
Kypr
Litva	6,9	5,4	6,2	7,3	6,6	7,2
Lotyšsko
Lucembursko	7,2	7,4	6,7	6,1	5,4	6,9	6,1	5,7	5,4	6,1	6,0	6,3
Maďarsko	7,2	6,7	6,1	6,6	6,9	5,7	4,9	4,5	4,0	3,9	3,8	4,6
Malta
Německo	5,5	4,9	4,3	4,7	4,5	4,6	5,6	5,0	5,3	5,5	6,1	6,0
Nizozemsko	7,5	7,8	6,8	6,8	6,4	6,5	6,9	6,7	6,9	6,9	6,8	6,7
Polsko	5,4	4,8	4,6	4,8	5,1	5,2	4,2	5,3	5,9	7,2	7,3	7,2
Portugalsko	6,9	7,2	6,8	6,2	5,6	6,2	6,9	6,2	5,9	5,1	6,2	6,9
Rakousko	6,5	6,5	6,4	6,5	6,0	6,8	6,7	5,9	6,0	5,9	6,1	5,7
Rumunsko	5,2	5,6	6,1	3,3	5,0	6,3	6,5
Řecko	6,7	7,1	6,6	6,2	6,1	6,2	6,5	5,4	5,0	6,1	5,7	6,3
Slovensko	6,8	6,4	6,0	6,5	6,0	6,6	6,6	6,2	6,6	6,3	6,1	5,7
Slovinsko	5,5	5,6	5,9	5,5	5,1	4,4	4,6	4,7	4,7	3,5	4,1	4,0
Španělsko	6,4	6,4	5,5	6,4	5,6	5,4	6,2	5,3	4,9	4,8	5,7	4,9
Švédsko	7,1	6,6	6,1	6,9	5,9	6,5	6,8	6,7	6,7	6,6	7,0	6,9
Velká Británie	6,0	6,1	6,0	6,3	6,0	6,3	6,6	6,1	6,3	6,1	6,3	6,9

Poznámka: 0 – nejnižší hodnota, 10 – nejvyšší hodnota. p – nevážený arit. průměr (z dostupných údajů).

Pramen: IMD (2012). Název indikátoru: Flexibility and Adaptability.

Graf 7: Flexibilita a adaptabilita lidí v ekonomice v roce 2012 (v bodech)

Pramen: IMD (2012). Název indikátoru: Flexibility and Adaptability.

Účast na terciárním vzdělávání

Vysoký počet studujících v terciárním stupni vzdělávání je předpokladem pro rozvoj ekonomik založených na znalostech, pro realizaci výzkumu a vývoje, pro tvorbu inovací a jejich zavádění do praxe. Lidé s terciárním vzděláním představují přínos nejen pro rozvoj společnosti jako celku, ale setkávají se s menšími obtížemi při uplatnění na trhu práce ve srovnání s lidmi s nižší úrovní vzdělání. Jsou také ochotnější celoživotně se vzdělávat, obnovovat si a rozšiřovat již nabyté znalosti a dovednosti. Také obvykle setrvávají déle na trhu práce.

• Metodologie

Data pro výpočet veškerých ukazatelů týkajících se vzdělávání jsou jednotlivými zeměmi dodávána prostřednictvím společných dotazníků UNESCO, OECD a EUROSTATu – UOE. Jedná se o sérii sedmi dotazníků, které se týkají osob účastnících se vzdělávání, nově přijatých do jednotlivých stupňů vzdělání, absolventů, demografické struktury, počtu tříd, finančních prostředků vkládaných do vzdělávání a vzdělávacího personálu. Dotazníky jsou vyplňovány každoročně a jsou doplněny i mapováním vzdělávacího systému. Za ČR tato data shromažďuje a předává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

Rozsah terciárního vzdělávání je pro potřeby mezinárodního srovnávání sledován zejména prostřednictvím ukazatelů o počtech studujících a absolventů této úrovně vzdělávání. **Účast na terciárním vzdělávání** je definována jako podíl studujících v terciárním vzdělávání na věkové skupině obyvatelstva, která je pro tuto úroveň vzdělání v jednotlivých zemích charakteristická. Příslušná věková skupina je závislá na systému počátečního vzdělávání v jednotlivých zemích.

Účast na terciárním vzdělávání je propočítávána jako podíl, kdy v čitateli je počet studujících ve všech formách terciárního studia (prezenční, distanční, kombinované apod.) včetně studentů tzv. part-time programů, které jsou tvořeny pouze dílčí částí standardního vzdělávacího programu. Ve jmenovateli je počet obyvatel pětileté věkové skupiny následující po věku typickém pro ukončení středního školního vzdělávání. Pokud jsou v čitateli zahrnuti pouze ti studující, kteří spadají do věkové kategorie typické pro tuto úroveň vzdělávání, jde o **čisté hodnoty** ukazatele. Jsou poměřovány shodné věkové skupiny.

Častější je však vyjadřování **hrubých hodnot** ukazatele, kdy do čitatele jsou započítávány všichni studující bez ohledu na svůj věk. Hrubé hodnoty ukazatele tak mají nižší vypovídací schopnost, ale jejich zjišťování je jednodušší a tím i časově a finančně méně náročné.

Při konstrukci ukazatele jednotlivé země respektují mezinárodně platnou klasifikaci užívanou pro statistiky vzdělávání, kterou vypracovalo UNESCO a pro kterou se používá označení ISCED 97. **Terciární vzdělávání** je rozděleno do tří kategorií, v ČR je zabezpečováno následujícími programy:

ISCED 5B neuniverzitní terciární vzdělávání (vyšší odborné školy),
běžná délka studia 3–3,5 roku;
(poslední dva ročníky konzervatoří)

ISCED 5A univerzitní terciární vzdělávání

(bakalářské studium, magisterské studium),
běžná délka u bakalářského studia 3 roky,
u magisterského 2 roky, u neděleného 5 let;

ISCED 6 univerzitní terciární vzdělávání vedoucí
k vědecko-výzkumné kvalifikaci,
(doktorské studium),
běžná délka studia 3 roky.

Při porovnávání situace v jednotlivých zemích je třeba mít na paměti, že jde o hrubé hodnoty a že výše ukazatele je ovlivněna nejen samotnou délkou studia, ale i rozvojem celoživotního vzdělávání a změnami v četnosti populace typické pro terciární vzdělávání.

• Mezinárodní srovnání

V rámci EU-27 se v uplynulých letech prosadila jednoznačná tendence ke zvyšování podílu populace, která se terciárně vzdělává. V roce 2000 dosáhla hrubá míra účasti v terciárním vzdělávání v EU-27 v průměru 46 %, v roce 2010 již více než 64 %. Z časové řady hodnot ukazatelů je zřejmé, že tempo nárůstu účastníků terciárního vzdělávání se v EU-27 po roce 2005 zmírnilo, a v roce 2007 dosáhla hodnota ukazatele svého maxima. Jestliže pro období 1999–2007 byl typický průměrný roční nárůst účasti o více než 2 procentní body, potom v letech 2007–2010 došlo k průměrnému ročnímu poklesu o 0,5 p.b. Je zřejmé, že míra účasti na terciárním vzdělávání již pomalu naráží na určitou přirozenou hranici danou intelektuálními předpoklady populace.

Mezi jednotlivými členskými zeměmi existují v účasti na terciárním vzdělávání výrazné rozdíly. Finsko je zemí, které již od roku 2005 vykazuje neuvěřitelnou více jak 90% účast, naproti tomu na Maltě dosáhla hodnota tohoto ukazatele v roce 2010 pouze 35,3 % populace. Při hodnocení tohoto ukazatele je však třeba mít stále na paměti, že jde o hrubou míru účasti. Ta je do určité míry nadhodnocena účastí osob patřících do vyšších věkových skupin než je věková skupina typická pro účast na terciárním vzdělávání, dále účastí zahraničních studentů, ale také rozšířením bakalářské úrovně studia.

Ne všichni, kteří se terciárně vzdělávají, svá studia také úspěšně dokončí. Podle údajů OECD v posledních letech v průměru EU dokončuje terciární vzdělání okolo 70 % studentů.

V **České republice** se hrubá míra účasti na terciárním vzdělávání také zvyšuje, mezi roky 2000–2010 se více než zdvojnásobila a dosáhla téměř 64 %, což je hodnota srovnatelná s evropským průměrem. Další zvyšování míry účasti bez reformy terciárního vzdělávání by se však negativně projevilo na kvalitě absolventů.

• Informační zdroje

UNESCO – Institute for Statistics – Education
http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=2867_201&ID2=DO_T_OPIC

OECD – Education at a Glance. Paris. 2012.

Eurydice, EUROSTAT – Key Indicators on Education:
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/105EN.pdf

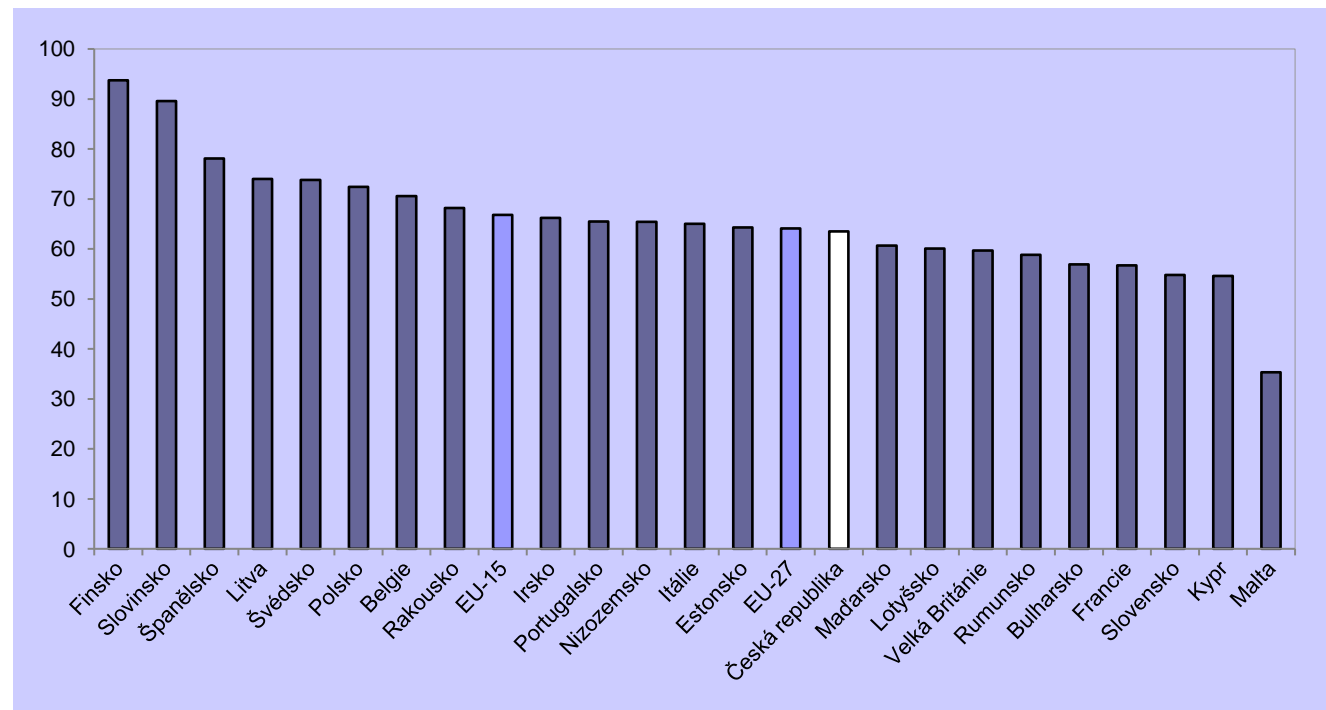
MŠMT – Statistická ročenka školství:
<http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocenky>

Tabulka 8: Podíl osob účastnících se terciárního vzdělávání na populaci ve věku typickém pro terciární vzdělávání – hrubá míra (v %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27 ^p	44,1	46,5	49,4	51,8	55,0	61,3	63,5	62,4	65,3	59,6	64,9	64,1
EU-15 ^p	42,5	44,7	48,1	51,5	55,0	60,7	63,4	65,3	66,6	60,6	65,9	66,8
Belgie	55,9	57,0	57,8	58,7	59,7	61,4	61,8	62,6	62,5	63,8	67,5	70,6
Bulharsko	45,0	44,3	42,9	40,6	41,1	41,7	44,1	45,7	49,0	50,4	53,0	56,9
Česká republika	25,9	28,6	30,1	34,4	36,7	43,2	47,6	49,3	53,3	57,4	60,7	63,5
Dánsko	55,7	57,1	59,9	63,4	67,4	74,3	80,2	78,9	78,6	75,8	74,4	..
Estonsko	50,4	55,6	59,8	62,4	64,8	65,8	66,7	65,8	64,7	62,8	62,7	64,3
Finsko	81,4	82,4	84,3	84,9	87,1	89,7	91,9	93,3	94,1	95,1	91,6	93,7
Francie	53,5	53,8	53,7	52,8	54,4	54,9	55,2	55,4	54,6	54,2	54,5	56,7
Irsko	47,1	50,0	51,7	53,4	54,2	56,2	56,4	57,7	60,4	58,2	61,0	66,2
Itálie	47,6	48,8	51,9	54,5	57,8	61,5	64,0	65,8	66,4	66,0	66,0	65,0
Kypr ^a	21,0	19,6	21,6	25,1	32,0	35,9	33,2	33,4	36,2	42,6	52,0	54,6
Litva	44,1	50,6	56,6	61,4	68,1	72,8	76,4	76,4	75,3	75,9	77,4	74,0
Lotyšsko	50,6	56,5	63,3	67,4	71,5	75,2	75,2	73,6	70,7	68,0	66,1	60,1
Lucembursko	10,9	9,8	10,2	11,8	12,2	10,3	..	10,5
Maďarsko	33,4	37,1	40,8	45,4	52,6	59,7	64,1	66,4	66,3	64,0	61,7	60,7
Malta	19,0	20,6	24,1	23,6	29,2	25,6	30,7	..	31,6	30,4	33,4	35,3
Německo
Nizozemsko	49,8	52,6	54,6	55,5	55,9	57,0	58,7	59,7	60,6	61,5	62,7	65,4
Polsko	45,8	50,6	55,8	58,8	60,2	61,5	63,9	65,5	66,8	69,2	70,5	72,4
Portugalsko	44,4	47,3	50,2	52,6	54,6	55,5	55,4	55,4	57,4	61,1	62,2	65,5
Rakousko	54,2	56,2	56,2	46,1	46,1	46,9	47,6	49,3	50,9	55,7	60,2	68,2
Rumunsko	21,1	23,6	28,4	32,3	37,6	41,7	45,8	51,8	56,3	62,2	63,8	58,8
Řecko	46,6	51,1	58,7	66,3	72,2	79,0	88,6	93,1	89,4
Slovensko	26,1	28,6	30,2	32,2	33,9	35,9	40,1	44,3	49,2	52,3	54,2	54,8
Slovinsko	52,3	55,4	60,8	66,7	69,3	72,7	79,6	83,0	85,0	86,0	86,9	89,6
Španělsko	56,0	58,7	60,8	62,1	64,0	65,8	66,6	68,0	69,0	70,7	73,2	78,1
Švédsko	63,6	67,1	70,3	75,3	81,4	83,8	82,0	79,3	74,9	70,8	70,8	73,8
Velká Británie	59,9	58,3	59,0	62,2	61,7	59,0	58,7	58,9	58,6	57,0	58,5	59,7

Poznámka: p – nevážený arit. průměr z dostupných dat, a – národní odhad.

Pramen: UNESCO (2012).

Graf 8: Hrubá míra účasti na terciárním vzdělávání v roce 2010 (v %)

Pramen: UNESCO (2012).

Účast dospělé populace na vzdělávání

Celoživotní učení je v současné době obecně uznávaným předpokladem pro dosažení takových strategických rozvojových cílů, jako je zvýšení konkurenceschopnosti a rozvoj občanské společnosti. Koncept celoživotního učení odráží i skutečnost, že pro uplatnění na trhu práce již nestačí získat odpovídající počáteční vzdělání, ale že nabyté vzdělání je nezbytné doplňovat prostřednictvím dalšího vzdělávání. Naplnění konceptu celoživotního učení je spojeno se zaváděním rozličných vzdělávacích cest, které umožňují přístup ke vzdělávání všem věkovým skupinám i skupinám z rozdílného sociálního prostředí. Je proto třeba nejen zvyšovat výdaje na vzdělávání (veřejné i soukromé), ale také rozšiřovat zapojení jednotlivců, vzdělávacích institucí, ale i ostatních aktérů (podniků, obcí, knihoven, zájmových a profesních organizací) do dalšího vzdělávání. Současně je nezbytné i zvyšovat jeho kvalitu.

Evropská unie přikládá celoživotnímu učení velký význam. To se odráží i v tom, že v rámci Lisabonské strategie bylo konstatováno, že jednotlivé členské země by měly přijmout taková opatření, aby podíl populace ve věku 25–64, která se účastní vzdělávání, dosáhl alespoň 12,5 %.

• Metodologie

Potřeba mít více informací o vzdělávání dospělé populace, ale i faktorech, které toto vzdělávání ovlivňují, vyústila v rámci EU do šetření Adult Education Survey (AES). Toto šetření se uskutečnilo v období let 2005–2008 ve 29 evropských zemích. V České republice dotazníkové šetření realizoval ČSÚ v roce 2008 s referenčním rokem 2007. Dotazník se týkal zejména účasti na formálním a neformálním vzdělávání, důvodů neúčasti, stupně absolvovaného vzdělávacího programu a jeho obsahu, nákladů vynaložených na vzdělávání, ale například i využití ICT ke vzdělávání. S ohledem na náklady spojené s šetřením nelze toto šetření realizovat každoročně, ale pouze s delší časovou periodicitou. Každoročně je však k dispozici ukazatel účast dospělé populace na vzdělávání.

Účast dospělé populace na vzdělávání EUROSTAT definuje jako procento dospělé populace ve věku 25–64 let, která se účastnila vzdělávání v posledních čtyřech týdnech předcházejících statistickému šetření. Čtyři týdny byly stanoveny jako referenční období proto, že v případě delšího období by respondenti mohli mít problémy vzpomenout si na všechny kurzy, které absolvovali.

Ukazatel zahrnuje formální a neformální vzdělávání. **Formální vzdělávání** lze stručně charakterizovat jako vzdělávání, které probíhá ve vzdělávacích institucích, vede k získání určitého stupně vzdělání a jeho absolvování je doloženo celostátně platným osvědčením. Typickým příkladem je vzdělávání ve školách v rámci denního, večerního, dálkového, distančního nebo kombinovaného studia. **Neformální vzdělávání** obvykle nevede k získání obecně uznávaného osvědčení. Nicméně stejně jako formální vzdělávání je záměrné, cílené, organizované pod vedením učitele/lektora. Typickým příkladem jsou různé druhy kurzů (jazykové, počítačové aj.).

Do ukazatele není zahrnuto **informální učení**, kterým se rozumí proces získávání znalostí nebo osvojování dovedností prostřednictvím každodenních činností. Charakteristickým rysem informálního vzdělávání je to, že není organizované a institucionálně koordinované. Jde např.

o četbu odborné literatury, sledování vzdělávacího pořadu v televizi, rozhlase apod.

Data pro výpočet ukazatele pocházejí z Výběrového šetření pracovních sil. Vzhledem k tomu, že docházelo k metodickým změnám v šetření, není zajištěna srovnatelnost celé časové řady. Zlomovým rokem je rok 1998, kdy bylo rozšířeno pojetí vzdělávání. Před tímto rokem byla zjišťována účast pouze na vzdělávání vztahujícím se k současnému nebo zamýšlenému pracovnímu uplatnění. Od tohoto roku se ve všech zemích zjišťuje účast na jakkoli zaměřeném vzdělávání, nadále však musí jít o formální nebo neformální vzdělávání. Dalším zlomovým rokem byl rok 2003, kdy byla důsledně harmonizována metodika šetření o vzdělávání dospělé populace ve všech členských zemích. Všechny tyto změny vedou k tomu, že tabulka hodnot ukazatele musí být doprovázena celou řadou poznámek a že nelze sledovat dlouhodobý vývoj vzdělávání dospělé populace.

• Mezinárodní srovnání

Účast populace ve věku 25–64 let na dalším vzdělávání se v rámci EU pohybuje od roku 2003 kolem 9,0 %. V roce 2011 to bylo 8,9 %, je tedy zřejmé, že ne všem zemím se podařilo přijmout účinná opatření, aby bylo dosaženo Lisabonského cíle, tj. aby se do roku 2010 vzdělávalo 12,5 % dospělé populace. Nicméně většina starých členských států této úrovně již dosáhla. Nejúspěšnější politiku zaměřenou na vzdělávání dospělé populace realizují severské členské státy – Dánsko, Švédsko a Finsko.

Nejméně příznivá je situace v Rumunsku a Bulharsku, kde se v roce 2011 vzdělávalo méně než 2 % dospělé populace a kde se nedaří účast ani v posledních letech výrazněji zvyšovat. Nepříznivá tendence k poklesu účasti na vzdělávání se cca od roku 2005 projevila zejména v Lotyšsku a Maďarsku.

Obecně platí, že lidé s vyšší úrovní dosaženého vzdělání se také častěji dále vzdělávají. Je to dáno nejen vyššími kvalifikačními nároky na zastávanou pozici a z toho plynoucí nutností osvojovat si nové poznatky, ale i pozitivnějším postojem ke vzdělávání. Rozdíly v účasti mezi jednotlivými zeměmi jsou tedy dány nejen rozdílnými vzdělávacími příležitostmi, ale i rozdíly v zastoupení zejména terciárně vzdělaného obyvatelstva.

Česká republika patřila k zemím s trvale podprůměrnou účastí dospělých na vzdělávání, nicméně v roce 2011 dosáhla hodnota ukazatele 11,4 % a průměr EU-27 dokonce převýšila. Situace odráží nejen stav podnikového vzdělávání, na které působí z jedné strany podpora z evropských fondů a z druhé hledání úspor podniků, ale i stav vzdělávání populace hrazené z jejich soukromých zdrojů a realizované ve volném čase.

• Informační zdroje

EUROSTAT - Population and Social Conditions: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/research_database

OECD – Education at a Glance. Paris. 2012.

ČSÚ – Další vzdělávání dospělých 2007:

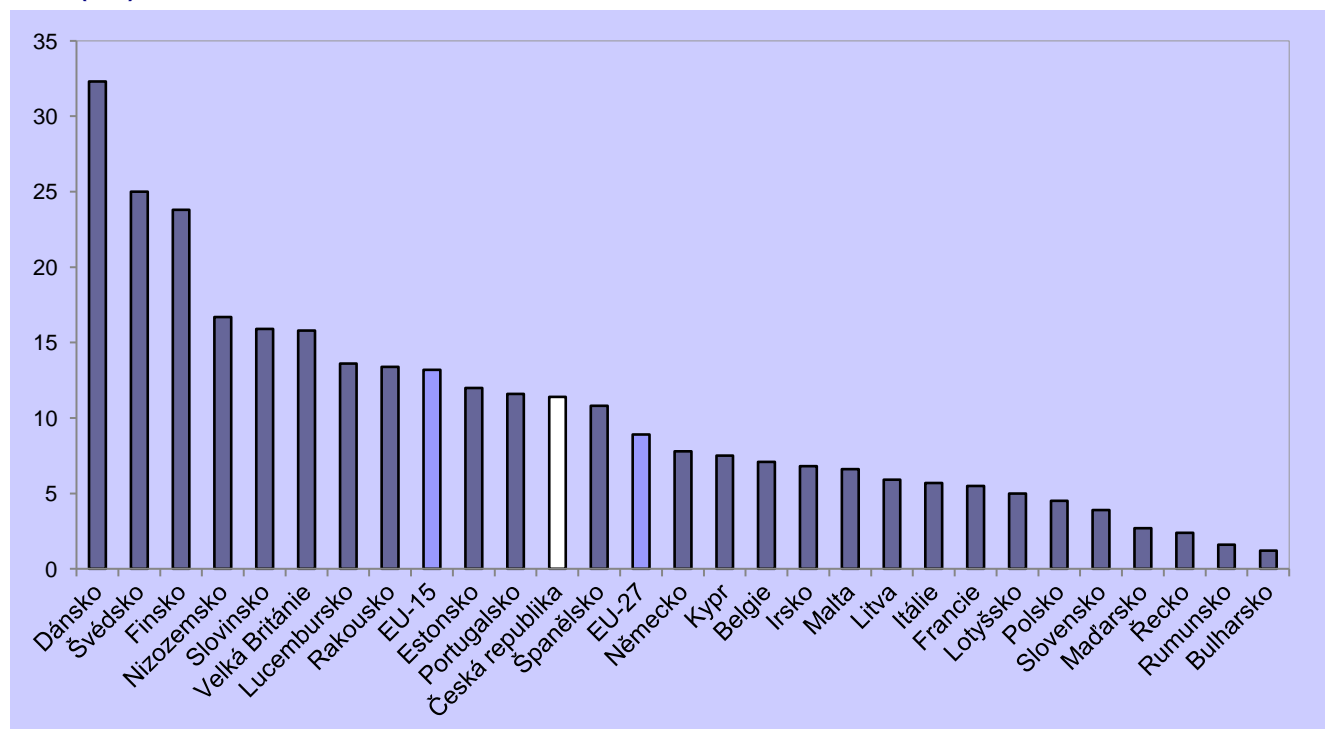
<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3313-09>

Tabulka 9: Podíl populace ve věku 25–64 let účastníci se vzdělávání v posledních 4 týdnech na této věkové skupině (v %)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	:	:	7,1 ^e	7,1 ^e	7,2	8,5 ^b	9,2	9,6	9,5	9,3	9,4	9,3	9,1	8,9
EU-15 ^p	7,2	10,0	9,7	9,4	9,3	10,4	11,5	12,3	12,4	11,9	12,4	12,8	13,0	13,2
Belgie	4,4	6,9 ^b	6,2 ⁱ	6,4	6,0	7,0	8,6 ^b	8,3	7,5	7,2	6,8	6,8	7,2	7,1
Bulharsko	:	:	:	1,4	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,2	1,2
Česká republika	:	:	:	:	5,6	5,1 ^b	5,8	5,6	5,6 ⁱ	5,7	7,8	6,8	7,5	11,4 ^b
Dánsko	19,8	19,8	19,4 ^b	18,4	18,0	24,2 ^b	25,6	27,4	29,2	29,0	29,9	31,2	32,5	32,3
Estonsko	6,3	6,5	6,5 ^b	5,4	5,4	6,7	6,4	5,9	6,5	7,0	9,8	10,5	10,9	12,0
Finsko	16,1	17,6	17,5 ^b	17,2	17,3	22,4 ^b	22,8	22,5	23,1	23,4	23,1	22,1	23,0	23,8
Francie	2,7	2,6	2,8	2,7	2,7	6,8 ^b	6,0	5,9	6,4	6,1	6,0	5,7	5,0	5,5
Irsko	:	:	:	:	5,5	5,9 ^b	6,1	7,4	7,3	7,6	7,1	6,3	6,7	6,8
Itálie	4,8	5,5	4,8 ^b	4,5	4,4	4,5	6,3 ^b	5,8	6,1	6,2	6,3	6,0	6,2	5,7
Kypr	:	3,0	3,1	3,4	3,7	7,9 ^b	9,3	5,9 ^b	7,1	8,4	8,5	7,8	7,7	7,5
Litva	:	3,9	2,8	3,5	3,0 ^b	3,8	5,9 ^b	6,0	4,9	5,3	4,9	4,5	4,0	5,9
Lotyšsko	:	:	:	:	7,3	7,8	8,4	7,9	6,9	7,1	6,8	5,3	5,0	5,0
Lucembursko	5,1 ^b	5,3	4,8	5,3	7,7	6,5 ^b	9,8	8,5	8,2	7,0	8,5	13,4 ^b	13,4	13,6
Maďarsko	3,3	2,9	2,9	2,7	2,9	4,5 ^b	4,0	3,9	3,8	3,6	3,1	2,7	2,8	2,7
Malta	:	:	4,5	4,6	4,4	4,2	4,3 ^b	5,3	5,4	6,0	6,3	6,1	6,2	6,6
Německo	5,3	5,5	5,2	5,2	5,8	6,0 ⁱ	7,4 ⁱ	7,7	7,5	7,8	7,9	7,8	7,7	7,8
Nizozemsko	12,9	13,6	15,5	15,9	15,8	16,4 ^b	16,4	15,9	15,6	16,6	17,0	17,0	16,6 ^b	16,7
Polsko	:	:	:	4,3	4,2	4,4	5,0 ^b	4,9	4,7	5,1	4,7	4,7	5,3	4,5
Portugalsko	3,1 ^b	3,4	3,4	3,3	2,9	3,2	4,3 ^b	4,1	4,2	4,4	5,3	6,5	5,8	11,6 ^b
Rakousko	:	9,1	8,3	8,2	7,5	8,6 ^b	11,6 ⁱ	12,9	13,1	12,8	13,2	13,8	13,7	13,4
Rumunsko	1,0	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,5 ^b	1,6	1,3	1,3	1,5	1,5	1,3	1,6
Řecko	1,0	1,3	1,0	1,2	1,1	2,6 ^b	1,8	1,9	1,9	2,1	2,9	3,3	3,0	2,4
Slovensko	:	:	:	:	8,5	3,7 ^b	4,3	4,6	4,1	3,9	3,3	2,8	2,8	3,9
Slovinsko	:	:	:	7,3	8,4	13,3 ^b	16,2	15,3	15,0	14,8	13,9	14,6	16,2	15,9
Španělsko	4,2	5,0	4,5 ^b	4,4	4,4	4,7	4,7	10,5 ^b	10,4	10,4	10,4	10,4	10,8	10,8
Švédsko	:	25,8	21,6	17,5 ^b	18,4	:	:	17,4 ^p	18,4 ^p	18,6 ^p	22,2 ^b	22,2 ^p	24,5	25,0
Velká Británie	:	19,2	20,5 ^b	20,9	21,3	27,2 ^b	29,0	27,6	26,7	20,0 ^b	19,9	20,1	19,4	15,8 ^p

Poznámka: e – odhadovaná hodnota; p – předběžná hodnota; b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn; i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/lfsi_edu_a_esms_an1.htm; data založena na ročních průměrech; do roku 2000 u všech zemí a 2000–2002 DE, FR, LU, CY, MT, AT, SE a 2003–4 CY a DE na datech z 2. kvartálu.

Pramen: EUROSTAT (2012).

Graf 9: Podíl populace ve věku 25–64 let účastníci se vzdělávání v posledních 4 týdnech na této populaci v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012).

Vzdělávání zaměstnanců

Vzdělávání v podnicích představuje jednu z nejvýznamnějších součástí dalšího vzdělávání. Podniky své zaměstnance vzdělávají rozmanitými formami, které souvisí s pracovními pozicemi osob, pro které je vzdělávání určeno, a s oblastí, ve které si vzdělávání zaměstnanci mají osvojit nové znalosti či dovednosti. Rozhodnutí o vzdělávání je výlučně v pravomoci soukromých podniků, nicméně stát toto rozhodování ovlivňuje jednak zákonnými normami, které podniky musí respektovat, a jednak nástroji, prostřednictvím kterých stimuluje podniky ke zvýšené péči o rozvoj zaměstnanců.

• Metodologie

Specifická šetření o vzdělávání zaměstnanců se začala v rámci EU realizovat v souvislosti s pozorností, která se zaměřovala na nezbytnost celoživotního učení. Vznikla tak potřeba mít k dispozici informace o vzdělávání dospělých, jejichž důležitou část tvoří vzdělávání zabezpečované zaměstnavateli. Tyto informace se pak staly jedním z důležitých podkladů pro strategická a politická rozhodování týkající se celoživotního učení.

První šetření se pod názvem CVTS (Continuing Vocational Training Survey) a pod metodickým vedením EUROSTATu uskutečnilo v roce 1994 s referenčním rokem 1993. Zúčastnilo se ho celkem 12 zemí. ČR se do těchto šetření zapojuje pravidelně od roku 2000, kdy bylo realizováno v pořadí druhé šetření (CVTS 2) s referenčním rokem 1999. Třetí šetření proběhlo v roce 2006 a zatím poslední šetření bylo realizováno v roce 2012. Prostřednictvím příslušného dotazníku jsou šetřeny vedle základních informací o podniku zejména údaje o vzdělávací politice a strategii, kterou podnik realizuje, o poskytovaných kurzech a ostatních formách vzdělávání (rotace zaměstnanců, kroužky kvality, samostudium, účast na konferencích apod.), o nákladech spojených se vzděláváním, ale například i o odborném výcviku učňů v podnicích.

Data z CVTS jsou k dispozici pouze jednou za pět let. Každoročně je však k dispozici informace o rozsahu podnikového vzdělávání v publikaci Globální zpráva o konkurenceschopnosti (The Global Competitiveness Report), kterou vydává Světové ekonomické fórum (WEF).

Rozsah vzdělávání zaměstnanců zjišťovaný WEF je založen na názorech podnikových manažerů a samotných podnikatelů na stávající situaci v příslušné zemi ve srovnání s nejvyššími standardy ve světě. Dotazníkové šetření se realizuje v průběhu prvních pěti měsíců každý rok mezi představiteli malých podniků do 50 zaměstnanců, středních podniků a velkých multinárodních společností s více než 20 000 zaměstnanci. Vzorek firm také zahrnuje různá odvětví a různé vlastnické formy.

WEF spolupracuje s partnerskými institucemi v každé zemi, které jsou zodpovědné za výběr respondentů, rozeslání dotazníků a shromáždění vyplněných dotazníků. Musí při tom respektovat určité základní požadavky, týkající se zejména struktury respondentů, která musí odrážet strukturu ekonomiky dané země.

V případě zjišťování vzdělávání zaměstnanců respondenti odpovídají na otázku „Jaký je obecný přístup firem v dané zemi k lidským zdrojům?“. Přístup firem hodnotí prostřednictvím sedmistupňové škály, kdy 1 znamená, že se domnívají, že společnosti investují málo do školení a rozvoje

zaměstnanců, 7 naopak, že firmy investují hodně, aby získaly, vyškolily a udržely zaměstnance. Ze získaných odpovědí je vypočítán medián a směrodatná odchylka, která mapuje míru shody názorů respondentů. Prokazuje se určitá vazba mezi hodnotou mediánu a směrodatnou odchylkou. V zemích, které dosahují příznivých hodnot mediánu, je nízký rozptyl odpovědí, zatímco země, ve kterých je situace hodnocena jako nepříznivá, je výše směrodatné odchylky poměrně vysoká, což odráží vyšší názorový rozptyl respondentů.

• Mezinárodní srovnání

Podle názorů manažerů a podnikatelů nedochází v rámci EU k výraznějším meziročním změnám v míře investování firem do rozvoje svých zaměstnanců. Nicméně z dlouhodobějšího pohledu je patrné, že podniky spíše pozornost věnovanou vzdělávání omezují, přestože se obecně deklaruje, že pro konkurenceschopnost podniků je jedním z nejdůležitějších faktorů právě odpovídajícím způsobem vzdělaná pracovní síla a že vzdělávání v podnicích do značné míry přispívá k loajalitě zaměstnanců vůči podnikům. Na druhé straně je skutečností, že v případě ekonomických obtíží firmy při hledání úspor začínají snižovat výdaje právě na vzdělávání svých zaměstnanců.

Ve srovnání s rokem 2002 se míra investování podniků do školení svých zaměstnanců v roce 2012 v rámci EU-27 mírně zhoršila. Průměrná hodnota poklesla z původních 4,7 bodu na 4,3 bodu. Za tímto průměrem se však skrývá odlišný vývoj v jednotlivých zemích. Z celkem 22 zemí, za které jsou k dispozici údaje za oba hraniční roky, došlo v 18 zemích ke snížení a pouze ve čtyřech došlo ke zvýšení míry investování. Nejméně příznivý vývoj se odehrál v Maďarsku a Itálii, kde se podle názorů respondentů snížila míra investování do lidských zdrojů během sledovaného období o 1,2 resp. 1,1 bodu. Hodnoty ukazatele obou zemí, které byly v roce 2002 srovnatelné s průměrem EU-27, v roce 2012 výrazně poklesly a tyto země se zařadily po bok zemí s nejnižší mírou investování do lidských zdrojů v celé EU. Naopak nejvýraznější zlepšení v roce 2012 ve srovnání s rokem 2002 vykázalo Polsko, a to o 0,7 bodu. Nicméně ani tento příznivý vývoj neznamenal dotážení Polska na průměr EU-27. V roce 2012 byla hodnota polského ukazatele 4,0 bodu, tedy o 0,3 bodu méně než evropský průměr.

V **České republice** podniky pomalu zvyšují pozornost věnovanou vzdělávání zaměstnanců. V roce 2012 byla tato pozornost oceněna 4,2 bodu, což byla hodnota blízká evropskému průměru. K dotážení evropského průměru přispěl spíše nepříznivý vývoj v jiných zemích, který vedl ke zhoršení průměru EU. Tento vývoj postihl také ČR, ve které hodnoty ukazatele poklesly z nadprůměrných 4,7 bodu v roce 2009 na 4,2 bodu v roce 2012.

• Informační zdroje

ČSÚ – Další odborné vzdělávání zaměstnaných osob v roce 2005: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3311-08>

WEF – The Global Competitiveness Report 2012-2013: www.weforum.org

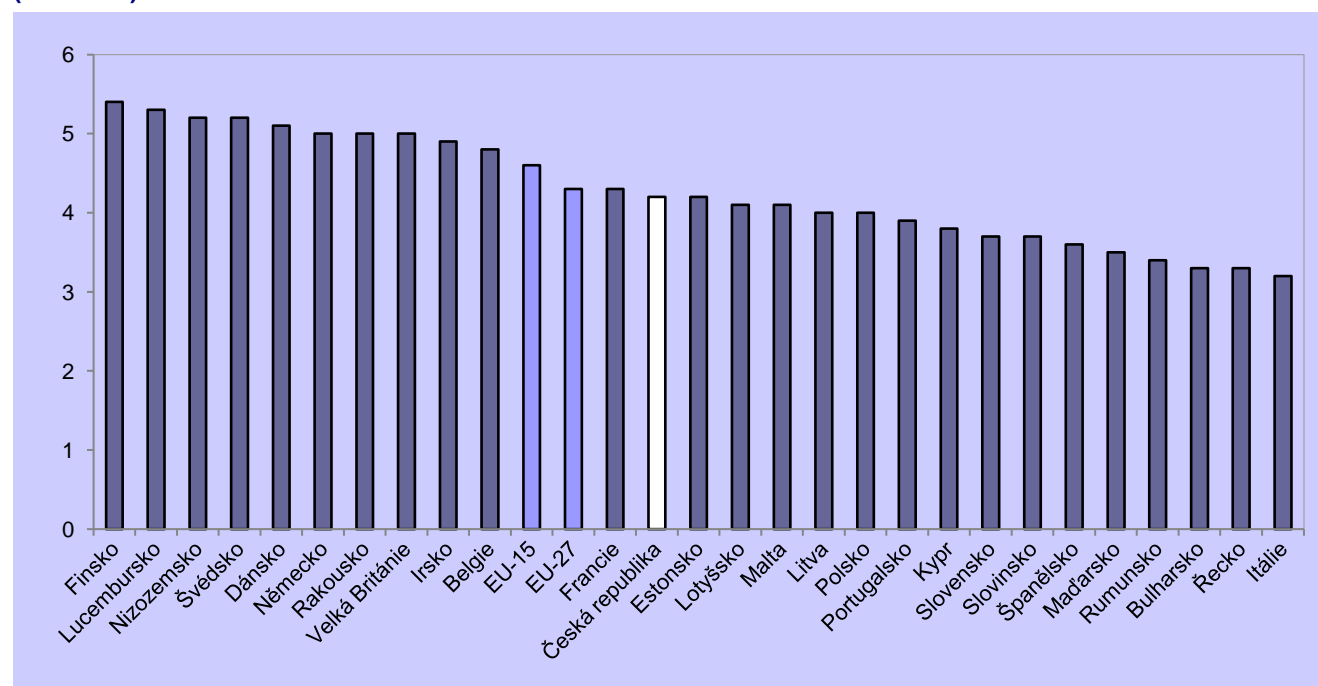
EUROSTAT – Education and Training (CVTS 3, CVTS 4) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Tabulka 10: Rozsah vzdělávání zaměstnanců (firmy investují do školení zaměstnanců hodně x málo) (v bodech)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-27	4,8 ^{pa}	4,8 ^{pa}	4,8 ^{pa}	..	4,7 ^p	4,7 ^{pa}	4,6 ^{pa}	4,6 ^p	4,6 ^p	4,5 ^p	4,5 ^p	4,4 ^p	4,4 ^p	4,3 ^p	4,3 ^p
EU-15	5,0 ^p	5,1 ^p	5,1 ^p	..	5,1 ^p	5,1 ^p	5,0 ^p	5,1 ^p	5,1 ^p	5,0 ^p	4,9 ^p	4,7 ^p	4,7 ^p	4,7 ^p	4,6 ^p
Belgie	5,0	4,9	5,6	..	5,2	5,5	5,4	5,5	5,4	5,4	5,1	4,9	4,9	5,0	4,8
Bulharsko	3,0	2,6	2,8	3,1	2,9	2,8	3,1	3,3
Česká republika	3,7	3,6	3,5	..	4,3	3,7	3,9	4,5	4,7	4,5	4,7	4,7	4,4	4,3	4,2
Dánsko	5,7	5,7	6,0	..	5,5	6,0	5,8	5,9	5,9	5,9	5,9	5,6	5,4	5,5	5,1
Estonsko	4,3	4,0	4,3	4,3	4,8	4,7	4,6	4,4	4,3	4,2	4,2
Finsko	5,6	5,7	5,6	..	5,8	5,8	5,7	5,4	5,6	5,3	5,2	5,3	5,2	5,3	5,4
Francie	5,3	5,4	5,0	..	5,2	5,2	5,0	5,3	5,1	5,0	4,9	4,9	4,7	4,4	4,3
Irsko	5,0	5,0	4,9	..	5,2	4,9	5,0	5,2	5,4	5,2	5,0	4,9	4,7	4,7	4,9
Itálie	4,3	4,2	4,0	..	4,3	4,3	3,6	3,7	3,6	3,5	3,3	3,1	3,2	3,3	3,2
Kypr	3,6	3,8	3,4	3,6	4,1	4,3	4,4	4,0	3,8
Litva	3,4	3,4	3,9	3,7	4,0	4,3	4,4	4,1	4,1	4,0	4,0
Lotyšsko	3,7	4,2	3,8	3,8	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9	4,0	4,1
Lucembursko	5,2	5,2	6,2	5,3	5,2	5,4	5,4	5,1	5,1	5,4	5,4	5,3	5,3
Maďarsko	4,2	4,2	3,9	..	4,7	3,5	3,4	3,8	3,8	3,6	3,4	3,6	3,7	3,4	3,5
Malta	4,2	3,9	3,9	4,0	4,2	4,3	4,2	4,3	4,1	4,1
Německo	5,7	5,4	5,8	..	5,8	5,9	5,9	5,9	5,7	5,5	5,2	5,2	5,2	4,9	5,0
Nizozemsko	5,7	5,7	5,6	..	5,5	5,5	5,7	5,4	5,7	5,5	5,4	5,2	5,1	5,1	5,2
Polsko	3,8	4,0	3,6	..	3,3	3,6	3,4	3,8	3,8	3,7	3,6	4,1	4,2	4,1	4,0
Portugalsko	3,7	4,0	3,8	..	3,6	3,6	3,7	3,6	3,8	3,9	3,8	3,8	3,9	3,9	3,9
Rakousko	5,3	5,6	5,3	..	5,3	5,3	5,3	5,7	5,8	5,6	5,0	4,8	4,9	5,0	5,0
Rumunsko	3,5	3,3	3,5	4,1	4,1	3,9	3,8	3,4
Řecko	4,1	4,0	3,6	..	3,5	3,8	3,9	4,0	3,8	3,9	..	3,5	3,5	3,4	3,3
Slovensko	3,8	4,0	4,2	..	4,0	4,1	4,2	4,1	4,0	4,2	4,4	4,2	3,9	3,7	3,7
Slovinško	4,4	4,4	4,2	4,3	4,4	4,4	4,3	4,3	4,1	3,8	3,7
Španělsko	4,7	4,7	4,2	..	4,6	4,3	4,2	4,3	4,0	4,0	3,9	3,9	3,7	3,7	3,6
Švédsko	5,7	5,9	5,6	..	5,8	5,9	5,9	5,8	5,9	5,8	5,7	5,7	5,7	5,5	5,2
Velká Británie	4,8	4,8	4,9	..	5,5	5,4	5,1	5,4	5,3	5,2	4,9	4,7	4,7	4,9	5,0

Poznámka: škála: 7 – nejlepší výsledek, 1 – nejhorší výsledek; p – nevážený arit. průměr (z dostupných údajů); a – v letech 1998–2004 neobsahuje údaje za Rumunsko a Bulharsko.

Pramen: WEF (2013).

Graf 10: Rozsah vzdělávání zaměstnanců (firmy investují do školení zaměstnanců hodně x málo) v roce 2012 (v bodech)

Pramen: WEF (2013).

Účast v počítačových kurzech

Dostupnost počítače s připojením k internetu a schopnost tyto technologie ovládat se stává téměř nezbytností nejen pro uplatnění na trhu práce, ale i v běžném životě. Mladá generace si nezbytné dovednosti na alespoň základní úrovni osvojuje v průběhu počátečního vzdělávání, starší generace musí vyvinout určitou osobní iniciativu ať již ve formě sebevzdělávání nebo vzdělávání ve speciálních kurzech. V mnoha případech jsou příslušné kurzy organizovány a hrazeny zaměstnavateli, stávají se součástí firemního vzdělávání. Většinou se však jedná o kurzy, které předpokládají základní znalosti práce s počítačem a jsou zaměřeny na osvojení specifických firemních programů.

• Metodologie

Účast v počítačových kurzech je sledována v dotazníkovém šetření „Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci“. Šetření je realizováno v členských zemích EU jednou ročně národními statistickými úřady pod metodickým vedením EUROSTATu od roku 2002. Cílovou skupinou jsou jednotlivci ve věku 16–74 let a domácnosti, jejichž členem je alespoň jedna osoba ve věku 16–74 let.

Předmětem šetření je jednak vybavenost domácností informačními a komunikačními technologiemi a jednak využívání mobilních telefonů, počítačů a internetu jednotlivými členy domácností. Zjišťuje se také, do jaké míry obyvatelstvo využívá služeb e-Government, tedy možnosti kontaktovat jednotlivé správní úřady pomocí internetu nejen s ohledem na získávání příslušných informací, ale i vyřizování určitých agend. Šetření se také zabývá rozsahem bariér internetového obchodu, úrovní počítačových dovedností a formou jejich získávání. Respondenti jsou dotazováni, zda znalosti získali ve škole, v počítačovém kurzu, samostudiem, prací s programem metodou úspěchu a omylu nebo za pomoci jiných osob, ať již přátel, kolegů nebo jiným způsobem.

Účast v počítačových kurzech se zjišťuje na základě otázek „Zúčastnil/a jste se někdy školení nebo výuky týkající se práce s počítačem?“ „Kdy to bylo naposledy?“ Od roku 2005 je účast sledována v podrobnějším časovém rozlišení, nicméně časové období zůstává v podstatě zachováno. V letech 2003–2004 byla rozlišena pouze dvě časová období: (a) v posledních 12 měsících, (b) před více než rokem. Od roku 2005 jsou sledována čtyři časová období: (a) v posledních 3 měsících, (b) před 3–12 měsíci, (c) před 1–3 lety, (d) déle než před třemi lety. Toto podrobnější členění je důležité i z hlediska aktuálnosti obsahu absolvovaných počítačových kurzů. V prvním roce šetření, v roce 2002, nebyly otázky týkající se účasti v počítačových kurzech zařazeny.

Od roku 2007 je zařazena nová otázka, prostřednictvím které jsou mapovány důvody neúčasti u těch, kteří se v posledních třech letech žádného kurzu nezúčastnili. Respondenti vybírají z šesti možností (např. dostatečné znalosti, nedostatek času, nevyhovující nabídka, vysoká cena) nebo mohou zaškrtnout jiné důvody.

Za počítačové kurzy jsou dle metodiky EUROSTATu považovány všechny typy kurzů spojené s užitím počítače (např. formátování textu, užití tabulkového procesoru, programování, web-design apod.). Zahrnuty jsou pouze školení a kurzy, které trvají alespoň tři hodiny. Vyloučeno

je informální učení, jako např. pomoc od kolegů, rodinných příslušníků či samostudium.

Podíl účastníků počítačových kurzů je v následující tabulce uveden v rozlišení na účast někdy v životě a účast v posledních 12 měsících. Účast před více než 12 měsíci představuje rozdíl mezi těmito dvěma ukazateli. Neúčast v kurzech je možné dopočítat jako rozdíl mezi stem a účastí někdy v životě.

• Mezinárodní srovnání

V průměru EU-27 se v roce 2011 v průběhu svého života zúčastnilo počítačového kurzu 62 % populace. Znamená to tedy, že více než třetina populace ve věku 16–74 se nikdy žádného kurzu nezúčastnila. To ovšem nemusí znamenat, že je tato část populace počítačově negramotná, neboť si znalosti a dovednosti práce s počítačem mohla osvojit jiným způsobem, zejména samostudiem nebo s pomocí rodinných příslušníků či známých. Je zarážející, že podíl osob, které se kurzů účastnily, postupně klesá. K této otázce se vrátíme při komentování situace v České republice.

V členských zemích, za které jsou k dispozici údaje z roku 2011 pouze k účasti na kurzu kdykoli v průběhu života, se počítačových kurzů zúčastnilo 80 a více procent populace v celkem třech zemích, a to na Kypru, v Litvě a v Řecku. Naopak nejméně aktivní bylo obyvatelstvo Nizozemska, Slovenska a Francie. V těchto zemích byla účast v počítačových kurzech nižší než 55 %.

Údaje za **Českou republiku** nejsou od roku 2008 do roku 2010 k dispozici. Hodnoty za rok 2011 nicméně ukazují, že účast populace 16–74 let na počítačových kurzech je nad průměrem EU-27. Podle publikovaných údajů se účast v počítačových kurzech v průběhu let 2006–2011 trvale snižovala, přestože, vzhledem k tomu, že se jedná o účast kdykoli v průběhu života, by se logicky měla zvyšovat. Jestliže se například v roce 2006 v průběhu svého života účastnilo kurzů 80 % populace a v následujícím roce 2007 dalších 13 %, potom by účast v průběhu celého dosavadního života měla překročit 90 %, statistika však uvádí pouze 76 %. Možným vysvětlením je, že respondenti s prodlužující se dobou od absolvování kurzu si na tuto událost již nezpomínají a uvádějí, že žádný kurz neabsolvovali.

Faktická účast v počítačových kurzech byla podpořena realizací Národního programu počítačové gramotnosti v letech 2003–2006. Těchto kurzů se zúčastnilo více jak 100 tisíc osob, ale vzhledem k tomu, že se jednalo pouze o kurzy dvouhodinové, do vykazovaných statistik nemohly být zařazeny, neboť požadavkem je, aby délka trvání byla minimálně tři hodiny.

V předešlých letech byly sledovány důvody, proč se populace počítačových kurzů neúčastní. Nejčastějším důvodem v ČR bylo málo časté používání počítače, dále nedostatek času a uspokojivá úroveň počítačových dovedností.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Information Society Statistics:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

ČSÚ – Využívání ICT v domácnostech a jednotlivci: https://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/9701-12-r_2012

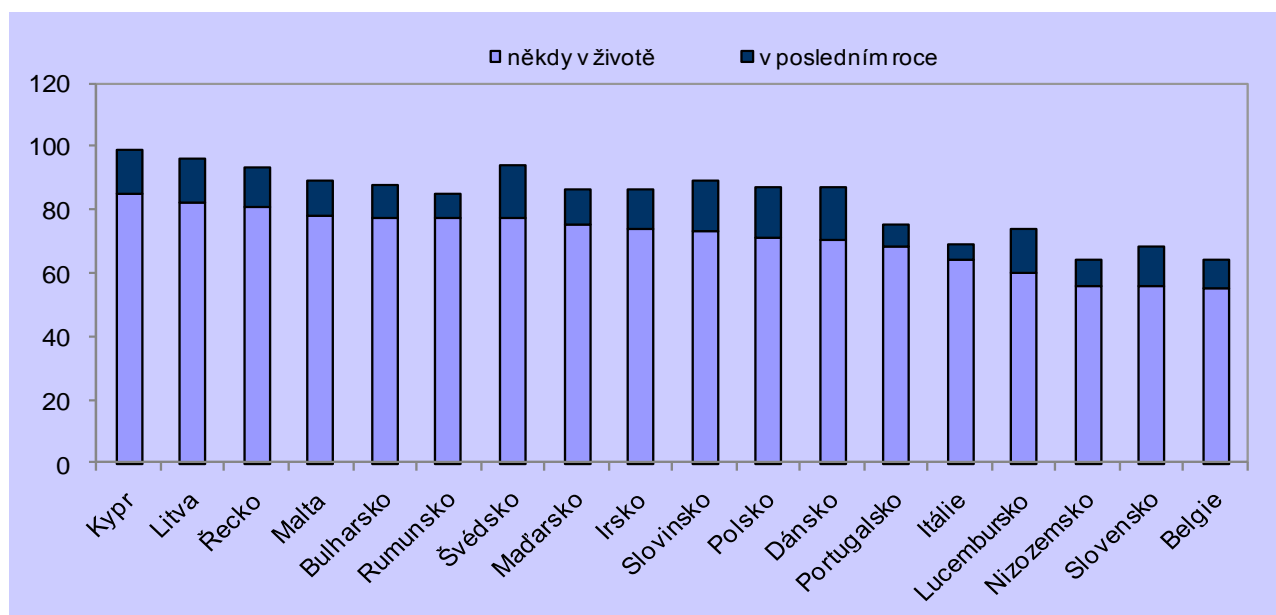
Tabulka 11: Účast v počítačových kurzech – podíl populace ve věku 16–74 let účastníci se počítačových kurzů (v %)

	2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	někdy v životě	v posl. roce	někdy v životě	v posl. roce	někdy v životě	v posl. roce	někdy v životě	v posl. roce	někdy v životě	v posl. roce	někdy v životě	v posl. roce
EU-27	74	10	70	10	68	10	62	..
EU-15	72	10	68	10	66	9
Belgie	68	12	64	12	65	15	58	11	55	9	55	..
Bulharsko	84	6	81	7	77	11	69	..
Česká rep.	80	12	76	13	67	..
Dánsko	67	11	66	10	70	15	70	17	70	..
Estonsko	70	7	63	7	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	61	..
Finsko	74	15	72	16	68	..
Francie	78	11	61	10	58	9	57	9	51	..
Irsko	80	16	78	12	75	12	75	13	74	12	72	..
Itálie	75	4	74	6	69	5	68	5	64	5	62	..
Kypr	89	15	87	12	84	11	84	12	85	14	87	..
Litva	84	14	82	16	79	16	80	15	82	14	80	..
Lotyšsko	76	9	79	14	69	..
Lucembursko	65	12	64	14	61	15	64	18	60	14	70	..
Maďarsko	83	12	81	11	76	11	76	11	75	11	74	..
Malta	85	12	84	11	81	10	79	11	78	11	75	..
Německo	67	10	66	10	65	9	54	..
Nizozemsko	58	8	55	9	49	7	53	7	56	8	45	..
Polsko	74	13	74	14	73	15	71	15	71	16	67	..
Portugalsko	76	8	77	9	74	7	72	8	68	7	69	..
Rakousko	69	10	67	.. ^u	68	10	69	..
Rumunsko	89	10	83	10	84	9	81	8	77	8	76	..
Řecko	86	13	85	13	82	14	81	12	80	..
Slovensko	64	11	59	7	57	9	56	8	56	12	51	..
Slovinsko	77	17	73	15	69	11	70	13	73	16	67	..
Španělsko	72	7	77	11	71	9	70	..
Švédsko	78	15	79	16	79	15	81	15	77	17	66	..
Velká Británie	73	16	61	14	65	14	61	..

Poznámka: u – nespolehlivá data.

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní výpočty.

Graf 11: Účast v počítačových kurzech – podíl populace ve věku 16–74 let účastníci se počítačových kurzů v roce 2010 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní výpočty.

Mobilita v terciárním vzdělávání

Globalizační procesy se v terciárním vzdělávání projevují stejně jako v ostatních odvětvích zvýšenou konkurencí. Jednotlivé státy, resp. jejich instituce terciárního vzdělávání mezi sebou soutěží o talentované studenty, špičkové profesory, ale i o výzkumné granty. S globalizačními procesy souvisí i zvýšená mobilita studentů a pedagogů terciárního vzdělávání. I když je mobilita obecně považována za pozitivní jev, přesto vyvolává i určité obavy z odchodu nadaných studentů a špičkových akademických pracovníků. Pokud se tyto studenti a akademici vrací do své mateřské země, znamená to pozitivní posun nejen v úrovni vzdělávání, ale i kvality pracovní síly. Pokud tomu tak není, dochází k odlivu mozků se všemi negativními důsledky na ekonomický a sociální rozvoj daného státu.

Mezinárodní mobilita studentů je podmíněna technickým pokrokem, který umožnil snížení finančních i časových nákladů na získávání informací o studijních příležitostech i na překonání geografických vzdáleností a udržování kontaktů s domovem. Nezbytným předpokladem pro mobilitu studentů je i jejich touha po získání mezinárodních zkušeností, poznání jiných kultur a v neposlední řadě i znalosti cizích jazyků. V zemích, ve kterých jsou studijní příležitosti omezené jak z hlediska dostupnosti, tak kvality, k uvedeným důvodům přistupuje i zájem o získání kvalitního vzdělání. Vzhledem k očekávaným pozitivním efektům je mobilita studentů podporována národními i nadnárodními iniciativami. Tyto iniciativy mají nejen podobu finanční podpory mobilit studentů, ale zejména opatření, jejichž cílem je odstraňování rozhodujících bariér, které brání nebo ztěžují možnosti studovat v zahraničí. Opatření jsou namířena také na posilování konkurenceschopnosti národních systémů terciárního vzdělávání i na uznávání vzdělání získaného v zahraničí.

• Metodologie

Data o mobilitě studentů jsou sledována ve statistikách shromažďovaných v rámci spolupráce UNESCO-UIS, OECD a EUROSTATu. Za jednotlivé země jsou data získávána od relevantních státních orgánů, zpravidla od ministerstev školství nebo jimi pověřených institucí. K měření míry mobility studentů používá UNESCO-UIS následující tři základní indikátory: míru odchozí mobility, míru příchozí mobility a počty zahraničních studentů.

Míra odchozí mobility (outbound mobility rate) je za jednotlivé země vypočítána jako podíl studentů z dané země, kteří studují v zahraničí, na celkovém počtu studujících terciárního vzdělávání v dané zemi. Vzhledem k tomu, že jednotlivé země obvykle nemají podrobné statistiky o počtech studujících v zahraničí, jsou jejich počty kalkulovány na základě údajů hostitelských zemí. Pro jednotlivé země jsou počty studujících v zahraničí počítány jako součet počtu studujících s daným občanstvím v jednotlivých hostitelských zemích. Celkový počet studujících, který je uváděn ve jmenovateli ukazatele, zahrnuje všechny studenty terciárního vzdělávání studující v dané zemi bez ohledu na jejich občanství. Studenti uvedení v čitateli v této celkové účasti na vzdělávání tudíž nejsou zahrnuti, neboť v dané době studují v zahraničí.

Příliv studentů do země ze zahraničí je sledován prostřednictvím indikátoru **míra příchozí mobility** (inbound mobility rate). Jedná se o podílový ukazatel, kdy v čitateli je počet zahraničních studentů, kteří studují v dané zemi, a ve jmenovateli je celkový počet studujících v terciárním

vzdělávání v této zemi. Ve jmenovateli jsou tedy všichni studenti terciárního vzdělávání v dané zemi, tedy i zahraniční studenti. Do počtu studentů jsou zahrnováni všichni studenti bez ohledu na jejich věk a formu studia. Použité indikátory sledují mobilitu pouze mezi členskými státy EU-27, státy Evropského hospodářského prostoru a kandidátskými zeměmi. Studenti z třetích zemí a studenti studující v třetích zemích nejsou bráni v úvahu.

Zahraníční studenti (foreign students) jsou pro potřeby statistického sledování definováni jako studenti, kteří nemají státní občanství země, v níž studují. Z metodologického hlediska není tento způsob sledování přílivu studentů příliš vhodný, protože nadhodnocuje ukazatel v zemích, které mají obecně imigrační charakter. V těchto zemích dlouhodobě žije relativně vysoký podíl osob s cizím státním občanstvím. Pokud se tyto osoby terciárně vzdělávají, jsou vykazovány jako zahraniční studenti, přestože se nejedná o příchod do dané země jednoznačně za účelem terciárního vzdělávání.

Aby statistická sledování reálněji odrážela skutečnost, bylo od roku 2005 pilotně ověřováno využití nové definice zahraničních studentů. Byla zavedena kategorie tzv. mezinárodních/mobilních studentů (international/mobile students). Ti jsou definováni jako studenti, kteří překročili hranice a přestěhovali se do jiné země se záměrem studovat nebo dosáhli předchozího vzdělání v jiné zemi. Skutečností je, že volný pohyb studentů v zemích EU značně komplikuje jejich evidenci. Možnosti využití kategorie tzv. mezinárodních studentů jsou v současné době vyhodnocovány. Statistiky o mobilitě studentů terciárního vzdělávání jsou proto stále založeny na datech o zahraničních studentech.

• Mezinárodní srovnání

V rámci EU se postupně zvyšuje mobilita studentů, přičemž tento proces se mírně zrychlil po roce 2005 zejména zvýšenou mobilitou studentů z nových členských zemí. V roce 2010 v zahraničí (země EU-27, EHP a kandidátské země) studovalo v průměru 3,1 % studentů, zatímco v roce 2000 pouze 2,1 %. Vysoké podíly studujících v zahraničí jsou spojeny zejména s málo rozvinutým systémem terciárního vzdělávání v příslušné zemi. To platí především o Lucembursku, Lichtenštejnsku a Kypru, v menší míře i o Islandu a Maltě. Naopak nejméně studuje v zahraničí populace Velké Británie. Právě britské univerzity mají ze zemí EU největší zastoupení škol v žebříčku 100 nejlepších evropských univerzit.

Česká republika se řadí k zemím s průměrnou mírou mobility terciárních studentů, k čemuž přispěl vývoj v posledních letech. I když se situace v ČR neustále zlepšuje, studium v zahraničí stále představuje finanční zátěž, kterou studenti zejména ze sociálně slabšího prostředí nemohou unést. V roce 2010 studovalo v evropských zemích 2,9 % studentů terciárního vzdělávání.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Education Indicators:

<http://epp.eurostat.ec.europa>

OECD – Education at a Glance. Paris, 2012.

Center for World-Class Universities – Academic Ranking of World Universities: <http://www.arwu.org/ARWU2010.jsp>

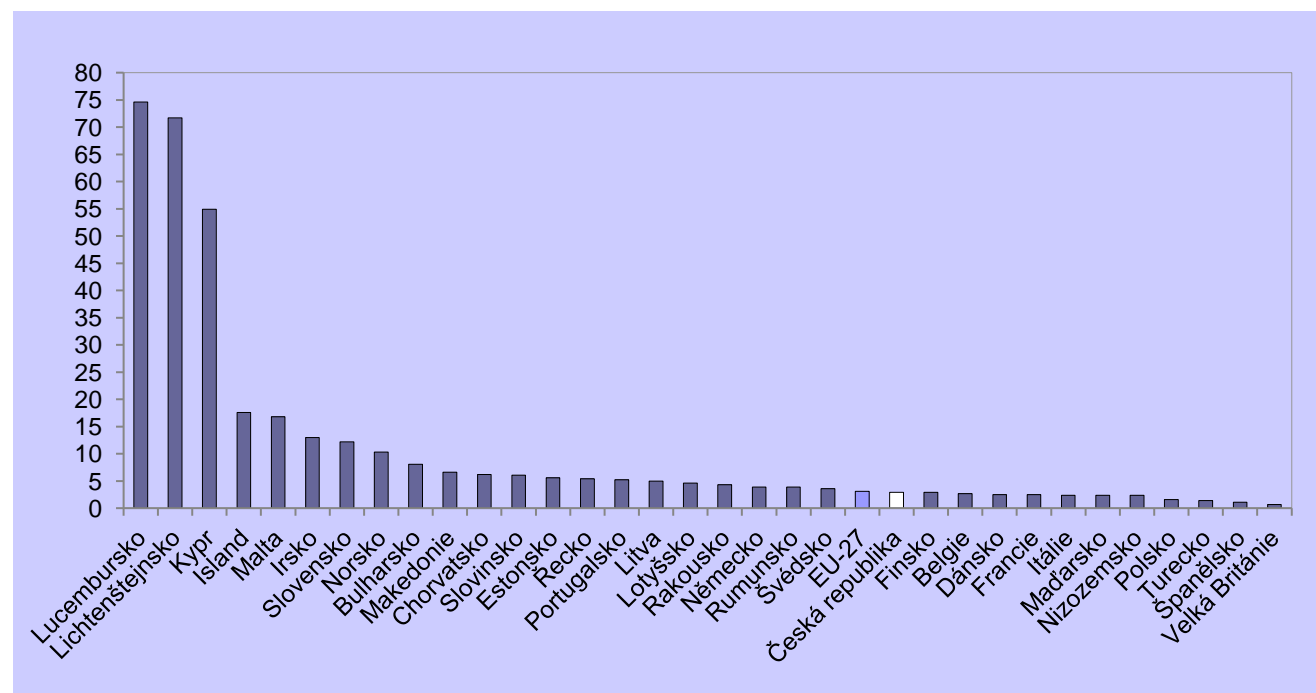
Tabulka 12: Studenti studující v jiné zemi EU-27, EHP a v kandidátských zemích jako % všech studentů (ISCED 5–6)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	2,2	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	2,3	2,6	2,7	2,7	2,8 ⁱ	3,1
Belgie	2,5	2,4	2,4	2,4	2,6	2,6	2,6	2,5	2,6	2,9	2,7	2,7
Bulharsko	2,6	3,2	4,3	6,0	7,4	8,6	8,7	8,9	8,3	7,9	8,0	8,1
Česká republika	1,2	1,3	1,5	1,6	1,8	1,8	1,8	2,0	2,1	2,6	2,7	2,9
Dánsko	2,8	2,7	2,6	2,6	2,7	2,5	2,3	2,6	2,5	2,4	2,5	2,5
Estonsko	2,4	2,5	3,2	3,0	3,2	3,5	3,6	4,1	4,5	4,9	5,2	5,6
Finsko	3,3	3,2	3,0	3,0	3,0	2,9	2,7	3,0	2,9	2,7	2,8	2,9
Francie	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9	2,0	2,1	2,4	2,5	2,3	2,4	2,5
Irsko	11,1	9,4	8,0	7,4	7,5	8,5	9,3	13,8	14,2	17,7	14,8	13,0
Itálie	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,7	1,8	1,8	2,1	2,4
Kypr	32,7	46,5	44,4	52,2	53,6	54,8	56,5	53,2	56,9	58,4	56,2 ⁱ	54,9
Litva	1,5	1,8	2,0	2,1	2,3	2,3	2,6	3,0	3,3	3,6	4,0	5,0
Lotyšsko	1,2	1,3	1,4	1,3	1,7	1,6	1,7	2,2	2,5	2,9	3,3	4,6
Lucembursko	71,4	74,5	68,6	66,0	66,7	.. ^u	.. ^u	80,8	.. ^u	74,6
Maďarsko	1,8	1,7	1,8	1,7	1,7	1,5	1,5	1,7	1,8	1,8	2,1	2,4
Malta	8,3	8,2	6,9	12,4	5,9	8,4	7,8	10,0	9,9	10,9	11,4	16,8
Německo	1,9 ⁱ	1,8 ⁱ	1,9 ⁱ	1,9 ⁱ	1,9 ⁱ	1,9 ⁱ	2,2 ⁱ	2,8 ⁱ	3,1 ⁱ	3,5 ⁱ	3,6 ⁱ	3,9 ⁱ
Nizozemsko	2,2	1,9	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	2,1	2,1	2,2	2,5	2,4
Polsko	0,9	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,6	1,8	1,8	2,0	1,6
Portugalsko	2,6	2,3	2,3	2,3	2,5	2,7	2,9	3,7	4,0	3,9	4,4	5,2
Rakousko	4,2	3,8	3,8	4,7	4,7	4,7	4,4	4,6	4,7	4,3	4,5	4,3
Rumunsko	1,7 ⁱ	1,5 ⁱ	2,0 ⁱ	2,1 ⁱ	2,2	2,4	2,3	2,2	2,2	2,0	2,3	3,9
Řecko	14,1	12,4	10,9	8,6	7,9	7,3	6,0 ⁱ	5,5	5,8	5,2	..	5,4
Slovensko	3,0	3,0	5,5	6,4	7,9	8,2	8,6	10,2	10,2	10,7	11,4	12,2
Slovinsko	1,7 ⁱ	2,2 ⁱ	1,8 ⁱ	1,7 ⁱ	2,4 ⁱ	2,1 ⁱ	2,0	2,1	2,1	2,1	2,2	6,1
Španělsko	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2	1,1	1,3	1,4	1,2	1,3	1,1
Švédsko	2,7	2,7	2,7	2,4	2,3	2,2	2,3	2,7	3,0	3,0	3,2	3,6
Velká Británie	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7
Island	18,5	16,9	16,3	15,3	15,7	15,5	17,0	17,4	17,8	18,2	19,5	17,6
Chorvatsko	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	6,8	6,9	6,3	6,4	6,2	6,0	6,4	6,2
Lichtenštejnsko	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	77,1	73,6	51,0	67,7	71,8	71,7
Makedonie	4,0	6,2	7,2	4,3	9,2	10,4	11,9	11,9	10,5	8,4	8,0	6,6
Norsko	5,1	4,7	4,9	4,6	4,5	4,7	4,8	4,9	5,0	5,1	5,3	10,3
Turecko	2,4	3,3	2,1	2,1	1,8	1,8	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,4

 Poznámka: i viz <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, u - nespolehlivá data.

Pramen: EUROSTAT (2012d).

Graf 12: Studenti studující v jiné zemi EU-27, EHP a v kandidátských zemích jako % všech studentů (ISCED 5–6) v roce 2010

Pramen: EUROSTAT (2012d).

Celkové výdaje na vzdělávací instituce

Celkové výdaje na vzdělávací instituce odrážejí význam, který společnost, jednotlivci a firmy vzdělávání přisuzují. Podíl výdajů na vzdělávání na celkových výdajích státu, firmy či rodiny vyjadřuje fakticky to, zda je vzdělávání považováno za prioritu či nikoli. Výdaje na vzdělávání představují investici s delší dobou návratnosti, návratnost této investice se však obtížně propočítává vzhledem k obtížnosti kalkulace celkových finančních a nefinančních přínosů jak pro jednotlivce, tak pro společnost.

• Metodologie

Vykazování výdajů na vzdělávání metodicky koordinuje společná odborná skupina následujících tří organizací: UNESCO, OECD a EUROSTAT (UOE). EUROSTAT pravidelně publikuje dva ukazatele celkových výdajů na vzdělávací instituce v přepočtu na jednoho žáka/studenta. Jeden ukazatel vyjadřuje objem těchto výdajů ve standardu kupní síly (PPS), druhý podíl těchto výdajů na hrubém domácím produktu (HDP) na obyvatele. Tyto dva ukazatele slouží k monitorování pokroku v celkových výdajích na vzdělávání v jednotlivých zemích EU. Evropská unie vyzývá všechny členské státy ke zvyšování veřejných i soukromých investic do vzdělávání, ke zvyšování investic jak do počátečního, tak dalšího vzdělávání. Současně však vyzývá také ke zvyšování efektivnosti vydávání těchto prostředků, a to nejen v souvislosti s nutností řešit vysoké deficity veřejných rozpočtů.

Ze zmíněných dvou dostupných ukazatelů je přednost dána ukazateli celkových výdajů v přepočtu na jednoho žáka/studenta, který má lepší vypovídací schopnost při mezinárodních srovnáních. Ukazatel podíl výdajů na HDP na obyvatele je do určité míry zkreslen v neprospěch zemí, ve kterých je hrubý domácí produkt výrazně vyšší než hrubý národní produkt. Právě hrubý národní produkt představuje objem prostředků, které mají jednotlivé země v daném časovém období k dispozici a ze kterých mohou financovat veřejné výdaje, tedy i výdaje na vzdělávání.

Celkové výdaje na vzdělávací instituce vyjadřují souhrn veřejných, soukromých a zahraničních prostředků vydaných na fungování a rozvoj vzdělávacích institucí. Do vzdělávacích institucí jsou zařazovány veřejné a soukromé instituce, které jednak bezprostředně poskytují primární, sekundární a terciární vzdělávání, a dále ty veřejné a soukromé instituce, které podporují poskytování tohoto vzdělávání (blíže viz ukazatel soukromé výdaje na vzdělávací instituce). Primární, sekundární a terciární vzdělávání je definováno prostřednictvím mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (ISCED 97), kterou vypracovalo UNESCO a která je běžně využívána při mezinárodních srovnáních jednotlivých aspektů vzdělávání.

Veřejné prostředky věnované na financování vzdělávacích institucí představují prostředky veřejných rozpočtů všech úrovní a veřejných fondů. **Soukromé prostředky** zahrnují výdaje domácností a jiných soukromých subjektů, zejména podniků, **zahraniční prostředky** jsou tvořeny jak soukromými, tak veřejnými prostředky mezinárodních agentur či cizích států. Tyto prostředky mohou být poskytovány buď přímo vzdělávacím institucím nebo prostřednictvím národních veřejných rozpočtů či fondů, odkud jsou převáděny jednotlivým vzdělávacím institucím.

Celkové výdaje zahrnují běžné a investiční výdaje. **Běžné výdaje** jsou tvořeny výdaji na zboží a služby spotřebová-

vané v průběhu běžného roku, které musí být vynakládány opakovaně, aby se udrželo poskytování vzdělávacích služeb. **Investiční výdaje** představují výdaje na výstavbu, renovaci a podstatné opravy budov a na nákup nového, obnovujícího nebo rozšiřujícího vybavení.

Celkové výdaje na vzdělávací instituce jednotlivých úrovní jsou vztaženy k celkovému počtu žáků/studentů vzdělávacích institucí příslušných úrovní. **Žák/student** je definován jako osoba spotřebovávající vzdělávací službu. Počet žáků/studentů zahrnuje studující bez ohledu na formu studia (denní a různé formy dálkového a celoživotního studia). Studenti jiných než denních forem studia jsou přepočtení na tzv. „full time equivalent“ (FTE). Hodnoty v národních měnách jsou prostřednictvím parity kupní síly (PPP) převedeny na standard kupní síly (PPS), který představuje fiktivní měnovou jednotku. Tím se eliminuje vliv rozdílů v kupní síle národních měn.

• Mezinárodní srovnání

Celkové výdaje na vzdělávací instituce v přepočtu na jednoho žáka se v průběhu let 2005–2009 zvýšily jak v průměru EU-27, tak v jednotlivých zemích, a to ve všech třech úrovních vzdělání. Toto zvýšení je však do určité míry znehodnoceno inflací, jejíž výše je ve vzdělávání specifická, daná specifickým spotřebním košem. Největší vliv mají změny v ceně energií a cenách vybavení učeben a učebních pomůcek nezbytných pro realizaci samotné výuky či služeb s výukou spojených.

Výdaje na jednoho žáka/studenta se liší podle úrovně vzdělávání. Ve všech zemích i v průměru EU se výdaje zvyšují se zvyšující se úrovní poskytovaného vzdělávání. Rozdíly ve výdajích na jednoho žáka/studenta mezi jednotlivými členskými státy se odvíjejí především od jejich ekonomické úrovně. V roce 2009 ze zemí, za které jsou k dispozici údaje, na jednoho žáka primárního vzdělávání vynakládalo nejvíce finančních prostředků Lucembursko (12,4 tis. PPS), nejméně naopak Bulharsko (2,1 tis. PPS). Postavení Bulharska je v podstatě neměnné, spolu s Rumunskem vynakládalo nejméně i na žáka sekundárního vzdělávání (2,3 tis. resp. 1,9 tis. PPS) a velmi málo také na žáka terciárního vzdělávání (5,0 tis. PPS). Nejštedřejší zemí bylo v sekundárním vzdělávání taktéž Lucembursko (14,6 tis. PPS) a v terciárním vzdělávání Švédsko (15,0 tis. PPS).

Česká republika patří k zemím, jejichž výdaje jsou pod průměrem EU. V roce 2009 činily výdaje primárního vzdělávání 3,2 tis. PPS na jednoho žáka, což znamenalo v porovnání s ostatními státy, za které jsou v daném roce údaje, čtvrtý nejnižší výdaj v rámci EU. Mírně lepší pozici zaujala ČR v případě sekundárního vzdělání, kde úroveň výdajů stačila na sedmou příčku od konce pomyslného žebříčku. Relativně nejlépe vyšlo mezinárodní srovnání výdajů na studenta terciárního vzdělávání. Zde ČR zaujala osmou příčku odspodu žebříčku.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Population and Social Conditions:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

OECD – Education at a Glance. Paris. 2012.

MŠMT – Statistická ročenka školství – Ekonomické ukazatele:

<http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocnky>

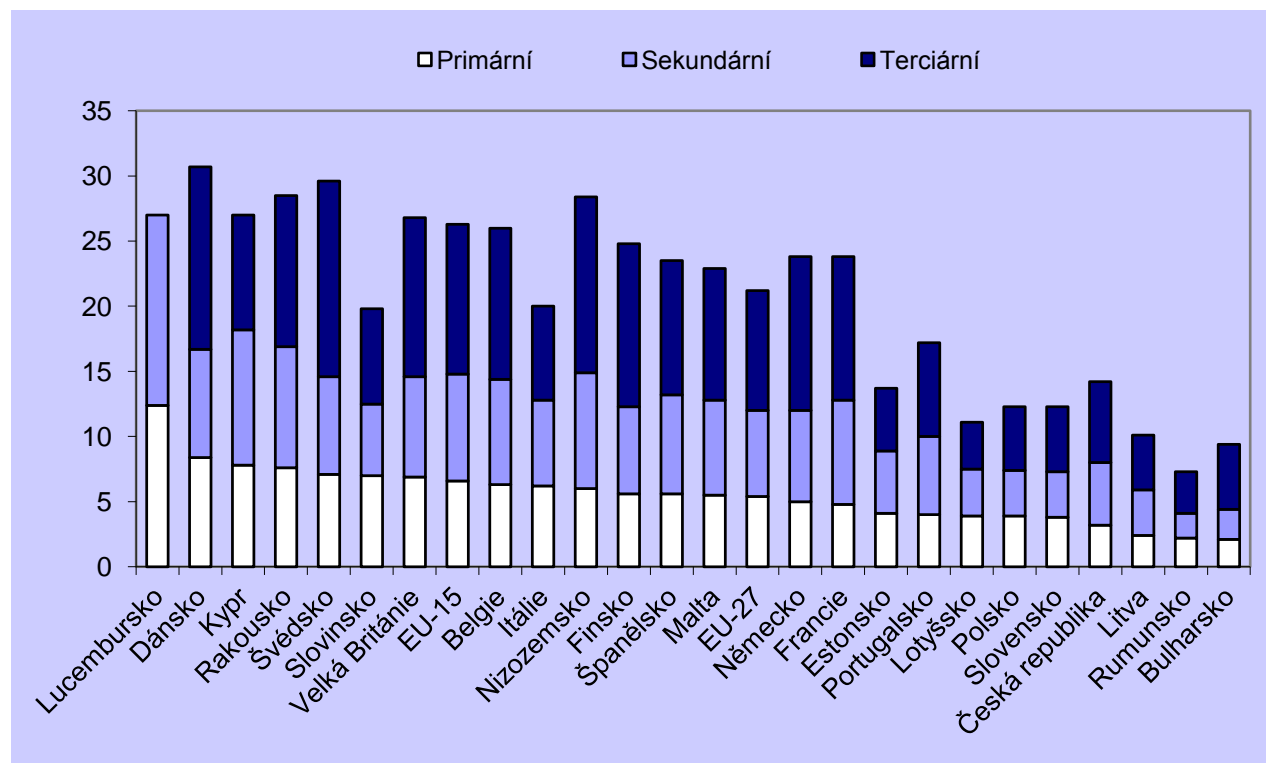
Tabulka 13: Celkové výdaje na vzdělávací instituce jednotlivých úrovní vzdělání na žáka/studenta v 1 000 PPS

	2005			2006			2007			2008			2009		
	prim.	sek.	ter.	prim.	sek.	ter.	prim.	sek.	ter.	prim.	sek.	ter.	prim.	sek.	ter.
EU-27	4,4 ^s	5,9 ^s	8,3 ^s	4,8 ^s	6,1 ^s	8,6 ^s	5,2 ^s	6,3 ^s	9,1 ^s	5,3 ^s	6,5 ^s	9,3 ^s	5,4 ^s	6,6 ^s	9,2 ^s
EU-15 ^p	5,2	6,6	9,9	5,8	7,1	11,0	5,8	7,3	11,5	6,5	8,2	10,8	6,6	8,2	11,5
Belgie	5,6 ⁱ	6,5 ⁱ	10,0 ⁱ	5,9 ⁱ	7,1 ⁱ	11,0 ⁱ	6,1 ⁱ	7,5 ⁱ	11,2 ⁱ	6,7 ⁱ	8,2 ⁱ	11,7	6,3 ⁱ	8,1 ⁱ	11,6 ⁱ
Bulharsko	1,6	1,5	3,6	1,8	1,7	3,9	1,9	1,8	3,9	2,3	2,3	4,8	2,1	2,3	5,0
Česká republika	2,4	4,0	5,6	2,7	4,3	7,7	2,8	4,4	6,8	2,9	4,4	6,2	3,2	4,8	6,2
Dánsko	7,1	7,8 ⁱ	12,4 ⁱ	7,4	8,1 ⁱ	12,9 ⁱ	7,7	8,1 ⁱ	13,8 ⁱ	7,9 ⁱ	8,4 ⁱ	13,8 ⁱ	8,4 ⁱ	8,3 ⁱ	14,0 ⁱ
Estonsko	2,7	3,2	3,3	3,1	3,7	3,3	3,4	4,1	4,3	4,3	4,7	4,5	4,1	4,8	4,8
Finsko	4,7	6,2	10,3	4,9	6,3	10,7	5,2	6,5	11,3	5,6	6,8	12,1	5,6	6,7	12,5
Francie	4,5	7,4	9,2	4,6	7,7	9,6	5,0	7,9	10,6	4,9	8,0	11,1	4,8	8,0	11,0
Irsko	4,9 ⁱ	6,1 ⁱ	8,9 ⁱ	7,9 ⁱ	.. ^u	.. ^u
Itálie	5,6	6,3 ⁱ	6,8	6,1	7,0 ⁱ	7,0	5,9	6,5 ⁱ	7,2	6,5	7,1 ⁱ	7,5	6,2	6,6 ⁱ	7,2
Kypr	5,1	8,1	8,7	5,8	8,6	9,6	6,6	9,3	8,9	7,4	10,2	10,1	7,8	10,4	8,8
Litva	1,8 ⁱ	2,2 ⁱ	3,8	2,0 ⁱ	2,5 ⁱ	4,0	2,3 ⁱ	2,9 ⁱ	4,6	2,8 ⁱ	3,4 ⁱ	4,7	2,4 ⁱ	3,5 ⁱ	4,2
Lotyšsko	2,4	2,5	3,7	3,8	2,5	3,8	3,4	3,5	4,6	4,2	4,1	4,9	3,9	3,6	3,6
Lucembursko	11,3	15,5 ⁱ	..	12,4	14,6 ⁱ	..
Maďarsko	3,6	3,2	5,3	3,8	3,4	5,0	.. ^z	.. ^z	.. ^z	.. ^z	.. ^z	.. ^z	.. ^z	.. ^z	.. ^z
Malta	3,7 ^b	5,6 ^b	9,1 ^b	4,4	6,2	9,0	4,3	6,4	8,7	4,6	7,2	9,7	5,5	7,3	10,1
Německo	4,3	6,7	10,6	4,5	6,3	10,9	4,6	6,6	11,5	4,6	6,7	12,0	5,0	7,0	11,8
Nizozemsko	5,3	7,6	12,6	5,4	7,9	12,7	5,4 ⁱ	8,5 ⁱ	13,3	5,7 ⁱ	8,6 ⁱ	13,5	6,0 ⁱ	8,9 ⁱ	13,5
Polsko	2,8 ⁱ	2,5 ⁱ	4,7 ⁱ	3,1 ⁱ	2,7 ⁱ	3,6 ⁱ	3,3 ⁱ	2,8 ⁱ	3,8 ⁱ	3,7 ⁱ	3,3 ⁱ	4,6 ⁱ	3,9 ⁱ	3,5 ⁱ	4,9 ⁱ
Portugalsko	3,9 ⁱ	5,2 ⁱ	6,4 ⁱ	3,9 ⁱ	5,4 ⁱ	7,2 ⁱ	3,9 ⁱ	5,5 ⁱ	8,0 ⁱ	3,8 ⁱ	5,4 ⁱ	7,2 ⁱ	4,0 ⁱ	6,0 ⁱ	7,2 ⁱ
Rakousko	6,7 ⁱ	8,1 ⁱ	12,5 ⁱ	7,0 ⁱ	8,8 ⁱ	12,9 ⁱ	7,1 ⁱ	8,8 ⁱ	13,1 ⁱ	7,4 ⁱ	9,1 ⁱ	12,3 ⁱ	7,6 ⁱ	9,3 ⁱ	11,6 ⁱ
Rumunsko	1,1	1,3	2,4	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	2,2	1,9	3,2
Řecko	3,7 ⁱ	4,8 ⁱ	5,0
Slovensko	2,4	2,3 ⁱ	4,9 ⁱ	2,7	2,5 ⁱ	5,0 ⁱ	2,9 ⁱ	2,7 ⁱ	4,8 ⁱ	3,3 ⁱ	3,1 ⁱ	5,1 ⁱ	3,8	3,5 ⁱ	5,0 ⁱ
Slovensko	6,5 ⁱ	4,6 ⁱ	7,0	6,8 ⁱ	5,3 ⁱ	6,5	6,7 ⁱ	4,9 ⁱ	6,0 ⁱ	7,1 ⁱ	5,5 ⁱ	6,4 ⁱ	7,0 ⁱ	5,5 ⁱ	7,3 ⁱ
Španělsko	4,6 ⁱ	6,1 ⁱ	8,5 ⁱ	5,0 ⁱ	6,6 ⁱ	9,3 ⁱ	5,4 ⁱ	7,2 ⁱ	10,4 ⁱ	5,6 ⁱ	7,6 ⁱ	10,4 ⁱ	5,6 ⁱ	7,6 ⁱ	10,3
Švédsko	6,2 ⁱ	6,7 ⁱ	13,2	6,4 ⁱ	7,0 ⁱ	14,1	6,9 ⁱ	7,6 ⁱ	15,3	7,1 ⁱ	7,7 ⁱ	15,7	7,1 ⁱ	7,5 ⁱ	15,0
Velká Británie	5,6 ⁱ	7,0 ⁱ	12,2 ⁱ	6,6 ⁱ	7,5 ⁱ	13,1 ⁱ	6,9 ⁱ	7,5 ⁱ	12,9 ⁱ	6,9 ⁱ	7,5 ⁱ	11,9 ⁱ	6,9 ⁱ	7,7 ⁱ	12,2 ⁱ

Poznámka: – nedostupné údaje; s – propočten EUROSTATU; i – viz metadata (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); u – nespolehlivá data; z – neaplikovatelné; b - přerušeni časové řady z důvodu metodických změn; p – EU-15 nevážený průměr z dostupných údajů.

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Graf 13: Celkové výdaje na vzdělávací instituce jednotlivých úrovní vzdělání na žáka/studenta v 1 000 PPS v roce 2009

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Soukromé výdaje na vzdělávací instituce

Objem soukromých výdajů na vzdělávání je ovlivněn nejen tím, jaký význam jednotlivci a soukromé firmy vzdělávání přisuzují, ale i příslušnými zákonnými normami, které se týkají zejména školného a nástrojů na podporu investic do vzdělávání. Zvyšování finanční účasti jednotlivců na vzdělávání však musí být řešeno tak, aby tyto náklady mohly nést i jednotlivci z finančně nepříznivého rodinného zázemí. Ochota jednotlivců investovat do svého vzdělávání souvisí kromě jiného i s návratností této investice. Na tu má vliv zejména vyšší finanční ohodnocení profesí s vyššími kvalifikačními nároky, výška školného či poplatků a doba studia, po kterou není realizován žádný pracovní příjem.

• Metodologie

Soukromé výdaje se statisticky sledují prostřednictvím dvou ukazatelů. Jedním je ukazatel soukromých výdajů na vzdělávací instituce, druhým pak soukromých výdajů na vzdělávání. Do **soukromých výdajů na vzdělávání** se dle metodiky UOE (viz ukazatel celkové výdaje na vzdělávací instituce) započítávají vedle výdajů na vzdělávací instituce i výdaje na zboží a služby, které jsou vyžadovány školami, ale nejsou jimi hrazeny (např. nákup učebnic) nebo jsou studentem využívány při přípravě do školy (např. počítač) a platby za soukromé doučování.

Častěji se však výdaje na vzdělávání vztahují pouze ke vzdělávacím institucím. Tento přístup vede k získání spolehlivých dat na národní úrovni, ale způsobuje obtíže při mezinárodním srovnávání. Služby poskytované v jedné zemi vzdělávacími institucemi jsou v jiné zemi zajišťovány specializovanými institucemi. Pro mezinárodní srovnatelnost je důležité využít při definování výdajů na vzdělávací instituce i koncept zboží a služeb (viz ukazatel veřejné výdaje na vzdělávání – přímé veřejné výdaje). **Soukromé výdaje na vzdělávací instituce** zahrnují výdaje domácností a jiných soukromých subjektů. Do **výdajů domácností** na vzdělávací instituce spadají výdaje, které bezprostředně souvisejí se vzděláváním – školné, registrační poplatky, výdaje na dopravu do školy, ubytování, stravování, pokud jsou tyto služby zajišťovány vzdělávacími institucemi. **Výdaje jiných soukromých subjektů** zahrnují přímé platby vzdělávacím institucím a finanční pomoc studentům nebo jejich rodinám. Přímé platby vzdělávacím institucím zahrnují veškeré příspěvky školám, univerzitám a výdaje zaměstnavatelů, které souvisejí se vzděláváním v tzv. duálních systémech počátečního vzdělávání (vzdělávání ve škole a praktická výuka v podniku). Finanční pomoc žákům/studentům nebo jejich rodinám má nejčastěji formu stipendií a grantů.

Vzdělávací instituce rozděluje UOE do následujících pěti skupin: instituce přímo poskytující vzdělávání (primární, sekundární a terciární); instituce podporující poskytování vzdělávání (např. tisk učebnic); instituce poskytující doplňkové služby (poradenské činnosti, stravování apod.); instituce spravující studentské půjčky a stipendia; instituce, které vytvářejí vzdělávací programy, provádějí testování, analýzy vzdělávání a vzdělávacích politik.

Soukromé výdaje na vzdělávací instituce jsou vztaženy k objemu HDP v příslušném roce. Při interpretaci ukazatele je třeba brát v úvahu to, že soukromé výdaje jsou zjišťovány u jednotlivých vzdělávacích institucí, které si ne-

musí vždy přát, aby byly monitorovány veškeré jejich soukromé příjmy. To může vést k podhodnocení těchto výdajů. Dále je třeba si uvědomit i vliv rozdílného zastoupení soukromých vzdělávacích institucí v jednotlivých zemích a rozdílnou výši školného. Podíl na HDP může být zkreslený v neprospěch těch zemí, které vykazují HDP výrazně vyšší než HNP.

• Mezinárodní srovnání

Podíl soukromých výdajů na vzdělávací instituce na HDP se v průměru EU mění velmi pozvolna. V období let 2000–2003 dosahoval 0,6 %, v následujících obdobích vzrostl nejprve na 0,7 % a od roku 2007 se udržuje na 0,8 %. Za tímto průměrem se skrývají poměrně značné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, které odrážejí charakteristiky národních vzdělávacích systémů. V roce 2009 vykázala nejvyšší hodnotu tohoto ukazatele Velká Británie (1,9 %) společně s Kyprem (1,5 %), naopak nejmenší hodnota se objevila v Rumunsku (0,1 %). Nejčastější podíl soukromých výdajů na vzdělávací instituce na HDP dosáhl výše 0,7 %.

Mezi členskými zeměmi najdeme jak země, ve kterých došlo v roce 2009 ve srovnání s rokem 2000 k nárůstu tohoto podílu, tak země s jeho poklesem, ale i země, ve kterých je podíl stabilní. Nejvýraznější nárůst vykázala Velká Británie (o 1,1 p.b.), naopak k největšímu poklesu došlo na Kypru, v Německu a Rumunsku (-0,2 p.b.). Kypr se však i nadále udržel na vrcholu v těchto výdajích, kdy jej předstihla již jen zmíněná Velká Británie. Stabilita výdajů se projevila především ve Švédsku, kde se soukromé výdaje na vzdělávací instituce podílejí na HDP neměnnými 0,2 %.

O významu soukromých investic na celkovém financování vzdělávacích institucí vypovídá ukazatel uveřejněný v publikaci OECD- Education at a Glance 2012. V rámci EU se v roce 2009 tento podíl pohyboval od 1 % (Finsko) po 21 % (Velká Británie). Podíl soukromých výdajů ve všech státech roste s rostoucí úrovní vzdělávání, nejvyšší je u institucí terciárního vzdělávání, nejnižší u institucí zabezpečujících základní vzdělávání. Podíl soukromých výdajů na celkových výdajích na terciární vzdělávací instituce se v roce 2009 v rámci EU pohyboval od 70 % (Velká Británie) po pouhých 4 % (Norsko, Finsko).

Česká republika patří k zemím, ve kterých je podíl soukromých výdajů na vzdělávací instituce na HDP relativně stabilní, s výjimkou roku 2002 se pohybuje v rozpětí 0,4–0,6 %, tedy pod průměrem EU. Soukromé výdaje se na celkových výdajích na vzdělávací instituce v roce 2009 podílely 9 %, na výdajích na instituce terciárního vzdělávání 20 %. Růst podílu soukromých výdajů souvisí s rozvojem soukromého školství, který byl nejdynamičtější právě v sektoru terciárního vzdělávání.

• Informační zdroje

EUROSTAT - Population and Social Conditions:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

OECD – Education at a Glance. Paris, 2012.

MŠMT – Statistická ročenka školství – Ekonomické ukazatele:
<http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocnky>

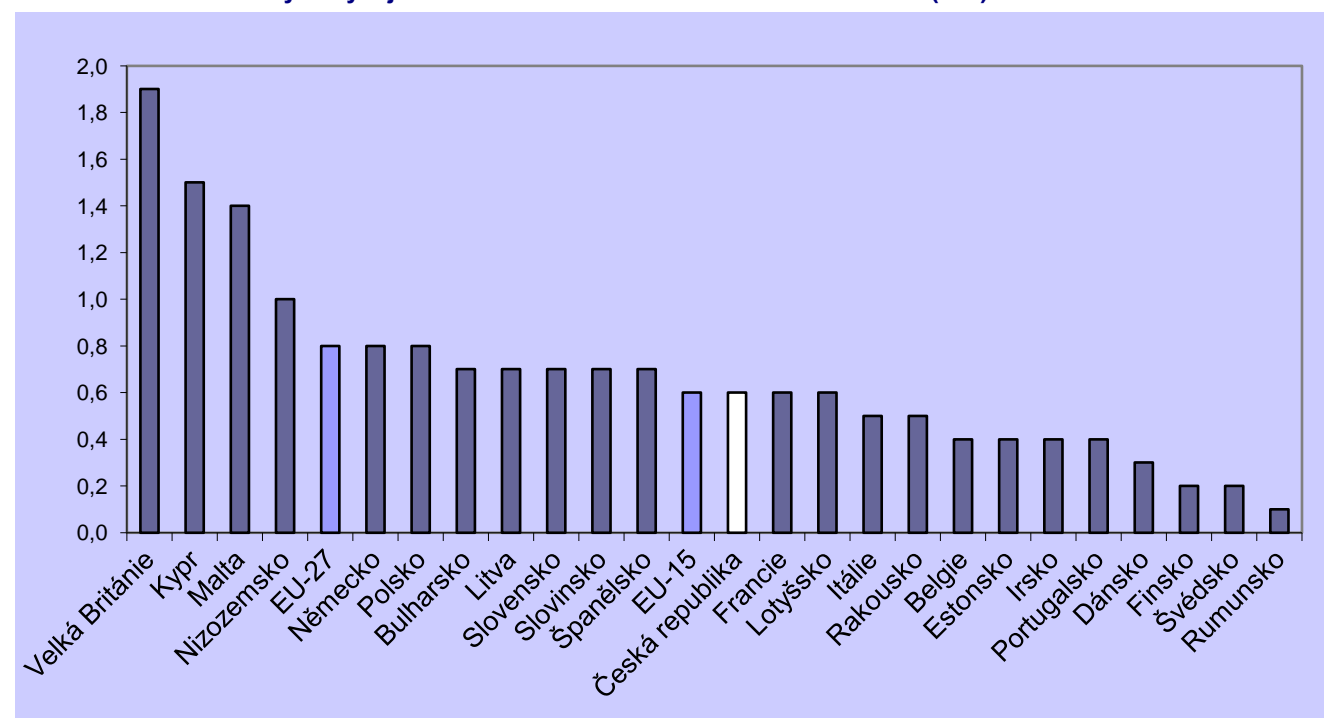
Tabulka 14: Podíl soukromých výdajů na vzdělávací instituce na HDP (v %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	:	0,6 ^s	0,6 ^s	0,6 ^s	0,6 ^s	0,7 ^s	0,7 ^s	0,7 ^s	0,7 ^s	0,8 ^s	0,8 ^s
EU-15 ^p	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Belgie	0,3 ⁱ	0,4 ⁱ	0,4 ⁱ	0,4 ⁱ	0,4 ⁱ	0,3 ⁱ	0,4 ⁱ	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,4 ⁱ	0,4 ⁱ
Bulharsko	0,6 ⁱ	0,8	0,7 ⁱ	0,7 ⁱ	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
Česká republika	0,5	0,4	0,4	0,2	0,4	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6
Dánsko	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,6	0,6	0,5	0,6	0,3
Estonsko	0,4	0,3	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,4 ⁱ
Finsko	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Francie	0,5 ⁱ	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6
Irsko	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2 ⁱ	0,3 ⁱ	0,4 ⁱ
Itálie	0,5	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Kypr	2,5	1,7	1,3	1,4	1,4	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4	1,5
Litva	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5 ⁱ	0,7
Lotyšsko	0,6 ⁱ	0,6 ⁱ	0,8 ⁱ	0,8 ⁱ	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6
Lucembursko ^u
Maďarsko	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	.. ^z	.. ^z	.. ^z
Malta	0,3 ⁱ	0,5 ⁱ	0,8	0,6	1,4	0,4	0,4 ^b	0,4	0,4	0,3	1,4
Německo	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,7	0,7	0,7	0,8
Nizozemsko	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9 ⁱ	1,0
Polsko	0,2	0,6 ⁱ	0,7 ⁱ	0,6 ⁱ	0,6 ⁱ	0,5 ⁱ	0,5 ⁱ	0,7 ⁱ	0,8 ⁱ
Portugalsko	0,1 ⁱ	0,1 ⁱ	0,1 ⁱ	0,1 ⁱ	0,1 ⁱ	0,1 ⁱ	0,4 ⁱ	0,4 ⁱ	0,4 ⁱ	0,5 ⁱ	0,4 ⁱ
Rakousko	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5
Rumunsko	0,3 ⁱ	0,3 ⁱ	0,2 ⁱ	0,2 ⁱ	0,4	.. ^u	0,5	.. ^u	0,1
Řecko	0,2 ⁱ	0,2 ⁱ	0,2 ⁱ	0,2 ⁱ	0,2	0,2	0,3
Slovensko	0,1 ⁱ	0,2 ⁱ	0,1	0,2	0,5 ⁱ	0,8 ⁱ	0,7 ⁱ	0,6 ⁱ	0,5 ⁱ	0,7 ⁱ	0,7 ⁱ
Slovinsko	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,7
Španělsko	0,9	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6 ⁱ	0,7 ⁱ	0,7 ⁱ
Švédsko	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Velká Británie	0,8 ⁱ	0,8 ⁱ	0,8 ⁱ	0,9 ⁱ	1,0 ⁱ	0,9 ⁱ	1,2 ⁱ	1,4 ⁱ	1,7 ⁱ	1,7 ⁱ	1,9 ⁱ

Poznámka: – nedostupné údaje; s - propočten EUROSTATU; i – viz metadata (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>); u – nespolehlivá data; z – neaplikovatelné; b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn; p – EU-15 nevážený průměr z dostupných údajů. BE – nezahrnutý nezávislé soukromé vzdělávací instituce a instituce německy hovořící komunity; DK – nezahrnutý výdaje ostatních soukromých institucí; NL – nezahrnutý výdaje na ISCED 5B; PL.

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Graf 14: Podíl soukromých výdajů na vzdělávací instituce na HDP v roce 2009 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Veřejné výdaje na vzdělávání

Kvalitní vzdělání představuje jednu z hlavních konkurenčních výhod společnosti, proto jsou členské země EU vyzývány ke zvyšování investic do lidských zdrojů prostřednictvím zvyšování výdajů na poskytování široce dostupného a kvalitního vzdělávání. Vzhledem k nutnosti udržovat rovnováhu veřejných financí je však nezbytné zvyšovat i výdaje soukromé a zejména dbát na efektivnost využívání všech zdrojů. Veřejné výdaje na vzdělávání v podstatě soupeří o svou výši s výdaji na ostatní oblasti financované z veřejných zdrojů, tedy s výdaji například na sociální péči, zdravotnictví, bezpečnost.

• Metodologie

Statisticky sledované **veřejné výdaje na vzdělávání** zahrnují přímé výdaje na vzdělávací instituce a transfery soukromým subjektům z veřejných zdrojů, tj. ze státních, regionálních a místních veřejných rozpočtů či fondů. Důsledně se dbá na vyloučení duplicitního započítávání výdajů v případě převodů mezi jednotlivými rozpočtovými úrovněmi a převodů jednotlivcům. Dále je třeba zásadně odlišit veřejné a soukromé výdaje.

Vzdělávací instituce zahrnují instituce, které přímo poskytují vzdělávání, a instituce, které podporují poskytování vzdělávání (blíže viz ukazatel soukromé výdaje na vzdělávací instituce). **Přímé výdaje** na vzdělávací instituce slouží k pokrytí: mzdových nákladů včetně příspěvků na důchodové zabezpečení; nákupu učebních pomůcek poskytovaných vzdělávacími institucemi; nákladů na výuku v podnicích v případě duálního vzdělávání; správy; kapitálových výdajů a pronájmů; dopravy studentů, školního stravování, ubytování; poradenství, zdravotní péče a speciálních vzdělávacích potřeb; služeb poskytovaných vzdělávacími institucemi obyvatelstvu; výzkumu vzdělávání a tvorby vzdělávacích programů; výzkumu a vývoje realizovaného v institucích terciárního vzdělávání. Do výdajů na vzdělávání nejsou zahrnovány výdaje vzdělávacích institucí související s péčí o děti po skončení vyučování; výdaje fakultních nemocnic, které nesouvisí s výukou mediků; úhrada úroků z úvěrů na výstavbu nebo rekonstrukci vzdělávacích institucí; ostatní výdaje vzdělávacích institucí, které nejsou uvedeny výše (např. náklady na kurzy, které mají charakter zájmového vzdělávání).

Transfery veřejných prostředků soukromým subjektům směřují přímo žákům/studentům ve formě příspěvků, stipendií či půjček na studium nebo soukromým firmám a neziskovým organizacím, které poskytují vzdělávací služby či jejich poskytování podporují.

Nejběžnějším ukazatelem veřejných výdajů na vzdělávání je **podíl těchto výdajů na HDP**, který umožňuje porovnávat výdaje na vzdělávání s výdaji na jiné účely v rámci jednotlivých zemí a mezinárodní komparaci. Při interpretaci výsledků mezinárodního porovnávání je třeba brát v úvahu vliv rozdílné mzdové úrovně ve školství v jednotlivých zemích. Právě výdaje na mzdy představují v průměru cca 70 % veřejných výdajů na vzdělávání. Ukazatel vztahený k HDP je dále vychýlen v neprospěch zemí, ve kterých je HNP výrazně nižší než HDP v důsledku odlivu zisku zahraničních firem.

Je třeba upozornit na skutečnost, že v rámci národních statistik ČR se do výdajů na vzdělávání započítávají veškeré výdaje rozpočtové kapitoly MŠMT, tedy i výdaje na

mládež a tělovýchovu, které se však do mezinárodních statistik nepředávají.

• Mezinárodní srovnání

Veřejné výdaje na vzdělávání všech úrovní se na HDP podílely v roce 2009 v průměru EU-27 celkem 5,4 %. Dánsko je již dlouhodobě zemí, která věnuje největší díl svého HDP na vzdělávání. V roce 2009 dosáhl podíl veřejných výdajů na HDP 8,7 %, tedy vysoko nad průměrem EU-15 a Dánsko tak i nadále setrvává na pomyslném prvním místě žebříčku států EU ve veřejných výdajích na vzdělávání. Na opačném konci pomyslného žebříčku stálo v roce 2009 naopak Slovensko (4,1 %) a Rumunsko (4,2 %).

Vývoj ukazatele naznačuje, že v průměru EU-27 dochází k nárůstu podílu veřejných výdajů a vzdělávání jen velmi pozvolna. Pozitivní trend nárůstu hodnot ukazatele se zastavil v roce 2005, kdy se hodnota stabilizovala na 5,0 % a poté opět rostla až v roce 2008 a 2009. Pokud porovnáme vývoj ukazatele v období 2004–2009 v jednotlivých zemích, potom došlo k poklesu pouze ve 3 členských státech. Nejvyšší pokles zaznamenalo Maďarsko a Polsko (shodně -0,3 p.b.). Posledním státem, kde byl zaznamenán pokles, bylo Slovensko (-0,1 p.b.). Z dvaceti pěti zemí, za které jsou k dispozici údaje za rok 2009, se oproti roku 2004 v dvaceti zemích podíl veřejných výdajů na vzdělávací instituce na HDP zvýšil. Největší pokrok zaznamenalo Irsko, (1,8 p.b.), Estonsko a Kypr (shodně 1,2 p.b.) Ve zbývajících zemích došlo ke zvýšení méně razantnějším, v rozmezí 0,1–0,9 p.b.

V **České republice** se veřejné výdaje na vzdělávání po celé sledované období let 1999–2009 pohybovaly pod průměrem EU. Nejvíce se k evropskému průměru přiblížily v roce 2006, kdy byly nižší o 0,6 p.b., v ostatních letech to bylo o 0,8–1,2 p.b. V roce 2009 se veřejné výdaje na vzdělávací instituce podílely na HDP 4,4 %. Z hlediska vývoje hodnot ukazatele lze pozorovat, že hodnoty oscilují okolo 4 % a nevyskytuje se žádný výraznější trend. Mírné meziroční změny převládaly po celé sledované období, kdy jedinou výjimkou byl rok 2009, ve kterém oproti roku předcházejícímu vzrostla hodnota ukazatele o 0,5 p.b.

Podle dat MŠMT jde z veřejných prostředků největší objem peněz na základní vzdělávání. Je to dáno zejména délkou tohoto vzdělávání a s tím souvisejícím počtem žáků, ale i jeho veřejným charakterem. V roce 2011 šlo z celkových veřejných výdajů na základní vzdělávání 31 %, na středoškolské 20 % a na vysokoškolské 20 %. Na celkové částce se dále podílely např. výdaje na předškolní vzdělávání, základní umělecké školy, stravování a ubytování žáků apod.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Population and Social Conditions:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

OECD – Education at a Glance. Paris, 2012.

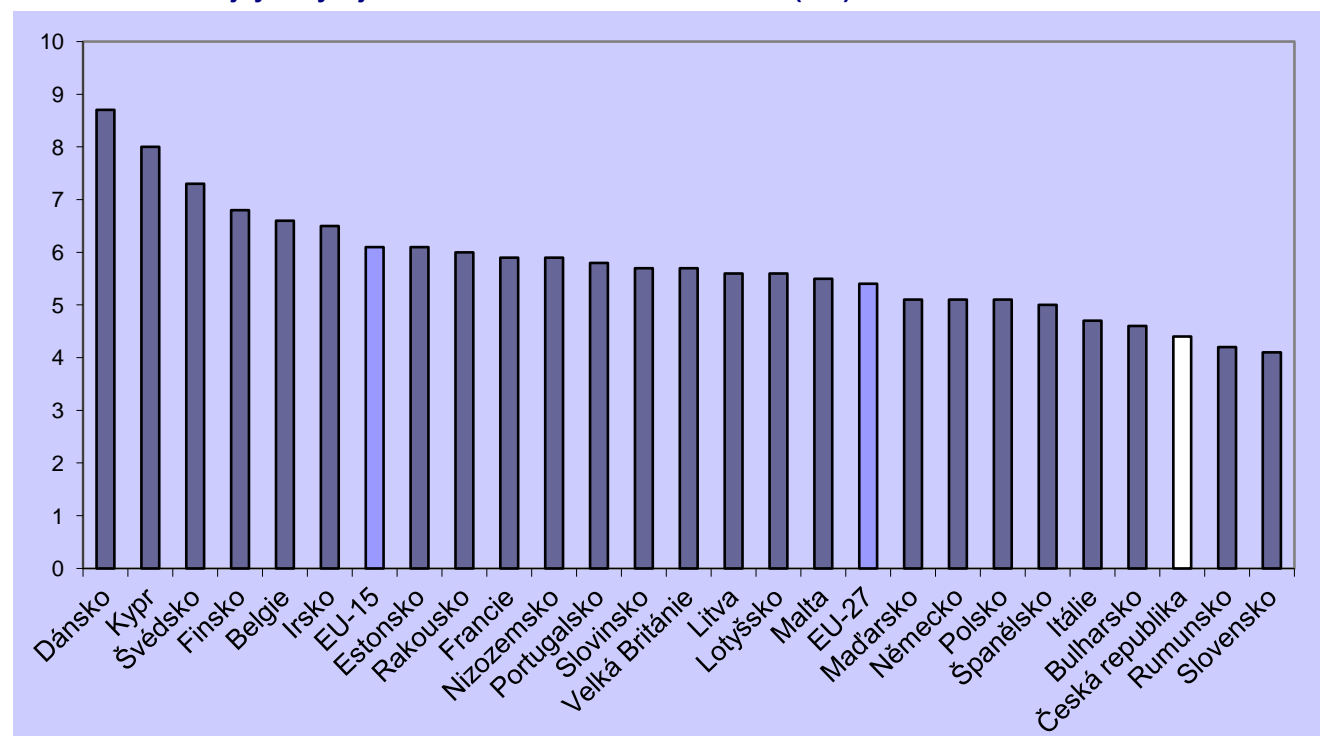
MŠMT – Statistická ročenka školství – Ekonomické ukazatele:
<http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocenky>

Tabulka 15: Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP (v %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	4,9 ^s	4,9 ^s	5,0 ^s	5,1 ^s	5,1 ^s	5,1 ^s	5,0 ^s	5,0 ^s	5,0 ^s	5,1 ^s	5,4 ^s
EU-15 ^p	5,2	5,4	5,3	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4	5,3	5,6	6,1
Belgie ^u	6,0 ⁱ	6,1 ⁱ	6,0 ⁱ	6,0 ⁱ	5,9 ⁱ	6,0 ⁱ	6,0 ⁱ	6,4 ⁱ	6,6 ⁱ
Bulharsko	4,0	4,2	3,7	3,9	4,1	4,4	4,3	4,0	3,9	4,4	4,6
Česká republika	4,0	4,0	3,9	4,2	4,3	4,2	4,1	4,4	4,1	3,9	4,4
Dánsko	8,1 ⁱ	8,3 ⁱ	8,4 ⁱ	8,4 ⁱ	8,3	8,4	8,3 ⁱ	8,0 ⁱ	7,8 ⁱ	7,7 ⁱ	8,7 ⁱ
Estonsko	6,7 ⁱ	5,6 ⁱ	5,2	5,5	5,3	4,9	4,9	4,7	4,7 ⁱ	5,6	6,1
Finsko	6,1	6,1	6,1	6,2	6,4	6,4	6,3	6,2	5,9	6,1	6,8
Francie	5,8 ⁱ	6,0	6,0	5,9	5,9	5,8	5,7	5,6	5,6	5,6	5,9
Irsko	3,3	4,3	4,2	4,3	4,3	4,7	4,7	4,7	4,9	5,7	6,5
Itálie	4,5	4,5	4,8	4,6	4,7	4,6	4,4	4,7	4,3	4,6	4,7
Kypr	5,4 ⁱ	5,4 ⁱ	6,0 ⁱ	6,6 ⁱ	7,4 ⁱ	6,8 ⁱ	7,0 ⁱ	7,0 ⁱ	7,0 ⁱ	7,5 ⁱ	8,0 ⁱ
Litva	6,4	5,6	5,9	5,8	5,1 ⁱ	5,2 ⁱ	4,9 ⁱ	4,8 ⁱ	4,6 ⁱ	4,9	5,6
Lotyšsko	5,8	5,6	5,7	5,8	5,3	5,1	5,1	5,1	5,0	5,8	5,6
Lucembursko	3,7 ⁱ	3,8 ⁱ	3,8 ⁱ	3,9 ⁱ	3,8 ⁱ	3,4 ⁱ	3,2 ⁱ
Maďarsko	4,7	4,5	5,1	5,4	5,9	5,4	5,5	5,4	5,3	5,1 ⁱ	5,1 ⁱ
Malta	4,4	4,5	4,4	4,3	4,6	4,8	6,8 ^b	6,6	6,3	5,9 ⁱ	5,5
Německo	4,5	4,5	4,5	4,7	4,7	4,6	4,6	4,4	4,5	4,6	5,1
Nizozemsko	4,9	5,0	5,1	5,2	5,4	5,5	5,5	5,5	5,3	5,5	5,9
Polsko	4,8 ⁱ	4,9 ⁱ	5,4 ⁱ	5,4 ⁱ	5,4 ⁱ	5,4 ⁱ	5,5 ⁱ	5,3 ⁱ	4,9 ⁱ	5,1 ⁱ	5,1 ⁱ
Portugalsko	5,4 ⁱ	5,4 ⁱ	5,4 ⁱ	5,3 ⁱ	5,4 ⁱ	5,1 ⁱ	5,2 ⁱ	5,1 ⁱ	5,1 ⁱ	4,9 ⁱ	5,8 ⁱ
Rakousko	5,9	5,7	5,7	5,7	5,5	5,5	5,4	5,4	5,3	5,5	6,0
Rumunsko	3,4	2,9	3,3	3,5	3,5	3,3	3,5	.. ^u	4,3	.. ^u	4,2
Řecko	3,3 ⁱ	3,7 ⁱ	3,5 ⁱ	3,6 ⁱ	3,6 ⁱ	3,8 ⁱ	4,1
Slovensko	4,2 ⁱ	4,2 ⁱ	4,0 ⁱ	4,3 ⁱ	4,3 ⁱ	4,2 ⁱ	3,9 ⁱ	3,8 ⁱ	3,6 ⁱ	3,6 ⁱ	4,1 ⁱ
Slovinško	5,9	5,8	5,8	5,7	5,7	5,7	5,2	5,2	5,7
Španělsko	4,4	4,3	4,2	4,3	4,3	4,3	4,2	4,3	4,3	4,6	5,0
Švédsko	7,3	7,3	7,1	7,4	7,2	7,1	6,9	6,8	6,6	6,8	7,3
Velká Británie	4,5 ⁱ	4,6 ⁱ	4,6 ⁱ	5,1 ⁱ	5,2 ⁱ	5,2 ⁱ	5,4 ⁱ	5,5 ⁱ	5,4 ⁱ	5,4 ⁱ	5,7 ⁱ

Poznámka: s – propočten EUROSTATU; p – nevážený arit. průměr z dostupných dat; i – viz <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
Pramen: EUROSTAT (2012k).

Graf 15: Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP v roce 2009 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Absolventi technických a přírodovědných disciplín

Lidé s terciárním vzděláním v technických a přírodovědných disciplínách představují nezastupitelný potenciál, který do značné míry předurčuje ekonomickou vyspělost země. Především od absolventů tohoto typu vzdělání se očekává výrazný příspěvek k rozvoji technologií a vůbec k inovacím, které se stávají motorem dalšího rozvoje. Rozhodujícím způsobem ovlivňují přechod ekonomiky na ekonomiku založenou na znalostech. Proto si EU vytkla jako jeden z cílů zvýšit do roku 2010 počet absolventů technických a přírodovědných disciplín v průměru o 15 % ve srovnání s rokem 2000 a současně zvýšit podíl žen.

• Metodologie

Pro zvyšování podílu osob s terciárním vzděláním technického a přírodovědného směru má rozhodující význam nejen dostupnost tohoto vzdělávání a s tím související počty přijímaných do studia, ale i úspěšnost tohoto studia. Cílem není pouze zvyšovat počty odborníků, ale především zabezpečovat jejich vysokou kvalitu.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy každoročně publikuje údaje o institucionálních předpokladech k dosažení technického nebo přírodovědného terciárního vzdělání, tedy o vysokých školách a fakultách poskytujících toto vzdělání. K dispozici jsou i údaje o počtech přihlášených a těch, kteří se skutečně dostavili k přijímacímu řízení, tj. počtech přijatých a zapsaných. Data umožňují analyzovat nejen úspěšnost v přijímacím řízení, ale i faktický zájem o samotné studium těchto oborů. Počty absolventů pak informují o úspěšnosti studia, od struktury pedagogických pracovníků lze do určité míry odvozovat kvalitu poskytovaného vzdělávání.

Pro mezinárodní srovnání se využívají relativní ukazatele vztahující počty studentů technických a přírodovědných oborů terciárního vzdělání k celkovému počtu přijímaných do terciárního vzdělávání nebo počty absolventů daného zaměření studia k celkovému počtu absolventů terciárního vzdělávání. Dále je využíván ukazatel vyjadřující **podíl absolventů technických a přírodovědných oborů na tisíc obyvatel ve věkové skupině 20–29 let**. Tato věková skupina je považována za typickou pro dokončování terciárního vzdělávání ve většině evropských zemí. Podíl absolventů technických a přírodovědných oborů na tisíc obyvatel ve věku 20–29 let vychází podle definice EUROSTATu z počtu nových absolventů těchto oborů v daném kalendářním roce bez ohledu na jejich věk a státní příslušnost a to, zda absolvovali na soukromé nebo veřejné instituci terciárního vzdělávání. Počet obyvatel ve věku 20–29 let vyjadřuje četnost této věkové skupiny k 1. lednu daného roku.

Při konstrukci ukazatele jednotlivé země respektují mezinárodně platnou klasifikaci užívanou pro statistiky vzdělávání ISCED 97. Terciární vzdělávání je v této klasifikaci zastoupeno kategoriemi ISCED 5A, 5B a 6 (definice těchto kategorií viz indikátor účasti na terciárním vzdělávání). Do **technických studijních oborů** jsou dle klasifikace ISCED – obory vzdělávání zařazeny tři studijní obory:

- i) technika a technická řemesla;
- ii) výroba a zpracovatelský průmysl;
- iii) architektura a stavebnictví.

Do **přírodovědných studijních oborů** jsou touto klasifikací zařazeny následující čtyři studijní obory:

- i) vědy o živé přírodě (biologické vědy);

- ii) vědy o neživé přírodě (fyzikální a chemické vědy);
- iii) matematika a statistika;
- iv) informatika a výpočetní technika.

Na základě hodnot daného ukazatele lze odvozovat změny v zásobě takto vzdělané pracovní síly. Je však třeba vzít v úvahu vliv migrace za vzděláním i pracovní migrace, která může ovlivňovat tuto zásobu jak pozitivně, tak negativně a výsledný dopad závisí na poměru mezi přílivem takto vzdělané populace a jejím odlivem. Příliv populace je spojen s populací bez ohledu na státní příslušnost, která absolvovala technické a přírodovědné vzdělání v zahraničí, ale hledá uplatnění na „domácím“ trhu práce. Odliv představují absolventi „domácích“ vysokých škol daného zaměření a pracovní síla s touto kvalifikací hledající uplatnění na zahraničních trzích nebo odcházející z pracovního trhu.

• Mezinárodní srovnání

Počet absolventů technických a přírodovědných oborů terciárního vzdělávání na tisíc osob ve věku 20–29 let v průměru EU vykazuje rostoucí trend. Každoroční nárůst ukazatele se nicméně zastavil v roce 2009, a v roce 2010 dokonce došlo k jeho poklesu. Přesto dosahoval počet absolventů těchto oborů v roce 2010 více než 12 absolventů, což představuje téměř třetinové zvýšení ve srovnání se stavem v roce 1999. Ke snížení hodnoty ukazatele došlo v roce 2010 v porovnání s rokem 1999 pouze v Irsku a to o 3,7 absolventa. Ve všech ostatních členských zemích, za které jsou údaje dostupné, se situace v tomto ohledu zlepšila. Nejpriznivější podmínky z hlediska dostupnosti absolventů tohoto typu vzdělání mělo v roce 2010 Finsko, zmiňované Irsko, Velká Británie a Litva, kde jejich podíl osciloval okolo 20 absolventů. Naopak nejmenší podíl absolventů těchto oborů na tisíc obyvatel dané věkové skupiny vykázalo Lucembursko (3,1%) a Kypr (5,1%).

Česká republika patří k zemím s největším relativním nárůstem počtu absolventů technických a přírodovědných oborů. Jejich podíl na tisíc obyvatel ve věku 20–29 let se zvýšil z 5,0 absolventa v roce 1999 na 16,5 absolventa v roce 2010, tzn. více než třikrát. Nicméně jejich podíl na celkovém počtu absolventů terciárního vzdělávání postupně klesá, mladí lidé dávají přednost humanitně zaměřeným studijním oborům.

• Informační zdroje

ČSÚ – Lidské zdroje pro vědu a technologie: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/lidske_zdroje_pro_ve_du_a_technologie

MŠMT – Statistická ročenka školství – Ekonomické ukazatele: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocenky>

OECD – Science, Technology and Innovation Scoreboard: http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37417_1_1_1_1_37417,00.html

OECD – Science, Technology and Industry Outlook: http://www.oecd.org/document/36/0,3343,en_2649_34269_41546660_1_1_1_1,00.html

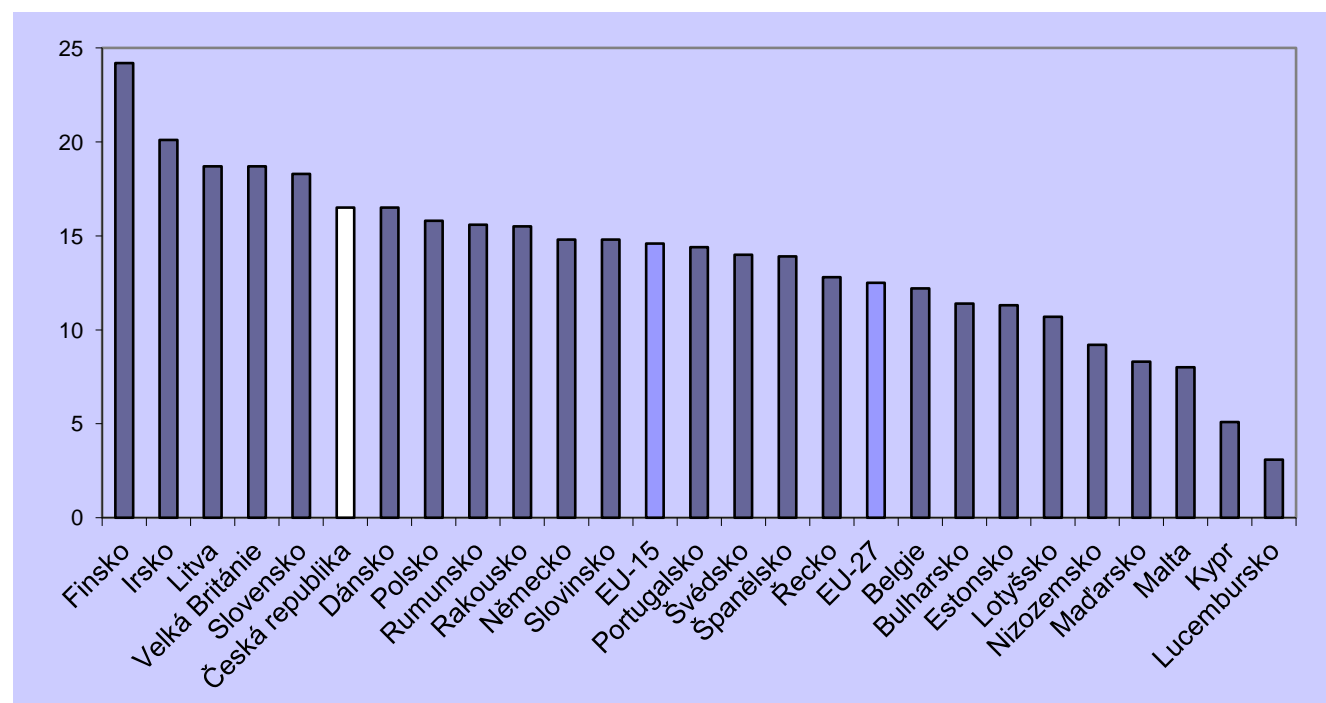
OECD – Education at a Glance 2012.

EUROSTAT – Population and Social Conditions: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>

Tabulka 16: Počet absolventů technických a přírodovědných disciplín na 1000 obyvatel ve věku 20–29 let

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	9,2 ^s	10,1 ^s	10,7 ^s	11,3 ^s	12,3 ^s	12,5 ^s	13,2	13,4	13,8	14,4	14,4	12,5 ⁱ
EU-15 ^p	11,4	11,2	12,3	11,9	13,5	12,8	14,0	14,0	14,1	14,8	14,8	14,6
Belgie	..	9,7 ⁱ	10,1 ⁱ	10,5 ⁱ	11,0 ⁱ	11,2 ⁱ	10,9 ⁱ	10,6 ⁱ	14,0	11,6	12,0	12,2
Bulharsko	6,5	6,6	7,5	11,7	8,3	8,5	8,6	8,5	8,4	9,1	10,1	11,4
Česká republika	5,0	5,5	5,6	6,0	6,4	7,4	8,2	10,0	12,0	15,0	15,3	16,5
Dánsko	8,2	11,7	12,2	11,7	12,5	13,8	14,7	13,8	16,4	15,5	15,2	16,5
Estonsko	6,3	7,8 ⁱ	8,3 ⁱ	8,0 ⁱ	8,8	8,9	12,1	11,2	13,3	11,4	10,8	11,3
Finsko	17,8	16,0	17,2	17,4	17,4	17,9	18,1	17,9	18,8	24,3	19,0	24,2
Francie	19,0	19,6	20,2	..	22,2	..	22,8	20,9	20,8	20,3	20,4	..
Irsko	23,8	24,2	22,9	20,5	24,3	23,3	24,8	21,6	18,7	19,5	17,2	20,1
Itálie	5,5	5,7	6,2	7,4	9,1	10,8	11,6	12,1	11,4 ⁱ	11,3 ⁱ	.. ^u	.. ^u
Kypr	3,8	3,4	3,7	3,8	3,6	4,2	3,6	4,3	4,2	4,0	4,6	5,1
Litva	11,7	13,5	14,8	14,6	16,3	17,5	18,9	19,5	18,1	17,8	18,5	18,7
Lotyšsko	6,4	7,4	7,6	8,1	8,6	9,4	9,8	8,9	9,2	8,8	9,8	10,7
Lucembursko	..	1,8	3,1
Maďarsko	5,1	4,5	3,7	4,8	4,8	5,1 ⁱ	5,1	5,8	6,4	6,1	7,5	8,3
Malta	3,9	3,4	2,7	3,1	3,6	..	3,4	5,0	7,1	6,0	7,0	8,0
Německo	8,6	8,2	8,0	8,1	8,4	9,0	9,7	10,7	11,4	12,5	13,5	14,8
Nizozemsko	5,8	5,8	6,1	6,6	7,3	7,9	8,6	9,0	8,9	8,8	8,9	9,2
Polsko	5,7	6,6 ⁱ	7,6	8,3	9,0	9,4	11,1	13,3	13,9	14,1	14,3	15,8
Portugalsko	6,1	6,3	6,6	7,4	8,2	8,9 ⁱ	9,5	9,6	14,2	16,3	14,6	14,4
Rakousko	6,9 ⁱ	7,2 ⁱ	7,3	7,9	8,2	8,7	9,8	10,8	11,1	11,8	14,0	15,5
Rumunsko	4,1 ⁱ	4,5 ⁱ	4,9 ⁱ	5,8 ⁱ	9,4	9,8	10,3	10,5	11,9	15,2	20,0	15,6
Řecko	8,0	10,1 ⁱ	.. ^u	8,5	11,2	..	12,8
Slovensko	5,1	5,3	7,5	7,8	8,3	9,2	10,2	10,3	11,9	15,0	17,5	18,3
Slovinsko	8,4	8,9	8,2	9,5	8,7	9,3	9,8	9,5	9,8	10,7	11,3	14,8
Španělsko	9,5	9,9	11,2	11,9	12,6	12,5	11,8	11,5	11,2	11,6	12,5	13,9
Švédsko	9,7	11,6	12,4	13,3	13,9	15,9 ⁱ	14,4	15,1	13,6	13,2	13,0	14,0
Velká Británie	16,0	18,5	20,0 ⁱ	20,2	20,9	18,1	19,2	18,9	18,5	19,2	17,5	18,7

Poznámka: s – odhad EUROSTATu; p – nevážený aritmetický průměr z dostupných údajů; i – viz <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
Pramen: EUROSTAT (2012k).

Graf 16: Počet absolventů technických a přírodovědných disciplín na 1000 obyvatel ve věku 20–29 let v roce 2010

Pramen: EUROSTAT (2012k).

Dostupnost kvalitních vyšších manažerů

Pro konkurenceschopnost jednotlivých podniků a tím i celé ekonomiky je důležitý kvalitní management. V důsledku globalizačních a technologických změn jsou na manažery kladeny stále větší požadavky. Nezbytnost doplňovat si nejnovější poznatky, schopnost a ochota je uplatňovat v praxi se stávají jednou z důležitých charakteristik kvalitních manažerů. Jejich celoživotní učení se musí stát nejen zájmem jich samotných, ale i zájmem každého podniku.

• Metodologie

Kvalita manažerů je dána celou řadou schopností a dovedností, které jsou výsledkem působení jak vrozených osobnostních charakteristik, tak i výsledkem vzdělávání a nabytých pracovních zkušeností.

Přestože nároky na manažery se odvíjejí od charakteru činností, které mají na starosti, je možné vymezit základní schopnosti a dovednosti, jež charakterizují kvalitního manažera. Memorandum pro vzdělávání, vydané Komisí EU, stanovilo následující schopnosti a dovednosti manažerů, které jsou v současné době považovány za klíčové:

- sociální dovednosti – schopnost týmové práce, kooperace s druhými, řízení projektů,
- komunikační dovednosti – prezentace zpráv, schopnost pracovat ve dvou cizích jazycích,
- tvořivost, pružnost, samostatnost,
- schopnost řešit problém a syntetizovat jej,
- schopnost učit se a vůle dále se rozvíjet v procesu celoživotního vzdělávání,
- schopnost zpracovat informace,
- širší vědecká a technická vzdělanost,
- vnímavost k otázkám ochrany životního prostředí,
- znalosti a dovednosti z oblasti organizace podnikání,
- řízení jakosti.

Kvalitě manažerů je jako jednomu z mnoha aspektů konkurenceschopnosti věnována pozornost v Mezinárodní ročence konkurenceschopnosti, kterou vydává švýcarský Institut pro rozvoj managementu (Institute for Management Development – IMD). Kvalita manažerů je zde vyhodnocována na základě výsledků dotazníkového šetření, kterého se účastní na čtyři tisíce respondentů. Ti představují reprezentativní zástupce z každé z cca 60 hodnocených zemí. Aby byla zajištěna co možná největší míra objektivnosti hodnocení, panel respondentů se skládá jak z domácích, tak zahraničních odborníků působících v dané zemi, ale i z představitelů domácí exekutivy. Tito odborníci by měli být schopni zasadit místní charakteristiky do mezinárodního kontextu.

Prostřednictvím **dotazníkového šetření** jsou zkoumány názory respondentů jednak na dostupnost kvalitních vyšších manažerů (senior manager) a jednak na jejich mezinárodní zkušenosti. Respondenti odpovídají na otázku „Jsou/nejsou kvalitní senior manažeři snadno dostupní“ (Competent senior managers are/are not readily available) a na otázku „Zahraniční zkušenosti vyšších manažerů jsou obecně nízké/vysoké (International experience of senior managers is generally low/significant)“. Respondenti odpovídají prostřednictvím škály od 1 do 6, kdy 6 znamená nejpříznivější hodnocení. Z odpovědí je propočítána průměrná hodnota za každou zemi a následně jsou data převedena ze šestistupňové škály na škálu od 0 do 10.

Hodnocením kvality českých manažerů se zabývá například vzdělávací portál Directors, který vedle nabídky distančního vzdělávání v oblasti managementu uveřejňuje také hodnoty a vývoj tzv. Directors Indexu. Tento ukazatel se vypočítává jako vážená průměrná známka, které bylo dosaženo v jednotlivých testech zaměřených na sledování čtyř klíčových manažerských oblastí: plánování (planning), organizování (organizing), řízení (directing) a kontrolování (controlling). Zámka z jednotlivých testů je vyjádřena prostřednictvím procentuálního ohodnocení správnosti vyplněných testů. Maximum je tedy 100 %. V současné době je v testových úlohách cca 1 300 otázek.

Pro mezinárodní srovnání je využito dat z Mezinárodní ročenky konkurenceschopnosti týkajících se dostupnosti kvalitních vyšších manažerů. Hodnocení situace v České republice je doplněno vyhodnocením vývoje zmíněného Directors Indexu.

• Mezinárodní srovnání

Průzkumy o dostupnosti kvalitních vyšších manažerů ukazují, že situace není v rámci EU příliš příznivá a že se spíše zhoršuje. Nároky na manažery se zvyšují jak kvalitativně, tak kvantitativně a systémy počátečního a dalšího vzdělávání na tyto požadavky praxe nereagují odpovídajícím způsobem. Dostupnost kvalitních vyšších manažerů byla v roce 2001 hodnocena na desetistupňové bodové škále 6,3 bodu, zatímco v roce 2012 poklesla na 5,5 bodu. Existují poměrně značné rozdíly mezi novými a starými členskými státy, což je dáno do značné míry tradicí manažerského vzdělávání, ale i tradicí nepřerušovaného vývoje tržní ekonomiky a tím i tradicí této profese. V nových členských státech a ve Španělsku a Portugalsku je dostupnost velmi omezená, hodnocení se v roce 2012 pohybovalo pod nebo jen mírně nad úrovní 5 bodů. Z vyspělých zemí je situace nejpříznivější v Irsku (7,1 bodu) a Dánsku (6,9 bodu).

V **České republice** se v roce 2012 situace oproti roku 2001 zlepšila. V roce 2001 byla dostupnost vyšších manažerů hodnocena 4 body, zatímco v roce 2012 již 5,2 bodu. Zlepšuje se i hodnota tzv. Directors Indexu, který se zvýšil z 43,4 % v roce 2011 na 49,8 % v roce 2012. Nicméně tento index ukazuje, i když se jedná pouze o specifickou skupinu manažerů, že čeští manažeři stále ještě nedosahují ani padesátiprocentní úspěšnosti v testech zaměřených na klíčové dovednosti.

V České republice není speciální manažerské studium zakončené titulem MBA (Master of Business Administration) zařazeno do terciárního vzdělávání, ale je chápáno jako další profesní vzdělávání. Titul MBA není podle vysokoškolského zákona akademickým titulem. Na zvyšování úrovně manažerského vzdělávání je zaměřena iniciativa škol, které toto vzdělávání poskytují. Vznikla Česká asociace MBA škol (CAMBAS), která uděluje akreditace školám, jejichž vzdělávací programy splňují kritéria, jež by měla být zárukou určité kvality vzdělávacích programů.

• Informační zdroje

IMD – World Competitiveness Yearbook. Lausanne, 2001–2012.

Directors – Directors Index – <http://www.directors.cz>

CAMBAS – www.cambas.cz

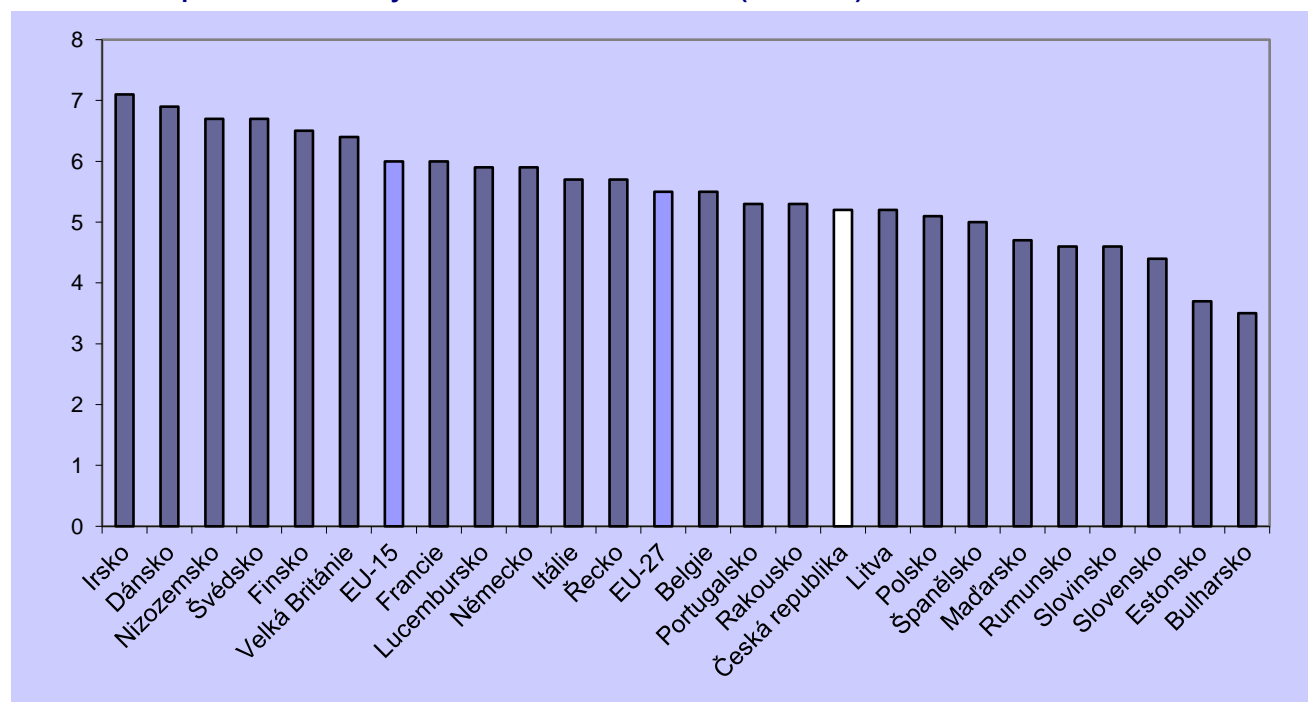
Tabulka 17: Dostupnost kvalitních vyšších manažerů (v bodech)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-27 ^p	6,3	6,2	6,0	6,2	5,4	5,6	5,3	5,1	5,2	5,3	5,5	5,5
EU-15 ^p	6,9	6,6	6,5	6,7	5,9	6,1	5,9	5,6	5,7	5,8	6,2	6,0
Belgie	7,2	6,9	7,0	7,5	6,2	6,4	6,0	6,2	5,6	6,0	6,2	5,5
Bulharsko	4,5	3,3	3,5	4,2	3,0	3,2	3,5
Česká republika	4,0	4,9	5,1	5,6	5,2	5,1	4,7	4,1	4,7	4,9	5,0	5,2
Dánsko	7,4	7,1	6,7	7,6	7,1	6,9	7,0	6,3	6,9	6,6	7,2	6,9
Estonsko	4,7	5,0	4,5	5,2	4,5	4,7	3,7	4,1	3,4	4,1	3,5	3,7
Finsko	7,4	7,3	7,4	7,1	6,3	6,8	5,0	5,6	6,6	6,5	6,4	6,5
Francie	7,0	7,0	6,7	7,0	6,1	6,0	6,2	5,8	5,6	6,3	5,2	6,0
Irsko	7,1	7,2	7,3	7,4	6,3	7,1	6,6	6,5	6,4	6,5	7,0	7,1
Itálie	6,4	5,7	5,6	5,3	4,7	4,7	4,8	4,7	4,8	4,8	5,2	5,7
Kypr
Litva	5,9	6,3	4,8	5,2	5,0	5,2
Lotyšsko
Lucembursko	6,0	6,1	6,6	6,5	5,3	6,1	6,3	4,7	4,6	5,7	6,1	5,9
Maďarsko	6,4	6,4	6,4	6,0	5,9	5,8	6,1	5,7	5,2	4,4	3,8	4,7
Malta
Německo	7,6	6,5	6,7	6,9	6,3	6,7	6,1	6,0	6,6	6,2	6,6	5,9
Nizozemsko	7,3	7,5	6,7	7,2	7,0	6,5	6,7	6,2	6,5	6,6	6,8	6,7
Polsko	5,0	5,2	5,2	4,9	4,8	3,6	3,9	3,4	4,7	5,3	5,1	5,1
Portugalsko	5,0	5,4	4,8	5,2	4,3	4,7	4,4	4,4	4,9	4,0	4,7	5,3
Rakousko	7,4	7,1	7,3	7,2	6,6	7,3	7,3	7,0	6,3	6,4	6,9	5,3
Rumunsko	3,5	3,6	2,6	3,7	3,1	3,3	3,6	3,9	4,7	4,6
Řecko	6,3	5,7	5,9	6,0	5,1	5,4	5,4	4,7	4,9	5,2	6,2	5,7
Slovensko	5,5	4,8	5,5	5,5	4,2	4,4	4,6	3,6	3,7	4,2	4,5	4,4
Slovinško	4,1	3,8	4,2	4,9	4,3	4,4	4,4	4,5	4,6	4,0	4,2	4,6
Španělsko	6,3	6,4	6,3	5,9	4,8	5,0	4,5	4,0	4,0	4,4	5,3	5,0
Švédsko	7,7	7,6	7,5	7,3	6,8	6,7	6,7	6,5	6,3	6,7	7,2	6,7
Velká Británie	6,6	6,1	5,7	5,8	5,1	5,6	5,8	5,6	5,5	6,0	6,3	6,4

Poznámka: 0 – nejnižší hodnota, 10 – nejvyšší hodnota. p – nevážený arit. průměr (z dostupných údajů).

Pramen: IMD (2012).

Graf 17: Dostupnost kvalitních vyšších manažerů v roce 2012 (v bodech)

Pramen: IMD (2012).

Odborníci a techničtí pracovníci

Kvalita lidských zdrojů se odráží v zastoupení profesí s vyšší kvalifikační náročností na celkové zaměstnanosti. Mezi tyto kvalifikačně náročné pozice patří odborníci a techničtí pracovníci, od kterých se očekává významný přínos zejména k novým technologickým postupům, novým produktům. I když bez odpovídajícího hmotného vybavení není možné dosáhnout významných pokroků, lidské zdroje zůstávají rozhodující, neboť inteligence, znalosti a kreativita jsou motorem rozvoje všech oborů lidské činnosti.

• Metodologie

Vzhledem k významu vědy a technologií se vyvíjí i statistické sledování lidských zdrojů ve vědě a technologiích. Ukazatel **lidské zdroje ve vědě a technologiích** je definován ve společném manuálu OECD a EUROSTATu vydaném v roce 1995 – v Canberrském manuálu (Manual on the Measurement of Human Resources Devoted to S&T – Canberra Manual). Do lidských zdrojů ve vědě a technologiích jsou zařazeny osoby, které splňují jednu ze dvou následujících podmínek:

- i) dokončené terciární vzdělání;
- ii) bez terciárního vzdělání, ale zaměstnaní na pracovních pozicích, které tuto úroveň vzdělání vyžadují (ISCO-88 hlavní třída zaměstnání 2, 3 viz dále) a na manažerských pozicích (ISCO-88 skupina zaměstnání 121 – ředitelé a prezidenti velkých organizací, 122 – vedoucí pracovníci výrobních a provozních dílcích celků velkých organizací, 131 – vedoucí, ředitelé malých podniků a organizací).

Z tohoto širokého pojetí lidských zdrojů ve vědě a technologiích se odvíjí ukazatel užší, vyjadřující pouze počet odborníků a technických pracovníků. Odborníci jsou považováni za nositele technického pokroku, techničtí pracovníci za vykonavatele znalostně náročných aktivit. Do tohoto užšího ukazatele tedy nevstupují ti, kteří zastávají manažerské pozice, i když role manažerů je z hlediska rozvoje a ekonomického využívání nových poznatků nezastupitelná, ale ani ti, kteří mají terciární vzdělání, ale pracují na jiných pozicích.

Pro mezinárodní srovnání lidských zdrojů pro rozvoj a využívání vědy a technologií se používá ukazatel **podíl odborníků a technických pracovníků na celkové zaměstnanosti**. Pro hlubší analýzy je možné jej dále strukturovat podle věku, pohlaví, úrovně dosaženého vzdělání a odvětví. Rychlejší růst počtu odborníků a techniků než růst celkového počtu zaměstnaných je charakteristikou probíhajícího přechodu ke znalostně založené ekonomice. Důležité je, aby byl doprovázen zvyšujícím se podílem osob s terciárním vzděláním vykonávajících tyto profese.

Odborníci a techničtí pracovníci jsou vymezeni prostřednictvím mezinárodní standardní klasifikace zaměstnání ISCO-08 (International Standard Classification of Occupation). V ČR se do roku 2011 používala národní klasifikace KZAM, která z mezinárodní klasifikace vychází. Vzhledem k harmonizaci klasifikací v EU byla nicméně nahrazena klasifikací ISCO.

Do kategorie odborníků a technických pracovníků jsou zařazeni ti, jejichž zaměstnání patří do druhé a třetí hlavní třídy zaměstnání:

ISCO 2 – Vědečtí a odborní duševní pracovníci;

ISCO 3 – Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech.

Data použitá při výpočtu tohoto indikátoru pocházejí ze standardizovaného výběrového šetření pracovních sil (Labour Force Survey), které probíhá každé čtvrtletí ve všech zemích EU. V ČR toto šetření provádí Český statistický úřad. Využita jsou data ze šetření vztahujícího se k druhému čtvrtletí příslušného roku.

V souvislosti s tím, jak se mění struktura a charakter jednotlivých pracovních aktivit, vyvstala potřeba jejich nové klasifikace. Od roku 2011 proto vstoupila v platnost nová mezinárodní klasifikace zaměstnání a v souvislosti s tím i nová národní klasifikace používaná v ČR – CZ ISCO.

• Mezinárodní srovnání

Podíl odborníků a techniků na celkové zaměstnanosti se v průměru EU-27 meziročně zvyšuje a v roce 2012 dosáhl 33,8 %. Vysoce nadprůměrné bylo zastoupení těchto specialistů mezi zaměstnanými v Lucembursku (54,2 %) Dánsku (42,9 %) a Švédsku (41,8 %). Naproti tomu nižší podíly zaměstnaných na těchto pracovních pozicích jsou v Rumunsku (19,5 %) a Bulharsku (23,3 %).

Pozitivní vývoj ve struktuře zaměstnanosti směrem ke zvyšování zastoupení zaměstnání s vyšší kvalifikační náročností byl charakteristický pro všechny členské státy EU s výjimkou Bulharska, kde se podíl techniků a odborníků snížil v roce 2012 oproti roku 2000 o 1,0 p.b. K nejvýraznějšímu zvýšení podílu těchto profesí na celkové zaměstnanosti došlo v Lucembursku (o 20,5 p.b.) a Irsku (o 12,8 p.b.). Irsko se tak ze země, která se pohybovala pod evropským průměrem, dostala na průměr Evropské unie (EU-27).

Česká republika v roce 2012 s podílem 31,8 % obsadila na pomyslném žebříčku zemí EU sedmnáctou příčku, umístila se za Irskem (33,3 %) a před Maltou (31,4 %). Podíl techniků a odborníků na celkové zaměstnanosti se ve sledovaném období 2000-2010 v ČR meziročně zvyšoval s výjimkou roku 2002, nicméně od roku 2010 docházelo k jeho poklesu. Zastoupení techniků a odborníků na celkové zaměstnanosti bylo v roce 2012 o 2,3 p.b. vyšší než v roce 2000. Celkově se tento vývoj projevil v tom, že ČR již od roku 2000 hodnotou tohoto ukazatele předstihla průměr EU, ovšem od roku 2011 se dostala pod tento průměr. Pro ČR je charakteristické, že na celkovém počtu odborníků a techniků se nadprůměrně podílejí technici. V roce 2012 jejich podíl činil téměř 60 %, zatímco v EU-27 byl 46 %. Tyto rozdíly jsou do značné míry ovlivněny rozdíly v zastoupení služeb a průmyslu v ekonomice jednotlivých států.

• Informační zdroje

ČSÚ – Lidské zdroje ve vědě a technologiích:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/lidske_zdroje_ve_vede_a_tehnologiich

OECD – Science, Technology and Industry Outlook:
http://www.oecd.org/document/36/0,3343,en_2649_34269_41546660_1_1_1_1,00.html

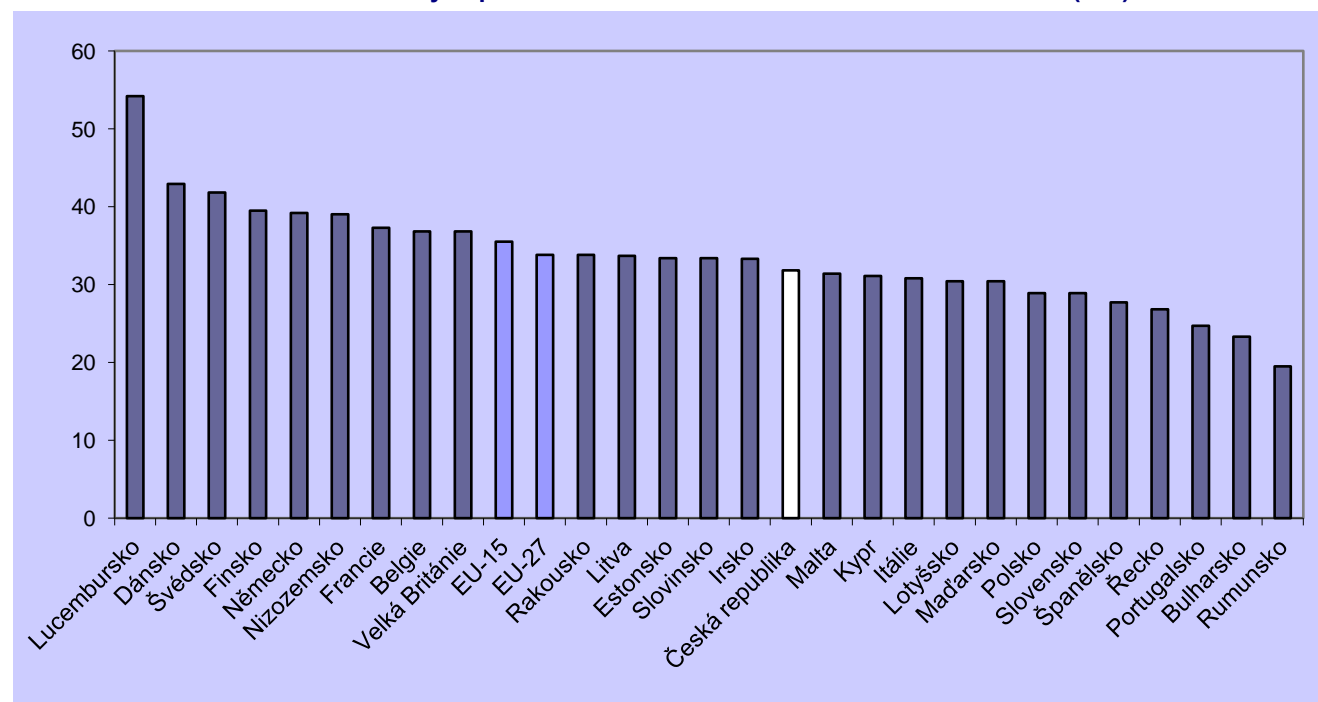
EUROSTAT – Population and Social Conditions:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>

Tabulka 18: Podíl odborníků a technických pracovníků na celkové zaměstnanosti (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU-27	26,6	26,9	27,3	28,0	28,8	29,1	29,5	29,6	29,9	30,6	31,1	33,1	33,8
EU-15	27,8	28,1	28,4	29,0	29,9	30,1	30,5	30,7	30,9	31,6	32,1	34,5	35,5
Belgie	29,8	30,1	30,3	30,4	30,9	32,1	32,9	32,6	32,0	33,0	34,5	36,6	36,8
Bulharsko	24,3	25,4	24,7	23,7	22,5	23,0	21,1	21,7	22,0	22,5	22,7	23,9	23,3
Česká republika	29,5	30,1	29,3	30,4	31,0	32,5	32,8	33,4	33,6	35,7	35,4	32,0	31,8
Dánsko	33,1	34,2	35,0	35,1	35,4	36,3	36,4	35,7	37,6	38,0	40,5	41,0	42,9
Estonsko	26,4	24,5	27,3	25,5	25,0	27,5	26,8	27,5	25,0	29,4	33,1	32,8	33,4
Finsko	34,8	35,8	32,4	32,4	33,3	33,5	34,1	34,0	33,2	34,6	35,5	37,3	39,5
Francie	30,5	30,7	30,9	31,1	31,1	32,3	32,9	33,0	36,7	37,3
Irsko	20,5	20,8	22,0	23,0	23,5	23,1	23,0	23,0	23,5	25,6	27,1	32,6	33,3
Itálie	26,8	27,4	27,9	28,0	29,8	29,4	31,2	32,2	31,7	31,0	30,6	31,0	30,8
Kypr	23,5	24,9	25,8	26,4	25,6	25,5	26,1	27,0	27,1	27,2	26,6	29,6	31,1
Litva	21,8	24,7	24,2	23,4	24,8	27,0	25,2	27,1	29,1	29,9	32,2	33,3	33,7
Lotyšsko	24,3	23,7	26,2	23,3	23,1	25,7	26,4	29,5	30,7	30,9	29,7	28,1	30,4
Lucembursko	33,7	31,6	31,9	33,2	39,2	38,4	39,1	42,9	43,0	52,3	50,5	50,3	54,2
Maďarsko	24,9	24,0	24,3	25,7	26,5	25,8	26,7	26,3	27,9	28,2	28,0	29,9	30,4
Malta	25,9	22,9	23,0	23,4	24,0	25,5	26,5	27,9	29,0	28,8	26,7	30,0	31,4
Německo	33,2	33,5	34,0	35,0	35,4	35,9	36,0	35,7	35,7	36,6	37,3	37,3	39,2
Nizozemsko	33,9	34,0	33,9	36,1	37,4	37,5	36,3	36,5	37,5	37,6	38,1	38,7	39,0
Polsko	23,4	23,5	23,6	25,0	25,3	25,6	26,3	26,4	26,3	27,3	28,2	28,2	28,9
Portugalsko	14,4	14,6	14,6	14,4	17,0	16,9	17,5	17,2	18,1	19,2	19,6	23,2	24,7
Rakousko	24,0	24,5	24,8	24,1	30,8	30,3	30,3	29,6	29,6	31,2	31,7	32,3	33,8
Rumunsko	14,1	14,5	16,6	16,6	17,3	17,6	18,7	18,2	19,2	19,6	19,3	20,4	19,5
Řecko	18,4	18,7	19,5	20,1	21,7	21,7	22,7	22,9	23,0	23,3	24,0	25,4	26,8
Slovensko	28,0	28,9	28,8	28,7	28,5	29,3	29,6	29,3	29,2	30,0	31,0	30,5	28,9
Slovinsko	24,5	25,2	26,8	29,1	29,1	30,6	32,3	30,9	31,4	32,4	31,8	34,8	33,4
Španělsko	21,1	21,9	22,3	22,2	23,4	24,0	23,6	24,5	24,7	25,9	26,9	26,7	27,7
Švédsko	37,0	37,2	37,7	38,1	38,6	39,0 ^b	39,1	39,2	39,3	40,2	41,2	41,3	41,8
Velká Británie	24,9	24,7	24,9	25,3	25,9	26,1	26,9	26,8	27,0	27,8	28,1	36,5	36,8

Poznámka: Data pocházejí z 2. kvartálu příslušného roku (Rakousko a Francie do roku 2004 1. kvartál, Lucembursko od roku 2003 do roku 2006 roční data); b – přerušení časové řady.

Pramen: EUROSTAT (2012k), vlastní výpočty.

Graf 18: Podíl odborníků a technických pracovníků na celkové zaměstnanosti v roce 2012 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012k), vlastní výpočty.

Zaměstnanost v informačních a komunikačních technologiích

Vliv informačních a komunikačních technologií na ekonomický růst i sociální změny ve společnosti je výrazný. To se projevilo i v zavedení a vykazování specifických statistických ukazatelů monitorujících pronikání informačních a komunikačních technologií (ICT) do všech sfér života společnosti. V rámci EU byl navržen soubor ukazatelů, který monitoruje pokrok při využívání ICT, resp. při realizaci Akčního plánu e-Evropa. Tento soubor obsahuje ukazatele vztahující se k následujícím čtyřem oblastem: (a) využívání internetu obyvatelstvem a firmami, (b) rozšíření on-line veřejných služeb (e-vláda, e-vzdělávání, e-zdravotnictví), (c) rozšíření e-obchodování, (d) bezpečnost informační infrastruktury.

• Metodologie

Zavádění ICT vedlo k definování ICT sektoru a ICT zaměstnání. **ICT sektor** byl vymezen na základě čtyřmístné klasifikace ISIC Rev.3 (International Standard Industrial Classification). Podle tohoto vymezení do ICT sektoru patří jednak odvětví zpracovatelského průmyslu (ICT výroba) a jednak odvětví služeb (ICT služby).

Ze zpracovatelského průmyslu jsou do ICT zařazeny výroby:

- i) kancelářských strojů a počítačů; izolovaných vodičů a kabelů, elektronek a jiných elektronických součástek;
- ii) rozhlasových a televizních vysílačů a přístrojů pro drátovou telefonii a telegrafii;
- iii) rozhlasových a televizních přijímačů, přístrojů na záznam a reprodukci zvuku nebo obrazu a podobných rádiových zařízení;
- iv) měřicích, kontrolních, zkušebních, navigačních a jiných přístrojů a zařízení kromě zařízení pro řízení průmyslových procesů;
- v) zařízení pro řízení průmyslových procesů.

Ze sektoru služeb do ICT patří:

- i) velkoobchod se stroji, strojním zařízením a potřebami;
- ii) telekomunikace; pronájem kancelářských strojů a zařízení včetně počítačů;
- iii) činnosti v oblasti výpočetní techniky.

Vzhledem k tomu, že využívání ICT proniká napříč jednotlivými sektory lidské činnosti, je pro mezinárodní srovnávání využíván také ukazatel **podíl ICT zaměstnání na celkové zaměstnanosti**. Definice ICT zaměstnání vychází z klasifikace zaměstnání ISCO–08 (International Standard Classification of Occupation). Předmětem klasifikace je konkrétní činnost, kterou pracovník vykonává (i když není jeho povoláním) a která je zdrojem jeho hlavních pracovních příjmů.

I když se mezinárodně používá klasifikace zaměstnání ISCO–08, neexistuje mezinárodně odsouhlasený seznam zaměstnání vztahujících se k ICT. Budeme respektovat vymezení, které bylo obsaženo v publikaci OECD „Science, Technology and Industry: Scoreboard 2001“. Do ICT zaměstnání byla v této publikaci zahrnuta následující čtyři zaměstnání:

- ISCO 213 – Vědci a odborníci v oblasti výpočetní techniky,
 ISCO 312 – Techničtí pracovníci v oblasti výpočetní techniky,
 ISCO 313 – Obsluha optických a elektronických zařízení,

ISCO 724 – Mechanici, seřizovači, opraváři elektrických a elektronických zařízení a přístrojů.

V rámci ICT zaměstnání byly podle kvalifikační náročnosti vymezeny dvě skupiny zaměstnání. První skupina zahrnuje **zaměstnání s vysokou náročností na odbornost** (ISCO 213, 312, 313), druhá skupina zaměstnání **s nízkou náročností** (ISCO 724).

Vstupní data pro výpočet ukazatele podíl ICT zaměstnání na celkové zaměstnanosti jsou získávána z Výběrového šetření pracovních sil (LFS), které je realizováno v členských a kandidátských státech EU pod metodickým vedením EUROSTATu, aby byla zajištěna mezinárodní srovnatelnost. Jsou využívána data z šetření realizovaného ve druhém čtvrtletí příslušného roku. S ohledem na zastoupení ICT zaměstnání na celkové zaměstnanosti není možné počítat tento ukazatel odděleně pro zaměstnání s nízkou a vysokou náročností na odbornost.

• Mezinárodní srovnání

V rámci EU podíl ICT zaměstnání osciluje po celé sledované období kolem 3 %. Je však patrný mírný nárůst, a sice z 2,8 % v roce 2000 na 3,2 % v roce 2009. Vzhledem k velmi úzkému vymezení těchto zaměstnání je zřejmé, že nemůže odrážet celkové velmi silné pronikání ICT do téměř všech profesí, i když pochopitelně s odlišnými nároky na znalosti a dovednosti s využíváním ICT spojené. Za průměrnou hodnotou ukazatele se skrývají výrazné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. V roce 2009 se hodnoty ukazatele pohybovaly od 5,3 % (Švédsko) do 1,8 % (Litva). Většina zemí EU nevykázala jednoznačnou vývojovou tendenci. Roky či období vzestupu se střídají s roky či obdobími poklesu. Při porovnání vývoje v letech 2000–2009 zaznamenalo největší pokles Bulharsko a Rakousko (shodně -0,5 p.b.), největší nárůst naopak vykázalo Lucembursko, Slovinsko, Česká republika a Dánsko (shodně 0,9 p.b.).

V **České republice** se ICT zaměstnání podílela na celkovém počtu zaměstnání po celé období let 1998–2009 výrazně nad průměrem EU a tento rozdíl se postupně zvyšoval. V roce 2009 byl podíl ICT zaměstnání v ČR 4,7 %, tedy vyšší oproti průměru o 1,5 p.b. V rámci EU-27 tak dosáhla ČR po Švédsku druhé nejvyšší hodnoty ukazatele. Vzhledem ke struktuře ekonomiky lze předpokládat, že na této hodnotě se výrazně podílejí především pracovníci obsluhující optická a elektronická zařízení (ISCO 313) a mechanici seřizovači (ISCO 724).

• Informační zdroje

ČSÚ – Lidské zdroje ve vědě a technologiích:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/lidske_zdroje_ve_vede_a_technologiich

OECD – Science, Technology and Innovation Scoreboard:

http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37417_1_1_1_1_37417,00.html

OECD – Science, Technology and Industry Outlook:
http://www.oecd.org/document/36/0,3343,en_2649_34269_41546660_1_1_1_1,00.html

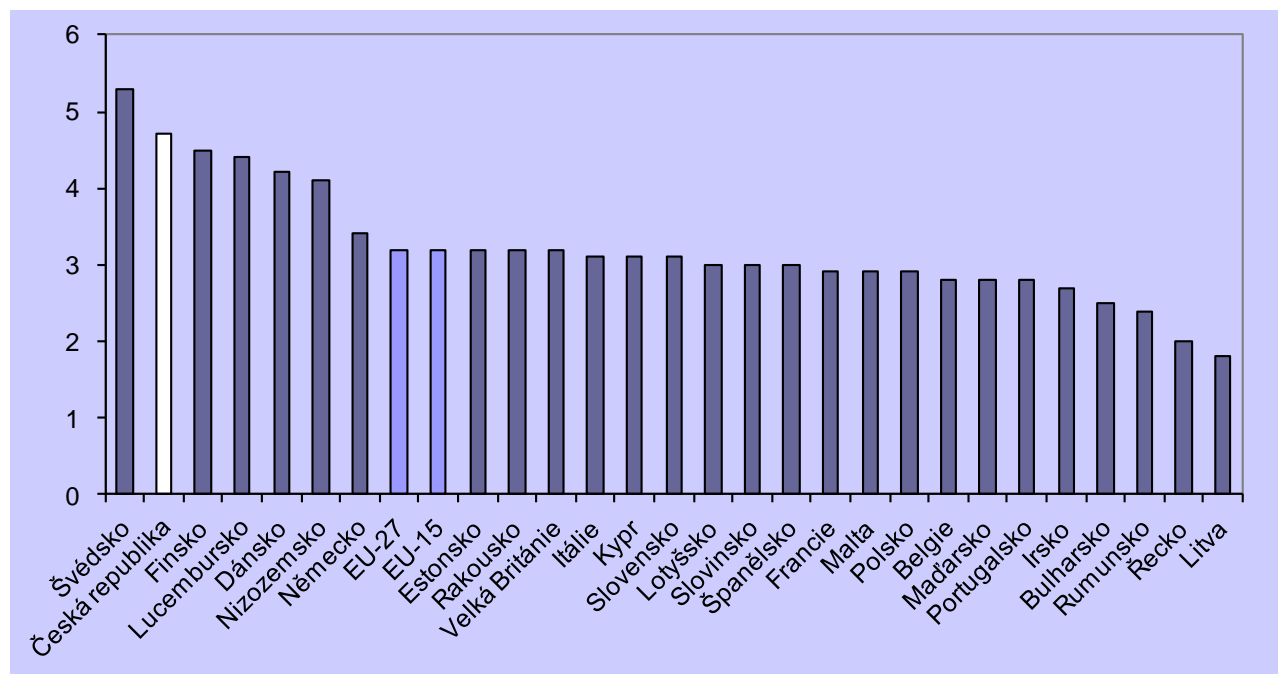
EUROSTAT – Population and Social Conditions:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>

Tabulka 19: Podíl ICT zaměstnání na celkové zaměstnanosti (v %)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	2,8	3,0	3,0	2,9	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1	3,2
EU-15	2,8	3,0	3,0	3,2	3,1	3,1	3,1	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2
Belgie	2,4	2,3	2,1	2,3	2,4	2,1	2,7	2,5	2,6	2,8	2,7	2,8
Bulharsko	3,0	3,0	3,1	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6	2,7	2,5
Česká republika	3,7	4,0	3,8	3,9	4,0	3,8	3,9	3,9	4,1	4,5	4,7	4,7
Dánsko	3,1	3,2	3,3	3,2	3,2	4,2	4,0	3,5	3,9	4,0	4,3	4,2
Estonsko	3,0	2,4	2,6	2,7	3,4	2,3	2,4	2,7	2,5	2,6	2,9	3,2
Finsko	3,3	3,7	3,5	3,8	4,0	4,2	4,0	4,3	4,3	4,2	4,7	4,5
Francie	2,7	3,0	3,0	3,3	3,3	3,0	3,1	3,1	3,6	2,6	3,1	2,9
Irsko	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	2,8	2,6	2,5	2,4	2,3	2,7
Itálie	2,6	2,7	2,7	2,8	3,0	2,8	2,8	2,8	2,9	2,8	2,9	3,1
Kypr	..	2,4	2,6	2,8	2,6	2,6	2,6	2,5	2,6	2,9	3,1	3,1
Litva	2,0	2,0	1,7	1,8	1,3	1,6	2,0	1,4	1,4	1,5	1,8	1,8
Lotyšsko	2,6	2,8	3,1	3,0	3,6	3,0	3,3	3,5	3,3	3,3	3,2	3,0
Lucembursko	3,1	4,3	3,5	3,6	3,3	3,1	3,6	3,6	3,2	3,4	4,8	4,4
Maďarsko	2,6	2,6	2,7	3,0	2,9	3,2	2,9	2,7	2,9	2,8	2,9	2,8
Malta	3,9	3,1	4,1	3,4	2,9	3,4	3,2	2,9
Německo	2,7	2,7	2,9	3,1	3,1	3,1	3,0	3,3	3,3	3,2	3,3	3,4
Nizozemsko	4,0	4,2	4,5	4,5	4,4	4,5	4,2	4,3	3,9	4,0	4,0	4,1
Polsko	2,8	2,6	2,7	3,0	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9
Portugalsko	2,3	2,2	2,1	2,3	2,2	2,2	2,1	2,3	2,7	2,8	2,7	2,8
Rakousko	3,1	3,4	3,7	3,6	3,9	3,8	2,9	3,1	3,1	2,9	3,1	3,2
Rumunsko	1,8	2,4	2,5	2,5	2,4
Řecko	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4	2,2	2,4	2,2	2,1	2,2	2,0	2,0
Slovensko	3,2	3,2	3,2	3,4	3,2	2,7	3,0	3,2	3,3	3,5	3,2	3,1
Slovinsko	2,0	2,2	2,1	2,2	2,1	2,6	2,6	2,7	3,0	2,9	2,9	3,0
Španělsko	2,4	2,5	2,5	2,7	2,6	2,4	2,7	2,7	2,7	3,0	3,0	3,0
Švédsko	3,5	3,8	4,6	4,9	5,0	4,7	4,4	4,9	4,9	4,9	5,1	5,3
Velká Británie	3,1	3,5	3,4	3,5	3,2	3,2	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2

Pramen: EUROSTAT (2012k), vlastní výpočty z mikrodat. 1998–2004 – 2. čtvrtletí. 2005–2008 – roční data. 5. 11. 2010.

Graf 19: Podíl ICT zaměstnání na celkové zaměstnanosti v roce 2009 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012k), vlastní výpočty z mikrodat. 1998–2004 – 2. čtvrtletí. 2005–2008 – roční data. 5. 11. 2010.

Zaměstnanost v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu

Obory lidské činnosti, které využívají nejprogresivnější technologie, podstatným způsobem stimulují ekonomický růst. Pro jejich označení se vžil termín high-tech činnosti a obvykle jsou do nich zahrnována technologicky středně náročná (medium-high-tech) a vysoce náročná (high-tech) odvětví zpracovatelského průmyslu a znalostně náročné (knowledge intensive) služby. Zastoupení těchto činností v národních ekonomikách je statisticky sledováno a analyzováno prostřednictvím jejich podílu na přidané hodnotě, na vývozech nebo na celkové zaměstnanosti.

• Metodologie

Technologicky vysoce náročná a středně náročná odvětví zpracovatelského průmyslu jsou definována na základě klasifikace ekonomických činností Evropské unie, resp. Evropského hospodářského prostoru NACE. Kritériem pro zařazení jednotlivých odvětví do odvětví technologicky náročných je intenzita výzkumu a vývoje jednotlivých ekonomických činností, která je měřena podílem výdajů na vědu a výzkum na celkové přidané hodnotě v jednotlivých odvětvích. Pro zaručení srovnatelnosti dat je členění NACE závazné pro všechny členské státy EU. Mohou si ji však podle národních potřeb doplnit o další páté třídící místo. V ČR se pro klasifikaci ekonomických činností používalo do roku 2008 označení OKEČ – odvětvová klasifikace ekonomických činností. O změnách v třídění klasifikace informuje text k ukazatelům mapujícím podíl terciárně vzdělaných a podíl odborníků a techniků v technologicky náročných odvětvích.

Do **technologicky vysoce náročných (high-tech) odvětví** jsou zařazena následující odvětví zpracovatelského průmyslu (klasifikační kódy NACE) :

- 24.4 Výroba léčiv, chemických a rostlinných produktů pro zdravotnické účely;
- 30 Výroba kancelářských strojů a počítačů;
- 32 Výroba radiových, televizních a spojových zařízení a přístrojů;
- 33 Výroba zdravotnických, přesných, optických a časoměrných přístrojů;
- 35.3 Výroba letadel a kosmických lodí.

Technologicky středně náročná (medium-high-tech) odvětví zahrnují následujících pět odvětví zpracovatelského průmyslu:

- 24 Výroba chemických látek, přípravků, léčiv a chemických vláken, s výjimkou činností 24.4. (viz výše);
- 29 Výroba a opravy strojů a zařízení j. n.;
- 31 Výroba elektrických strojů a zařízení j. n.;
- 34 Výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů;
- 35 Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení s výjimkou 35.1 – Stavba a opravy lodí a člunů a 35.3. (viz výše).

Zaměstnanost v technologicky vysoce náročném zpracovatelském průmyslu vyjadřuje podíl pracujících v technologicky vysoce náročných odvětvích zpracovatelského průmyslu na celkovém počtu pracujících v procentech. Analogický obsah má i ukazatel **zaměstnanosti v technologicky středně náročném zpracovatelském průmyslu**. Data pro výpočet ukazatelů jsou získávána z výběrových šetření pracovních sil, která jsou realizována ve druhém čtvrtletí v jednotlivých členských zemích EU pod metodickým vedením EUROSTATu.

Interpretace trendů meziročních změn v hodnotách ukazatele může být poněkud nejednoznačná. Klesající podíl zaměstnanosti v high-tech zpracovatelském průmyslu nemusí znamenat negativní vývojovou tendenci, neboť může být způsoben rostoucí produktivitou práce v tomto sektoru nebo outsourcingem některých aktivit. Tento pokles může být nahrazen nebo převýšen rychlejším přírůstkem pracovních míst ve službách. Pokud se tento přírůstek soustředí do znalostně náročných služeb, potom i při poklesu podílu zaměstnanosti v high-tech zpracovatelském průmyslu dochází k růstu technologické náročnosti ekonomiky.

Ukazatel zaměstnanosti v high-tech zpracovatelském průmyslu podává rámcovou představu o zastoupení těchto odvětví v ekonomice. V jednotlivých zemích se tato odvětví nemusejí vyznačovat stejnými charakteristikami z hlediska skutečné technologické náročnosti, resp. intenzity výzkumu a vývoje. Při interpretaci ukazatele je třeba brát tuto skutečnost v úvahu. Nelze tedy jednoznačně vyvozovat závěr, že vyšší hodnota tohoto ukazatele odráží i vyšší technologickou vyspělost země.

• Mezinárodní srovnání

V průměru EU-27 dochází k poklesu podílu zaměstnanosti ve vysoce i středně technologicky náročném zpracovatelském průmyslu. To svědčí o klesajícím významu průmyslu v ekonomice EU a o rostoucím podílu služeb, a to i znalostně a technologicky náročných služeb, jak ukazuje příslušný ukazatel (viz dále). Podíl zaměstnanosti ve vysoce náročném zpracovatelském průmyslu dosáhl v roce 2011 v průměru EU 1,1 %, podíl středně náročného průmyslu 4,5 %. Na základě porovnání hodnot ukazatele za rok 2008 lze konstatovat, že metodické změny se u většiny zemí projevily mírným nárůstem podílu zaměstnanosti u vysoce náročného a naopak poměrně výrazným poklesem u středně náročného zpracovatelského průmyslu. Průměrná změna za země, za které jsou k dispozici údaje, dosáhla u technologicky vysoce náročného průmyslu +0,1 p.b., u středně náročného průmyslu -0,7 p.b.

Česká republika patří k zemím s nadprůměrným podílem obou typů technologicky náročného zpracovatelského průmyslu na celkové zaměstnanosti. To vychází do určité míry z toho, že průmysl sehrává tradičně důležitou roli v ekonomické struktuře ČR. Určitou roli sehrál i příliv zahraničních investic směřovaných do automobilového průmyslu, který spadá do technologicky středně náročných odvětví zpracovatelského průmyslu. Jeho podíl na celkové zaměstnanosti dosáhl 8,4 % v roce 2011, tedy téměř dvojnásobku průměrného podílu EU. Technologicky vysoce náročný zpracovatelský průmysl se v témže roce podílel na celkové zaměstnanosti 1,8 %, o 0,7 p.b. více než průměr EU-27.

• Informační zdroje

EUROSTAT – Science and Technology:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

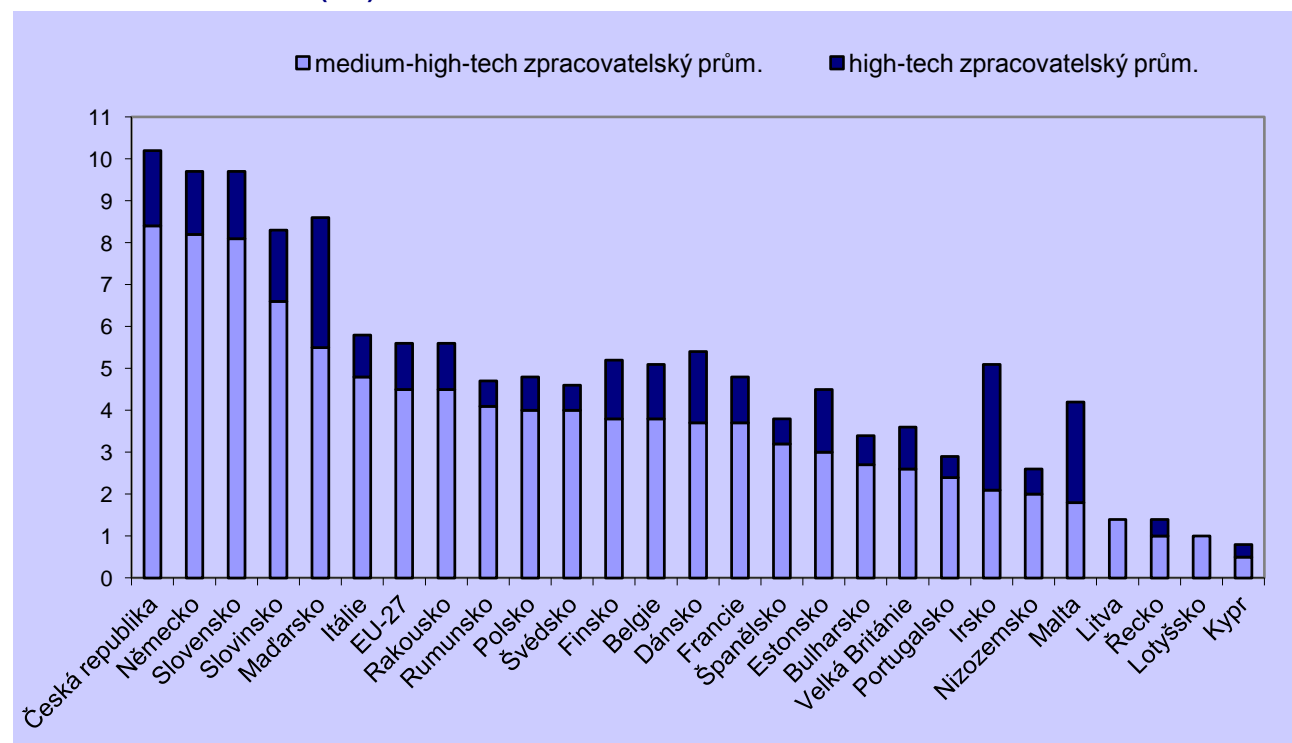
UNU-MERIT – European Innovation Scoreboard:
http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?lang=cs&item_id=4139

Tabulka 20: Podíl zaměstnanosti v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu na celkové zaměstnanosti (v %)

	2000		2002		2005		2006		2007		2008		2008		2009		2010		2011	
	HI	ME	HI	ME	HI	ME	HI	ME	HI	ME	HI	ME	HI	ME	HI	ME	HI	ME	HI	ME
EU-27	1,3 ⁱ	6,1 ⁱ	1,3 ⁱ	6,0 ⁱ	1,1	5,5	1,1	5,5	1,1	5,6	1,2	4,8	1,1	4,6	1,1	4,5	1,1	4,5
Belgie	0,9	6,2	0,9	5,7	0,7	5,8	0,7	5,7	0,8	5,5	0,8	5,5	1,4	4,5	1,2	4,1	1,3	4,0	1,3	3,8
Bulharsko	0,6	5,0	0,5	4,9	0,5	4,4	0,5 ^b	4,4 ^b	0,6	4,6	0,8	3,6	0,8	3,0	0,6	2,6	0,7	2,7
ČR	1,2	7,7	1,4	7,6	1,5	8,1	1,7 ^b	8,7 ^b	1,9	9,0	1,8	9,9	1,5	8,8	1,4	8,1	1,5	8,0	1,8	8,4
Dánsko	1,0	5,4	1,1	5,2	0,9	5,2	0,8 ^b	5,2 ^b	1,1 ^b	5,0 ^b	0,9	5,0	1,5	4,0	1,6	3,4	1,7	3,5	1,7	3,7
Estonsko	1,4 ^{bu}	2,9 ^b	..	2,9	1,2 ^u	3,0	1,1 ^{bu}	2,7 ^b	1,1 ^u	2,9	1,3 ^u	3,7	1,1 ^u	3,0	1,2 ^u	2,9	1,2 ^u	2,3	1,5 ^u	3,0
Finsko	2,0 ^b	5,3 ^b	2,0	5,4	2,1	4,7	2,1 ^b	4,7 ^b	2,1	4,9	1,9	5,0	1,9	4,1	1,6	3,9	1,9	3,8	1,4	3,8
Francie	1,4	5,8	1,3	5,5	1,2	5,1	1,1 ^b	4,8 ^b	1,3	5,0	1,1	5,0	1,2	4,1	1,0	3,9	1,1	3,8	1,1	3,7
Irsko	3,4	3,5	3,1	3,7	2,7	3,3	2,7 ^b	2,8 ^b	2,5	2,8	2,5	2,7	2,9	1,8	3,0	2,0	3,1	2,0	3,0	2,1
Itálie	1,0	6,6	1,1	6,3	1,1	6,4	1,3 ^b	6,3 ^b	1,5	6,3	1,2	6,0	1,0	4,9	1,1	4,9	1,0	4,8	1,0	4,8
Kypr	..	1,1	..	1,1	..	1,2	0,1 ^{bu}	0,9 ^b	..	0,8	..	0,8	0,5	0,3 ^u	0,3 ^u	0,5	0,3 ^u	0,5	0,3 ^u	0,5
Litva	0,7	2,6	0,7 ^b	2,0 ^b	0,8 ^u	1,9	0,6 ^{bu}	1,9 ^{bu}	0,5 ^u	2,0	..	2,7	.. ^u	1,8	.. ^u	1,8	.. ^u	1,6	.. ^u	1,4
Lotyšsko	..	0,5	..	1,8 ^b	..	1,6	..	1,6 ^b	..	1,6	.. ^u	2,0	0,4	1,4	0,5	0,9	.. ^u	1,0	.. ^u	1,0
Lucembursko	0,3 ^u	1,8	0,3 ^u	0,9	0,5 ^u	0,9	..	1,0	0,4 ^u	0,7 ^u	0,3 ^u	0,6 ^u	.. ^u	0,5 ^u	.. ^{bu}	0,5 ^{bu}	.. ^u	0,4 ^u	.. ^u	0,4 ^u
Maďarsko	2,2	5,9	2,6	5,9	2,5	5,8	2,5 ^b	6,0 ^b	2,6	6,2	2,5	6,8	2,8	5,8	2,5	5,3	2,8	5,4	3,1	5,5
Malta	4,1	4,5	3,7	4,5	3,3	3,5	3,1 ^b	3,4 ^b	2,7	3,3	2,7	2,8	2,5	1,9	2,5	1,9 ^u	2,4	1,8 ^u	2,4	1,8 ^u
Německo	1,8	9,4	1,9	9,4	1,7 ^b	8,8 ^b	1,7 ^b	9,0 ^b	1,7	9,0	1,8	9,1	1,6	8,4	1,8	8,5	1,5	8,4	1,5	8,2
Nizozemsko	0,9 ^b	3,5 ^b	1,1	3,0	0,7	2,6	0,6 ^b	2,5 ^b	0,6	2,5	0,7	2,7	0,8	2,3	0,7	2,0	0,6	1,9	0,6	2,0
Polsko	0,6	4,4	0,6 ^b	4,5 ^b	0,7	4,8	0,8	4,6	0,8	4,1	0,8	3,8	0,8	4,0
Portugalsko	0,5	3,2	0,4	3,0	0,5	2,8	0,4 ^b	2,9 ^b	0,4	3,0	0,4	2,9	0,6	2,4	0,6	2,5	0,4	2,5	0,5	2,4
Rakousko	2,1	4,7	1,8	4,8	1,3	5,0	1,4 ^b	5,6 ^b	1,4	5,3	1,1	4,7	1,1	3,9	1,1	3,9	1,0	4,2	1,1	4,5
Rumunsko	0,3	4,8	0,4 ^b	5,3 ^b	0,3	4,8	0,3 ^b	5,1 ^b	0,4	5,3	0,5	5,1	0,5	4,4	0,6	4,0	0,5	3,9	0,6	4,1
Řecko	0,2	1,9	0,3	1,9	0,2	2,0	0,2 ^b	2,0 ^b	0,3	2,1	0,2	1,9	0,5	1,2	0,4	1,1	0,5	1,1	0,4	1,0
Slovensko	1,1	5,8	1,5	6,7	1,7	7,6	1,8 ^b	7,8 ^b	1,8	8,1	1,7	8,6	1,8	8,4	1,4	7,1	1,5	7,1	1,6	8,1
Slovinsko	0,9 ^u	7,8	0,9 ^u	8,4	1,3	8,3	1,1 ^b	7,6 ^b	1,2	7,9	1,7	7,5	1,6	6,9	1,8	6,9	1,7	6,6
Španělsko	0,6	4,8	0,5	4,8	0,5 ^b	4,2 ^b	0,4 ^b	4,0 ^b	0,4	4,1	0,5	4,3	0,7	3,3	0,5	3,2	0,6	3,2	0,6	3,2
Švédsko	1,5	6,4	1,5	5,8	1,1 ^b	5,5 ^b	0,9 ^b	5,4 ^b	0,9	5,3	0,7	4,8	0,8	4,2	0,7	4,0	0,6	4,0
Velká Británie	1,5	5,7	1,3	5,3	1,1	4,5	1,0 ^b	4,5 ^b	0,9	4,5	0,8	4,1	1,2	3,4	1,0	2,8	1,1	2,8	1,0	2,6

Poznámka: vzhledem k metodickým změnám jsou uvedeny dvě hodnoty ukazatele pro rok 2008. První sloupec uvádí hodnoty pro odvětví vymezená na základě klasifikace NACE Rev. 1.1, druhý sloupec pro odvětví vymezená na základě klasifikace NACE Rev. 2. HI = high tech; ME = medium-high-tech; u – nespolehlivá data, b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn, i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/htec_esms.htm.

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Graf 20: Podíl zaměstnanosti v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu na celkové zaměstnanosti v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Terciárně vzdělaní v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu

Pro zpracovatelský průmysl lokalizovaný v zemích s vyspělou ekonomikou je charakteristické zastoupení technologicky náročných odvětví. Odvětví, která mají nižší nároky na využívané technologie, ale i nižší nároky na kvalitu lidských zdrojů, jsou z ekonomicky vyspělých zemí přesouvány do zemí s nižší kvalifikační úrovní lidských zdrojů a zejména s nižšími náklady na pracovní sílu, tedy do zemí s nižší ekonomickou úrovní. Technologicky náročný zpracovatelský průmysl se podrobněji člení na odvětví technologicky vysoce náročná (high-tech) a technologicky středně náročná (medium high-tech). Kvalita pracovní síly v těchto odvětvích je sledována prostřednictvím vzdělanostní struktury.

• Metodologie

Technologicky vysoce náročná a středně náročná odvětví zpracovatelského průmyslu jsou definována na základě klasifikace ekonomických činností NACE. Tato mezinárodní klasifikace je povinná ve všech zemích Evropského hospodářského prostoru (EHP), aby byla zaručena srovnatelnost národních statistik. Klasifikace je čtyřmístná, první úroveň – sekce - je označována alfabetským kódem, ostatní úrovně jsou označovány číselně. Druhá hierarchická úroveň – oddíly - je označena dvojmístným číselným kódem, třetí úroveň – skupiny – trojmístným číselným kódem a poslední čtvrtá úroveň čtyřmístným číselným kódem. Jednotlivé země pro svoje potřeby mohou zavádět podrobnější pětímístnou klasifikaci. Národní klasifikace členských států EHP se tak od závazné evropské klasifikace může lišit právě pouze přidáním tohoto dalšího hierarchického rozlišení.

Klasifikace ekonomických činností prošla určitým vývojem, neboť musí reagovat na reálné změny v ekonomice. Jednotlivé ekonomické činnosti se vyvíjejí, díky zavádění výsledků vědy a výzkumu do praxe jsou využívány nové technologie, vznikají nové produkty, mění se způsoby fungování organizací. Proto byla doposud používaná klasifikace NACE Rev.1.1 nahrazena k 1. 1. 2008 klasifikací NACE REV 2. Tato změna se promítla i do změn národních klasifikací. Klasifikace OKEČ, která byla používaná v ČR, byla nahrazena klasifikací CZ-NACE. Stejně jako dříve i nyní musí národní klasifikace odpovídat klasifikaci evropské až do čtyřmístného kódu, specifické je až rozlišení na páté úrovni.

Změna klasifikace měla dopad na vymezení technologicky náročného zpracovatelského průmyslu. **Technologicky vysoce náročný zpracovatelský průmysl** je tvořen následujícími třemi odvětvími (klasifikace NACE REV. 2):

- 21 Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků;
- 26 Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení;
- 30.3 Výroba letadel a kosmických lodí a souvisejících zařízení.

Do technologicky středně náročného zpracovatelského průmyslu je zařazeno těchto sedm odvětví (klasifikace NACE REV.2):

- 20 Výroba chemických látek a chemických přípravků
- 25.4 Výroba zbraní a střeliva,
- 27 Výroba elektrických zařízení,
- 28 Výroba strojů a zařízení j.n.,

- 29 Výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů;
- 30 Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení s výjimkou 30.1 Stavba lodí a člunů a 30.3 Výroba letadel, kosmických lodí a souvisejících zařízení;
- 32.5 Výroba lékařských a dentálních nástrojů a potřeb.

Kvalitu lidských zdrojů je možné sledovat prostřednictvím ukazatele **podíl terciárně vzdělaných na celkové zaměstnanosti v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu**. Data pro výpočet ukazatele jsou získávána z výběrového šetření pracovních sil. Ukazatel odráží kvalifikační náročnost high-tech zpracovatelského průmyslu, ale i dostupnost terciárně vzdělané pracovní síly v jednotlivých zemích. Za terciárně vzdělané jsou považovány ty osoby, které dosáhly úrovně vzdělání ISCED 5 či 6, v českých podmínkách tedy vyššího odborného vzdělání či vysokoškolského vzdělání bakalářské, magisterské nebo doktorské úrovně.

• Mezinárodní srovnání

Jak je patrné z porovnání dat za rok 2008, ve většině členských zemí vedlo nové vymezení technologicky náročných odvětví ke zvýšení podílu terciárně vzdělaných na celkové zaměstnanosti v tomto sektoru. Pokud porovnáme vývoj za poslední čtyři roky, u kterých je zabezpečena srovnatelnost dat, potom je zřejmé, že se podíl vysoce kvalifikovaných zaměstnanců na celkové zaměstnanosti zvyšuje. V průměru EU došlo ke zvýšení o 2,6 p.b., tj. na 28,5 % v roce 2011. Nejvyšší podíl terciárně vzdělaných v tomto sektoru vykázalo v roce 2011 Irsko (53,8 %), následované Španělskem (50,4 %) a Finskem (45,7 %). V některých zemích však došlo během sledovaných čtyř let ke zhoršení v zastoupení terciárně vzdělaných na celkové zaměstnanosti v technologicky náročném sektoru. Příkladem je Portugalsko (pokles z 13,7 % na 12,9 %) nebo Maďarsko (z 15,0 % na 14,8 %). Vzhledem k tomu, že se podíl terciárně vzdělané populace v tomto období v obou zemích zvýšil (viz ukazatel Vzdělanostní struktura populace), je zřejmé, že pracovní příležitosti v těchto odvětvích jsou ve srovnání s jinými odvětvími buď méně atraktivní pro terciárně vzdělanou populaci nebo že se snížila kvalifikační náročnost tohoto odvětví.

V **České republice** je podíl terciárně vzdělaných v technologicky náročných odvětvích druhým nejnižším v rámci EU. V roce 2011 se terciárně vzdělaní podíleli na zaměstnanosti v těchto odvětvích pouze 11,2 %, tedy téměř třikrát méně než byl průměr EU. Projevuje se zde vliv omezené dostupnosti terciárně vzdělané populace, ale i skutečnost, že v ČR jsou v daných odvětvích zastoupeny spíše činnosti nacházející se na nižších patrech hodnotového řetězce a tím i s nižší náročností na kvalifikace.

• Informační zdroje

ČSÚ – High-tech sektor:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/high_tech_sektor

ČSÚ – Klasifikace CZ-NACE:

http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_cz_nace

EUROSTAT – Science and Technology:

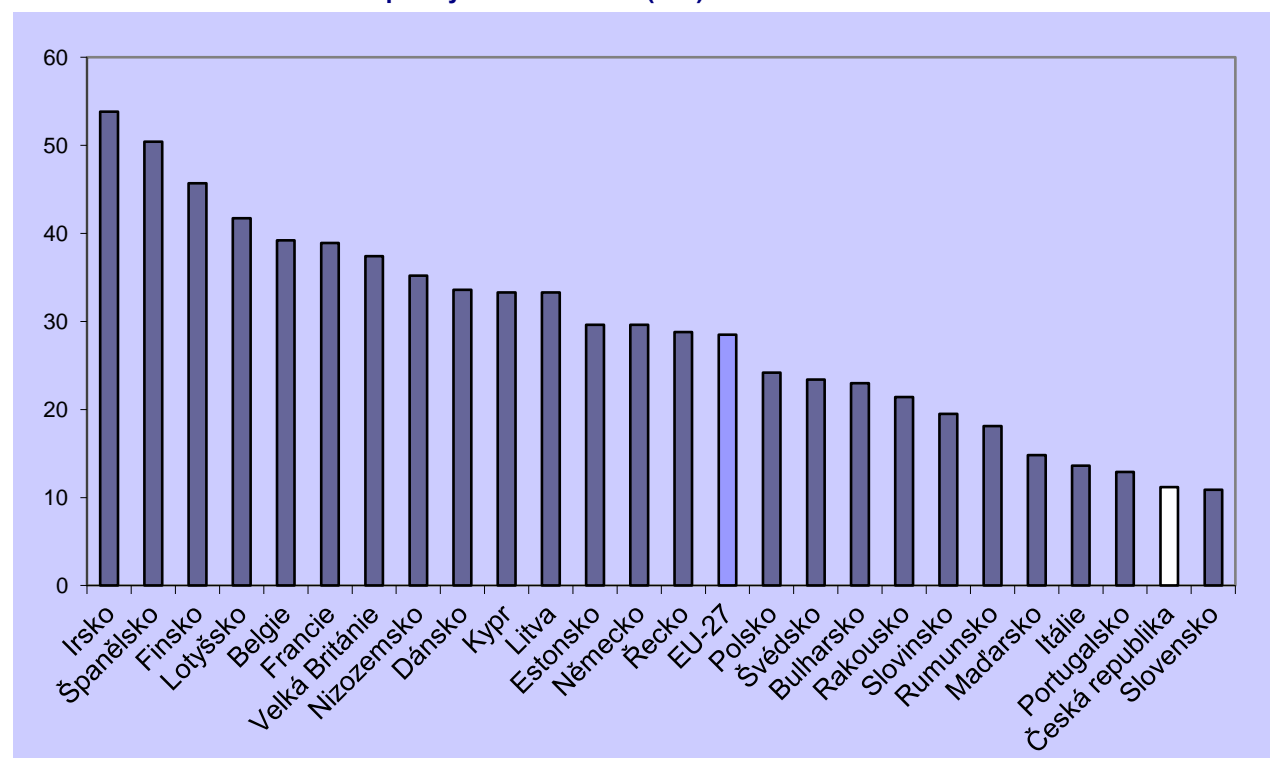
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/research_database

Tabulka 21: Podíl terciárně vzdělaných v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu na celkové zaměstnanosti v tomto průmyslu (v %)

	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2009	2010	2011
EU-27	..	22,1 ⁱ	22,0 ⁱ	22,1 ⁱ	23,2 ⁱ	23,5	24,6	25,1	25,4	..	25,9	27,5	28,3	28,5
Belgie	27,1	28,0	29,0	32,0	30,1	32,7	33,0	33,2	34,5	35,1	35,8	33,8	37,8	39,2
Bulharsko	..	16,7	19,6 ^b	19,9	19,3	20,5	21,0	18,6 ^b	19,8	..	19,7	24,0	21,9	23,0
Česká republika	7,9	9,1	9,5 ^b	9,7	8,1	10,1	9,6	11,0 ^b	9,6	9,6	9,4	11,1	11,1	11,2
Dánsko	25,5	22,3	23,1	25,8	29,0	32,8	33,1	31,4 ^b	29,0 ^b	32,6	29,7	33,3	34,0	33,6
Estonsko	34,0	29,9 ^{bu}	31,3 ^u	26,5 ^u	33,8 ^u	34,3	36,1 ^u	34,9 ^{bu}	30,6 ^u	32,0 ^u	33,3 ^u	33,3 ^u	35,0 ^u	29,6 ^u
Finsko	31,6	35,1 ^b	33,5	35,4	34,7	39,9	39,5	40,0 ^b	41,4	39,5	41,4	47,8	47,5	45,7
Francie	22,9	25,2	25,3	26,1	26,5 ^b	28,7	30,6	33,4 ^b	31,5	35,8	36,7	36,3	37,2	38,9
Irsko	..	28,4	29,4	33,0	36,6	39,7	39,6	40,8 ^b	45,8	45,2	46,5	50,5	54,8	53,8
Itálie	6,9	8,2	8,4	9,1	8,5	8,3 ^b	9,3	10,0 ^b	10,2	10,9	11,5	12,3	12,8	13,6
Kypr	..	20,8 ^u	24,9 ^u	35,4 ^u	30,4 ^u	35,0 ^u	26,4 ^u	32,5 ^{bu}	27,1 ^u	20,8 ^u	33,3 ^u	33,3 ^u	50,0 ^u	33,3 ^u
Litva	43,4 ^b	35,8	21,3	18,4 ^b	25,0	21,0 ^u	24,9 ^u	23,5 ^{bu}	24,4 ^u	27,6 ^u	28,1 ^u	26,7 ^u	36,0 ^u	33,3 ^u
Lotyšsko	24,9 ^b	16,3 ^u	23,3 ^u	27,0 ^u	33,5	35,0 ^u	42,9 ^{bu}	30,8 ^{uu}	41,7 ^{uu}
Lucembursko	..	20,4 ^u	29,7 ^u	22,0 ^u	24,3 ^u	..	25,4 ^u
Maďarsko	10,7	9,3	8,5 ^b	9,5	11,7 ^b	11,3	13,3	12,3 ^b	12,3	15,0	15,0 ^u	15,8 ^u	14,3 ^u	14,8 ^u
Malta
Německo	..	26,0	25,3	24,0	26,2	26,9	27,5 ^b	27,3 ^b	29,3	28,7	27,6	30,0	30,9	29,6
Nizozemsko	22,4	20,9 ^b	20,9	21,0	25,0 ^b	30,3	32,2	30,9 ^b	32,0	33,1	33,7	35,0	35,1	35,2
Polsko	17,8	17,6	18,7 ^b	18,4	..	18,5	20,8	22,3	24,2
Portugalsko	5,7 ^{bu}	6,3 ^u	7,9 ^u	7,1 ^u	11,0	10,0	12,0	11,3 ^b	11,7	13,0	13,7	12,7	9,9	12,9
Rakousko	6,9	14,9	15,7	15,9	17,6 ^b	17,4 ^b	19,0	18,7 ^b	19,2	18,3	18,7	21,8	19,9	21,4
Rumunsko	10,5	11,9	12,8	12,9 ^b	12,7 ^b	10,9	12,9	12,9 ^b	15,3	15,7	16,6	14,8	16,6	18,1
Řecko	20,1 ^b	21,2	19,2	19,8	17,6	20,4 ^b	20,1	22,7 ^b	23,9	26,4	27,3	26,5	27,3	28,8
Slovensko	7,4 ^b	5,5	8,6	6,7	7,7	7,5	9,1	9,7 ^b	9,5	9,4	9,3	11,8	11,1	10,9
Slovinsko	11,5 ^u	11,7 ^u	7,3 ^u	10,0 ^u	14,2	12,3 ^u	17,2	17,4 ^b	15,1	..	18,7	21,7	20,5	19,5
Španělsko	33,0	33,1	35,4 ^b	37,5	38,3	38,4	39,9 ^b	42,7 ^b	39,8	44,1	43,7	44,5	43,8	50,4
Švédsko	23,2	24,6	18,2 ^b	18,8	18,3	17,9	21,9 ^b	21,6 ^b	21,9	..	22,5	24,2	23,9	23,4
Velká Británie	..	26,9	27,3	27,6	29,3	29,7	31,4	33,0 ^b	33,5	30,7	30,8	35,2	37,4	37,4

Poznámka: odvětví vymezeno dle NACE Rev.2, u – nespolehlivá data, b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn, i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/htec_esms.htm. Hodnoty za rok 2008 uvedeny dvakrát z důvodu změny metodologie (přechod z NACE rev. 1.1 na NACE rev. 2).

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Graf 21: Podíl terciárně vzdělaných v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu na celkové zaměstnanosti v tomto průmyslu v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Odborníci a technici v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu

Motorem ekonomického růstu a rozvoje se ve stále větší míře stávají nové technologie, které umožňují dosahování vyšší produktivity, zvyšování užitečných vlastností produktů, ale i výrobu produktů nových či poskytování určitých služeb novými formami. Zpracovatelský průmysl je tvořen odvětvími, která se vyznačují rozdílnou technologickou náročností vyjadřovanou podílem výdajů na vědu a výzkum na celkové přidané hodnotě. Podle technologické náročnosti zpracovatelský průmysl člení EUROSTAT do čtyř kategorií: (a) vysoce náročný (high-technology), (b) středně náročný (medium-high-technology), (c) málo náročný (medium-low-technology) a (d) nenáročný (low-technology).

• Metodologie

Skupiny odvětví zpracovatelského průmyslu s rozdílnou technologickou náročností jsou vymezeny prostřednictvím klasifikace ekonomických činností. Pro členské státy EU je závazná klasifikace označovaná akronymem NACE. Používaná klasifikace prochází určitými změnami, jejichž cílem je jednak zabezpečit srovnatelnost evropské klasifikace s mezinárodní standardní klasifikací ISIC a jednak reagovat na vývoj odehrávající se v ekonomice, kdy nové činnosti vznikají, jiné zanikají nebo se mění.

Vymezení technologicky náročných odvětví podle trojmístné klasifikace NACE Rev. 1 je uvedeno u ukazatele Zaměstnanost v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu, vymezení podle trojmístné klasifikace NACE Rev. 2 platné od 1.1. 2008 je obsaženo v popisu metodologie ukazatele Terciární vzdělání v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu. Stručně lze shrnout, že do technologicky vysoce náročného zpracovatelského průmyslu je zařazena především výroba léčiv, počítačů, optických přístrojů a letadel, do středně technologicky náročného průmyslu výroba chemických produktů, elektrických zařízení, dopravních prostředků.

Kvalitu pracujících v technologicky náročném průmyslu je možné sledovat vedle již uvedeného ukazatele podílu terciárně vzdělaných na celkové zaměstnanosti v tomto průmyslu také prostřednictvím ukazatele **podíl odborníků a technických pracovníků na celkovém počtu pracujících v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu**. Tento ukazatel mapuje zastoupení kvalifikačně náročných profesí na celkové zaměstnanosti v daném průmyslu a vypovídá tak o skutečné technologické a znalostní náročnosti, která může být u jednotlivých činností zařazených do zkoumaných odvětví rozdílná.

Odborníci a technici představují kvalifikačně náročnou profesí, pro jejich vymezení je využívána mezinárodní klasifikace zaměstnání ISCO. Jedná se o následující dvě třídy zaměstnání:

ISCO 2 – Vědečtí a odborní duševní pracovníci;

ISCO 3 – Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech.

Data pro výpočet ukazatele jsou získávána z výběrového šetření pracovních sil, které je realizováno ve všech členských zemích se čtvrtletní periodicitou. Vzhledem k rozsahu šetřeného vzorku je možné tento ukazatel sledovat pouze za technologicky náročná odvětví celkem.

Přestože hodnoty ukazatele je možné propočítat od roku 1998, metodické změny vedly k přerušení srovnatelnosti dat za celou časovou řadu, a to v jednotlivých zemích v různých časových obdobích, ale i s různou periodicitou. Pro všechny členské země však byla uplatněna metodická změna v roce 2006 a 2008. Rok 2008 představuje do určité míry rok zlomový, neboť se přešlo na novou klasifikaci ekonomických činností NACE Rev. 2. Data za tento rok jsou k dispozici podle obou vymezení a je tak možné sledovat vliv nové klasifikace ekonomických činností na hodnoty ukazatele.

• Mezinárodní srovnání

Zvyšování podílu pracujících na kvalifikačně náročných pozicích je znakem zvyšování náročnosti činností realizovaných v technologicky vysoce a středně náročných odvětvích zpracovatelského průmyslu. S určitou mírou nepřesností způsobenou metodickými změnami lze konstatovat, že na úrovni EU se zastoupení odborníků a techniků zvyšuje. Jestliže v roce 2000 se odborníci a technici podíleli 26,7 % na celkové zaměstnanosti v tomto průmyslu, potom v roce 2007 již 30,4 %. Podle vymezení technologicky vysoce a středně náročného zpracovatelského průmyslu platného od roku 2008 dosáhla hodnota tohoto ukazatele v roce 2011 úrovně 34,9 %.

Vliv metodické změny v roce 2008 na hodnotu ukazatele v jednotlivých zemích byl rozdílný, nicméně v převážně většině členských zemí EU vedl ke zvýšení podílu odborníků a techniků na zaměstnanosti. Nejmarkantnější byl dopad v Řecku, (zvýšení o 2,5 p.b.) a Finsku (zvýšení o 2,4 p.b.). V ostatních zemích se nárůst pohyboval do 1,0 p.b. V některých zemích však byl dopad negativní, největší snížení podílu vykázala Francie (-2,0 p.b.) a Itálie (-0,9 p.b.).

V **České republice** bylo po celé sledované období, vyjma roku 2001, zastoupení kvalifikačně náročných profesí na celkové zaměstnanosti ve vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu pod průměrem EU. V roce 2011 dosáhl tento podíl 24,9 %, tedy o 10,0 p.b. méně než byl evropský průměr. Je to ovlivněno zejména skutečností, že v České republice jsou lokalizována spíše nižší patra činností, která jsou náročná na zastoupení méně kvalifikované pracovní síly, především dělnických profesí.

Pokud se podíváme odděleně na zastoupení odborníků a techniků, je zřejmé, že v daných odvětvích zpracovatelského průmyslu mají v ČR výraznou převahu technici. Jejich podíl dosáhl v roce 2011 na celkové zaměstnanosti v těchto odvětvích 20,5 %, zatímco odborníků pouze 4,4 %. To odráží skutečnost, že v ČR je málo zastoupena vědecká a výzkumná základna těchto odvětví. Obdobný nepoměr vykázalo také Slovensko. U nás i na Slovensku bylo zastoupení techniků téměř pětinašobné oproti zastoupení odborníků.

• Informační zdroje

ČSÚ – High tech sektor:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/high_tech_sektor

EUROSTAT – Science and Technology:

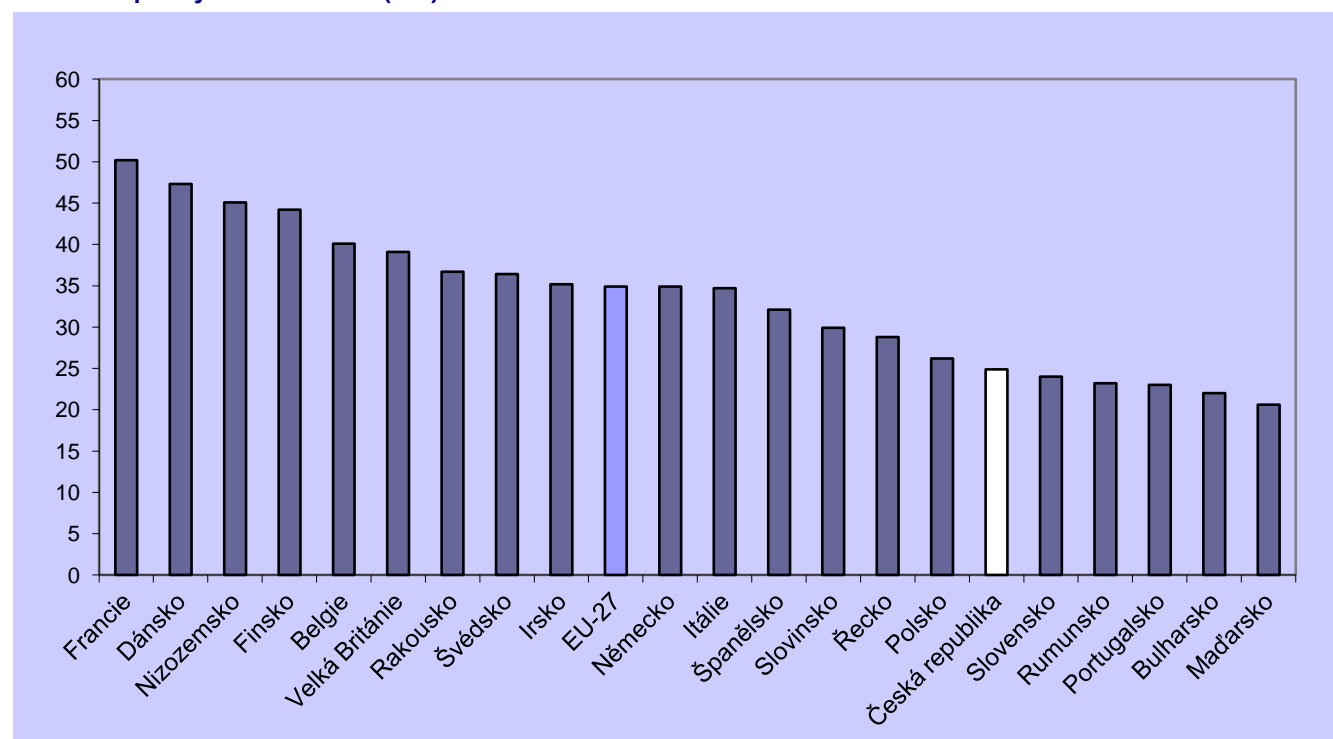
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Tabulka 22: Podíl kvalifikačně náročných profesí na zaměstnanosti v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2009	2010	2011
EU-27	26,7 ⁱ	27,2 ⁱ	27,9 ⁱ	28,7 ⁱ	29,5	30,0	30,5	30,4	..	30,5	31,9	31,6	34,9 ^b
Belgie	30,2	30,1	30,9	30,4	32,1	32,1	32,0	32,7	33,9	34,2	34,2	34,0	40,1 ^b
Bulharsko	22,1	21,0 ^b	22,0	20,8 ^u	21,8	18,9 ^u	17,6 ^{bu}	20,5	..	17,7 ^u	19,2 ^u	18,8 ^u	22,0 ^{bu}
Česká republika	24,9	28,2 ^b	27,3	28,0	27,0	27,1	26,9 ^b	25,9	26,6	26,8	29,5	28,0	24,9 ^b
Dánsko	30,5	28,5	29,3	27,4	33,7	36,0	35,0 ^b	35,9 ^b	40,6	39,9	42,8	46,8	47,3 ^b
Estonsko ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^{bu}
Finsko	32,4 ^b	34,6	34,9	34,2	36,9	38,4	37,8 ^b	38,0	37,7	40,1	40,4	42,4	44,2 ^b
Francie	33,9	33,8	34,6	39,2 ^b	39,9	42,0	42,0 ^b	41,6	44,6	42,6	44,1	42,8	50,2 ^b
Irsko	20,7	20,9	21,7	24,0	27,8	26,9	27,6 ^b	27,7	28,3	28,3	31,6	33,3	35,2 ^b
Itálie	21,3	23,0	23,9	23,9	27,4 ^b	28,0	30,4 ^b	31,8	30,8	29,9	29,8	29,3	34,7 ^b
Kypr ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^{bu}
Litva ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^{bu}
Lotyšsko	35,0 ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^{bu}
Lucembursko ^u	.. ^{bu}	.. ^u	.. ^{bu}
Maďarsko	17,1	14,9 ^b	16,3	18,7 ^b	18,2	18,5	18,3 ^b	17,9	20,4	20,1	21,8	19,8	20,6 ^b
Malta
Německo	30,6	31,1	31,6	32,4	32,3	32,7 ^b	33,8 ^b	32,5	34,0	33,5	35,5	34,1	34,9 ^b
Nizozemsko	26,1 ^b	25,6	26,8	25,8 ^b	32,2	31,9	30,7 ^b	32,2	32,0	32,9	33,6	33,2	45,1 ^b
Polsko	25,7	24,2	24,3 ^b	22,9	..	21,1	21,7	23,3	26,2 ^b
Portugalsko	19,0 ^u	..	19,4 ^u	19,6 ^u	20,0	20,6	20,5 ^b	18,6	19,8	20,3	18,0	14,9	23,0 ^b
Rakousko	21,9	23,3	25,0	24,7 ^b	34,1 ^b	31,7	34,4 ^b	32,3	31,5	31,5	36,1	34,1	36,7 ^b
Rumunsko	21,5	20,4	22,1 ^b	20,8 ^b	19,6	20,8	19,5 ^b	20,4	20,3	20,6	18,6	20,8	23,2 ^b
Řecko	17,9	17,2	17,4	18,7	21,8 ^b	19,9	22,5 ^b	23,8	24,8	27,3	26,5	25,8	28,8 ^b
Slovensko	23,7	23,3	21,2	21,1	20,2	23,0	23,6 ^b	21,6	20,8	21,0	23,2	23,1	24,0 ^b
Slovinsko	20,2 ^u	22,5 ^u	25,6 ^u	24,8 ^u	24,0 ^u	28,6 ^u	29,8 ^b	25,7	..	28,6 ^u	32,5	32,5 ^u	29,9 ^b
Španělsko	22,4	23,0 ^b	23,9	25,4	26,6	26,3 ^b	24,8 ^b	26,6	28,1	28,7	27,6	28,4	32,1 ^b
Švédsko	36,4	35,9 ^b	35,4	35,2	34,9	36,2 ^b	35,6 ^b	35,1	..	35,6	37,7	36,6	36,4 ^b
Velká Británie	22,5	23,3	24,5	24,7	24,2	25,4	26,5 ^b	27,1	26,0	25,5	27,2	29,3	39,1 ^b

Poznámka: u – nespolehlivá data, b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn, i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/htec_esms.htm. Hodnoty za rok 2008 uvedeny dvakrát z důvodu změny metodologie (přechod z NACE rev. 1.1 na NACE rev. 2).

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Graf 22: Podíl kvalifikačně náročných profesí na zaměstnanosti v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Zaměstnanost ve znalostně náročných službách

Zastoupení znalostně náročných služeb a kvalita lidských zdrojů v nich jsou společně se zastoupením technologicky náročných odvětví zpracovatelského průmyslu jedním z důležitých ukazatelů vyspělosti ekonomiky, jejího směřování k ekonomice založené na znalostech. Zastoupení znalostně a technologicky náročných odvětví v ekonomice se obvykle sleduje prostřednictvím jejich podílu na zaměstnanosti, na vytvořeném produktu nebo na přidané hodnotě. Pro kategorizaci znalostně náročných služeb je, obdobně jako u technologicky náročných odvětví zpracovatelského průmyslu, rozhodující podíl výdajů na výzkum a vývoj na přidané hodnotě jednotlivých odvětví služeb.

• Metodologie

Znalostně náročné služby jsou vymezeny na základě klasifikace ekonomických činností NACE. Do roku 2008 byla používána klasifikace NACE Rev. 1.1, od roku 2008 NACE Rev. 2. Tyto změny jsou vyvolány nezbytností přizpůsobovat klasifikaci ekonomických činností reálnému vývoji těchto činností. Blíže k vývoji klasifikace viz ukazatel Terciárně vzdělaní v technologicky vysoce a středně náročném zpracovatelském průmyslu.

Pro potřeby statistického sledování a zajištění mezinárodní srovnatelnosti dat na úrovni EU znalostně náročné služby vymezuje EUROSTAT. Toto vymezení je závazné pro všechny členské státy EU a Evropského hospodářského prostoru. Vzhledem ke změnám v klasifikaci NACE uvádíme obě vymezení. Vymezení podle NACE Rev. 1.1 je uvedeno níže, vymezení podle klasifikace NACE Rev. 2 je součástí popisu metodologie u ukazatele Terciárně vzdělaní ve znalostně náročných službách.

EUROSTAT vymezuje znalostně náročné služby prostřednictvím dvoumístné klasifikace. Vymezuje a statisticky sleduje znalostně náročné služby jako celek (Knowledge-intensive services – KIS) a v rámci nich pak dvě dílčí skupiny, a to jednak technologicky náročné služby (High-tech KIS) a tržní služby (Market KIS).

Znalostně náročné služby (KIS) jsou tvořeny následujícími činnostmi v klasifikaci NACE Rev. 1.1:

- 61 – Vodní doprava;
- 62 – Letecká doprava;
- 64 – Spoje;
- 65 – 67 Finanční zprostředkování;
- 70 – 74 Nemovitosti, pronájem a podnikatelské činnosti;
- 80 – Vzdělávání;
- 85 – Zdravotnictví a sociální péče;
- 92 – Rekreační, kulturní a sportovní činnosti.

Technologicky náročné služby (High-tech KIS) jsou vymezeny následujícími odvětvími v klasifikaci NACE:

- 64 – Spoje;
- 72 – Činnosti v oblasti výpočetní techniky;
- 73 – Výzkum a vývoj.

Do **tržních služeb (market KIS)** jsou zařazena tato odvětví v klasifikaci NACE:

- 61 – Vodní doprava;
- 62 – Letecká doprava;
- 70 – Činnosti v oblasti nemovitostí;

71 – Pronájem strojů a přístrojů bez obsluhy, pronájem výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost;

74 – Ostatní podnikatelské činnosti.

Pokud porovnáme vymezení těchto dvou dílčích kategorií s celkovým vymezením znalostně náročných služeb, je zřejmé, že celek je tvořen souhrnem těchto dvou dílčích kategorií plus vzděláváním, zdravotnictvím a sociálními službami, rekreačními, kulturními a sportovními aktivitami.

Data o kvalitě lidských zdrojů ve znalostně náročných službách jsou získávána z výběrových šetření pracovních sil realizovaných v jednotlivých členských zemích EU pod metodickým vedením EUROSTATu.

Podíl zaměstnanosti v high-tech službách na celkové zaměstnanosti představuje jeden z dvaceti ukazatelů, na základě kterých EUROSTAT vypočítává souhrnný inovační index. Těchto dvacet ukazatelů mapuje situaci ve čtyřech následujících oblastech:

- (a) lidské zdroje pro inovace;
- (b) tvorba nových znalostí;
- (c) přenos a aplikace znalostí;
- (d) financování inovací, výstupy inovací a trhy inovací.

Zaměstnanost v high-tech službách slouží v rámci této metodiky společně s dalšími ukazateli ke sledování lidských zdrojů pro inovace. Těmito ukazateli jsou: absolventi technických a přírodovědných disciplín, obyvatelstvo s terciárním vzděláním, účast na celoživotním vzdělávání a zaměstnanost v high-tech zpracovatelském průmyslu.

• Mezinárodní srovnání

Přes určitá přerušení srovnatelnosti časové řady z důvodu metodických změn je zřejmá tendence ke zvyšování podílu znalostně náročných služeb na celkové zaměstnanosti. V roce 2011 dosáhl tento podíl v průměru EU 39,0 %. Za tímto průměrem se však skrývají značné rozdíly mezi jednotlivými státy. Hodnota ukazatele se pohybuje v rozmezí od 55,4 % (Lucembursko) po 20,6 % (Rumunsko). Technologicky náročné služby se na celkové zaměstnanosti EU v roce 2011 podílely 2,7 %, nejvyšší podíl vykázalo Švédsko (4,3 %), nejnižší Rumunsko (1,3 %). Rozdíly mezi jednotlivými zeměmi do značné míry odrážejí rozdíly v ekonomické úrovni jednotlivých členských zemí.

V **České republice** byl v roce 2011 ve srovnání s průměrem EU nepatrně vyšší podíl zaměstnaných v technologicky náročných službách (2,8 %), ale naopak výrazně nižší podíl zaměstnaných celkem ve znalostně náročných službách (31,8 %). Jak je zřejmé z porovnání dat za rok 2008, nové vymezení znalostně náročných služeb se odrazilo v poklesu zaměstnanosti v technologicky náročných službách a v nárůstu podílu znalostně náročných služeb. Tento dopad se projevil ve všech zemích EU.

• Informační zdroje

ČSÚ – High-tech sektor:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/high_tech_sektor

EUROSTAT – Science and Technology:

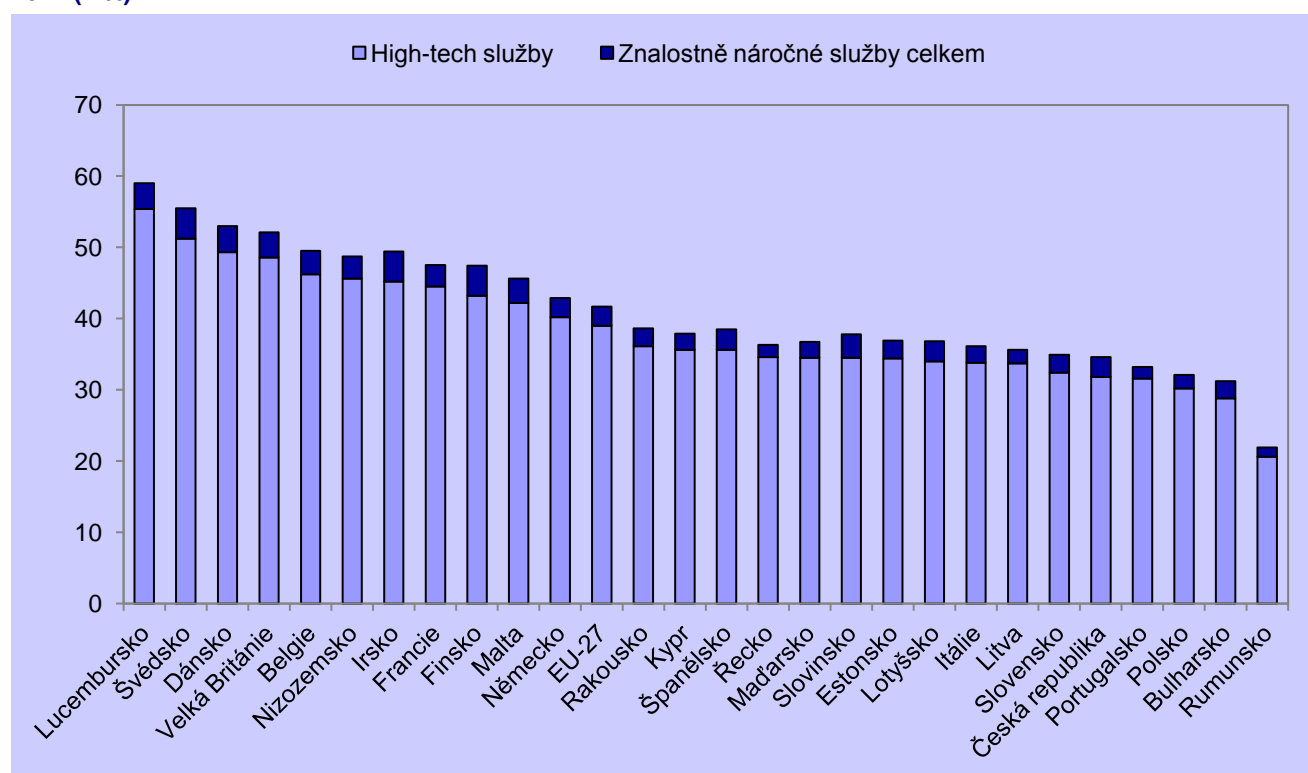
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Tabulka 23: Podíl zaměstnanosti ve znalostně náročných a high-tech službách na celkové zaměstnanosti (v %)

	2000		2005		2006		2007		2008		2008		2009		2010		2011	
	HT	KIS	HT	KIS	HT	KIS	HT	KIS	HT	KIS	HT	KIS	HT	KIS	HT	KIS	HT	KIS
EU-27	3,2 ⁱ	30,4	3,3	32,5	3,3	32,8	3,3	33,0	2,6	36,8	2,6	38,1	2,6	38,5	2,7	39,0
Belgie	3,9	37,0	3,7	38,4	3,9	38,8	3,9	38,2	3,8	38,5	3,0	45,3	3,3	46,1	3,4	46,1	3,3	46,2
Bulharsko	2,5	21,2	2,7	22,2	2,6 ^b	22,0	2,5	21,7	2,2	27,1	2,1	27,7	2,2	28,9	2,4	28,8
Česká rep.	3,0	24,0	3,2	25,1	2,9 ^b	25,1	3,0	25,7	3,1	25,6	2,4	29,7	2,6	30,8	2,8	31,8	2,8	31,8
Dánsko	5,0	42,1	4,3	42,8	4,4 ^b	43,5	4,2 ^b	43,5	4,3	43,9	3,5	45,8	3,6	48,3	3,8	49,6	3,7	49,3
Estonsko	2,9 ^b	26,9	2,5 ^u	28,7	2,5 ^b	28,6	2,6	27,8	2,6	28,2	2,1	31,2	2,2	34,9	2,2 ^u	35,2	2,5	34,4
Finsko	4,4 ^b	37,9	4,5	40,5	4,6 ^b	41,1	4,6	40,7	4,9	41,1	4,1	41,8	4,0	43,0	3,9	42,2	4,2	43,2
Francie	3,9	34,7	4,0	36,7	3,9 ^b	37,0	3,4	36,9	3,7	37,0	2,6	42,8	2,8	43,5	2,9	43,6	3,0	44,5
Irsko	4,0	31,8	3,6	34,0	3,8 ^b	34,2	3,7	35,5	3,8	36,2	3,3	39,0	3,7	43,0	3,9	44,7	4,2	45,2
Itálie	2,9	26,7	3,0	30,2	3,1 ^b	30,4	3,1	30,7	3,2	31,0	2,3	33,4	2,3	33,6	2,2	33,7	2,3	33,8
Kypr	1,7	25,5	2,1	27,2	2,0 ^b	28,3	2,3	29,2	2,2	29,3	2,5	34,5	2,3	33,7	2,0	35,2	2,3	35,6
Litva	2,3	26,2	2,0	25,4	2,1 ^b	25,6	2,1	26,0	2,3	27,1	1,6	30,5	1,7	32,4	1,6	33,9	1,9	33,7
Lotyšsko	2,3	24,8	2,7	25,6	2,5 ^b	25,5	2,5	24,7	2,6	26,8	2,1	32,1	2,0	33,3	2,8	34,3	2,8	34,0
Lucembursko	2,7	35,5	3,3	42,0	3,3	43,5	3,4	43,0	3,4	45,1	3,3	54,2	3,3 ^b	55,6	3,9	55,0	3,6	55,4
Maďarsko	3,1	26,5	3,2	28,2	3,4 ^b	28,4	3,3	28,2	3,3	28,7	2,3	33,2	2,2	34,2	2,2	35,0	2,2	34,5
Malta	3,1	29,7	3,0	30,4	3,1 ^b	30,8	3,3	32,8	3,8	32,7	3,7	39,7	3,3	40,4	2,6	40,4	3,4	42,2
Německo	3,0	30,4	3,3 ^b	33,8	3,5 ^b	34,1	3,4	34,8	3,4	35,3	2,5	38,7	2,5	39,5	2,7	40,0	2,7	40,2
Nizozemsko	4,1 ^b	39,2	4,1	42,0	3,8 ^b	42,0	4,3	42,7	4,3	42,7	3,4	45,8	3,3	45,5	3,2	45,6	3,1	45,6
Polsko	2,3	24,5	2,4 ^b	24,7	2,6	24,8	1,8	28,3	1,9	29,5	1,9	30,4	1,9	30,2
Portugalsko	1,2	19,4	1,8	22,9	1,9 ^b	23,1	1,7	23,5	1,8	23,8	1,6	28,4	1,7	29,3	1,9	30,0	1,6	31,6
Rakousko	2,8	28,2	3,0	31,1	2,8 ^b	30,4	2,6	30,0	2,9	31,5	2,4	34,9	2,6	36,5	2,7	37,1	2,5	36,1
Rumunsko	1,4	11,1	1,4	13,9	1,6 ^b	14,6	1,5	14,4	1,7	14,8	1,2	19,0	1,3	19,8	1,3	19,9	1,3	20,6
Řecko	1,6	21,8	1,7	24,6	2,0 ^b	25,0	2,0	25,1	1,8	25,7	1,7	32,4	1,7	32,7	1,8	33,3	1,7	34,6
Slovensko	3,0	24,5	2,7	25,4	2,6 ^b	24,9	2,9	24,7	2,8	24,7	1,8	29,6	2,0	31,0	2,4	32,3	2,5	32,4
Slovinsko	2,5	22,8	3,0	25,3	2,7 ^b	26,2	2,8	26,3	2,8	31,2	3,2	32,3	3,3	33,5	3,3	34,5
Španělsko	2,3	24,6	2,7 ^b	26,9	3,0 ^b	27,9	3,0	28,2	2,8	28,9	2,4	30,6	3,0	33,1	2,6	34,5	2,9	35,6
Švédsko	5,1	45,7	5,1 ^b	47,9	5,1 ^b	47,7	5,1	47,8	4,1	49,6	4,2	50,3	4,2	50,7	4,3	51,2
Velká Británie	4,3	39,8	4,3	42,3	4,2 ^b	42,9	4,4	42,9	4,3	42,7	3,6	45,6	3,1	48,3	3,1	48,0	3,5	48,6

Poznámka: KIS – znalostně náročné služby celkem, HT – high-tech služby; u - nespolehlivá data, b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn, i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/htec_esms.htm. Hodnoty za rok 2008 uvedeny dvakrát z důvodu změny metodologie (přechod z NACE rev. 1.1 na NACE rev. 2).

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Graf 23: Podíl zaměstnanosti ve znalostně náročných a high-tech službách na celkové zaměstnanosti v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Terciárně vzdělaní v technologicky náročných službách

Náročnost jednotlivých odvětví na kvalitu lidských zdrojů se odráží v kvalifikační a profesní struktuře osob pracujících v těchto odvětvích. Čím vyšší je technologická a znalostní náročnost činností, tím vyšší je zastoupení vysoce kvalifikované pracovní síly na celkové zaměstnanosti a v souvislosti s tím i zastoupení kvalifikačně náročných profesí.

• Metodologie

Jak již bylo zmíněno v metodice k ukazateli Zaměstnanost ve znalostně a technologicky náročných službách, došlo ke změně ve vymezení těchto služeb v souvislosti s přechodem mezinárodní klasifikace ekonomických činností z NACE Rev. 1.1 na NACE Rev. 2 v roce 2008. Vymezení znalostně náročných služeb podle původní klasifikace je obsaženo v metodice zmíněného ukazatele, zde je uvedeno vymezení podle nové klasifikace NACE Rev. 2. V ČR je od tohoto roku používána klasifikace CZ-NACE.

Znalostně náročné služby (Knowledge – intensive services – KIS) jako celek jsou dle metodiky EUROSTATu tvořeny následujícími odvětvími ve dvoumístné klasifikaci NACE Rev. 2:

- 50 – Vodní doprava;
- 51 – Letecká doprava;
- 58–63 Sekce J – KOMUNIKAČNÍ A INFORMAČNÍ ČINNOSTI
 - 58 – Vydavatelské činnosti;
 - 59 – Činnosti v oblasti filmů, videozáznamů a televizních programů, pořizování zvukových nahrávek a hudební vydavatelské činnosti;
 - 60 – Tvorba programů a vysílání;
 - 61 – Telekomunikační činnosti;
 - 62 – Činnosti v oblasti informačních technologií;
 - 63 – Informační činnosti;
- 64–66 Sekce K – PENĚŽNICTVÍ A POJIŠŤOVNICTVÍ
 - 64 – Finanční zprostředkování kromě pojišťovnictví a penzijního financování;
 - 65 – Pojištění, zajištění a penzijní financování kromě povinného sociálního zabezpečení;
 - 66 – Ostatní finanční činnosti;
- 69–75 Sekce M – PROFESNÍ VĚDECKÉ A TECHNICKÉ ČINNOSTI
 - 69 – Právní a účetnické činnosti;
 - 70 – Činnosti vedení podniků; poradenství v oblasti řízení;
 - 71 – Architektonické a inženýrské činnosti; technické zkoušky a analýzy;
 - 72 – Výzkum a vývoj;
 - 73 – Reklama a průzkum trhu;
 - 74 – Ostatní profesní, vědecké a technické činnosti;
 - 75 – Veterinární činnosti;
- 78 – Činnosti související se zaměstnáním;
- 80 – Bezpečnostní a pátrací činnosti;
- 84–93 Sekce O – VEŘEJNÁ SPRÁVA A OBRANA; POVINNÉ SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ; Sekce P – VZDĚLÁVÁNÍ; Sekce Q – ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE; Sekce R – KULTURNÍ, ZDRAVOTNÍ A ZÁBAVNÍ ČINNOSTI
 - 84 – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení;
 - 85 – Vzdělávání;

- 86 – Zdravotní a sociální péče;
- 87 – Pobytové služby sociální péče;
- 88 – Ambulantní nebo terénní sociální služby;
- 90 – Tvůrčí, umělecké a zábavní činnosti;
- 91 – Činnosti knihoven, archivů, muzeí a jiných kulturních zařízení;
- 92 – Činnosti heren, kasin a sázkových kanceláří;
- 93 – Sportovní, zábavní a rekreační činnosti.

V rámci znalostně náročných služeb jsou dále vymezeny čtyři podskupiny, a to tržní služby, technologicky náročné služby, finanční služby a ostatní znalostně náročné služby. Dále uvádíme strukturu pouze technologicky náročných služeb, vymezení ostatních tří složek je uvedeno v metodice ukazatele Odborníci a technici v technologicky náročných službách.

Technologicky náročné znalostní služby (High-tech knowledge-intensive services) jsou vymezené těmito odvětvími v klasifikaci NACE Rev. 2:

- 59–63 Činnosti v oblasti filmů, videozáznamů a televizních programů, pořizování zvukových nahrávek a hudební vydavatelské činnosti; Tvorba programů a vysílání; Telekomunikační činnosti; Činnosti v oblasti informačních technologií; Informační činnosti;
- 72 Výzkum a vývoj.

Kvalita lidských zdrojů je sledována prostřednictvím procentuálního zastoupení terciárně vzdělaných na celkové zaměstnanosti v odvětví technologicky náročných služeb. Data pro výpočet ukazatele jsou získávána z výběrového šetření pracovních sil.

• Mezinárodní srovnání

Metodická změna vymezení technologicky náročných služeb byla spojena s rozšířením těchto služeb o Komunikační a informační činnosti s výjimkou vydavatelských činností a naopak do nich již nejsou zařazovány spoje. Tato změna vedla ke zvýšení podílu terciárně vzdělaných v technologicky náročných službách ve všech zemích EU. Toto navýšení se pohybovalo od 1,4 p.b. (Lucembursko) po 18,0 p.b. (Slovensko). Bez ohledu na vliv metodických změn se ve všech zemích prosazuje zvyšování podílu terciárně vzdělaných, což je spojeno nejen se zvyšující se intelektuální náročností vykonávaných činností, ale i se zvyšováním dostupnosti terciárně vzdělané pracovní síly.

V **České republice** je zastoupení terciárně vzdělané pracovní síly v těchto službách pod průměrem EU. V roce 2011 to bylo pouze 49,3 %. Je to dáno omezenější dostupností takto vzdělané pracovní síly v ČR, ale i tím, že některé pozice zastávané ve vyspělých zemích terciárně vzdělanou pracovní silou jsou v ČR vykonávány středoškolskými.

• Informační zdroje

ČSÚ – High-tech sektor:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/high_tech_sektor

EUROSTAT – Science and Technology:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/research_database

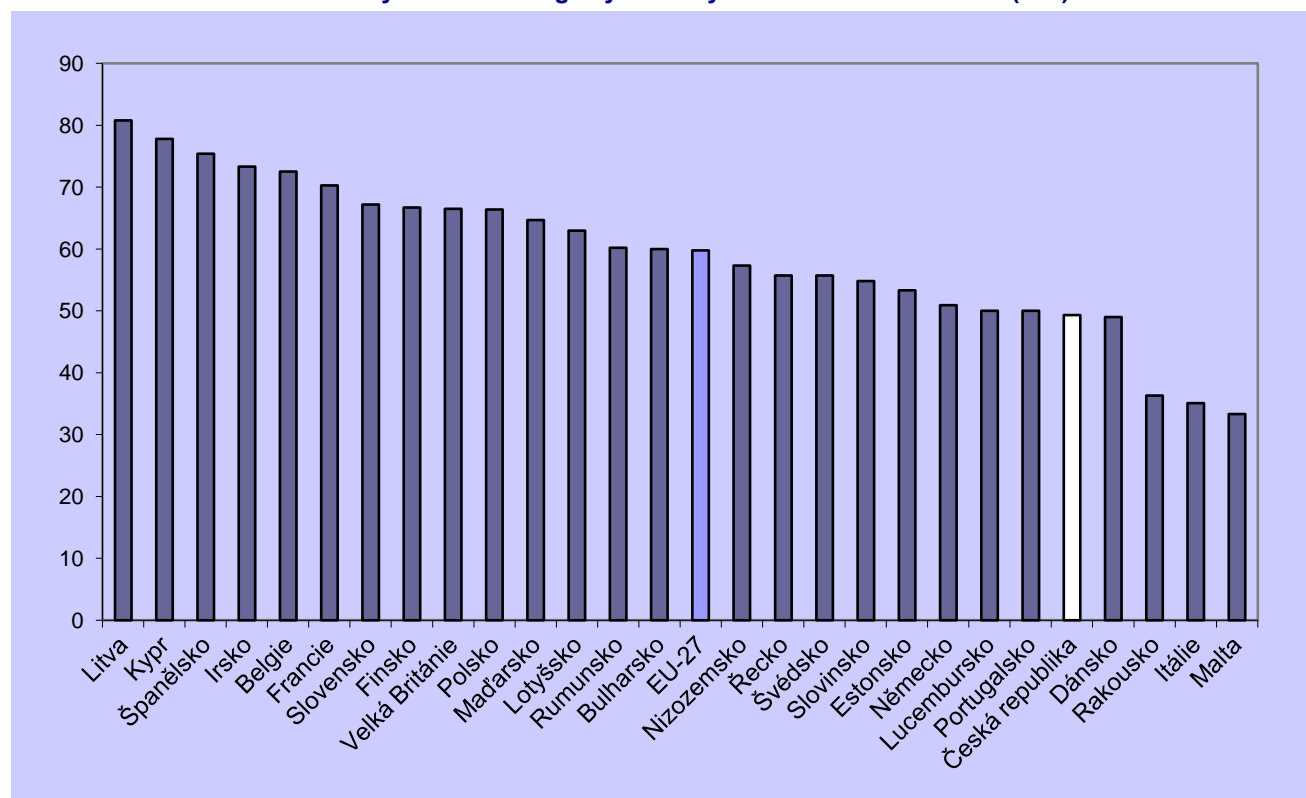
Tabulka 24: Podíl terciárně vzdělaných v technologicky náročných službách (v %)

	1999	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2009	2010	2011
EU-27	..	36,0 ⁱ	36,7 ⁱ	37,8 ⁱ	39,1	40,7	41,7	42,0	..	54,4	58,0	58,0	59,8
Belgie	39,8 ^b	44,3	47,5	47,9	49,7	50,2	52,7	53,5	53,6	68,9	71,0	72,7	72,5
Bulharsko	..	41,8	43,3	37,2	42,0	46,9	47,8 ^b	49,0	..	54,8	58,8	56,7	60,0
Česká republika	21,7	27,0	26,5	24,7	26,5	27,0	31,4 ^b	34,2	32,1	42,7	47,3	48,9	49,3
Dánsko	28,5	30,8	35,9	38,9	43,6	44,2	42,9 ^b	40,5 ^b	43,5	49,0	45,5	46,6	49,0
Estonsko	46,0	49,4 ^{bu}	55,4 ^u	45,2 ^u	53,0 ^u	50,2 ^u	52,7 ^{bu}	53,9 ^u	53,2 ^u	57,1 ^u	53,8 ^u	66,7 ^u	53,3 ^u
Finsko	36,8	43,5 ^b	46,6	46,6	51,1	44,2	43,2 ^b	46,3	55,4	63,8	62,6	64,2	66,7
Francie	39,7	41,0	45,2	45,0 ^b	41,0	47,6	53,3 ^b	46,6	52,8	66,4	67,7	69,1	70,3
Irsko	39,7	45,1	47,5	49,7	53,4	52,1	53,2 ^b	52,7	54,1	65,7	68,1	70,8	73,3
Itálie	19,0	18,4	20,3	20,4	23,3 ^b	23,9	25,2 ^b	26,7	28,8	36,7	35,4	35,6	35,1
Kypr	50,7 ^b	56,1	63,8	57,9	56,2	63,9	58,8 ^b	60,6	65,9	77,8	66,7	62,5	77,8
Litva	63,8	59,4	29,4 ^b	40,2	55,7 ^u	52,6 ^u	48,8 ^{bu}	49,3 ^u	53,0	70,8 ^u	75,0 ^u	81,8 ^u	80,8
Lotyšsko	33,4	33,7	44,2 ^b	24,6	33,3	32,3	35,7 ^b	33,7	43,0	54,2	55,0	57,7	63,0
Lucembursko	26,8	30,5 ^u	24,5 ^u	25,7 ^{bu}	41,8	36,7	36,9	45,0	41,5	42,9	42,9 ^b	44,4	50,0
Maďarsko	25,7	27,8	27,5	34,2 ^b	37,5	41,2	40,4 ^b	40,1	38,5	53,4	53,0	55,3	64,7
Malta	38,7 ^u	32,5 ^u	33,3 ^u	40,0 ^u	.. ^u	33,3 ^u
Německo	32,9	32,8	31,2	35,1	35,2	38,3 ^b	33,7 ^b	35,4	37,1	44,3	50,2	50,1	50,9
Nizozemsko	37,0	39,2 ^b	40,1	40,6 ^b	41,6	41,5	40,5 ^b	42,4	44,5	56,2	56,6	57,4	57,3
Polsko	38,5	39,4	45,1 ^b	45,0	..	61,9	65,8	64,9	66,4
Portugalsko	28,7	27,0	28,1	27,0	29,8	33,3	31,6 ^b	33,5	35,9	41,0	42,4	45,7	50,0
Rakousko	19,5	17,3	20,4	23,0 ^b	28,6 ^b	25,5	24,4 ^b	22,7	25,0	33,7	38,7	35,5	36,3
Rumunsko	23,1	25,6	37,6 ^b	30,1 ^b	29,4	36,4	39,8 ^b	41,5	43,8	52,7	53,8	57,3	60,2
Řecko	27,3	32,0	34,4	39,1	38,4 ^b	36,1	40,1 ^b	42,6	43,6	47,4	53,2	53,2	55,7
Slovensko	20,1	21,3	31,5	27,7	34,4	33,0	35,3 ^b	36,8	39,8	57,8	60,4	61,8	67,2
Slovinsko	29,4 ^u	20,1 ^u	24,7 ^u	24,1 ^u	36,0 ^u	36,7 ^u	38,7 ^b	40,6	..	42,9	45,2	46,9	54,8
Španělsko	49,1 ^b	53,6	56,9	56,4	59,5	57,9 ^b	60,2 ^b	61,2	61,2	72,1	76,7	77,6	75,4
Švédsko	43,5	45,8	38,8	39,7	39,5	45,2 ^b	46,5 ^b	44,9	..	52,9	55,8	57,1	55,7
Velká Británie	37,1 ^b	40,1	37,5	39,3	42,0	40,7	41,4 ^b	43,9	44,5	56,4	63,0	61,0	66,5

Poznámka: u – nespolehlivá data, b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn, i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/htec_esms.htm. Hodnoty za rok 2008 uvedeny dvakrát z důvodu změny metodologie (přechod z NACE rev. 1.1 na NACE rev. 2).

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Graf 24: Podíl terciárně vzdělaných v technologicky náročných službách v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Odborníci a technici v technologicky náročných službách

Mezi kvalitou lidských zdrojů a charakterem činností jednotlivých odvětví existuje úzká vzájemná spojitost. Charakter činností vyžaduje určitou kvalifikovanost lidských zdrojů, vysoká kvalifikovanost lidských zdrojů dále posouvá vývoj odvětví směrem k vyššímu zastoupení kvalifikačně a technologicky náročných činností. Kvalita lidských zdrojů se sleduje a hodnotí prostřednictvím dvou ukazatelů: podílu terciárně vzdělaných na celkové zaměstnanosti a podílu kvalifikačně náročných profesí na celkové zaměstnanosti v daném odvětví.

• Metodologie

Technologicky náročné služby představují jednu součást znalostně náročných služeb. Tyto služby vymezuje EUROSTAT na základě mezinárodní klasifikace ekonomických činností NACE, kritériem je podíl výdajů na výzkum a vývoj na přidané hodnotě jednotlivých služeb. Vzhledem k metodickým změnám a s tím související náročností popisu jejich vymezení je tento popis rozdělen do metody všech tří ukazatelů týkajících se znalostně náročných služeb.

Vymezení dle původní klasifikace ekonomických činností (NACE Rev. 1.1) je popsáno v ukazateli Zaměstnanost ve znalostně náročných službách, vymezení znalostně náročných služeb založené na klasifikaci NACE Rev. 2 platné od roku 2008 je popsáno v ukazateli Terciárně vzdělaní v technologicky náročných službách. Zde je pro komplexnost přehledu vymezení znalostně náročných služeb uvedeno vymezení jejich zbylých tří podskupin, a to znalostně náročných tržních služeb, znalostně náročných finančních služeb a ostatních znalostně náročných služeb.

Znalostně náročné tržní služby (Knowledge-intensive market services) jsou tvořené následujícími službami dle klasifikace NACE:

- 50–51 Vodní doprava; Letecká doprava;
- 69–71 Právní a účetnické činnosti; Činnosti vedení podniků, poradenství v oblasti řízení; Architektonické a inženýrské činnosti, technické zkoušky a analýzy;
- 73–74 Reklama a průzkum trhu; Ostatní profesní, vědecké a technické činnosti;
- 78 Činnosti související se zaměstnáním;
- 80 Bezpečnostní a pátrací činnosti.

Další specifickou složku znalostně náročných služeb představují **znalostně náročné finanční služby**, které jsou tvořeny následujícími odvětvími v klasifikaci NACE:

- 64–66 Finanční zprostředkování kromě pojišťovnictví a penzijního financování; Pojištění, zajištění a penzijní financování kromě povinného sociálního zabezpečení; Ostatní finanční činnosti.

Poslední součástí znalostně náročných služeb jsou **ostatní znalostně náročné služby** (Other knowledge-intensive services) složené z těchto odvětví:

- 58 Vydavatelské činnosti;
- 75 Veterinární činnosti;

- 84–93 Veřejná správa a obrana; Povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a sociální péče; Početové služby sociální péče; Ambulantní nebo terénní sociální služby; Tvůrčí, umělecké a zábavní činnosti; Činnosti knihoven, archivů, muzeí a jiných kulturních zařízení; Činnosti heren, kasin a sázkových kanceláří; Sportovní, zábavní a rekreační činnosti.

Kvalita lidských zdrojů v technologicky náročných znalostních službách je vyjadřována prostřednictvím podílu kvalifikačně náročných profesí na celkové zaměstnanosti v těchto službách. Do kvalifikačně náročných profesí EUROSTAT dle mezinárodní klasifikace zaměstnání ISCO zařazuje následující dvě skupiny zaměstnání:

- ISCO 2 – Vědeckí a odborní duševní pracovníci;
- ISCO 3 – Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech profesí.

Data pro výpočet ukazatele jsou získávána z výběrového šetření pracovních sil, které probíhá ve všech zemích EU pod metodickým vedením EUROSTATu.

• Mezinárodní srovnání

Metodické změny ve vymezení odvětví spadajících do technologicky náročných služeb se promítly do zvýšení podílu odborníků a techniků na celkové zaměstnanosti v těchto službách. V roce 2008 se vlivem metodické změny zvýšil podíl odborníků a techniků ve většině zemí o více než 15 p.b. Nejvýraznější dopad zaznamenalo Slovensko, zvýšení o téměř 24 p.b.

V roce 2011 se tyto profese na celkové zaměstnanosti v technologicky náročných službách podílely v průměru EU 73,5 %. Nejvyšší, více jak osmdesátiprocentní zastoupení, vykazovalo právě Slovensko a Dánsko, nejnižší naopak Řecko (57,1 %).

Česká republika patří mezi země s mírně nadprůměrným podílem odborníků a techniků. V roce 2011 jejich podíl dosáhl 75,4 %, což je o téměř 2 p.b. více než je průměr EU. Technici měli na celkové zaměstnanosti v ČR v tomto roce mírnou převahu nad odborníky (38,4 % vs. 37,0 %). Je zřejmé, že tyto služby nabízejí uplatnění zejména vysoce kvalifikovaným pracovním silám a že při nedostatku terciárně vzdělané populace tuto pracovní sílu dokážou v konkurenci s jinými odvětvími nejen přitáhnout, ale i udržet.

• Informační zdroje

ČSÚ – High- tech sektor:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/high_tech_sektor

ČSÚ – Klasifikace CZ-NACE:

http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_cz_nace

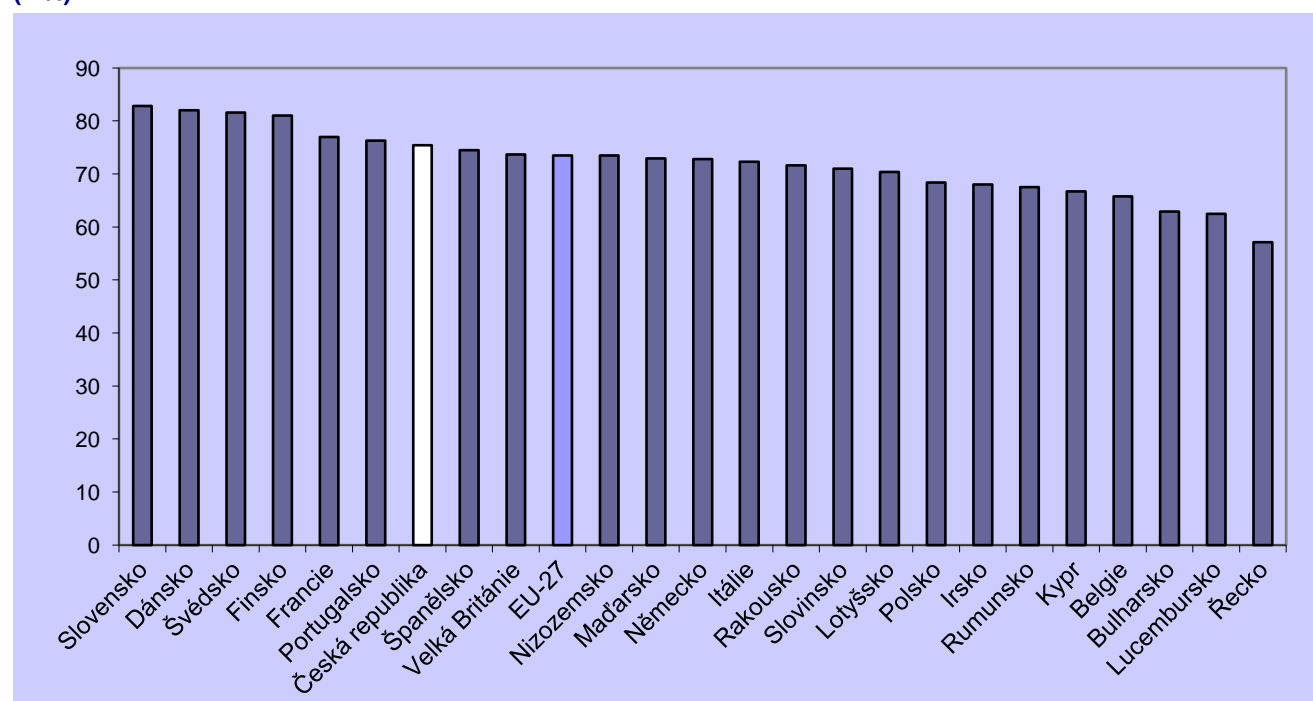
EUROSTAT – Science and Technology:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/research_database

Tabulka 25: Podíl odborníků a technických pracovníků na celkové zaměstnanosti v technologicky náročných službách (v %)

	1999	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2009	2010	2011
EU-27	..	45,5 ⁱ	47,4 ⁱ	48,6 ⁱ	48,8	49,8	50,5	51,1	..	67,1	69,4	68,6	73,5 ^b
Belgie	39,3 ^b	42,7	43,6	41,6	45,6	42,4	44,2	46,6	45,9	59,1	64,1	63,0	65,8 ^b
Bulharsko	..	42,8	39,6	38,2	40,0	44,7	46,4 ^b	49,4	..	56,2	64,7	62,7	62,9 ^b
Česká republika	44,3	49,3	49,2	51,4	49,9	50,7	55,2 ^b	58,3	56,9	80,3	79,8	81,0	75,4 ^b
Dánsko	52,4	57,0	53,0	57,8	56,8	52,6	56,4 ^b	56,4 ^b	64,0	80,0	73,7	78,6	82,0 ^b
Estonsko	36,4 ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^{bu}
Finsko	46,9	51,0 ^b	51,5	51,0	54,2	51,4	50,6 ^b	54,2	59,7	73,3	71,7	71,6	81,0 ^b
Francie	55,6	54,5	55,1	58,3 ^b	58,1	59,4	61,1 ^b	62,6	61,2	78,8	78,8	76,4	77,0 ^b
Irsko	34,2	34,8	37,1	38,0	40,7	36,3	35,6 ^b	35,7	32,8	41,4	45,8	45,8	68,0 ^b
Itálie	42,9	46,2	49,9	51,6	53,3 ^b	54,1	56,1 ^b	56,0	56,1	71,4	71,2	68,2	72,3 ^b
Kypr	41,0 ^{bu}	42,0 ^u	50,1	55,9	54,9	51,5	50,2 ^b	56,2	56,8	66,7	66,7	62,5	66,7 ^b
Litva	47,4 ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^u	.. ^{bu}
Lotyšsko	35,0 ^u	41,0 ^u	56,8 ^b	43,1 ^u	32,0	38,5 ^u	..	44,8 ^u	57,1	79,2	70,0	65,4 ^u	70,4 ^{bu}
Lucembursko	45,9 ^u	39,4 ^u	37,0 ^u	39,2 ^{bu}	52,1	45,6 ^u	46,8	55,3	49,7	57,1 ^u	71,4 ^{bu}	66,7 ^u	62,5 ^{bu}
Maďarsko	31,8	35,2	36,2	43,7 ^b	45,2	45,5	46,5 ^b	44,6	44,6	62,5	62,7	67,1	72,9 ^b
Malta	56,2 ^u	66,7 ^u	80,0 ^u	.. ^u	.. ^{bu}
Německo	46,5	49,0	51,8	52,9	52,4	54,0 ^b	52,4 ^b	52,7	54,2	69,9	72,5	69,7	72,8 ^b
Nizozemsko	46,8	50,1 ^b	50,1	47,5 ^b	49,8	51,5	46,9 ^b	48,3	50,0	66,2	68,0	69,3	73,5 ^b
Polsko	44,6	46,4	48,4 ^b	49,7	..	68,9	68,7	70,8	68,4 ^b
Portugalsko	47,4 ^u	47,1 ^u	46,7 ^u	43,3 ^u	45,3	49,7	47,5 ^b	52,3	47,8	62,7	64,7	70,2	76,3 ^b
Rakousko	34,6	33,6	43,0	48,6 ^b	44,6 ^b	47,3	48,6 ^b	45,5	48,4	65,3	68,9	67,3	71,6 ^b
Rumunsko	28,8	34,1	44,7 ^b	41,7 ^b	33,1	42,2	44,3 ^b	44,4	48,9	63,4	65,8	65,8	67,5 ^b
Řecko	26,1	28,5	31,0	33,4	36,8 ^b	36,3	36,9 ^b	41,3	43,6	56,6	62,3	59,7	57,1 ^b
Slovensko	39,5	40,3	52,1	52,7	46,8	52,6	53,5 ^b	55,4	54,3	77,8	83,3	83,6	82,8 ^b
Slovensko	43,7 ^u	34,1 ^u	38,2 ^u	40,1 ^u	48,3 ^u	52,6 ^u	50,7 ^b	47,7	..	67,9 ^u	71,0	65,6 ^u	71,0 ^{bu}
Španělsko	47,0 ^b	49,2	51,4	48,9	51,2	49,9 ^b	52,6 ^b	52,1	52,6	69,3	73,5	73,7	74,5 ^b
Švédsko	58,2	60,3	62,8	63,9	65,1	68,0 ^b	68,8 ^b	68,2	..	82,5	83,7	83,8	81,6 ^b
Velká Británie	33,8 ^b	34,2	34,2	36,0	36,8	36,7	37,5 ^b	38,6	37,4	52,5	55,0	54,7	73,7 ^b

Poznámka: u – nespolehlivá data, b – přerušení časové řady z důvodu metodických změn, i – viz http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/EN/htec_esms.htm. Hodnoty za rok 2008 uvedeny dvakrát z důvodu změny metodologie (přechod z NACE rev. 1.1 na NACE rev. 2).

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Graf 25: Podíl odborníků a technických pracovníků na celkové zaměstnanosti v high-tech službách v roce 2011 (v %)

Pramen: EUROSTAT (2012n), vlastní propočty.

Literatura

- BLANKE, J. Global Competitiveness Report 2012–2013. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>.
- CAMBAS. Dostupné z WWW: <http://www.cambas.cz>.
- CENTER FOR WORLD-CLASS UNIVERSITIES. Academic Ranking of World Universities. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.arwu.org/ARWU2010.jsp>.
- ČNB. Roční zprávy o PZI 1998–2010. 1998–2010. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html.
- ČNB. Statistika platební bilance. 2000–2010. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/cs/obecne/rozsirene_vyhledavani.jsp?cnb-folder=&cnb-search-area=czech-version&cnb-search-all-words=&cnb-search-exact-words=&cnb-search-any-words=statistika%20platebn%C3%AD%20bilance&cnb-number-result=10&cnb-from-day=&cnb-from-month=&cnb-from-year=&cnb-to-day=&cnb-to-month=&cnb-to-year=&cnb-search-action=search&page=1.
- ČSÚ. Archiv (Ukazatele výzkumu a vývoje). 2010. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/publ/9601-10>.
- ČSÚ. Další vzdělávání zaměstnaných osob v roce 2005. 2006. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/czu/2008edicniplan.nsf/p/3311-08>.
- ČSÚ. Další vzdělávání dospělých 2007. 2008. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/3313-09>.
- ČSÚ. High-tech sektor. 2012a. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/high_tech_sektor.
- ČSÚ. Informační technologie. 2012b. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/9701-12-r_2012.
- ČSÚ. Informační technologie. 2012c. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_tehnologie_pm.
- ČSÚ. Inovační aktivity podniků v České republice 2008–2010. 2012d. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/9605-12>.
- ČSÚ. Klasifikace CZ-NACE. 2012e. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_cz_nace.
- ČSÚ. Lidské zdroje pro vědu a technologie. 2012f. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/lidske_zdroje_pro_vedu_a_tehnologie.
- ČSÚ. Lidské zdroje ve vědě a technologiích. 2012g. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/lidske_zdroje_ve_vede_a_tehnologiich.
- ČSÚ. Ročenky krajů. 2012h. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/aktual/ep-1#10a>.
- ČSÚ. Cizinci v ČR 2012. 2012ch. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/1414-12>.
- ČSÚ. Regionální účty. 2012i. Dostupné z WWW: http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_reg.
- ČSÚ. Roční národní účty 1995–2011. 2012j. Dostupné z WWW: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>.
- ČSÚ. Roční zprávy o PZI 1998–2010. 2013. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html.
- ČSÚ. Statistika obyvatelstva (Veřejná databáze). 2012k. Dostupné z WWW: http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=19&
- ČSÚ. Ukazatele výzkumu a vývoje v ČR 2011. 2012l. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/9601-12>.
- ČSÚ. Využívání ICT v domácnostech a jednotlivci. 2012m. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/publ/9701-12-r_2012.
- ČSÚ. Ročenky krajů. 2012n. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/aktual/ep-1#10a>.
- ČSÚ. Ročenky krajů. 2012o. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/aktual/ep-1#10a>.
- ČSÚ. Trh práce 1993–2011. 2012p. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/3103-12-r_2012-20300.
- ČSÚ. Zaměstnanost a nezaměstnanost podle VŠPS - roční průměry 2011. 2012q. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/3115-12>.
- ČSÚ. Životní prostředí (Veřejná databáze). 2012r. Dostupné z WWW: http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=10&expand=1&
- ČŠI. International results in mathematics and science (TIMSS), International results in reading (PIRLS). 2012. Dostupné z WWW: <http://www.csicr.cz/vyhledavani?searchtext=timss%2c+pirls&searchmode=anyword>.
- ČHMÚ. Emise hlavních znečišťujících látek REZZO. 2012. Dostupné z WWW: <http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/oez/embil/10embil/10r13.html>.
- DIRECTORS. Directors Index. 2013. Dostupné z WWW: <http://www.directors.cz>.
- DZS. Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC). 2012. Dostupné z WWW: http://www.piaac.cz/informace_piaac.
- EIU. Economist Intelligence Unit Democracy Index. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.eiu.com/index.aspArchiv>.
- EURYDICE, EUROSTAT. Key Indicators on Education. 2012. Dostupné z WWW: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/105EN.pdf.
- EURYDICE. Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě. 2012. Dostupné z WWW: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/143EN.pdf.
- EUROPEAN COMMISSION. Statistical Annex of European Economy. Autumn 2012a, p. 86–87, p. 90–91. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/2012-11-07-stat-annex_en.pdf.

- EUROPEAN COMMISSION. Statistical Annex of European Economy. Autumn 2012b, tab. 49, p. 126–127. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/2012-11-07-stat-annex_en.pdf.
- EUROPEAN COMMISSION. Statistical Annex of European Economy. Autumn 2012c, tab. 28. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/2012-11-07-stat-annex_en.pdf.
- EUROSTAT. Balance of Payments. 2012a. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/balance_of_payments/introduction.
- EUROSTAT. Economy and Finance. Exchange Rates. 2012b. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/introduction.
- EUROSTAT. Economy and Finance. Interest Rates. 2012c. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/interest_rates/introduction.
- EUROSTAT. Education Indicators. 2012d. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- EUROSTAT. Education and Training (CVTS 3, CVTS 4). 2012e. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.
- EUROSTAT. Government Finance Statistics. 2012f. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/introduction.
- EUROSTAT. Information Society Statistics. 2012g. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- EUROSTAT. Information technologies. 2012h. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.
- EUROSTAT. National Accounts. 2012ch. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database.
- EUROSTAT. National Accounts. Auxiliary Indicators, Labour Productivity. 2012i. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database.
- EUROSTAT. National Accounts, GDP and Main Components, Volumes. 2012j. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database.
- EUROSTAT. Population and Social Conditions – Labour Market. 2012k. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_ifs/data/database. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>.
- EUROSTAT. Structural Indicators. Economic Reform. 2012l. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/sdi/indicators/theme1>.
- EUROSTAT. Structural Indicators. General Economic Background. 2012m. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/data/database>.
- EUROSTAT. Science and Technology. Information Society. 2012n. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.
- EUROSTAT. Science and Technology. 2013. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.
- FRASER INSTITUTE. Economic Freedom of the World: 2010 Annual Report. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.fraserinstitute.org/research-news/display.aspx?id>.
- FREEDOM HOUSE. Freedom in the World 2012. Dostupné z WWW: <http://www.cato.org/economic-freedom-world>.
- HERITAGE FOUNDATION. Index Economic Freedom 2012, 2013. 2013. Dostupné z WWW: <http://www.heritage.org/index>.
- IMD. International Competitiveness Yearbook 2000–2012. International Institute for Management Development. Lausanne, 2012.
- IMD. World Competitiveness Yearbook 2001–2012. Lausanne, 2013.
- INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP. The Open Budget Survey 2010. 2012. Dostupné z WWW: <http://internationalbudget.org/wp-content/uploads/OBI2012-Report-English.pdf>.
- INTERNATIONAL LIVING – 2011. Quality of Life Index. 2011. Dostupné z WWW: http://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp.
- ISCED 97. Klasifikace ISCED-97. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.uiv.cz/clanek/157/1798>.
- JAPAN CENTER FOR ECONOMIC RESEARCH. Potential Competitiveness Ranking. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.jcer.or.jp/eng/pdf/potential2010text.pdf>.
- KURTZMAN GROUP (MILKEN INSTITUTE). 2009 Opacity Index. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.milkeninstitute.org/publications/publications taf?..detail>.
- LEGATUM INSTITUTE. The 2012 Legatum Prosperity Index. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.prosperity.com/>.
- MPSV. Statistiky nezaměstnanosti. 2012. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>.
- MŠMT. Statistická ročenka školství – Ekonomické ukazatele. 2013a. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocenky>.
- MŠMT. Statistická ročenka školství – Výkonové ukazatele. 2013b. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/rocenky>.
- NEW ECONOMICS FOUNDATION. The Happy Planet Index 2,0. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.happyplanetindex.org/>.
- OECD. Education at a Glance. 2012a. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org>.

- OECD. Employment Outlook 2003–2009. 2010. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org> .
- OECD. Information and Communication technologies. 2012b. Dostupné z WWW: http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37441_1_1_1_1_37441,00.html.
- OECD. Programme for International Student Assessment (PISA). 2009. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org>.
- OECD. Science, Technology and Industry Outlook. 2012c. Dostupné z WWW: http://www.oecd.org/document/36/0,3343,en_2649_34269_4_1546660_1_1_1_1,00.htm.
- OECD. Science, Technology and Innovation Scoreboard. 2012d. Dostupné z WWW: http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_37417_1_1_1_1_37417,00.html.
- OECD. Your Better Life Index. 2012e. Dostupné z WWW: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL. 2010 Global Corruption Barometer. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.transparency.org/>.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL. CPI 2013. 2013. Dostupné z WWW: <http://www.transparency.org/cpi2013/results>.
- UIV – TIMSS, PIRLS. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.uiv.cz/rubrika/18>.
- UNESCO. Institute for Statistics – Education. 2012. Dostupné z WWW: http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=2867_201aID2=DO_T_OPIC.
- UNDP. Human Development Report. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.hdr.undp.org/en/statistics/hdi>.
- UNU-MERIT. European Innovation Scoreboard. 2013. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemlongdetail.cfm?lang=cs&item_id=4139.
- WEF. The Global Competitiveness Report 2012–2013. 2013. Dostupné z WWW: <http://www.weforum.org>.
- WORLD BANK. Doing Business 2013. 2013. Dostupné z WWW: <http://www.doingbusiness.org/>.
- WORLD BANK. Databáze Worldwide Governance Indicators 2012. Dostupné z WWW: <http://www.govindicators.org/>.
- YALE CENTER FOR ENVIRONMENTAL LAW AND POLICY. 2012 Environmental Performance Index. 2012. Dostupné z WWW: <http://epi.yale.edu/>.

CES VŠEM, NOZV NVF: *Konkurenční schopnost České republiky 2011–2012*. Praha: Linde, 2013. 168 s. ISBN 978-80-86730-97-4.

Abstract

The publication “Competitiveness of the Czech Republic 2011–2012” follows the collection (since 2005) of earlier published actualizations of statistical data and thus represents a unique overview of the entire spectrum of perspectives on evaluation of the competitiveness of the Czech economy in the context of the European Union. The publication includes the latest data concerning possible measuring or evaluation of competitiveness from different perspectives and provides an overview of both hard and soft data, all represented in a table with brief, evaluating and explaining comments focused on evaluation methodology as well as on the characteristics of the position of the Czech Republic in international comparison. Given the complexity of the perspective on competitiveness of the Czech Republic, the presented text is divided into chapters about the predicted Growth performance and Stability of economy, area of Institutional quality, Structural competitiveness, Innovation performance and Human Resources quality.

Keywords

Competitiveness, growth performance, stability, institutional quality, innovation performance, structural competitiveness, human resources.

Abstrakt

Publikace *Konkurenční schopnost České republiky 2011–2012* navazuje na řadu (od roku 2005) již dříve vydávaných publikací aktualizací statistických dat a představuje tak ojedinělý přehled o celém spektru pohledů na hodnocení konkurenceschopnosti české ekonomiky v kontextu vývoje v zemích Evropské unie. Publikace zahrnuje nejnovější data týkající se možného měření a hodnocení konkurenční schopnosti z různých pohledů a poskytuje přehled jak tvrdých, tak i měkkých dat v tabulkovém vyjádření. Vysvětlující a hodnotící komentáře jsou zaměřeny jak na metodiku hodnocení, tak i na charakteristiku postavení České republiky v mezinárodním srovnání. S ohledem na komplexnost pohledu na konkurenční schopnost České republiky zahrnuje předkládaný text kapitoly: Růstová výkonnost a stabilita ekonomiky, Institucionální kvalita, Strukturální konkurenceschopnost, Inovační výkonnost a Kvalita lidských zdrojů.

Klíčová slova

Konkurenceschopnost, růstová výkonnost, stabilita, institucionální kvalita, inovační výkonnost, strukturální konkurenceschopnost, lidské zdroje.

Jel Classification

E 200, H 110, J 240, O 110, O 120, Y 100

Centrum ekonomických studií Vysoké školy ekonomie a managementu

www.cesvsem.cz

Centrum ekonomických studií VŠEM (CES VŠEM) je výzkumné pracoviště Vysoké školy ekonomie a managementu. Výzkum je zaměřen zejména na analýzu faktorů konkurenceschopnosti české ekonomiky v mezinárodním srovnání a na identifikaci souvisejících hospodářsko-politických implikací pro podporu ekonomického dohánění a přechodu na znalostně založenou ekonomiku. Realizace výzkumných aktivit probíhá od roku 2005 v rámci dlouhodobého výzkumného projektu (Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, MŠMT 1M0524). Tematicky je výzkum zaměřen na čtyři oblasti: (1) Růstová výkonnost a stabilita, (2) Institucionální kvalita (3) Strukturální konkurenceschopnost a (4) Inovační výkonnost. Specifická pozornost je věnována strukturálním aspektům konkurenceschopnosti na odvětvové a regionální úrovni. CES je odborným garantem magisterského studijního programu Vysoké školy ekonomie a managementu (www.vsem.cz). Spolupracuje rovněž na řadě mezinárodních výzkumných projektů v problematice znalostně založené konkurenceschopnosti a podílí se na expertizních aktivitách pro veřejnou správu v oblasti růstové výkonnosti a stability, výzkumu a vývoje a inovační výkonnosti.

Kontakt:

Centrum ekonomických studií VŠEM
Nárožní 2600/9a
158 00 Praha 5

Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání Národního vzdělávacího fondu

www.nvf.cz/observatory

Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání (NOZV) působí od roku 1996 jako analyticko-výzkumná sekce Národního vzdělávacího fondu. Je zakládajícím členem Národního konsorcia evropské sítě ReferNet, v jehož rámci plní periodicky roli národního koordinátora. NOZV poskytuje informace, shromažďuje data, analyzuje tendence a provádí výzkum v oblasti rozvoje lidských zdrojů, trhu práce, vzdělávání a předvídání kvalifikačních potřeb trhu práce.

Od roku 2005 je členem Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky (MŠMT 1M0524), v jehož rámci je garantem a zpracovává komponentu Kvalita lidských zdrojů. Další dlouhodobé výzkumné projekty zaměřené na (1) nerovnosti v šancích na vzdělávání, (2) nároky společnosti vědění na kvalifikaci lidských zdrojů a na vzdělávání byly zpracovávány pro MPSV. NOZV spolupracovala na tvorbě Strategie celoživotního učení, kterou přijala vláda v roce 2007. Jako součást mezinárodního konsorcia se NOZV podílela na přípravě studie o odborném vzdělávání pro summit ministrů členských zemí EU zodpovědných za vzdělávání, který se konal v roce 2004 v Maastrichtu. Dále realizovala několik mezinárodních pilotních projektů ve spolupráci s podnikovou sférou, zaměřených na progresivní přístupy a metody ve vzdělávání. Je zapojena do projektů na evropské i národní úrovni, které se zabývají předvídáním kvalifikačních potřeb a sladováním nabídky dalšího vzdělávání s kvalifikačními potřebami trhu práce.

Kontakt:

Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání NVF
Opletalova 25
110 00 Praha 1

2011-2012

Konkurenční schopnost České republiky

Centrum ekonomických studií
Vysoké školy ekonomie a managementu

Vysoká škola ekonomie a managementu, o. p. s.

Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání
Národního vzdělávacího fondu

ISBN 978-80-86730-97-4

